

**FASCICULUS
PRIMUS [-
DECIMUS]
OPUSCULORUM
QUAE AD...**

BIBLIOTECA
14
17 H
17
VITT. EMANUELE

10-C-10

10-3-47.
42.

17
Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

24. e

FASCICULUS SEPTIMUS OPUSCULORUM

Quæ ad
HISTORIAM
A C
PHILOLOGIAM SACRAM
Spectant.

IN QUO CONTINENTUR

R. M. Mayemonidæ Syntagmata

XXX. De sacris Temeratis.

**XXXI. De ratione faciendi rem divinam die
solenni expiationum.**

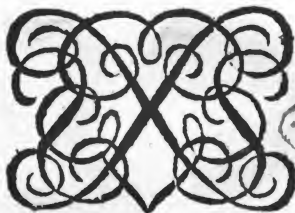
XXXII. De sacrorum abusu.

XXXIII. De Jejuniis.

XXXIV. De solennitate expiationum.

XXXV. De solennitate Paschatis.

**Omnia doctorum virorum judiciis recensita,
& concinnis indicibus aucta.**

ROTTERDAMI,
Apud PETRUM vander SLAART.
M D C X C V I.

XXX.

TRACTATUS VII.

DE

S A C R I S

T E M E R A T I S.

CAPUT PRIMUM.

Qui non erant idonei ad operandum sacris, iisdem nihilominus licebat, ut de integro jugularent victimas etiam sanctiores: excipitur homo immundus, qui, si res erat in integro, non jugulabat ne tum quidem, cum staret extra atrium, atque manus extendens victimam jugularet intra atrium, id adeo, ne fortè victimæ carnem attingeret.

ART. I.
Victimas à quo, & ubi jugulari liceret?

Qui si per nefas jugulasset victimam, nihilominus idonea fuisset. Item de juvenco summi sacerdotis die solenni Expiationum offerendo, quanquam in Lege est, *Et immola-*

II.

Ll 2

bis

Lev. 16.

II.

bit * eum Aaron, nihilominus tamen si jugulatus esset ab homine alieno, idoneus fuisset. Et vaccam rufam si jugulasset homo alienus, eadem fuisset tamen idonea : nulla enim jugulatio temerabatur per hominem alienum.

III.

Si quis victimas jugulasset, nec in jugulationem animum intendisset nisi quatenus ad negotium se se occuparet, hæ sanè victimæ temeratæ fuissent : Etenim in jugulationem animum intenderet, necesse erat.

IV.

Non licebat uno & eodem tenore duas jugulare bestias altari sacras : quanquam si quis jugulasset, idoneæ fuissent tamen.

V.

Sed ut homines duo simul unam & eandem bestiam jugularent, seu illam altari sacram, seu profanam, utique licebat.

VI.

Victimas non jugulabat parvulus, etiam si natu major ad illum astabat : nam victimæ requirebant animi applicationem, quæ non cadit in parvulum. Immo si ejus animadversio cognosceretur è factis, ea acciperetur non in partem leviolem, sed in severiorem : ut si victimam holocausti stantem in parte australi parvulus traxisset ad partem aquilonarem, atque jugulasset.

II. **E**um Aaron. Vox Aaron hoc versu non exprimitur in textu sacro ; sed initio capitis : nec verò necesse fuit, cum sermo institutus initio capitis porro continuetur.

lâſſet : hîc cûm eſſet perſpicuum animum ejus intendi in jugulationem victimæ , temerata fuiſſet tamen.

Victimæ ſanctiores ſi fuerint jugulatae ad austrum , ſi fuerit earum exceptus ſanguis ad austrum , temeratae fuiſſent.

Si quis cûm eſſet ad austrum manum porrigeret ad aquilonem , & victimam jugulâſſet , iſta jugulatio idonea foret.

Si quis cûm ſtaret ad austrum manum porrigeret , ac victimæ ſanguinem exciperet in parte aquilonari , iſta excipiendi ratio neutiſquâ idonea fuiſſet.

Si autem caput , & majorem corporis partem inflexiſſet ad aquilonem , perinde erat , ut ſi in parte ſtaret aquilonari.

Quod ſi victima jugulata ad aquilonem tremens abiſſet ad austrum , immo etiam ſi tum fuiſſet ad austrum abducta , tamen idonea fuiſſet. Eadem ſi tremens ad austrum abiſſet , rediſſetque ad aquilonem , ibique ejus eſſet exceptus ſanguis , bene eſſet. Et ſi quis cûm ſtaret extra atrium manum porrigeret intus , ac victimas minus ſanctas , quæ forent intra atrium , jugulâſſet , hæc utique jugulatio fuiſſet idonea.

Si quis autem cûm ſtaret extra atrium manum porrigeret intus , ac victimæ ſanguinem exciperet , modus excipiendi non eſſet idoneus , non ſi

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

Qui victi-

mæ ſan-

guinem

exciperet,
in atrio
esse oportu-
uisse.

Lev. 10.

9.

caput etiam atque majorem corporis partem intromisisset. Quin etiam minister si esset intra atrium totus, & peniculantum ejus esset extra, ministerum ejus temeraretur. Nam quod est in Lege, *Quando intratis in tabernaculum testimonii*, id hoc sibi vult homines penitus ingressos opus esse.

XIII.

Si hostia tremens excessisset atrio postquam ejus erat exceptus sanguis, idonea fuisset: immo etiam exta & caro victimarum minus sanctarum si efferrentur atrio ante sanguinis asper- sionem, victimæ tamen erant idoneæ, ut inferius edisseretur.

XIV.

Si bestia fuisset intra atrium tota præter pedem unum, atque jugulare- tur, victima sanè temerata fuisset: nam quod est in Lege, *Et afferent ea Domino*, id hoc significat oportere, ut victimæ totæ sint intus in atrio.

Lev. 17. 5.

XV.

Victima si jugularetur cum esset tota intra atrium, tum ea pedem extra a- trium protenderet, oportebat car- nem ad os ipsum abscindere, & ejus deinde excipere sanguinem. Quod si sanguis sit exceptus ante, quàm fue- rit abscissa caro, temerata victima fuisset, propter pinguedinem carnis illius, quæ extra atrium fuerat. Quæ si victima esset minus sancta, nihil ab- scindi opuserat: pes retrahebatur in- tra atrium, atque excipiebatur san- guis; nam caro victimarum minus san-

sanctarum cum esset elata ex atrio ante sanguinis asperisionem, nihilominus idonea fuerat.

Si victima suspensa per atrii jugularetur inane, temerata fuisset. Nam quod est in Lege, *Ad latus altaris*, *Ibid.* I. II. id hoc significat in terræ solo jugulandam esse victimam.

Quod si victimam in terra jacentem minister in aëre suspensus jugularet, victima si sanctior erat, temeraretur; sin minus sancta, idonea esset.

Si quis jugulans victimas, aut * signorum partem minorem rescasset extra atrium, & reliquam partem intra atrium, aut eorum partem minorem rescasset in parte australi, & reliquam partem in aquilonari parte, hæ sanè victimæ temeratæ fuissent. Habetur enim ratio jugulationis à principio usque ad finem.

Minister suspensus si de collo victimæ in terra jacentis sanguinem exciperet, sanè temeratus esset sanguis; quia enim ista ratio non convenit ministerio sacro.

Qui si minister in terra staret, atque e manu pateram ita suspenderet, ut exciperet sanguinem per inane: i-

Ll 4

tem

XVIII. *Signorum partem.* Monui superius voce signorum *סמנים* uti Rabbinos ad significandum oesophagum & asperam arteriam.

XIX. *Ministerio sacro.* Namque sacris operantes recti starent in pedes oportebat.

10-C-10

10-3-47.
42.

17

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

24. e

FASCICULUS SEPTIMUS OPUSCULORUM

Quæ ad
HISTORIAM
A C
PHILOLOGIAM SACRAM
Spectant.

IN QUO CONTINENTUR

R. M. Mayemonidæ Syntagmata

XXX. De sacris Temeratis.

**XXXI. De ratione faciendi rem divinam die
solenni expiationum.**

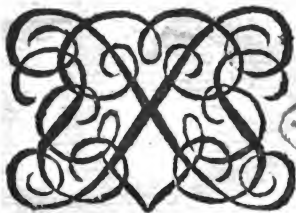
XXXII. De sacrorum abusu.

XXXIII. De Jejuniis.

XXXIV. De solennitate expiationum.

XXXV. De solennitate Paschatis.

**Omnia doctorum virorum judiciis recensita,
& concinnis indicibus aucta.**

ROTTERODAMI,
Apud PETRUM vander SLAART.

M D C X C V I.

XXX.

TRACTATUS VII.

D E

S A C R I S

T E M E R A T I S.

CAPUT PRIMUM.

QUi non erant idonei ad operandum sacris, iisdem nihilominus licebat, ut de integro jugularent victimas etiam sanctiores: excipitur homo immundus, qui, si res erat in integro, non jugulabat ne tum quidem, cum staret extra atrium, atque manus extendens victimam jugularet intra atrium, id adeo, ne fortè victimæ carnem attingeret.

ART. I.
Victimas à quo, & ubi jugulari liceret?

Qui si per nefas jugulasset victimam, nihilominus idonea fuisset. Item de juvenco summi sacerdotis die solenni Expiationum offerendo, quanquam in Lege est, *Et immola-*

II.

Ll 2

bit

Lev. 16.

II.

bit * eum Aaron, nihilominus tamen si jugulatus esset ab homine alieno, idoneus fuisset. Et vaccam rufam si jugulâset homo alienus, eadem fuisset tamen idonea : nulla enim jugulatio temerabatur per hominem alienum.

III. Si quis victimas jugulâset, nec in jugulationem animum intendisset nisi quatenus ad negotium se se occuparet, hæ sanè victimæ temeratæ fuissent : Etenim in jugulationem animum intenderet, necesse erat.

IV. Non licebat uno & eodem tenore duas jugulare bestias altari sacras : quanquam si quis jugulâset, idoneæ fuissent tamen.

V. Sed ut homines duo simul unam & eandem bestiam jugularent, seu illam altari sacram, seu profanam, utique licebat.

VI. Victimæ non jugulabat parvulus, etiamsi natu major ad illum astabat : nam victimæ requirebant animi applicationem, quæ non cadit in parvulum. Immo si ejus animadversio cognosceretur è factis, ea acciperetur non in partem leviolem, sed in severiorem : ut si victimam holocausti stantem in parte australi parvulus traxisset ad partem aquilonarem, atque jugulâset.

II. **E**um Aaron. Vox Aaron hoc versu non exprimitur in textu sacro ; sed initio capitis : nec verò necesse fuit, cum sermo institutus initio capitis porro continetur.

lâſſet: hîc cùm eſſet perſpicuum animum ejus intendi in jugulationem viſtimæ, temerata fuiſſet tamen.

Victimæ ſanctiores ſi fuerint jugulatæ ad austrum, ſi fuerit earum exceptus ſanguis ad austrum, temeratæ fuiſſent.

Si quis cùm eſſet ad austrum manum porrigeret ad aquilonem, & victimam jugulâſſet, iſta jugulatio idonea foret.

Si quis cùm ſtaret ad austrum manum porrigeret, ac victimæ ſanguinem exciperet in parte aquilonari, iſta excipiendi ratio neutiquam idonea fuiſſet.

Sin autem caput, & majorem corporis partem inflexiſſet ad aquilonem, perinde erat, ut ſi in parte ſtaret aquilonari.

Quod ſi victima jugulata ad aquilonem tremens abiſſet ad austrum, immo etiam ſi tum fuiſſet ad austrum abducta, tamen idonea fuiſſet. Eadem ſi tremens ad austrum abiſſet, rediſſetque ad aquilonem, ibique ejus eſſet exceptus ſanguis, bene eſſet. Et ſi quis cùm ſtaret extra atrium manum porrigeret intus, ac victimas minus ſanctas, quæ forent intra atrium, jugulâſſet, hæc utique jugulatio fuiſſet idonea.

Si quis autem cùm ſtaret extra atrium manum porrigeret intus, ac victimæ ſanguinem exciperet, modus excipiendi non eſſet idoneus, non ſi

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

Qui victimæ ſanguinem

exciperet,
in atrio
esse oportuisse.

Lev. 10.
9.

caput etiam atque majorem corporis partem intromisisset. Quin etiam minister si esset intra atrium totus, & peniculamentum ejus esset extra, ministerum ejus temeraretur. Nam quod est in Lege, *Quando intratis in tabernaculum testimonii*, id hoc sibi vult homines penitus ingressos opus esse.

XIII.

Si hostia tremens excessisset atrio postquam ejus erat exceptus sanguis, idonea fuisset: immo etiam exta & caro victimarum minus sanctarum si efferrentur atrio ante sanguinis asperisionem, victimæ tamen erant idoneæ, ut inferius edifferetur.

XIV.

Si bestia fuisset intra atrium tota præter pedem unum, atque jugularetur, victima sanè temerata fuisset: nam quod est in Lege, *Et afferent ea Domino*, id hoc significat oportere, ut victimæ totæ sint intus in atrio.

Lev. 17. 5.

XV.

Victima si jugularetur cum esset tota intra atrium, tum ea pedem extra atrium protenderet, oportebat carnem ad os ipsum abscindere, & ejus deinde excipere sanguinem. Quod si sanguis sit exceptus ante, quàm fuerit abscissa caro, temerata victima fuisset, propter pinguedinem carnis illius, quæ extra atrium fuerat. Quæ si victima esset minus sancta, nihil abscindi opuserat: pes retrahebatur intra atrium, atque excipiebatur sanguis; nam caro victimarum minus san-

sanctarum cum esset elata ex atrio ante sanguinis asperionem, nihilominus idonea fuerat.

Si victima suspensa per atrii jugularetur inane, temerata fuisset. Nam quod est in Lege, *Ad latus altaris*, *Ibid. 1.11.* id hoc significat in terræ solo jugulandam esse victimam.

Quod si victimam in terra jacentem minister in aëre suspensus jugularet, victima si sanctior erat, temeraretur; sin minus sancta, idonea esset. XVI.

Si quis jugulans victimas, aut * XVII.
signorum partem minorem rescasset extra atrium, & reliquam partem intra atrium, aut eorum partem minorem rescasset in parte australi, & reliquam partem in aquilonari parte, hæ sanè victimæ temeratæ fuissent. XVIII.
Habetur enim ratio jugulationis à principio usque ad finem.

Minister suspensus si de collo victimæ in terra jacentis sanguinem exciperet, sanè temeratus esset sanguis; quia enim ista ratio non convenit * XIX.
ministerio sacro. Quid in excipiendo sanguine victimam temeraret?

Qui si minister in terra staret, atque è manu pateram ita suspenderet, ut exciperet sanguinem per inane: i- XX.

L 1 4

tem

XVIII. *Signorum partem.* Monui superius voce signorum סִמְנִי uti Rabbinos ad significandum œsophagum & asperam arteriam.

XIX. *Ministerio sacro.* Namque sacris operantes recti starent in pedes oportebat.

tem si victimam ita sustulisset, ut ejus sanguinem exciperet per inane, idoneus esset sanguis: etenim inane loci pro loco putatur ipso.

XXI.

Si minister pateram unam in altera imposuisset, atque sanguinem excepisset, idoneus esset. Namque vas unum in altero ejusdem generis impositum nihil discriminabat. Si muscum dedisset in pateram, atque ita excepisset sanguinem, sanguis esset idoneus. Sanguis enim per muscum utpote pervium, nullo obstante discrimine in pateram defluxisset: non erat ita de pugillo è ferto eximendo; nam si minister eum de musco exemisset, temeratum fertum esset.

XXII.

Jam unumquodque horum sanguinem excipere, portare ad altare, & eidem aspergere, tum etiam hostiæ membra portare ad collem, is demum sacerdos ritè faciebat, qui ad operandum sacris esset idoneus, quemadmodum in explicando pugillo ferti, & capite avis contorquendo posuimus.

XXIII.

Et nisi pedibus iretur, non erat legitima portatio: itaque sacerdos magnus si sanguinem excepisset, atque loco manens suo altari aspersisset, hostia temerata fuisset.

XXIV.

Si quis hostiæ sanguinem dextrâ exceptum deinde sinistrâ tradidisset, eundem dexteræ redderet oportebat:
si

si quis hostiæ sanguinem excepisset vase profano, hostia temerata fuisset: si quis hostiæ sanguinem vase sacro exceptum in vas profanum infudisset, rursus in vas sacrum infunderet.

De vase sanguis in pavementum effusus si colligeretur, idoneus erat: si de collo hostiæ in pavementum fundetur, tum deinde collectus in vas sacrum inderetur, temerata fuisset hostia.

XXV.

Si de hostiæ collo pars sanguinis funderetur in terram, eaque non colligeretur, pars in vas sacrum reciperetur, rectum erat: modò tamen reciperetur sanguis vitæ, non reciperetur autem neque sanguis vi expressus, neque sanguis corii.

XXVI.

Si quis ad operandum sacris haud idoneus cujusvis hostiæ sanguinem excepisset, vel ad altare portasset, vel altari de more aspersisset, hostia temeraretur. Si sacerdos idoneus hostiæ sanguinem excepisset, atque tradidisset homini haud idoneo, siquidem iste cum sanguine illo non ambulasset, sed suo steteret loco, illum sacerdoti redderet idoneo. Sin autem aliquis ad operandum sacris haud idoneus hostiæ sanguinem portasset aliquatenus, tum illum dedisset idoneo, qui illum porro portaret: contràque sanguinem hostiæ sacerdos idoneus primò portasset aliquatenus, tum illum dedisset homini haud idoneo, isque sanguinem porro portasset, quoniam

XXVII.

sanguinem aut primò, aut postremò portaverat haud idoneus, hostia temeraretur, quippe quam rem corrigi esset nefas.

XXVIII. Si homo haud idoneus hostiæ sanguinem excepisset, modò superesset sanguis vitalis, eum de integro idoneus exciperet, deportaret, spargeret: neque enim eum, qui superesset, sanguinem, reliquias efficiebant homines ulli ad sacra administranda haud idonei, præter sacerdotem immundum: hic quoniam idoneus erat, qui sacrum administraret illud, quod etiam cum inquinamento fieri fas erat, ut alio loco disputavimus, verùm reliquias efficiebat ita, ut si sanguinem hostiæ sacerdos excepisset immundus, ut etiam secundum illum de integro idoneus sanguinem exciperet, ac spargeret, hostia temeraretur tamen. Nam quidquid postremò exciperet idoneus, reliquiæ fuissent, ac pro nihilo putarentur.

XXIX. Si de membris hostiæ jugulatæ ante receptum sanguinem quantulumcunque demeretur, hostia temeraretur: vel auris particula si fuerit abscissa priùs, quàm esset receptus sanguis, porro non reciperetur. Nam quod est in Lege, *Tollet quoque de sanguine viruli*, id hoc sibi vult opus esse, ut sit integer dum recipitur ejus sanguis. Quod si quis de hostia mutila recepisset sanguinem, atque altari aspersisset,

set, res tota temerata fuisset urique.

Si post sanguinem receptum quidem, sed necdum altari aspersum mutilaretur hostia; immo si ante sanguinis asperfusionem hostiæ caro omnis amitteretur, aut absumeretur igni, modò superesset carnis, aut extorum ea magnitudo, quæ oleam æquaret, altari sanguis aspergeretur: non item si minus hoc superesset. Et quoniam holocaustum igni absumebatur totum, satis erat si superesset inde carnis id, quod oleæ dimidium adæquaret, & tantundem extorum.

XXX.

Si quod remansisset magnitudine oleæ concederet, sanguis altari non fuisset aspergendus: sin aspersus fuerit, gratus non esset. Quòd si ante sanguinis asperfusionem hostiæ caro temeraretur, aut portaretur extra atrium, omnino sanguis non erat altari aspergendus: verùm si fuerit aspersus, gratus & acceptus esset.

XXXI.

Victimarum minus sanctarum caro si portaretur extra atrium ante sanguinis asperfusionem, tum altari sanguis aspergeretur interea dum caro foris erat, victima nihilofecius legitima foret. Nam ista quidem caro tandem aliquando ex atrio efferenda erat: sed hæc asperfusio eò valebat, ut extra atrium portata caro cremaretur, non item ut comederetur. Et extra victimarum minus sanctarum si fuerint extra atrium portata ante sanguinis asper-

XXXIII.

spersionem, tùm fuerit aspersus altari sanguis interea dum erant exta foris, prorsus victima non temeraretur: immo si exta reportarentur intra atrium, adolerentur.

xxxiii. Quæ si exta non reportarentur intra atrium, tamen de iis poena erat propter foetorem, propter reliquias, & propter inquinamentum.

xxxiv. Atque omnium privatarum victimarum siue caro fuerit inquinata & conservata adeps, siue contrà, sanguis altari aspergebatur: si utrumque fuerit inquinatum, altari quidem sanguis aspergendus non erat: verùm si fuerit aspersus, gratus fuisset: nam inquinamentum expiabat aurea illa * lamina. Itaque & holocausti exta membræ inquinata si quis adoleverit, & istud etiam expiabat lamina illa aurea, ut ante docuimus. Atque omnium hostiarum publicarum cùm fuerit inquinata caro simul & adeps tota, altari tamen aspergeretur sanguis.

xxxv. Cujuscunque victimæ sanguis effunderetur atrio, victima temeraretur: qui si sanguis reportaretur intra atrium, atque altari aspergeretur, Deo gratus non esset.

xxxvi. Victimarum omnium sanguis prorsum nullo pacto contaminabatur. Nam quòd de sanguine scriptum videmus,

Deut. 12. v. 16. Quem super terram quasi aquam effundes

xxxiv. *Lamina.* Qua summi pontificis frons alligabatur.

des, hujus ea vis est, ut qui sanguis itidem, ut aqua funderetur, is perinde quasi aqua inquinamento foret obnoxius: victimarum autem sanguis, qui non item ut aqua fundebatur, inquinamentum omnino conciperet nullum.

Hostiæ sanguis si protinus altari non aspergeretur, sed reservaretur usque dum sol occubuisset, hostia temerata fuisset scilicet: tum si sanguis deinde aspergeretur altari, Deo acceptus non esset.

CAPUT SECUNDUM.

QUarumcunque victimarum sanguis altari exteriori aspergebatur, ad expiandum satis erat aspersio: nem fieri vel unicam: immo verò & in hostia pro peccato omnino una aspersio requirebatur necessario: reliquas enim quatuor aspersiones fieri rectum ac laudabile erat: Est enim in Lege, *Sanguinem hostiarum fundes in altari*; nempe fusio sanguinis super altare ea præcipua fuit.

Et sanguis in altare spargendus si funderetur, tamen rectum erat, quia scriptum est, *Sanguinem hostiarum fundes*.

Quarum autem victimarum sanguis altari aspergebatur interiori si vel una omitteretur aspersio, expiatio nulla erat.

ART. I.
In altari exteriori non requiri numerum aspersio-
num integrum.
Deut. 12.
v. 17.

II.

III.

In interiori numero-

rat

rum re-
quiri ple-
num.

rat : hîc enim erant aspersiones ad expiandum necessariae omnes , quippe quarum numerus expressè in Lege scribitur, *Septem vicibus*.

IV.

Si de sanguine hostiæ pro peccato facta fuisset aspersio una , atque moretur is qui hostiam offerebat , porro post ejus mortem efficiebantur aspersiones quatuor.

V.

Sin aspersionum una facta esset de die , tres aliæ nocte non fiebant.

VI.

Si quis autem unâ aspersionum intus factâ reliquas foris perficeret , poenam commeruisset , propterea quod sacrificasset foris.

VII.

Si spargentis manus præcideretur ante , quam sanguis venisset in altaris auram , pro nihilo putaretur aspersio.

VIII.

Quid porro victimam in aspergendo sanguine temeraret ?

Si cornibus altaris aliis atque oportebat spargeretur sanguis hostiæ pro peccato , seu super interiori , seu super exteriori altari sacrificandæ , hæc videlicet hostia temerata esset : idem verò cum in ceteris fieret hostiis , illæ fuissent idoneæ.

IX.

Si quis partem altaris cornibus interioriorem respersisset , seu sanguine hostiæ pro peccato , seu cunctarum hostiarum , temerata res esset : neque hac re quidquam inter altare interius exteriusque differebat.

X.

Si quo sanguine altare oportebat supra dimidiam sui partem aspergi , aspergeretur inferius ; aut quo oportebat infra dimidiam partem aspergi , asper-

gc-

geretur superius : si quo sanguine oportebat altare templi interius aspergi ; aspergeretur altare exterius ; aut quo oportebat altare exterius aspergi , aspergeretur altare templi interius : Et si sanguis , quem oportebat foris fundi , funderetur non in basim altaris , sed in ejus collem , victimæ fuisset temerata caro. Verum enim offerentium delicta expiabantur ubi primum victimarum sanguis altare tetigisset : Etenim hostiarum sanguis , quod ad expiationem attinebat , tametsi locum suum non obtinebat , perinde erat ut si obtineret. Nempe sic se res habebat : si qui sanguinem spargebat , is erat ad sacra administranda idoneus : sin hostiæ sanguinem excepisset idoneus , atque dedisset haud idoneo , isque asperisiones superiores fecisset inferiores , aut interiores fecisset exteriores ; contraque exteriores fecisset interiores , aut sanguinem fudisset in collem , non in basim altaris , non esset hostiæ temerata caro , siquidem aliquid vitalis sanguinis in hostia superesset : nam idoneus ille rursus exciperet hoc reliquum sanguinis , eumque suo loco aspergeret.

De permissione sanguinis hostiarum , seu victimæ unius sanguis cum sanguine alterius victimæ commisceretur si sanguis unius se confunderentur ; si modò è quolibet

XI.

Quid fieret si sanguis unius cum altero

co-

Quo de sanguine ita misto si quis nihil quassisset, atque altari interiori simul & exteriori aspersisset, bene esset, seu aspersisset interiori prius, quàm exteriori, seu contrà. Sic erat enim de quovis hostiarum sanguine, quem oportebat altari exteriori aspergi, præter sanguinem hostiæ pro peccato. Nam si quando sanguis hostiæ pro peccato altari exteriori aspergendus misceretur cum sanguine hostiæ pro peccato, quem interiori altari aspergi jus erat, atque sanguis ille mistus aspergeretur primùm altari exteriori, tum interiori, rectum esset: sin primùm interiori, tum deinde altari exteriori aspergeretur, pravum: sanguis enim hostiæ pro peccato simul ut in templum erat illatus, interdicebatur tota hostia, hostia etiam hominis privati, quæ alioquin comedenda fuerat, quia scriptum in Lege est, *Hostia enim quæ Lev. 6. 30. ceditur pro peccato, ejus sanguis infertur, &c.* Sic se res habebat siquidem sanguis per templi portam inferebatur: nam verbum illud *Legis infertur* significat viam illam, quâ quisque templum ingredi solebat. Itaque sanguis si per ostiolum, si per fenestram, si per tectum inferretur, neutiquam temeratus esset.

Cùm in templum inferretur sanguis *juvenci ob ignoratiam, aut hirci idolatriæ,* temeraretur, si tamen in-
XIV.
Temera-
returne
Fasc. VII. M m fer-

victima, si ferretur in Sanctum Sanctorum, qui
 sanguis e- hujus sanguinis erat locus interior.
 jus in in- Jam quī erat solemnī Expiationum die
 teriorem immolandus juvencus & hircus, ho-
 templi rum utique sanguis in Sanctum Sancto-
 partem, rum inferebatur: Ex hoc igitur san-
 quā par guine in Sanctum Sanctorum illato si
 erat, in- factæ fuissent aspersiones aliquæ, idem-
 ferretur? que inde in templi partem exteriorē

efferretur, porro non esset idoneus,
 ex quo reliquæ aspersiones in Sancto
 Sanctorum fierent: ut extuleras, a-
 ctum erat. Et si post factas in Sancto
 Sanctorum aspersiones omnes porro
 sanguis hic in exteriorē templi par-
 tem ferretur, ibique partim aspersio-
 num fierent, atque sanguinis reli-
 quum prorsus extra templum portare-
 tur, continuoque referretur intra
 templum, reliquæ aspersiones in exte-
 riore templi parte neutiquam efficie-
 bantur: sanguis enim ut loco cesserat
 suo, temerabatur.

xv.

Si sanguis hostiæ pro peccato pateris
 exciperetur duobus, atque earum alte-
 ra portaretur foras, quæ remansisset
 intus, idonea erat ex qua fierent asper-
 siones: sin earum altera intra tem-
 plum inferretur, atque ex eadem in-
 tra templum aspersiones fierent, & al-
 tera quoque patera exterior temerare-
 tur, nam quod est in Lege, *Cujus san-*
guis infertur, id significat vel parte
 sanguinis in Sanctum illata ad ex-
 pian-

piandum, hostiam prorsus temerari.

Si quis in templum intulisset sanguinem hostiæ pro peccato ad expiandum, nec expiationem patrasset, sed idem nullâ factâ aspersione sanguinem è templo reportasset, sanguis, quoniam in Sancto expiatio patrata non esset, idoneus erat, ex quo foris aspersiones fierent, siquidem per imprudentiam erat in templum illatus: nam si contumaciter inferretur, temeraretur scilicet.

XVI.

Hostia ipsa pro peccato si fuisset intra templum illata, nihilominus erat idonea: Scriptum est enim, *Cujus sanguis infertur*, &c.

XVII.

Lev. 6.

Avis si expirans ita se se agitasset, ut tandem in templum intrasset, idonea erat tamen.

30.

XVIII.

Jam si quis hostiæ pro peccato volucris sanguinem collo ipsius contentum intra templum portasset, dubium erat, an collum avis pro vase putaretur, necne.

XIX.

Si volucris hostiæ pro peccato sanguis in pavementum fusus colligeretur, dubium erat, an vase temeraretur, necne: quare cremabatur itidem, ut omnis volucris hostia pro peccato, de qua dubium erat.

XX.

Sanguis hostiæ pro peccato si receptus esset in pateras quatuor, atque ex unaquaque patera fieret una aspersio, porro quidquid in unaquaque reliquum

XXI.

fuiſſet funderetur ad altaris baſim juxta Legis edictum , *Reliquum fundet ad baſim ejus* : ſin aſperſiones quatuor de una & eadem patera , reliquæ pateræ ejus funderentur ad baſim altaris ; pateræ autem reliquæ in foſſam effunderentur.

XXII. Sanguis hoſtiarum ſi decidiffet in aquam , aut in ſanguinem communem , nihil inde altari aſpergeretur : Et ſi quid aſperſum eſſet , temeratum eſſet. Sin in ſanguinem paterâ contentum aqua cecidiſſet , idoneus eſſet , ſiquidem colorem & ſpeciem ſanguinis non amiſerit : ſin in hoſtiarum ſanguinem incidiſſet vinum , aut ſanguis communis , id quod incidiſſet pro aqua putandum erat : quæ ſi aqua fuiſſet idonea ad diluendum ſanguinem adeo , ut omnino ſanguinis ſpeciem amitteret , nihil inde fuiſſet altari aſpergendum : ſin autem aqua illa non eſſet ea , quæ colorem ſanguinis deleret , id altari aſpergi licebat.

XXIII. Sanguis hoſtiarum ſi commiſceretur cum ſanguine animantium , quæ ab altari Lege prohibentur , aut etiam cum ſanguine victimarum , quæ per jugulationem temeratæ fuiſſent , miſtum hoc totum in foſſam infunderetur : immo verò ſi pateræ libatæ fuiſſent omnes extra unam , ea in foſſam funderetur , atque victimæ illæ cunctæ fuiſſent temeratæ. Nam ſi miſceretur

tur cum sanguine vi expresso, omnino in fossam funderetur: verum enim si quis nihil percunctatus sanguinem istum altari aspersisset, rectum esset.

Si quis extra, membraque holocaustorum, si pugillos fectorum, si thura, si ferta igni absumenda postea, quam in vasis divinis consecrata fuerant, si quæcunque istorum projecisset in ignem, seu vase, seu manu, seu dextrâ, seu lævâ, recta fuissent tamen. XXIV.

Vinum & aquam si quis libâset, vel scutellâ, vel hinne, vel quolibet alio è vasis sacris, idonea fuissent: Eadem si quis libâset, aut vase profano, aut sua ipsius manu, temerata essent. XXV.

Si quis aut super dispositis in altari victimarum membris, aut super instructo in altari pugillo ferti etiam strueret lignatogi; item si ea, quæ modò diximus, disposuisset ad lignorum latus, dubium erat, an hæc esset legitima adolendi ratio, necne. Itaque de integro faciendum non erat; si factum fuerit, acceptum esset. XXVI.

CAPUT TERTIUM.

ART. I. **V**ictimæ sanctiores si jugularentur in summo altari, perinde erat quasi ad septentrionale latus jugulatæ fuissent: nam quod scriptum videmus, *Et offeres super eo holocausta & pacifica vestra*, satis declarat totum altare fuisse idoneum, in quo jugularetur holocaustum, & victima pacifica.

II. Holocaustum si fuisset in summo altari jugulatum, aut si simul ac jugulatum inferius erat in summum altare tolleretur, eodem ipso loco oportebat corio exui, atque in artus dispertiri: inde demittebantur intestina, atque lavabantur inferius, rursusque in altare tollebantur: tum corium item demissum dabatur sacerdotibus.

III. Et reliquæ victimæ, si statim atque simul ut jugulatæ fuerant, in altare tollerentur, eodem ipso loco corio exui, atque in membra dispertiri necesse erat, tum intestina demitti & lavari deorsum, rursusque in altare sustolli: deinde corium earum & carnem pariter demitti, atque offerentibus tribui: tum reliquum adoleri. Quid igitur erat quod victima non demitteretur tota simul, sed in altaris fastigio corio exueretur, atque dispertiretur?

Nem-

Nempe quidquid idoneum erat quod adoleretur, id simul ut in altare sublatum erat, porro non descendebar: est enim in Lege, *Omnis qui tetigerit illud sanctificabitur.* Sed forsan & illud etiam, quod non erat idoneum ad adolendum? Non ita: scriptum est enim, *Holocaustum cremabitur*, ex quo efficitur illud sicut holocaustum ad cremandum idoneum simul ac altare conscenderat, item & quidquid erat ad cremationem idoneum, ut erat in altare sublatum, porro non descendebar.

Holocaustum adhuc vivum cum in altaris fastigium ascendisset, id descenderet utique, quippe quod necdum ad cremandum erat idoneum.

I V.

Item & pugillus ferti necdum in vasis divinis consecratus, cuuſtaque ab altari Lege prohibita si conscendissent altare, descenderent, quippe quæ de integro ad adolendum non erant idonea.

V.

Et victimarum aliqua si jugulata noctu fuisset, si fuisset ejus sanguis in pavimentum effusus, si denique ex atrio excessisset, atque in altare tolleretur, itidem descenderet.

V I.

Si victimæ pernoctassent, & si pernoctassent sanguis, caro, extaque: si victima atrio excessisset: si contaminata, aut temerata fuisset ratione temporis, loci, mutationisque: si

V I I.

sanguinem ejus excepissent, atque altari aspersissent sacerdotes immundi, qui quidem erant idonei ad administranda sacra illa, quæ cum inquinamento fieri licebat: item si sanguis ejus esset alio quàm oportebat loco sparsus: jam victimæ sanctiores si juglarentur ad meridiem, item si sanguis earum exciperetur ad meridiem, hæc omnia ut temerata fuissent, tamen cum essent in altare sublata, porro non descenderent.

VIII.

Quæcunque * temerabantur in Sancto, tamen à Sancto recipiebantur: verum ut sublata illuc porro non descendebant, item si semel descendissent, non sustollebantur denuo, si quidem temerata erant.

IX.

Quæ si ignis jam invasisset, tamen si descendissent, rursus in altare sustollebantur, atque prorsus adolebantur.

X.

Pugillus ferti corruptus, cujus esset pars in terra, pars in altari jam inflammata, ille videlicet totus erat in altare sustollendus.

XI.

Victimarum membra, & adipēs, item & pugilli fertorum si pernoctarent in altaris fastigio, perinde erat, ut si

VIII, *Temerabantur in Sancto.* Hoc loco in Sancto pro in altari ponitur, id adeo, quod altaris sanctimonia esset tanta, ut ejus tactu, ut ante dictum, cuncta sancta efficerentur.

I. In

ut si pernoctassent in atrio : itaque si de altari descendissent , porro non sustollerentur : verum enim si non descendissent , semper adolebantur.

Jam aura altaris pro altari ipso habebatur : victimarum minus sanctarum extra si fuissent ante sanguinis asperisionem in altare sublata , non descendebant eò , quòd altaris pabula jam essent facta.

XII.

Si quis hostias pro delicto separasset duas , quarum altera alterius esset pignus , tum jugulasset ambas , atque earum unius extra in altare sustulisset ante sanguinis asperisionem , hæc utique descenderent.

XII.

Victima & libamina temerata si fuissent in altare sublata , omnino victima non descenderet , quippe quæ erat idonea ad cremandum : libamina verò descendebant. Item & libamina seorsum per se ipsa fieri solita , si temerata in altare sustollerentur , descendebant.

XIII.

Hostia volueris , cui homo alienus collum torserit , si fuisset in altare sublata non descendebat : Et pugillus è ferto per hominem alienum exemptus , si tolleretur in altare , descendebat : etenim horum utrumque temeratum fuerat ; sed postremum hoc perinde habebatur , ac si omnino consecratum fuisset nunquam. Jam de homine alieno , & alia de causa teme-

XIV.

ratis, idem est dicendum.

XVI.

Hæc verò si fuissent in altare sublata, descenderent. Quæcunque non erant ad adolendum idonea, caro victimarum tum sanctiorum, tum minus sanctarum, reliquum manipuli agitationis, itemque reliquæ fertorum, duorum panum, & panum propositionis, & suffimenti, & ab agnorum capite lana, & ab hircorum barba pilus, ossa, nervi, cornua, ungulæ dum erant ex animanti detracta, si tollerentur in altare, descenderent.

XVII.

Si de pugillo ferti oleum exprimere in aliquod ex ossibus hostiæ, tum os illud ex altari descendisset, rursus in altare tolleretur: erat enim dubium, utrùm pro rebus in altare denovo tollendis haberentur ea, quæ ipsis conjungerentur.

XVIII.
Cuncto-
rum vaso-
rum sa-
crorum
tactu res
conve-
nientes
sacrari.

Altare interius consecrabat res temeratas cum ipsi idoneas, tum etiam haud idoneas: exterius autem altare eas demum consecrabat res temeratas, quæ ipsi fuerant idoneæ, sicut alio loco docuimus: ut si in exterius altare tollerentur victimæ temeratæ, non descenderent; in idem si tolleretur suffimentum alienum, hoc quidem certè descenderet, quia suffimentum altari exteriori non conveniebat: si in altare interius tolleretur pugillus ferti seu idoneus, sed temeratus, non descen-

descendebat. Eadem est ratio ceterorum hujus similium. Atque ut altare, sic & collis, ac reliqua instrumenta sacra res sibi convenientes consecrabant: namque de instrumentis sacris scriptum videmus, *Qui tetigerit ea, Exod. 30. sanctificabitur.* Collem igitur ubi tetigerat res aliqua conveniens etiam temerata, non descendebat. Et vas sacrum si quæ res conveniens etiam temerata tetigerat, consecrabatur: nec verò redimebatur unquam, ut in Tractatu de Rebus Altari Interdictis exposuimus.

Vas liquidis rebus aptum non consecrabit rem aridam, nec rebus aridis aptum vas consecrabit rem liquidam: nempe sic erat de templi mensuris liquidorum & aridorum: pateræ autem liquida pariter & arida consecrabant, cunctaque vasa divina consecrabant sanguinem, alioquin ad sacrificandum haud idoneum.

XIX.

Omnino omnia vasa divina nisi intra templum, & cum ad hoc intenderetur animus ejus, qui indebat, nihil consecrabant: porro illorum una pars interior ad consecrandum tum demum valebat, cum essent integra: Quæ si perforata fuissent, modò adhiberentur etiam iisdem operibus efficiendis, quibus adhibebantur integra, consecrabant: secus autem si non adhiberentur: jam ut ad consecrandum valerent,

XX.

lerent, complerentur necesse erat. Mensuræ verò quamvis parum continerent, id videlicet consecrabant, modò homini, qui hoc indiderat, esset in animo eas deinceps explere: cujus si non esset ea mens, mensuræ parum illud satis consecrabant ad temerandum, non item ad sacrificandum.

XXI.

Item vasa divina rem extra tempus satis consecrabant ad temerandum, non item ad sacrificandum: ut si quid imperatum in diem nocte consecraretur in vase divino, temeratum esset, adeoque cremandum fuisset, non sacrificandum: si quis igitur noctu pugilli plenitudinem è ferto exemptam in vas divinum indidisset, cremari illam oporteret.

XXII.

Rupto altari jugulatas victimas temerari.

Exod. 20.

24.

Si quid in altari rumpetur, cunctæ quidem, quæ erant in Sanctuario jugulatæ victimæ, quarum nondum esset aspersus altari sanguis, temerabantur; quippe cùm nullum esset altare cui sanguis aspergeretur; nam huic Legis dicto, *Et offeretis super eo holocausta, & pacifica vestra*, hæc est subiecta vis, ut tum demum victimas mactes, altare cùm est integrum, non item cùm est infractum.

XXIII.

Si autem victimæ vivæ essent in atrio, cùm in altari quid rumpetur, illæ verò non temerabantur: sed altare cùm reedificatum fuerit, illæ

læ mactabantur. Etenim animantes vivi rejiciebantur nunquam.

Si quis bestias sacrâsset ante, quàm altare fuisset ædificatum, hæ sacrificarentur post ædificatum altare: nam quod erat à principio impedimentum, porro nihil erat. XXIV.

Quin etiam cùm erat infractum altare, victimæ non comedebantur: Est enim in Lege, *Et comedite illud absque fermento juxta altare*: atqui eadem ratio erat & sacrificiorum minus sanctorum, quæ non comedebantur in urbe Hierosolyma, cùm fuerat infractum altare, donec reædificaretur. XXV.

Lev. 10.

12.

CAPUT QUARTUM.

PArtus hostiæ pro peccato, & commutatio hostiæ pro peccato, & hostia pro peccato, cujus est jam mortuus dominus, & hostia pro peccato perdita si reperiretur post factam domini expiationem, istæ videlicet morerentur oportebat. Si postrema ista reperiretur postea, quàm altera hostia separata ac jugulata fuerit, sed ante aspersum altari sanguinem, dubium erat utrùm mori illam, an pasci oportebat, donec aliquo vitio afficeretur; & hanc ipsam ob causam mori sinebatur.

ART. I.
Quasdam hostias non occisas, sed loco aliquo inclusas per se mori.

tur. Jam cùm dicitur mori illas jùs esse, non sic accipiendum est quasi in-strumento, manu occiderentur: sed introducebantur domum, quæ occludabatur interea dum illæ mortuæ fuerant. Atque hæc omnia usque à Moyse tradita sunt: verùm enim ad solam hominis privati hostiam pro peccato spectant. Etenim Ecclesiæ hostia pro peccato amissa si reperiretur post factam expiationem, seu illa fuerit ad sacrificandum idonea, seu non fuerit, pasceretur, donec aliquo vicio fuerit affecta: tum venderetur, ac pretium ejus in † holocaustum voluntarium impendebatur. Jam verò de Ecclesiæ hostia pro peccato nihil horum dici potest, *partus, commutatio, cujus est jam mortuus dominus*: cunctæ enim Ecclesiæ victimæ mares erant: neque Ecclesia victimæ mutationem faciebat, ut alio loco disputabitur:

I. In holocaustum voluntarium impendebatur. Textus habet *יפלו דמיה לנדבה*, quæ verba cùm passim in Misna & Gemara usurpantur, tum verò Tract. תמורה occurunt in Misna ad art. 3. cap. 3. Ibi Mayemonides sic exponit: *בכל מקום שהוא אומר יפלו דמיה לנדבה רוצה לומר שיקריבו באותן דמים עולת נדבה*. Quod est: „Ubicunque dicitur *יפלו דמיה לנדבה*, sententia ejus est, ut ea pecunia impendatur in *holocaustum voluntarium*. Fugit hæc interpretatio clariss. Buxtorfium, qui verbum hoc *לנדבה* vertit in *arcam eleëmofynariam*. Erravit.

bitur: neque porro Israëlita simul omnes moriebantur.

Juvenus & hircus diei Expiationum si amissi fuerint, & eorum loco alii substituerentur: item & hirci idolatriæ si amissi fuerint, & eorum loco substituerentur alii, pascerentur, donec fuerint affecti vitio: tum venderentur, atque redacta ex illis pecunia in holocaustum voluntarium impenderetur: namque Ecclesiæ hostia pro peccato nulla sinebatur mori: sed qua de causa non sacrificabantur ipsi pro holocausto voluntario, quandoquidem mareserant? Ne fortè id fieret & post expiationem, si quando fieret ante.

Si quis hostiam pro peccato suam segregatam amisisset, atque in ejus locum segregasset aliam, tum repertâ primâ ex duabus astantibus alteram protinus in piaculum protraxisset, alteram mori jus erat: Eidem de electione deliberanti consulebant, ut in piaculum sumeret quam primam segregaverat: altera pascebatur, donec vitio afficeretur: tum redactâ ex illa pecuniâ emebatur holocaustum voluntarium: sin harum duarum hostiarum una fuisset integra, altera vitiata, sacrificaretur integra, vitiata redimere-tur: sin vitiata jugularetur ante, quàm integræ sanguis esset altari aspersus, nullam prorsus ad rem illâ licebat uti: sin

II.

III.

in affectu vitio fuissent ambæ, ambæ venderentur, atque redactæ ex illis pecuniâ compararetur hostia pro peccato, & reliquum pecuniæ in holocaustum voluntarium impenderetur.

IV. Jam si quis hostiam pro peccato suam segregatam amisisset, idemque in ejus locum segregasset aliam, atque etiam amisisset: rursusque segregasset aliam, tum amissas illas reperiret, atque è ternis astantibus primam in piaculum sumeret, alteram mori jus erat, & pasci tertiam. Idem si de tertia piaculum fecisset, item alteram mori jus erat, & pasci primam. Sin autem de secunda piaculum fecisset, duas alias mori jus erat.

V. Si quis hostias pro peccato segregasset duas eò, ut earum altera alterius damnum præstaret, omnino de illarum utrâvis piaculum fieri licebat: sed altera pasceretur oportebat, donec vitio afficeretur: tum argentum ex ea redactum in holocaustum voluntarium impendebatur.

VI. Si quis hostiam pro peccato gravidam segregasset, eaque deinde perisset, hæc cum partu suo duarum esset instar hostiarum pro peccato, quæ fuissent una segregatæ eo, ut altera alterius damnum præstaret.

VII. Si cujus hostia pro peccato segregata

gata posthac annum exegisset totum, pasceretur oportebat; donec vitio afficeretur: tum venum iret, & ejus pretio emeretur alia hostia pro peccato. Item si segregata cujus hostia pro peccato vitio afficeretur, pretio ejus alia emeretur hostia pro peccato.

Quæcunque hostia pro peccato amissa reperiretur ante factum piaculum, quamvis vitiata, quamvis post annum vertentem reperiretur, tamen illam mori jus non erat, sed pasci, donec vitio afficeretur, atque in pecuniam redigi, quâ pecuniâ compararetur holocaustum voluntarium: sin post factum piaculum demum reperiretur, quamvis reperiretur vitiata, aut post annum vertentem, quoniam amissa fuerat tum, cum piaculum fieret, mori illam jus erat.

VIII.

Eadem si dum piaculum fiebat surrepta, ereptave fuisset, & deinde restituta, non illam mori jus erat, sed pasci: neque enim traditum est à Moyse magistro nostro nisi amissam. Jam si per noctem maximè fuisset amissa, tamen & dum piaculum fiebat fuerat amissa, tamen eam mori jus non erat, sed pasci.

IX.

Quæ si fuisset amissa domino & non fuisset amissa pastori, contrave pastori fuisset amissa, non fuisset amissa domino, non illam mori jus erat, sed pasci.

X.

Jam quæcunque pascebantur, pasce-

XI.

Fasc. VII.

N n

fce-

scebantur donec afficerentur vitio, tum pretium earum in holocaustum voluntarium impendebatur.

XII.

Quæ si hostia fuisset amissa domino juxta, atque pastori, atque alius eam agnosceret, vel in extremo terrarum orbe, dubia res erat: quocirca hostiam mori jus erat.

XIII.

Si post januam, aut in graduum latetris deliresceret, sanè amissa fuisset: nemo enim homo illam tempore faciendi piaculi vidisset: sin in agro, vel in junceto fuisset, de ejus amissione dubitaretur. Namque fortassis erat eo loco, qui illam tempore faciendi piaculi videret: quamobrem de dubio mori eam jus erat.

XIV.

Si quis è provincia transmarina suam hostiam pro peccato misisset, hæc immolaretur ex opinione homini, qui miserit, vitam etiam suppetere: nempe sic se habebat hostia pro peccato volucris, & mulieris etiam hostia pro peccato quadrupes: mulier enim non erat ea, quæ imposeret hostiæ manus sic, ut supra docuimus. Nam hostiam pro delicto certo, cujus hostiæ dominus aut vitâ jam, aut expiatione functus est, eam jus erat pasci, donec vitio afficeretur: tum verò vendi, ut argento ex ea redacto holocaustum voluntarium emeretur. Nam ubicunque hostiam pro peccato jus erat mori, ibi hostiam pro delicto jus erat pasci,

pasci, donec vitio afficeretur, tum pretium ejus in holocaustum voluntarium impendi.

Jam omnis hostia pro delicto * ex augurata, atque ad pastum ablegata si mactaretur in holocaustum, bene esset. Quid igitur erat, quod non de integro mactaretur in holocaustum? Nempe ne idem fieret post expiationem, si quando fieret ante.

XV.

Si quis in hostiam suam pro delicto segregasset bestiam feminam, eam pasci jus erat, donec vitio afficeretur; tum verò vendi, atque ejus pretio cœmi aliam hostiam pro delicto. Qui si prius aliam hostiam pro delicto obtulisset, superioris illius pretium impenderetur in holocaustum voluntarium, itemque & pretium partus ejus.

XVI.

Si quis in holocaustum suum segregasset bestiam feminam, eaque peperisset masculum, hunc pasci jus erat, usque dum vitio afficeretur, tum ejus pretio emi holocaustum aliud.

XVII.

At homo privatus si marem segregasset in hostiam pro peccato, & princeps si in hostiam pro peccato segregasset capram, & sacerdos unctus si in hostiam pro peccato vaccam segregasset,

XVIII.

XV. *Exaugurata, atque ad pastum ablegata.* Sic verba ista לרעייה שנתק interpretatur R. Salomo Jar-chi, cujus expositio laudatur apud commentarium, cui nomen est, כסף משנה.

N n 2

XXVI.

set, hæ neque ad corpus, neque ad pretium consecratæ fuissent: itaque venderentur nec ullo affectu vitio.

XIX.

Si quis hostiam pro delicto dubio obrulisset, tum se non peccasse, aut peccasse pro certo comperisset, idque ante, quam hostia jugulata fuisset, eam palci jus erat, usque dum vitio afficeretur, tum pretium ejus impendi in holocaustum voluntarium: etenim de suis cuique peccatis dolet animus. Sic igitur habendum erat, hominem quoniam ob peccatum dubium hostiam segregaverat, eam consecrare animo constituisse. Et si quis, ut hostiam pro peccato segregaret, adduceretur per quosdam peccati testes, tum isti falsitatis convincerentur, pretium hostiæ impenderetur in holocaustum voluntarium. Quod si post jugulatam hostiam demum rem pro certo comperisset, hostiæ sanguis effunderetur, caro autem cremaretur sic, ut reliqua sacra temerata: sin rem pro certo comperisset post aspersum altari sanguinem hostiæ, caro sic, ut cunctarum hostiarum pro delicto, à sacerdotibus comederetur.

XX.

Non erat eadem ratio hostiæ pro delicto certo. Nam si ante jugulationem animantis homo comperisset nihil peccasse, animans item, ut cetera pecora profana ad gregem pastum abisset, nec in eo quidquam sancti fuisset:

fuiſſet : idem ſi comperiſſet homo poſt jugulatum animantem, humari oportebat : ſin poſt aſperſum altari ſanguinem hoc idem homo comperiſſet, hoſtiæ caro itidem, ut reliqua ſacra temerata, igni concremaretur.

Si quis hoſtiam pro delicto dubio debens ſegregâſſet duas, quarum una alterius damnum præſtaret, oportebat ex earum una fieri piaculum, & alterum paſci, donec vitio afficeretur : tum pretium ejus in holocauſtum voluntarium impendi. Nam de hoſtia pro delicto certo ita faciendum ne dici quidem opus eſt.

XXI.

Quæcunque Lege præſcribuntur hoſtiæ pro delicto, earum ſingulas oportebat eſſe bimas, & binis argenti ſiclis emptas. Excipe hoſtiam pro delicto hominis leproſi, atque hoſtiam pro delicto Nazaræi; iſtæ annuæ erant, nec erat earum pretium præſinitum. Verùm enim hoſtia pro delicto dubio offerebatur promiſcuè de majoribus & minoribus beſtiis : ſed eandem oportuiſſe emptam ſiclis argenti duobus quaſi per manus traditum eſt.

XXII.

Quare ſi viles adeo fierent arietes, ut omnino nullus ſiclorum eſſet duorum, hoc unum inveniebatur remedium : exſpectabatur dum arietes fierent cariores, tum ſinguli binorum ſiclorum offerebantur, quando pre-

XXIII.

tium eorum Lex tam accuratè præfinierat.

xxiv.

Hostia pro delicto si cùm segregaretur, sici esset unius, & eadem cùm esset faciendum piaculum sictorum esset duorum, idonea fuisset: nam quod erat à principio impedimentum, porro nihil erat: præterea autem hostia illa non apparuerat, donec sictorum esset duorum. -- At enim aries per se ipse melior factus est: verum. Sed victimis illis, quæ post consecrationem meliores evaserunt, delicta hominis ritè procurantur. Hostia si sictorum fuisset duorum cùm primùm segregaretur, tum unius sici cùm faciendum esset piaculum, temeraretur: sin aucto pretio rursus sictorum esset duorum, rursus idonea fieret: neque enim bestię vivæ rejiciebantur unquam, sicut supra posuimus. Nimirum hoc idem erat, ac si hostia vitio corripereetur aliquo, tum deinde liberaretur.

xxv.

Secretis in hostiam pro delicto sictis duobus si cõmerentur arietes duo in hostias pro delicto, eorum alter siquidem sictorum esset duorum, in hostiam pro delicto sacrificaretur, alterum pasci oportuisset, donec vitio afficeretur, tum pretium ejus in holocaustum voluntarium impendi.

xxvi.

Si quis hostiam pro delicto obtulisset bimam, cùm deberet annuam; con-

contráve obtulisset annuam, cùm bimam deberet: Et si quis hostiam jugulâset * tempore domini indigentem, hostia temerata fuisset, quæ a deo cùm primùm mutata figura ejus esset, igni concremaretur. Summa est, quacunque re hostia pro peccato temerabatur, temerabatur & hostia pro delicto. Excipe quòd hostia pro delicto, si jugulata fuisset alio nomine, nihilominus idonea fuisset, ut paulò inferiùs disputabitur.

Nazaræi, puerperæ, atque hominis leprosi holocausta si jugularentur, cùm essent nata menses duodecim & diem unum, aut cùm indigerent tempore dominorum, idonea essent, atque etiam libamina requirerent. Summa est, quidquid holocaustum spontaneum non temerabat, nec temerabat holocaustum debitum, seu id profuisset, seu non profuisset dominis. xxvii.

CA-

XXVI. *Tempore domini indigentem.* Id est, si necdum esset completus dierum numerus, qui homini obnoxio ad piaculum faciendum præfinitus erat.

CAPUT QUINTUM.

ART. I. **S**I quis secretâ in suam hostiam pro peccato pecuniâ mortem obisset, in * mare Salinarum fuisset projicienda pecunia. Et si cujus pecunia in hostiam pro peccato secreta amitteretur, atque hostia pro peccato sacrificaretur pecuniâ empta aliâ, tum post factum piaculum reperiretur pecunia prior, in mare Salinarum projicienda foret.

II.

Si pecunia in hostiam pro peccato secreta amitteretur, tum ejus loco scerneretur alia, necdum hac coëmpta fuisset hostia pro peccato, cum reperiretur pecunia prior, de utraque sumeretur aliquid ad emendam hostiam pro peccato, reliquum in holocaustum voluntarium impenderetur.

Si secreta in hostiam pro peccato pecunia amitteretur, atque ejus loco ho-

ART. I. **M**are Salinarum. De hoc ita D. Hieronymus lib. de Locis Hebraïcis, „ Mare Salinarum, quod vocatur Mortuum, five „ Asphalti, id est, bituminis inter Hierico & Zoraim. Idem vocatur etiam Mare Orientale, Mare Solitudinis, Lacus Sodomæus. Vide Eucherium in libris Regum, & B. Hieronymum in Joëlem ad v. 20. cap. 2. Jam hæc, quæ passim usurpatur cum in Talmude, tum in ceteris Rabbiorum scriptis, loquendi ratio, aliquid in mare Salinarum projiciendum, hoc sibi vult, eò prorsus nullam ad rem uti licere.

VIII.

hostia pro peccato segregaretur, & sacrificio nondum facto tum pecunia reperiretur, tum vitio corripereetur hostia, hæc venderetur, ac de pecunia utraque impenderetur aliquid in hostiam pro peccato, reliquum in holocaustum voluntarium impenderetur.

Si quis hostiam pro peccato suam jam segregatam amisisset, atque ejus loco secrevisset pecuniam, necdum eâ quidquam emisisset, cum illius hostia pro peccato reperiretur, sed vitio affecta, venum iret, atque ex utraque pecunia aliquid in hostiam pro peccato impenderetur, reliquum impenderetur in holocaustum voluntarium.

Si quis in piaculum secrevisset pecuniæ duos acervos, quorum alter alterius damnum præstaret, piaculum de altero, alter in holocaustum voluntarium impenderetur.

Si quis aut hostiam pro peccato segregasset, aut pecuniam secrevisset in hostiam pro peccato, ratus se debuisset, & se nihil debuisset comperisset, communis fuerit, non sacrata. Si quis autem aut hostias segregasset duas, aut pecuniam secrevisset in hostias duas, ratus se debuisset duas, tum comperisset se hostiam pro peccato debuisset omnino unam, unam omnino mactaret hostiam pro peccato, reliquum impenderetur in holocaustum voluntarium.

N n §

Si

IV.

V.

VI.

VII.
Reliquum
pecuniz
in sacrifici-
cium de-
stinatæ,
quale
esset?

VIII.

Si quis multam pecuniam aut simul manuprehendisset, aut sensim collegisset, tum ita diceret: Hinc ego summam ad emendam hostiam pro peccato meam, reliquum pecuniæ profanum esset. Ac meâ quidem sententiâ multò magis reliquum è ceteris sacrificiis profanum foret.

Si quis pecuniam secerneret in * fertum peccatoris, oblatoque inde ferto aliquid etiam residuum fuisset, itemque si fertum peccatoris ipsum destinasset, atque ex eo superaret aliquid, porro id pro ferto spontaneo offerretur. Sed de decima summi sacerdotis in crustula impendendâ si quid relinqueretur, id putrescere oportebat. Et si quid relinqueretur de panibus iis, qui sacrificio Eucharistico adhibebantur; & si quid relinqueretur de pane illo, qui cum sacrificio jungebatur Nazaræi, item putrescere opus erat. Sed si de pecunia, quæ in huius ipsius sacrificii libamina impendebatur, relinqueretur aliquid, id in holocaustum voluntarium impenderetur. De siclis autem si quid esset residuum, id profanum fuisse Tractatu de Siclis disputavimus.

Si

VIII. *Fertum peccatoris.* De quo explicatur Lev. 5. v. 11.

IX.

Si quid † superesset de nidis, quos offerebant viri, mulieresque seminis fluxionem patientes, itemque puerperæ: Et si quid de hostiis pro peccato atque delicto superesset, id in munera voluntaria impenderetur, tum holocausta inde fierent, ut alio loco posuimus. De holocausto si quid superesset impenderetur in holocaustum: si quid superesset de pacificis, impenderetur in pacifica: si quid superesset de ferto, impenderetur in fertum: si quid superesset de Agno Paschali, impenderetur in pacifica: si quid superesset de sacris multorum Nazaræorum, id Nazaræorum erat: si quid superesset de sacro unius Nazaræi, id ipsius erat Nazaræi. Sed quod modò diximus, impendendum fuisse in munera voluntaria quidquid superesset de hostia pro peccato, id accipiendum est de * statuto pro peccato sacrificio: nam si quis

IX. *Superesset de nidis.* Id est, si aliquanto minus pecuniæ in sacra istiusmodi impenderetur, quàm destinatum fuerat. Jam viri mulieresque seminis fluxionem passi, postquam sanati fuerant, par turturum, aut pullorum columbinorum Deo offerebant, ut videtur licet Lev. 15. Par istud avium Rabbinii purè nidum vocitant, & multa ejusmodi paria in multitudine nidos. Sed hoc satis accuratè notatum à Buxtorfio radice יֵץ in Opere Triginta Annorum

Stato pro peccato, &c. Hoc illud est, de quo differuimus Tract. 2. & 5.

Sa-

quis * sacrificium deberet gradatum, idemque secretâ in hostiam pro peccato quadrupedem pecuniâ derepente pauper evasisset, avem pro pecunia ista ferret, atque redemptâ per avem pecuniâ homini porro uti licebat. Item si quis pecuniâ in volucrem secretâ pauper evasisset, pro pecunia partem decimam Ephæ similaginis ferret, per quam similaginem redemptâ pecuniâ homini deinceps uti fas erat.

x.

Si segregata ad sacrificium bestia vitio afficeretur, venum irer, atque ejus pretio coëmeretur avis: sed si segregata ad sacrificium avis temeraretur, ejus pretio nequaquam emeretur decima Ephæ similaginis: nullus enim est avis redimendæ locus sic, ut Tractatu de Rebus Altari Interdictis exposuimus.

x i.

Quicumque nidos avium è Lege debentes pecuniam ad eos coëmendos destinâssent, porro etiam totam pecuniam sivelint in solam hostiam pro peccato ex ave, & totam simalint, in holocaustum ex ave impenderent. Imo si quis ita diceret: Hanc ego pecuniam destino in hostiam pro peccato meam, & istam pecuniam secerno in holocaustum meum, nihilosecius ipsi
in

Sacrificium deberet gradatum. De hoc diligenter actum Trac. 3. ad ar. 12. c. 3.

XII.

in manu erat, ut pecuniis inter se confusis hostiam pro peccato simul & holocaustum suum coëmeret: vel etiam pecuniâ totâ solam hostiam pro peccato, aut holocaustum solum emeret. Nempe nidi non designabantur nisi à dominis inter emendum, aut à sacerdote inter sacrificandum.

Quare si quis pecuniâ * in nidos purè dictos secretâ mortem obisset, tota pecunia ista nidorum purè dictorum in holocaustum voluntarium impenderetur, quippe quæ idonea erat, qua holocaustum emeretur.

XII.

Si quis cum deberet hostiam pro peccato, debitum in se recipiens holocaustum nuncuparet, tum pecuniam secerneret; atque ita diceret: Hanc ego pecuniam in debitum meum destino, hostiam pro peccato è quadrupede si velit, & si malit holocaustum è quadrupede ferret. Qui si mortuus pecuniam illam ipsam reliquisset, eam oportebat in mare Salinarum projici.

XIII.

CA-

XII. *In nidos purè dictos.* Si videlicet non appellaretur nominatim quod & quale sacrificium ex eis futurum esset.

ART.

CAPUT SEXTUM.

ART. I.
Quid fieret de victimis, quæ confusione haberent aliquid?

SI confunderetur cum victimis aliquot, aut una ex hostiis pro peccato iis, quas mori jus erat, aut bos lapide percutiendus, si confunderetur, inquam, vel unus cum decem victimarum millibus, cunctas illas mori jus erat. Major est enim animantium præstantia, quam ut si multis sui generis immiscerentur propter multitudinem aboleantur. Quamquam si quis post confusionem istam victimis ex illis sacrificasset aliquam, grata fuisset.

II. Si commisceretur cum victimis una ex hostiis iis, quæ ab altari prohibentur, cunctas pasci juserat, donec vitio afficerentur, tum venum dari, atque pretio optimæ illarum emi id genus hostiæ, quod victimis immistum fuerat.

III. Jam si victimæ confunderentur cum animantibus communibus integris, immistas animantes communes oportebat vendi in usum eundem, ut omnes sacrificarentur, ut si bestię quatuor in sacrificia pacifica destinatæ cum toridem bestiis communibus integris commisce-

ART. I. **A**nimantium præstantia. Nam rerum inanimatarum erat alia ratio.

V.

miscerentur, has quatuor communes oportebat vendi homini, cujus erat victimas immolare pacificas, ita; ut universæ bestiæ istæ victimæ pacificæ mactarentur. Atque eadem ratio erat & holocaustorum & hostiarum pro delicto. Jam redacta inde pecunia, utpote pretium rei communis, ad omnem usum communis erat.

Si bos sacer unus cum multis bobus communibus permisceretur, omnium maximus sacer esset, & reliqui venderentur in eundem usum. Jam si commiscerentur victimæ cum victimis, cum suo quodque genere genus, unaquæque victima nomine ejus à quo fuerat sacrificabatur, quamvis offerentium nullus suam ab aliis victimam internosceret. Ita se habebant confusæ inter se victimæ mulierum, videlicet in quibus non erat manuum impositioni locus: verum si virorum essent, quoniam suæ quisque victimæ capiti manus imposeret necesse erat, aut ipsamet victimæ postquam suam quisque partem illarum invicem donaverant, denique sacrificabantur, aut retinendæ erant victimæ, donec vitio corriperebantur omnes, & deinde vendendæ, tum viri illi quisque aliam ejusdem generis victimam emebat, eamque pro pretio, quo victimarum inter se confusarum optima vendita fuerat.

IV.

Si

V.

Si victimarum genus aliud alio confunderetur, ut holocaustum pacificis, non sacrificabantur, ne * secundum rigidiorē quidem illarum ritum: neque enim fas erat adduci victimas in discrimen, ne temerarentur.

VI.

Etenim istiusmodi sacra comedendi tempus * contrahendum non erat: nec efficiendum, ut aut à paucioribus hominibus, aut locis paucioribus comederentur: oportebat autem pascerentur interea dum vitio corripiebantur, tum eorum quodque separatim venderetur.

VII.

Tum pretio eodem, quo horum sacrorum optimum venierat, emendum erat sacrum aliud in utrumque genus: & si quid etiam domi superfluerit, perdendum erat. Quin etiam cum holocaustum, pacificave debita jam aliunde quis sacrificasset, tamen de

V. *Secundum rigidiorē.* Erat enim victimarum variarum varii & multi ritus, alius alio rigidior. Atqui si secundum rigidiorē sacrificarentur ritum, propius erat, ut temerarentur.

VI. *Contrahendum non erat.* Nempe erat sacrorum multiplex & varia ratio: alia per unum & eundem diem absumi oportebat: alia licebat absumi per diem unum & aletrum: alia Deo adolebantur tota: alia partim Deo adolebantur, partim comedebantur. Jam alia comedebantur à solis sacerdotibus; alia etiam ab Israëlitis. Porro & alia comedebantur in atrio solo; alia in urbe Hierosolymitana tota; alia etiam per totam Israëliticam terram.

de confusorum istorum pretio aliud holocaustum, aliaque pacifica denuo sacrificarentur oportebat.

Hostia pro peccato si confunderetur pacificis, omnes oportebat pascerentur, dum vitio corripiebantur, deinde eodem pretio, quo earum optima venierat, oportebat emi hostias pacificas, eodemque pretio emi & hostiam pro peccato. Si quis autem occupâset sacrificare hostiam pro peccato aliam ab illa destinata, atque pacificis confusa, omnes mori iurabat.

VIII.

Item pecunia destinata in hostiam pro peccato si commisceretur cum pecunia in hostiam pro delicto destinata, bestiae sumebantur duæ, quarum una in hostiam pro peccato destinata redimebatur pecuniâ hostiæ pro peccato ubi ubi fuerit, & altera destinata in hostiam pro delicto redimebatur pecuniâ hostiæ pro delicto. Verum si jam fuisset alia immolata hostia pro peccato, pecunia tota projiceretur in mare Salinarum: Sin hostia pro delicto alia jam fuisset immolata, pecunia tota impenderetur in holocaustum voluntarium.

IX.

Hostia pro gratiarum actione si confunderetur cum animante illa quacum fuerat commutata, ambæ sacrificabantur, atque cum eis simul unâ panis agitabatur. Itemque si hostia pro

X.

Fasc. VII.

O o

gra-

gratiarum actione confunderetur cum hostia quavis alia quantumvis aliunde fuerit jam immolata hostia pro gratiarum actione, tamen ambæ pascebantur, donec vitio corriperebuntur: tum quo pretio venierat duarum optima, eodem & alia hostia pro gratiarum actione, eodemque & illa altera hostia coëmeretur.

XI. Jam hostia pro gratiarum actione si confunderetur cum ariete Nazaræi, ambo sacrificabantur, & cum ipsis simul panis agitabatur.

XII. Primogenitus animans si confunderetur cum Agno Paschali, ambo pascerentur oportebat tamdiu dum vitio corriperebuntur, tum sic, ut solebant primogeniti animantes, comedebantur. Quod autem non sacrificabantur, hæc causa erat, quia Paschalis Agnus comedebatur ab omni hominum genere ad mediam duntaxat noctem, cum primogenitus animans per duos solidos dies comederetur, & à solis sacerdotibus: atqui nefas erat adduci victimas in discrimen * ne temerarentur; aut efficere, ut à paucioribus hominibus comederentur.

XIII. Et bestia decima si confunderetur cum Agno Paschali, cum fuerint correpti vitio, comederentur, ut solebant

XII. *Ne temerarentur.* Temerarentur autem, si fuissent servata ultra præstitutum diem.

XVIII.

bant bestia decima. Si bestia primogenita & bestia decima confunderentur inter se, correpta vitio comederentur.

Item alia victimæ si confunderentur cum bestia primogenita, aut cum bestia decima, pascerentur oportebat tamdiu, donec vitio corripiebantur, tum comedebantur aut de more bestia primogenita vitio affecta, aut ritu bestia decima vitio correpta.

Hostia pro delicto si confunderetur pacificis, quanquam alioquin ex utrisque nihil præter exta sacrificandum: caro autem comedenda fuerat, tamen ea fuissent non sacrificanda, sed pascenda interea dum vitio corripiebantur: tum pretio optimæ earum emebatur alia hostia pro delicto, item & hostia pacifica, ac si quid etiam domi superesset, perdendum erar. Quod si præoccupasset aliam sacrificare hostiam pro delicto, in holocaustum voluntarium impenderentur ambæ.

Omnino fieri poterat, ut omnium hostiarum cum suo quodque genere genus confunderetur, præter hostiam pro peccato cum hostia pro delicto. Etenim hostia pro delicto non erat nisi ex agno masculo: atque hostia pro peccato si foret ex agnorum genere, femina esset oportebat.

Interim cunctis ex hostiis vivis in-

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

ter se confusis si quæ sacrificata fuisset, grata foret tamen, eam ob rem, quòd animantes vivæ neutiquam rejicerentur.

XVIII.
Quid fieret bestiis, quæ fortuito reperirentur circa Hierosolymas?

Si qua bestia reperiretur inter urbem Hierosolymam & * turrim gregis, aut ad quodcunque urbis latus intra spatium idem, ea siquidem femina fuerat anniculosa in fornicem quandam includebatur tamdiu, donec moreretur, si fortè esset hostia pro peccato: Quæ si bima foret, pro pacifica mactaretur, eidemque adhiberetur panis, si fortè hostia pro gratiarum actione fuisset: si reperiretur masculinum animal, idque bimum, nihil ex eo fieri licebat, quippe fortè in hostiam pro delicto destinatum erat, nec dum delictum domini fuerat expiatum. Sin autem reperiretur masculinum animal anniculosum, id servandum erat dum vitio corripiebatur: tum in ejus locum duabus substitutis bestiis hæ conditiones instituebantur. Si bestia reperta holocaustum fuerit, ista sit ejus loco holocaustum; sin fuerit hostia pacifica, ista in ejus locum hostia pacifica sit: post harum altera sacrificabatur in holocaustum, cujus libamina de publico sumebantur: altera sacrificabatur in ho-

XVIII. *Turrim gregis.* De turri gregis commemoratur Gen. 35. v. 21. & Michæ 4. v. 8.

Pro

hostiam pacificam , cui panis etiam adhibebatur , si fortè fuerit hostia pro gratiarum actione. Quid autem de bestia illa reperta fiebat ? Nempe ut vitio correpta fuerat comedebatur : nam si fortè bestia primogenita , vel bestia decima fuisset , hæ quoque vitio correptæ comedebantur : sin esset Agnus Paschalis, qui fuerit ultra tempus reservatus, is quidem † pro hostia pacifica habebatur : nam tempore suo Agnum Paschalem suum quisque sanè quàm diligenter observabat. At dixerit aliquis : Fortè Nazaræi fuit hostia pro delicto , aut hostia pro delicto hominis leprosi : verùm istarum , quoniam minus frequentes erant , omnino nulla ratio habebatur.

Victimæ si , postquàm jugulatæ fuerant , essent inter se confusæ , in cunctis comedendis oportebat servaretur ritus ejus ex illis , qui foret maximè rigidus : sin cum victimis temeratis confunderentur , aut cum bestiis profanis in atrio jugulatis , omnes , cùm fuerat earum immutata figura , igni cremarentur. XIX.

Membra hostiæ pro peccato si confunderentur cum membris holocausti , cuncta relinquebantur , donec eorum fuerit immutata figura , tum igni cremarentur. X

Pro hostia pacifica. Quæ vitio correpta itidem comedebatur.

habantur eo ipso loco, quo solebant temerata sacra cremari.

XXI. Si animantis vitio correptæ membrum aliquod cum victimarum membris confunderetur, vel unum ex istiusmodi bestia membrum si cum mille victimarum membris confunderetur, cuncta cremari oportebat. Immo si usu venisset, ut ista confusa inter se membra perperam sacrificata fuerint omnia præter unum, & unum illud etiam oportebat apud atrium, quo solebant loco sacra temerata cremari, cremaretur.

XXII. Si victimarum sanctiorum frustum aliquod confunderetur cum frustis victimarum minus sanctarum: Item si quæ comedebantur uno & eodem die confunderentur cum iis, quæ licebat comedi biduo, cuncta comederentur ex ritueorum rigidiori.

XXIII. Hostiæ pro peccato immundæ frustum si confunderetur cum centum frustis hostiæ pro peccato mundæ: itemque frustum inquinati panis propositionis si confunderetur cum centum frustis puri panis propositionis, id vero sic, ut Tractatu de Oblationibus posuimus, * superabatur.

XXIV. Sin autem frustum hostiæ pro peccato

XXIII. *Superabatur.* Numero videlicet frustorum mundorum sic, ut acervi totius ratio foret eadem, ac si nihil immundi commissum fuisset.

ART.

cato commisceretur cum centum frustis carnis profanæ : itemque frustum puri panis propositionis si commisceretur cum centum frustis panis profani , hæc nequaquam superabantur ; sed totum oportebat comederetur à sacerdotibus , sicut omnia profana , quibus erant immista sacra.

CAPUT SEPTIMUM.

QUicumque non erant ad sacra faciendi idonei , hi si volucris * collum obtorsissent , colli contorsio ista quidem illegitima foret. Cùm verò volucris ista temeraretur , tamen non erat eadem atque * cadaver mundæ volucris , quod ad rationem immunditiæ attinebat. Et si quis volucris collum obtorsisset noctu , aut intra Sanctuarium jugulasset bestias profanas , aut contra extra Sanctuarium victimas , non essent cadaveris instar.

ART. I. Qualis esset ratio victimarum , quæ non essent secundum ritum immolatæ ?

Si quis collum obtorsisset turturibus
* an-

ART. I. **C**ollum obtorsissent. Sic enim volucres sacrificandæ necabantur.

Cadaver munda , &c. Id est , non inquinabat tactu item , ut cadaver avis morticinæ , quæ alioquin munda foret.

* ante tempus suum , aut columbæ pullis post tempus suum , aut volucris tabe confectæ , aut cui foret exclusus oculus , abscissusve pes , prorsus ad omnia pro cadavere habebatur. Summa est , quidquid intra Sanctuarium demum evadebat illegitimum , id illegitimum erat scilicet , at non erat cadaveris instar : sed quod non intra Sanctuarium demum evasisset illegitimum , id ad omnia instar cadaveris erat.

III. Si quis igitur collum obtorsisset volucris , quæ postea reperiretur fuisse lethaliter affecta : item si quis collum volucris obtortum † cultro resecurisset : & si quis volucris profanis collum obtorsisset intra Sanctuarium , contraque extra Sanctuarium volucris altari sacratis , hæ cadaveris erant instar ad omnia : neque enim colli contorsio licitam ac mundum efficiebat , nisi id quod altari esset idoneum.

IV. Nam volucris ab homine initæ , ad cultum idoli destinatæ , aut pro numine cultæ , atque etiam ei , quæ merces fuit prostibuli , aut pretium canis ,

II. *Ante tempus suum , &c.* De horum tempore legitimo actum est Tract. 4. ad art. 2. cap. 3.

III. *Cultro resecurisset.* Oportebat enim ungue rescari , ut ante dictum est.

IV. Ob-

item * obstructa, aut androgynæ si quis collum obtorsisset, sanè cadaveriserant instar ad omnia. Etenim inquinabant vestes hominis, qui tetigisset † œsophagum. In has enim volucres cùm non caderet consecratio, sanè non intra Sanctuarium demum illegitimæ fiebant. Jam id Tractatu de Ratione Sacrificiorum Faciendorum dictum est, hostiam pro peccato ex ave immolari in inferiori parte altaris, & holocaustum ex ave in parte altaris superiori.

Si quis igitur hostiam pro peccato ex ave immolâset supernè, illa videlicet temerata fuisset: nec quidquam referebat, utrùm sanguis ejus esset altari aspersus ex ritu hostiæ pro peccato, an ex ritu holocausti: neque porro quidquam referebat, utrùm esset immolata nomine holocausti, an nomine hostiæ pro peccato.

Item si quis avem in holocaustum immolâset infernè, temerata fuisset utrique: immo verò si collo obror-

IV. *Obstructa.* Obstructa dicitur, cui nec feminea, nec mascula existit natura.

Tetigisset œsophagum. Namque obtorquendo collo oportuisse œsophagum ungue resecari, suprâ dictum est.

quando signorum alterum in altaris inferiori parte ungue resectum esset, alterum in altaris superiori parte, nihil secius hostia temerata fuisset: nec quidquam referebat, utrum obtorquendo collo ritus holocausti, an ritus hostiæ pro peccato servaretur: neque porro utrum nomine hostiæ pro peccato, an nomine holocausti immolaretur.

VII.

Hostia pro peccato ex ave si ad partem altaris inferiorem immolaretur, nihil referebat, utrum immolatio holocausti propria fieret nomine hostiæ pro peccato, an immolatio propria hostiæ pro peccato fieret nomine holocausti, aut immolatio propria holocausti fieret nomine holocausti, temerata fuisset hostia.

VIII.

Item avis in holocaustum destinata si immolaretur in parte altaris superiori, seu ritu hostiæ pro peccato & nomine holocausti, seu ritu & nomine hostiæ pro peccato, temerata fuisset: verum si immolaretur ritu holocausti, & nomine hostiæ pro peccato, idonea fuisset: at dominum quidem certè debito non liberasset.

IX.

At cunctæ aves istæ, quæ temerabantur ea re, quia loco, ritu, nomine alieno fuerint immolatæ, quod ad immunditiam attinebat, non erant instar cadaveris avis morticinæ. Item

&

XI

& hostia pro peccato ex ave, atque etiam holocaustum ex ave, quæ foetida, inquinata, residuaque evasissent, non idcirco polluebant hominem, qui tetigisset oesophagum itidem, ut cadaver avis morticina: nimirum hæc universa in Sanctuario demum temerata fuissent.

Hostia pro peccato ex ave quando-
cunque offerebatur de dubio, ritè immolabatur quidem, nec comedebatur tamen, sed cremabatur igni sic, ut cuncta sacra, quæ temerata fuerant: offerebatur autem de dubio, si verbi causâ mulier ambigeret, an fluxionem feminis esset passa, necne; aut si dubitaret, utrùm quid enixa fuisset, an non, atque horum similia. Nunquam verò offerebatur de dubio hostia pro peccato quadrupes. Nam qui dubitabat an peccasset, necne, is dubiam offerret hostiam pro delicto oportebat, ita; ut Tractatu de Etræis disputabitur.

Si quis de dubio hostiam pro peccato ex ave obtulisset, tum pro certo resciret se hostiam illam debere, siquidem hostia illa necdum fuerat immolata, immolaretur pro hostia certa, ac comederetur. Idem si post immolationem demum comperisset, porro pars sanguinis altari aspergeretur, pars ad altaris basim effunderetur, atque hostia cremaretur, eam ob rem, ne
fortè

x. —

xi.

fortè dicerent homines comesam esse hostiam pro peccato ex ave de dubio oblatam. Etenim primò quidem certè de dubio oblata fuerat.

- XII. Sin post immolationem pro certo compertum esset hostiam non fuisse debitam, humari eam oportebat.

CAPUT OCTAVUM.

ART. I. **S**I hostia pro peccato ex ave commiseretur cum holocaustis ex ave, contraque holocaustum ex ave si confunderetur cum hostiis pro peccato ex ave, vel unum si confunderetur cum millibus decem, omnes mori per se jus erat. Omnino sic se res habebat, siquidem cum emerentur dominis explicatè distribuebantur hæc in hostiam pro peccato, ista in holocaustum: verum aves debitas partim in hostiam pro peccato, partim in holocaustum si quis non nominatim distribuisset, sed obtulisset promiscuè, ac cum hoc debito promiscuo confunderetur aut hostia pro peccato, aut holocaustum, alia erat ratio.

- II.** Nempe si hostiæ pro peccato confunderentur cum debito illo promiscuo, ex eo numerus hostiarum pro peccato erat ad sacrificandum idoneus tantum: non erant autem ad sacrifican-

candum idonea, nec ejus debiti promiscui holocausta, nec quæ cum his erat immista hostia pro peccato, ut quæ hostia pro peccato cum holocaustis immista fuerit.

Itaque si debitum illud hostias pro peccato contineret duas, dimidium ejus erat ad sacrificandum idoneum, & dimidium ejus alterum haud idoneum: quanquam meâ quidem sententiâ cunctas debiti victimas oportebat in altaris inferiori parte immolari ritu hostiæ pro peccato.

Similiter si cum debito illo promiscuo commisceretur holocaustum, ex eo debito sola holocausta erant ad sacrificandum idonea: ejusdem & hostiæ pro peccato, & quod cum his erat immistum holocaustum, non erant ad sacrificandum idonea: nam ecce erat holocaustum immistum hostiis pro peccato. Nec quidquam intererat, utrùm debitum illud promiscuum numero superaret immista holocausta, an contrà holocausta numero superarent debitum illud promiscuum, aut par esset undique numerus, præter holocausta debiti promiscui, nihil erat ex eo ad sacrificandum idoneum. Quare si debitum illud contineret holocausta duo, dimidium ejus erat ad sacrificandum idoneum, & dimidium ejus alterum haud idoneum. Sed meâ quidem sententiâ cunctas debiti victimas

III.

IV.

mas oportebat in altaris superiori parte immolari ritu holocausti.

V.

Si confunderentur inter se debita promiscua duo seu ambo unius & ejusdem nominis, ut si eorum, qui fluxionem seminis passi sint, hominum nidi confunderentur cum nidis aliorum hominum, qui itidem seminis fluxionem passi fuerint, seu duorum nominum, ut si nidi hominum, qui fluxionem seminis passi sint, commiscerentur nidis puerperarum, seu porro ambo ab homine uno, seu ab hominibus essent duobus, si nidorum utroque par hostiarum fuisset numerus, dimidium eorum erat ad sacrificandum idoneum, & dimidium eorum alterum haud idoneum. Sive igitur hostiæ omnes in superiori parte altaris essent immolatæ, sive omnes in inferiori parte, sive denique tantus earum numerus supernè, quantus infernè, semper dimidia pars earum legitima, & dimidia temerata fuerat. Nimirum totus hostiarum numerus æqualiter ex holocaustis atque hostiis pro peccato constabat: quare si immolarentur omnes supernè, dimidia pars earum erat legitima, ut quæ holocausta fuerant: & si immolarentur omnes infernè, item dimidia pars erat legitima, ut potè quæ fuerant hostiæ pro peccato. Jam si fuissent supernè atque infernè pariter immolatæ, dimidia pars propter confusio-

fusionem legitima foret , atque pro holocaustis haberetur, tum ex iis, quæ immolatæ fuerint internè , æqua portio fuisset legitima , eæque haberentur hostiæ pro peccato.

Si duo confunderentur inter se debita promiscua , quorum uno major quam altero inesset hostiarum numerus , ut si uno volucres continerentur quatuor , & sex altero , atque supernè omnes , aut omnes internè fuerint immolatæ , dimidia pars legitima , & dimidia temerata foret ea de causa , quam diximus. Sin autem supernè atque internè fuerint æqualiter immolatæ , videndum erat : si sacerdos deliberabundus post consultationem deum ita fecisset , debitum minus idoneum fuisset : sin suo ipsius nutu & arbitrio ita fecerit , debitum majus fuisset legitimum.

Summa est , ubicunque sacerdos nutu suo confusorum ejusmodi debitorum hostias æqualiter supernè & internè immolârit , nec fieri potuerit , quin ex debitorum uno pars supernè , pars internè fuerit immolata , ibi debitum id , quod majorem continebat hostiarum numerum , idoneum erat. Etenim quia constabat partem ejus supernè , partem internè fuisse immolatam , par erat omnino ejus hostias omnes esse idoneas.

Homines duo si nidos suos promiscuè

VI.

VII.

VIII.

scuè coëmissent , vel suorum nidorum pecunias promiscuè dedissent sacerdoti , porro sacerdos quam voluerit volucrem , aut in hostiam pro peccato , aut in holocaustum immolaret : neque enim nidorum volucres explicatè distribuebantur , nisi vel à dominis inter emendum , vel à sacerdote inter immolandum , ut suprà posuimus.

IX.

Sacerdos si quando coram aderant multæ volucres in hostias pro peccato , atque in holocausta , utrasque supernè , vel utrasque infernè immolâssent , dimidia parsearum idonea , & dimidia pars temerata foret. Sin eas ex æquo supernè , atque infernè immolâssent , nec satis sciret hostiasne pro peccato infernè immolâssent , an holocausta , cunctæ temeratæ fuissent ; erat enim quod diceretur volucres in holocausta destinatas infernè esse immolatas , & hostias pro peccato supernè.

X.

Sin præsto adessent volucrum collectiones ternæ , quarum una contineret hostias pro peccato , altera holocausta , tertia verò foret promiscua , dimidia videlicet ex holocaustis , & dimidia ex hostiis pro peccato , nec sacerdos immolandis volucris quidquam discriminis fecisset , sed vel immolâssent omnes supernè , vel omnes infernè , dimidia pars earum idonea , & dimidia pars temerata foret.

Qui

Qui si sacerdos dimidiam partem volucrum immolâset supernè, & dimidiam partem infernè; omnino terra illa volucrum collectio promiscua idonea erat; quippe quæ partim supernè; partim infernè immolanda fuerat: hæc igitur dividebatur æqualiter dominos inter utrosque, & utrosque expiabat, ac solutos relinquebat; quando sacerdos ignorabat ad quem hostiæ designatæ, ad quem promiscuæ pertinerent. Jam duæ aliæ collectiones hostiarum explicatè designatarum temeratæ erant eò, quòd non sciret sacerdos, quam hostiarum supernè, & quam immolâset infernè, ac fieri posset, ut holocaustum infernè, & hostia pro peccato fuisset immolata supernè.

CAPUT NONUM.

SI promiscuo è nido pullus unus a-
volâset in auram, vel inter volu-
cres ejusmodi, quas omnes mori jus
erat; item si pullus unus morte per-
emptus esset, alteri superstiti confor-
tem oportebat adjungi.
Sin a volâset inter hostias volucres, in sacra
ipse temeratus esset, & pullum alium destinatis,
pariter temerâset: nimirum ita res quæ fue-
rat cum pullus è nido promiscuo inter

ART. I.
Expo-
nuntur
multæ
quæstio-
nes de vo-
lucris

Esse. VII.

P p

hò-

se confu-
sz.

II.

hostias volucres avolâisset, & ipse temeratus erat, atque simul alium unum temerâisset: ut si pullus è nido promiscuo avolâisset inter decem volucres item promiscuas, tum ex his immolarentur quinque in parte altaris inferiori, atque in superiori sex, de sex istis supernè immolatis idonea erant holocausta quinque, & de quinque volucris infernè immolatis omnino quatuor erant idoneæ hostiæ pro peccato: erat enim metuendum, ne pullus iste, qui advolarat, esset unus ex istis quinque volucris, quæ in inferiori parte altaris fuerant immolatæ. Item si sex immolarentur infernè, supernè quinque, omnino hostiæ pro peccato quinque, & quatuor holocausta erant idonea, quia locus erat metuendi, ne qui pullus advolarat, versaretur inter immolatas supernè quinque volucres. Unde fit, ut ex decem illis volucris omnino relinquerentur idoneæ novem, adeoque una ex illis temeraretur.

III.

Si fuissent aves promiscuæ quatuor ex una parte, & ex altera parte item quatuor aves promiscuæ, tum una ex illis advolâisset ad has, harum unam temerâisset. Sin post hanc confusionem etiam ex his una ad illas avolâisset, temerâisset item unam ex illis ita, ut omnino duæ ex illis idoneæ relinquerentur.

Quòd

sacris Temeratis.

571

IV.

Quòd si rursus una ex illis ad has avolâisset, & sic deinceps tota die, nihilo magis perdidisset: nam si omnes simul inter se confunderentur, tamen dimidia pars earum idonea, & dimidia pars temerata fuisset, ut supra diximus.

V.

Cùm varix præsentés adessent avium collectiones, quarum una duas contineret aves, altera quatuor, tertia sex, octo quarta, quinta denas, duodenas sexta, & septima quatuordecim, tum ex omnium prima pullus avolâisset ad collectionem secundam, & unus è secunda ad tertiam, & porro unus è tertia ad quartam, unus è quarta ad quintam, unus è quinta ad sextam, unus è sexta ad septimam, & rursus pullus alter revolâisset ex alia collectione ad aliam adeo, donec ad primam, unde prior avolarat, redierit, abitione pariter & reditione pullus unus temeraretur in unaquaque collectione sic, ut in prima & secunda collectione prorsus nulli superessent pulli ad sacrificandum idonei, in tertia relinquerentur pulli duo, quatuor autem in collectione quarta, in quinta sex, in sexta octo, & in septima duodecim. Quòd si denuo pullus unus ex collectione alia ad aliam avolâisset; tum etiam ex collectione ultima pullus unus revolâisset ad collectionem proximè superiorem, & sic deinceps

P p 2

ceps

cepsusque donec ad primam collectionem redierit, itidem pullus unus tam abitione, quàm reditione temeraretur in unaquaque collectione sic, ut in collectione tertia & quarta nulli relinquerentur ad sacrificandum idonei; in quinta verò collectione relinquerentur pulli ad sacrificandum idonei duo: in sexta quatuor: & in septima decem. Sin tertio pullus unus ex collectione alia ad aliam avolâisset, revolâissetque, item abitu, redituque pullus unus temeraretur ita, ut in collectione quinta & sexta pulli temerarentur omnes, & in septima idonei ad sacrificandum relinquerentur octo. Ac si sacerdos ex quatuordecim pullis ultimæ collectionis septem immolâisset in parte altaris superiori, & in inferiori itidem septem, octo fuissent idonei, & sex temerati propter pullos illos, qui avolando revolandoque commisti ac confusi inter se fuissent.

VI.

Si præsentès adessent nidus promiscuus & nidus explicatè designatus, atque ex nido promiscuo pullus unus avolâisset ad nidum explicatè designatum, unico illi pullo superstiti alter adjungeretur oportebat. Idem ille pullus, qui avolarat, si reverteretur, aut si à nido explicatè designato pullus unus ad nidum promiscuum devolâisset, nec exploratum esset, utrùm pullus iste, qui devolâisset, holocaustum esset, an

an hostia pro peccato, pullos omnes nidi promiscui mori per se jus erat. Nam huic si commisceretur holocaustum, omnes ejus hostiæ pro peccato temerarentur; Rursus si commisceretur ei hostia pro peccato, holocausta ejus omnia temerarentur. Quocirca omnes ejus pullos mori per se jus erat.

Si fuissent hostiæ pro peccato ex una parte, & ex altera holocausta, & nidus promiscuus in medio, tum è medio pulli duo diversas in partes istas devolâssent, unus huc, & illuc alter, nihil perdidissent; sed ita pronuntiabatur qui ad hostias pro peccato advolarat pullus, eum etiam esse hostiam pro peccato, & qui adierat holocausta; holocaustum esse & ipsum. Si post confusionem istam rursus pulli duo, hinc unus, & illinc unus devolâssent in medium, duos istos intermedios mori per se jus erat, quippe cùm essent hostia pro peccato & holocaustum confusa inter se; sed qui fuerant à lateribus, sacrificarentur, hi in hostias pro peccato, isti in holocausta prout erant: sin etiam pulli intermedii ad laterales devolâssent, omnino omnes mori per se oportebat, quia metuebatur, ne cum hostiis pro peccato holocaustum, & cum holocaustis hostia pro peccato commista ac confusa fuisset.

VII.

CAPUT DECIMUM.

ART. I.
Voti &
puerperii
sacrificia si
confunde-
rentur,
quid factò
opuseffet?

Mulier cùm ita diceret : En ego voveo nidum, si filium pariam; atque filium peperisset, quatuor ferret volucres, duas pro voto, quæ sacrificabantur in holocaustum, ut supra diximus, & nomine puerperii duas, quarum una sacrificabatur in holocaustum, & altera in hostiam pro peccato : ex quo intelligitur oportuisse, ut ex istis pullos tres in superiori parte altaris, & in inferiori unum sacerdos immolaret. Qui si per errorem duos supernè, & infernè duos immolâisset, neque ullatenus ea de re consultâisset, alium etiam oportebat ferri pullum, qui supernè sacrificaretur. Quod quidem sic erat, si quatuor illi pulli ferrentur omnes ex uno & eodem genere, ut si essent omnes turtures, aut omnes pulli columbini : sin autem turtures duo forent, & duo pulli columbini, atque ex iis immolarentur supernè duo & duo infernè, præterea turturem unum, & pullum columbinum unum ferri etiam necesse erat, qui sacrificarentur ambo supernè, ut mulier debito liberaretur. Nam si fortè sacerdos principio immolâisset infernè turtures ambos, ad absolvendum mulieris debitum requirebatur

batur etiam turtur unus, qui supernè immolaretur: fin autem pullos columbinos ambos infernè immolâsset, præterea etiam pullum columbinum supernè immolari necesse erat, eò; ut mulieris debitum prorsus exsolveretur: neque enim licebat, ut quisquam solutionem debiti simul ex uno turture, & uno pullo columbino componeret, sed aut ex duobus turturibus, aut ex pullis columbinis duobus componi oportebat.

Mulier si voti planè designandi causâ sacerdoti ita diceret, Hos ego pullos in votum, & istos in debitum fecerino, tum horum duos sacerdos supernè & duos immolâsset infernè, verùm nesciret utros supernè, utros infernè immolâsset, mulier oportebat etiam tres offerret pullos, duos in votum, & unum ad persolvendum debitum. Et immolabantur duo isti in altaris superiori parte, quia mulier à debito votum explicatè secreverat, & fortè pulli duo, qui fuerant in votum secreti, infernè fuerunt immolati, atque adeo temerati. Sic se res habebat cùm mulier pullos quatuor unius & ejusdem generis tulerat, atque eorum duos in votum explicatè secreverat: verùm si duo pullorum genera tulerit, pullos alios oportebat à muliere ferri quatuor, duos videlicet eodem è genere, quod in votum destinaverat, ex

II.

voto immolandos; & duos alios, cu-
jus maluerit generis, ex debito sa-
crificandos; unum supernè, & alte-
rum infernè.

III.

Si mulier nuncupando voto nomi-
natim dixisset: En ego spondeo turtu-
res duos, si filium pariam; atque pe-
perisset, tulissetque pullos quatuor,
è voto duos, & duos è debito; tum
sacerdos immolâset binos supernè,
binos infernè; sed ignoraret utros im-
molâset supernè, utros infernè; nec
mulier ipsa recordaretur quod avium
genus in votum destinâset; turture-
ne, an pullos columbinos, necesse e-
rat ab ea ferri etiam turtures duos, si-
mul & duos pullos columbinos in vo-
tum, qui immolarentur omnes super-
nè; & præterea in complementum
debiti pullum unum, qui pullus itidem
immolaretur supernè: nam infernè
duo fuerant jam immolari in hostias
pro peccato. Quæ ratio tum demum
valebat; cum mulier quatuor generis
ejusdem pullos primùm tulerit: sin-
autem primò lata fuerint genera duo,
oportebat ut mulier denuo pullos sex
offerret, par turturum item & par
pullorum columbinorum in votum,
& pro debito alterutrum horum, par
turturum, aut par pullorum colum-
binorum, quorum unus immolaretur
supernè, & alter infernè. Similiter
mulier si sacerdoti pullos tribuerit,
nec

nec recordaretur quales, & hos sacerdotes immolârit, nec satis sciret ubi tandem, omnesne supernè, aut rursus omnes infernè, an dimidiam eorum partem supernè, & dimidiam infernè, hîc mulier itidem oportebat denuo offerret par turturum simul & par pullorum columbinorum in votum, & vel par turturum, vel par pullorum columbinorum in debitum.

Jam si mulier in votum juxta atque debitum aliquid certi constituerit, tum rei constitutæ oblivisceretur, quoniam fieri poterat, ut pro puerperio deberet agnum in holocaustum, & in hostiam pro peccato volucrem unam, seu turturem, seu pullum columbinum, idcirco oportebat, ut offerret pullos sex, quatuor in votum, & in debitum duos, insuper ut offerret in hostiam pro peccato unum vel pullum columbinum, vel turturem simul cum agno, ita; ut volucres offerret septem.

Atque ejusmodi hostiæ pro peccato comedebantur nullæ, quippe quæ ambigux fuerant.

IV.

V.

CAPUT UNDECIMUM.

ART. I.
Qua ra-
tione ferta
tempera-
rentur?

Quisquis sacris administrandis non erat idoneus, is si de fertis plenum pugillum exemisset, ea temerâisset utique. Idem si thus de simila demeret, quanquam non sustulisset plenum pugillum de ferto, id temerâisset tamen.

II.

Et sacerdos idoneus si de ferto plenum pugillum decerpisset, tum haud idoneo præbuisset: item sacerdos idoneus si de ferto plenum pugillum decerpisset manu dextrâ, deinde decerptum hoc in sinistram manum, tum in vas sacrum indidisset: itemque si id quod è vase sacro decerpisset, indidisset in vas profanum, fertum utique temerâisset.

III.

Si decerpendo ferri pleno pugillo prehenderetur aut lapillus, aut grumus salis, aut granum thuris, fertum temeraretur.

IV.

Jam sacerdos si plenum è ferto pugillum decerpisset tum, cum staret extra atrium, atque introisset, rursus intus è ferto plenum pugillum decerperet oportebat, atque bene erat.

V.

Si decerptus è ferto plenus ille pugillus per atrii pavementum fuisset dispersus, rursus colligeretur.

VI.

Si fertum reponeretur in vase non sacro

sacro, si decerptus ex eo plenus ille pugillus reponeretur in vase non sacro, si ferretur ad altare in vase non sacro, si permisceretur oleo extra atrium, temeraretur: etenim oleum immisceretur intus oportebat.

Qui sacris administrandis haud idoneus erat, ut homo alienus, & hujus similes, si fudisset oleum super ferta, si cum oleo ferta confudisset, si ferta comminuisset, si sale conspersisset, ea nihilominus legitima fuerint. Idem si ferta altari admovisset, si de more agitasset, ea denuo sacerdos admove-
ret, agitaret oportebat, quanquam legitima ferta fuissent, tamen non à sacerdote denuo altari admoventur, aut agitentur. Nam quod est in Le-
ge, *Ac deferet ad filios Aaron sacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum, &c.* ex eo satis intelligitur ad tollendum è ferta plenum pugillum demum, ac ceteras deinceps functiones opus esse sacerdote; ex quo sequitur ad oleum super ferta fundendum, item ad miscenda oleo ferta, hominem alienum satis idoneum esse.

VII.

Lev. 2. 2.

Si vel ex oleo ferti alterius, vel ex oleo profano quamvis parum incidisset fertum in aliquod id temeraretur: si ferta defuerit aliquid ex oleo suo, item temeraretur: sin eidem è thure suo defuerit aliquid, nihilominus legitimum foret, siquidem ei grana
thu-

VIII.

Ibidem.

IX.

thuris adhiberentur duo : temeraretur autem si granum thuris unicum duntaxat adhiberetur, eò, quòd in Lege est, *Ac totum thus.*

X.

Si ferrum oleo thurequo redundaret, modò cuique decimæ similaginis adhiberetur oleum * intra modum duorum sextariorum, & cuique ferro thus intra modum duorum pugillorum, ferrum erat legitimum : sin adhiberentur plenè sextarii duo, plenèque pugilli duo, aut eo plus, ferrum temeratum foret.

XI.

† Ferrum peccatoris, cùm oleum fuisset inditum vel ipsi, vel decepto pleno pugillo, temeratum foret. Quòd si thus ei fuisset impositum, id è ferro tolli oportebat. Quòd si thus egregiè contusum ac comminutum inditum ferro fuisset, quoniam fieri non poterat, ut tolleretur ex eo thus, ferrum de dubio temeratum foret.

Si sublato è ferro pleno pugillo postea denique in ejus reliquias oleum infunderet aliquis, nec is verberibus mul-

IX. *Intra modum duorum.* Monendus est hic Lector in editione Folii minoris anni 1574. mendosè legi apud textum, *קר עני לוגין*, pro *קר עני לוגין* quòd correctè legitur in editione Folii majoris anni 1524. Atqui hæc una parva vox *קר* sententiam mutat totam; immo omnino sententiam relinquit nullam.

X. *Ferrum peccatoris.* De hoc scriptum legitur Lev. 5. v. 11. *Non mittet in eam (oblationem) oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est.*

XVII.

multaretur , nec fertum temerâset , eam ob rem quia decerptus ex eo pugillus utique legitimus esset.

Si parum oleæ funderetur in portionem ferti eam , quæ magnitudine par esset olivæ , fertum de dubio temeratum foret : verùm si funderetur oleum super ferti portionem olivæ magnitudine minorem , non fieret illegitimum fertum : Jam fertum non temeraret inditum thus , nisi inderetur thuris id , quod magnitudinem olivæ exæquaret.

XII.

Thus si poneretur super ferti particula quamvis parva , nihilominus fertum temeratum foret , donec ex eo tolleretur thus.

XIII.

Si fertum aquâ sparsum subegisset sacerdos , tum inde plenum pugillum exemisset , idoneum fuisset : quòd autem fertum hoc *Aridum* dicitur , id de oleo duntaxat intelligitur.

XIV.

Lev. 7. 11

Sacerdos si portionem ferti adolendam pugillo decerpisset scilicet , sed duabus vicibus , fertum tamen idoneum erat ; immo etiam si pluribus , modò simul unà particulam ferti adoleret eam , quæ æquaret oleæ magnitudinem : nam minus hoc omnino adolendum non erat.

XV.

Sacerdos si decerptum è ferto pugillum nullo adhibito sale adoleret , fertum temeratum erat. Etenim fertum sine sale prorsus nullum esse suprà dixi-

XVI.

diximus. Jam si ferro aliquantum deesset ante, quàm pugillus ex eo fuerit decerptus, domo penu deportandum erat, quo expleretur. Fertum enim tum demum fixum ac statutum erat, cùm pugillus inde decerperetur, non continuò atque in vase sacro impositum fuerit.

XVII. Si pugillo thuris, quem sponte suâ quis separatim obtulerat, quamvis parum deesset, illegitimus foret: similiter quæ duæ thuris acerræ ad panem propositionis apponebantur, earum uni si tantulum deesset, illegitimæ fuerint: Etenim pugillos thuris duos continerent usque † à principio ad finem oportebat.

XVIII. Si fertum ad unum destinarentur pugilli thuris duo, & eorum alter amitteretur, siquidem id totum fieret prius, quàm plenus pugillus fuerat decerptus è ferro, fertum necdum fixum & statutum habebatur: sin autem postea quàm plenus pugillus fuerat è ferro decerptus, totum hoc fieret, fertum sanè jam fixum, atque illegitimum erat, utpote quod thure redundaret. Similiter si duabus thuris acerris panis propositionis adhibendis destinarentur pugilli thuris quatuor, atque

XVII. *A principio.* Erant autem ad panem appositæ septem dies totos.

ART.

atque eorum duo amitterentur, siquidem totum hoc fieret ante, quàm acerræ veteres de mensa sublatae fuerant, nondum constituti habebantur, adeoque erant legitimi: sin post, quàm acerræ veteres sublatae de mensa fuerant, sanè jam constituti erant, adeoque illegitimi, quippe cùm redundarent.

Si pugillus thuris inquinatus adoleretur, id commissum expiabat aurea pontificis lamina, de qua scriptum legitur, *Portabitque Aaron iniquitates*, *Exod. 28.* &c. Si pugillus thuris atrio elatus 38. rursus in atrium inferretur atque adoleretur, hoc commissum non expiabat aurea pontificis lamina: hæc enim de sacris inquinatis, quæ adolerentur, Deum placatum efficiebat quidem, de sacris atrio elatis non item.

XIX.

Si post sublatum è ferto plenum pugillum reliquum ferto pollueretur, cremaretur, extra atrium deportaretur, aut amitteretur, omnino plenus ille pugillus in altari non erat incendendus: verùm si fuerit incensus, gratus & acceptus erat ramen. Jam si minuta reliqui particula remansisset legitima, plenus ille pugillus de integro erat adolendus, & quæ legitima remanserit minuta particula esu nefas erat.

XX.

Cùm illius, in quo reponeretur decima

XXI.

cima

cima similaginis pro ferto ; vasis sacri pars inferior velut intergerino pariete divideretur , è ferto quamvis supernè ritè misto plenus ille pugillus decerpendus non erat : qui si fuerit decerptus , fertum esset temeratum.

XXII.

Rursus vas sacrum si velut intergerino pariete supernè divideretur , atque infernè fertum in eo contentum probè misceretur , licebat è ferto plenum pugillum decerpi.

XXIII.

Cùm in uno & eodem vase sacro fertum ex decima similaginis in partes quidem fuerit divisum ita , ut earum aliam alia non attingeret , sed inter easdem nihil interclusionis interesset , dubium erat , utrùm partes per vas factis essent conjunctæ ad decerpendum ex iis plenum pugillum , necne : quapropter pugillus ille decerpendus non erat : si jam fuerit decerptus , incendendus in altari non erat : quanquam si fuerit incensus , gratus & acceptus foret : sed quidquid post decerptum plenum illum pugillum fuerit reliquum , id neutiquam comedebatur.

XXIV.

Si pugillus è ferto decerptus reponeretur super templi mensa contra cellam panum propositionis ordinacionem , eum mensa consecrasset quidem ad temerandum , ad sacrificandum non item : nec verò sacrificabatur unquam , nisi prius consecratus fuerit in ejusmodi vase sacro , quod pugillo

pugillo decerpto aptum ac conveniens erat.

Sacerdos si decerpendo pugillum ad vasis sacri latus admovisset : si vas ipsum super manum suam sic invertisset , ut os ejus esset infernè , tum ex eo pugillum decerperet , pugillus hic incendendus in altari non erat ; si fuerit incensus , gratus & acceptus foret.

xxv.

Cùm è decima bipertitò divisâ partium altera amitteretur , continuoque substitueretur in ejus locum alia , tum pars amissa reperiretur , atque partes illæ tres simul in uno vase reponerentur ita , ut se inter se non contingeret , ac pollueretur pars ea , quæ amissa fuerat , ea quidem cum priori parte conjuncta censeretur , atque adeo ambæ temeratæ forent : & quæ pars substituta fuerit , ea non putaretur esse duabus aliis juncta : huic igitur adderetur id , quod fertum expleret. Sin pars substituta pollueretur , ea similiter cum priori parte conjuncta duceretur , & ambæ temeratæ forent , & pars ista reperta non haberetur pro juncta cum duabus aliis. Sin pars prima pollueretur , pars altera , quæ fuerat amissa , & tertia , quæ in ejus locum substituta fuerat , conjunctæ simul putarentur.

xxvi.

Eadem ratio tenenda fuit in decerpendo pugillo : si fuerit ex parte reperta decerptus pugillus , reliquum

xxvii.

Fasc. VII.

Q q

par.

partis ejus, & prima pars tota comedebantur, & quæ pars fuerit in locum alterius substituta, ea non comedebatur: si pugillus ille decerptus sit ex substituta parte, reliquum ejus cum prima parte tota comedebatur, non comedebatur reperta pars. Si è parte prima pugillus ille decerptus fuerit, reliquæ partes ambæ non comedebantur, quoniam ambæ simul reliquæ fuerant nimix, ut quæ decimam conficiebant integram, atque fertum, unde non esset exemptus plenus pugillus, cujusmodi fertum utique interdictum erat, esse videbatur. Atenim qui fieri poterat, ut sacrificaretur plenus ille pugillus, quandoquidem sesquidecima similaginis pro uno & eodem ferto apposita fuerat? Nimirum exemptio pugilli fuit in sacerdotis sita nutu: is igitur cum pugillum hunc eximeret, totum animum ad decimam duntaxat intendebat, quandoquidem partes inter se non contingebant.

XXIX.

Pugillus ex uno ferto decerptus si commisceretur cum pugillo ferti alterius, ambos simul adoleri rectum erat. Item cum exemptus è ferto pugillus confunderetur cum ferto sacerdotum, aut cum ferto libaminum, aut cum crustulis summi sacerdotis, hæc item simul adoleri rectum erat, quippe quæ tota igni altaris absumebantur.

XXX.

Duo ferta, de quibus necdum fuerat

rat exemptus pugillus, si confunderentur inter se, siquidem ex utroque poterat etiam seorsum eximi pugillus, legitima: sin minus, temerata fuerant.

Exemptus ē ferto pugillus si cum ferto commisceretur eo, unde pugillus necdum fuerit exemptus, nihil inde adolendum fuit. Quod si totum adoleverit sacerdos, illud, ex quo pugillus erat decerptus, ferto suo profuit domino: hoc verò, unde pugillus non erat exemptus, neutiquam profuit domino.

Pugillus ē ferto exemptus si rursus confunderetur cum reliquiis suis, vel si reliquiae ferti unius cum alterius ferti reliquiis confunderentur, omnino nihil inde fuit adolendum: verum si quid inde sacerdos adoleverit, id domini utique profuerit.

xxx.

xxxli.

li.

li.

Q q 2

CA-

III

CAPUT DUODECIMUM.

ART. I. Sacrum templi panificium, libaminaque, quibus rebus temerarentur?

Si præfinita * duobus panibus, & panibus propositionis, & manipulo agitationis mensura quantumcunque augeretur, minuereturve, temerati forent.

De placentis sacrificii pro gratiarum actione, & de Nazaræi laganis si quid diminueretur prius, quàm hostiæ sanguis altari fuerit aspersus, temerata fuerant: sin postea quàm aspersus altari fuit hostiæ sanguis, aliquid de illis detraheretur, nihilominus legitima forent.

II. Eadem erat duorum panum ratio: de his si quid diminueretur ante, quàm altari sanguis agnorum fuerat aspersus, temerati: sin post sanguinis aspersiorem, legitimi fuerint.

III. Item & duabus panum propositionis ordinationibus si quid detraheretur ante acerras duas thuris in altari incensas, temeratæ; post incensas acerras, legitimæ fuerint.

IV. Libaminibus autem si quid detraheretur seu post, seu prius quàm sacrificaretur hostia, nihiloscilicet illa legitima remanserint ita, ut aliunde ferentur.

ART. I. **D**uobus panibus. Pentecoste in frugum primitias Deo offerendis.

VIII

ferendum esset, quo rursus explerentur.

Si post quàm fuerant in vase sacro sacrata libamina, hostia temeraretur, atque temeraretur in jugulatione ipsa, non erant consecrata satis ad sacrificandum libamina: sin postquam fuerat exceptus hostiæ sanguis, satis erant sacrata libamina ad sacrificandum: namque libamina ad sacrificandum non consecrabantur nisi per hostiæ jugulationem. Quid igitur de illis faceret sacerdos? Nempe si tunc ipsum alia immolata victima præsens afforet, cum hac simul ista sacrificarentur libamina: sin nulla alia victima immolata præsens adesset, perinde erat, ut si libamina pernoctando temerata fuerint, quæ propterea concremarentur oportebat. Hæc adeo de sacrificio sunt accipienda publico, de quo Senatus apud animum suum legem istam constituisse credebatur: sin autem sacrificium hominis privati fuerit, ejus libamina non sacrificarentur cum alia victima, tamen etsi tunc ipsum immolata præsens afforet, se relinquerentur usque dum pernoctando temerarentur, tum deinde comburerentur.

VI.

Jam quæcunque victimæ non jugularentur suo nomine, nihilominus tamen earum sacrificarentur libamina.

VII.

Partus hostiæ pro gratiarum actio-

Q q 3

ne,

Quibus
hostia
esset adhi-
bendum
panifi-
cium?

ne, & quæ bestia cum hostia pro gratiarum actione * fuit commutata, item si propter amissionem hostiæ pro gratiarum actione alia fuerit in ejus locum substituta, hæ tres si ferrentur postea, quàm priori hostia pro gratiarum actione facta jam fuit expiatio, non postulabant panem sibi adjungi. Sin necdum factò piaculo prior hostia, & quæ fuerat in ejus locum substituta præsentés aderant, aut prior hostia, & partus ejus, aut prior hostia, & quæ cum ipsa commutata fuerat, utraque panem requirebat. Ita res erat si quis hostiam pro gratiarum actione vocasset: si quis autem voluntariè præberet hostiam pro gratiarum actione, substituta in ejus locum, item & quæ commutata cum ipsa fuerat panem requirebant, non requirebat autem partus ejus seu ante, seu post factum piaculum.

IX,

Cùm destinata in gratiarum actionem hostia amitteretur, atque substitueretur in ejus locum alia, cujus etiam amissæ in locum tertia substitueretur, tum reperirentur duæ priores, atque adeo tres unà præsentés adessent, res sic erat, si ex hostia prima piaculum fieret, altera hostia panem non requirebat, requirebat tertia: si pia-

VIII. *Fuit commutata.* Vide nostram hac de re notam, quam apposuimus ad art. 8. cap. 1. Tract. 4.

XIV.

piaculum fieret ex hostia tertia, item altera panem non requirebat, requirebat autem hostia prima: sin ex hostiarum altera piaculum fieret, reliquæ ambæ panem non requirebant.

Si quis argentum in suam hostiam pro gratiarum actione destinasset, tum argentum hoc amisisset, atque in ejus locum substituisset argentum aliud, quo necdum fuerit empta alia hostia pro gratiarum actione, cum argentum prius reperiretur, is utroque argento oportebat hostiam pro gratiarum actione coëmeret, quibus etiam hostiis suis erat panis adhibendus: & si quid argenti præterea superesset, & eo quoque coëmeretur hostia pro gratiarum actione, quæ quidem hostia panem non requirebat, requirebat autem libamina. Item si quis suam hostiam pro gratiarum actione segregasset, tum amisisset, atque in ejus locum argentum seposuisset, & deinde reperiretur hostia, argento illo coëmeretur hostia, cui panis adhibendus non erat. Item si quis argentum in suam hostiam pro gratiarum actione seposuisset, deinde amisisset, & substituisset in ejus locum hostiam, tum argentum illud reperiretur, argento coëmeretur hostia, cui panis suus erat adhibendus: posterior autem hostia sine pane sacrificaretur.

Si quis dixisset: Sic ista hostia pro

Q q 4

gra-

x.

x i.

gratiarum actione, & hic panis ejus, tum amisisset panem, ferret alium panem oportebat: sin amisisset hostiam, nihil erat, quod aliam ferret hostiam: cujus rei ista ratio erat, quia panis ferebatur propter hostiam, hostia non ferebatur propter panem.

XII.

Si quis seposuisset argentum in hostiam pro gratiarum actione, & aliquid inde superesset, reliquo isto emeretur panis hostiæ adhibendus: si quis autem argentum seposuisset in panem, qui hostiæ pro gratiarum actione erat adhibendus, & aliquid inde restaret, reliquo illo hostia cœmenda non erat.

XIII.

Si quis dixisset: Sit ista hostia pro gratiarum actione, tum ipsa, & quæ cum ea commutata fuisset, confunderentur inter se, atque earum altera mortem obisset; sed quænam, incertum esset, sanè altera superstes ad immolandum aptari nullo pacto poterat. Quid enim? Adhiberesne ei panem? At fortassis erat illa, quæ cum hostia Eucharistica commutata fuerat. An eam sine pane sacrificares? At fortè erat ipsa hostia Eucharistica. Quare ista sacrificabatur nunquam, sed pascebatur interea dum vitio afficiebatur.

XIV.

Si quæ cum hostia Eucharistica jungebantur * placentæ, earum aliqua
; fran-

XIV. *Placenta.* De pane cum azymo, tum fermentato,

frangeretur, omnino temerabantur omnes. Si ferretur extra atrium placentarum aliqua, reliquæ placentæ fuerant etiam idoneæ. Si prius quàm jugularetur hostia Eucharistica, panis ei adhibitus vel frangeretur, vel contaminaretur, vel extra atrium porteretur, alius adhibebatur panis, atque hostia jugulabatur. Sin post jugulationem hostiæ frangeretur panis, pollueretur, efferretur, hostiæ videlicet sanguis altari aspergebatur, & comederetur caro: panis autem totus erat temeratus, eamque ob rem voti solutio nulla erat. Si postquàm altari fuerat aspersus hostiæ sanguis panum aliqui aut frangerentur, aut polluerentur, aut extra atrium ferrentur, de panibus integris pro fractis quoque facienda erat oblatio, & de puris pro panibus inquinatis, & de panibus intus relictis pro panibus elatis.

Si jugularetur hostia Eucharistica adhibitis * octoginta placentis, ne quadraginta quidem ex eis consecraren-

XV.

tato, qui adhibebatur sacrificio Eucharistico, & de divisione ejus panificii in placentas quadragenas genere diversas accuratè explicatum est Trac. 5. cap. 9. art. 17. 18. 19. 20. & 21.

XV. *Octoginta placentis.* Erant autem omnino adhibendæ quadraginta, ut loco paulò ante laudato pluribus agitur.

rentur. Si nomination diceretur: Sint ex eis sacratae quadraginta, totidem ex octoginta illis demebantur; atque * ex unoquoque sacrificio erat Deo offerenda una placenta: & alterae placentae quadraginta, facta illarum redemptione, in usum communem cedebant.

xvi.

Si jugularetur hostia Eucharistica tum, cum panis ejus esset etiam extra murum * Bethphage, nequaquam con-

Ex unoquoque sacrificio. E quadraginta placentis, quae hostiae Eucharisticae adhibebantur, singulae decem genere differebant à reliquis, proptereaque pro sacrificio diverso putabantur, ita, ut ex unoquoque genere Deo offerretur una placenta, reliquae verò placentae comederentur ab eo, cujus erat sacrificium. Vide & loco mox laudato.

Xvi. *Bethphage.* De hoc loco passim in Talmude commemoratur: in Talmudis commentariis explicatur de ejus situ; sed de eo non convenit. Noster enim Scriptor Tract. התורה cap. כח, quod in Gemara numeratur octavum, & septimum in textu Misnico editionis Venetae in Folio anni 1606. ad art. 3. ita scripsit. „ Bethphage locus est extra montem ædis. Ibidem. Bartenora ita differit. „ Magistri nostri Bethphage extra moenia Hierosolymae fuisse dixerunt. At „ Rabbi Moyses Majemonis filius legit בני בֵּית־בֶּתְפָּחֶה *Bethbage*, quem locum vult esse situm proximè ad montem ædis extra eum murum, qui monti ædis erat „ circumdatus: ibi ferta cocta fuisse, indeque nomen „ ei fuisse inditum *Bethbage*, deductum ab illa ratione „ loquendi בִּפְתַּח הַמֶּלֶךְ, quae frequenter usurpatur „ à Daniele. Jam Rabbi Salomon Jarchi commentariis suis in Gemaram ejusdem Tractatus fol. 78. pag. b. idem

consecrâset panem : eundem tunc extra atrium duntaxat positum utique consecrâset ; nec quidquam referebat quod panis intra atrium tunc non fuerit.

Si jugularetur hostia prius, quam in clibano panis ejus fuerat crustatus ; immo si placenta vel una de cunctis necdum fuerat crustata , panis sacratus non erat.

XVII.

Si temeraretur hostia Eucharistica tunc ipsum cum jugularetur eò , quod minister de tempore locove jugulationis pravè cogitâset, nihilosecius panis ejus ritè consecratus fuerit : si reperiretur hostia vitio correpta , aut le- taliter affecta fuisse : item si non jugularetur suo nomine , panis ejus non fuerit consecratus. Eadem ratio tenenda fuit in pane , qui cum ariete Nazaræi jungebatur.

XVIII.

CA-

idem asserit. „ Bethphage situm fuisse extra murum „ montis ædis. Eodem tere modo loquitur hic idem Tract. סנהדרין fol 14. pag. b. „ Bethphage, inquit, „ locus est intra mœnia urbis situs, & inquit Hierosoly- „ mæ ducebatur ad omnia. Sed idem hic non constat sibi ; namque Trac. כנבא מצינתא, fol. 90. pag. a. ita scribit. „ Bethphage est ambitus exterior Hieroso- „ lymæ, incrementum videlicet illud , quo urbs au- „ ctâ fuit. Itaque mihi videtur fuisse quali cinctus ur- „ bis, בלען barbarè *cingula* dicitur. Porro idem Tract. פסחים fol 63. pag. b. „ Bethphage, inquit, „ locus est extra Hierosolymam , & pergit quidem ibi- „ dem : nam Bethphage est extra Hierosolymam, nec „ est

CAPUT DECIMUM-TERTIUM.

ART. I.
Triplici
cogitatione
victimas
temerari.

TRia cogitationum erant genera, quibus temerabantur victimæ: hæc erant: si cogitando mutaretur nomen: si cogitando mutaretur locus: si cogitando mutaretur tempus. Jam cogitando mutabatur nomen si victima non immolaretur suo nomine: ut si quis immolando holocausto cogitaret immolare victimam pacificam, si primo aditu victimam immolaret nomine holocausti, & nomine hostiæ pacificæ, contravene: si victimam non immolaret nomine offerentis. Sic cogitando mutabatur nomen. Jam mutabatur cogitando locus, si quis victimam immolaret suo nomine scilicet, at ea mente, ut extra atrium vel sanguinem ejus spargeret, vel aliquam partem ejus ad adolendum idoneam adoleret: vel ut quid è victima ad comedendum aptum comederet extra locum eum, quo comedi jus erat: hoc modo

„ est locus idoneus, in quo liceat comedi sacrificia. In eandem sententiam loquitur etiam Tract. קושר, fol. 45. pag a. Jam in nominis enodatione mirifice discrepant inter se scriptores cum Hebræi, tum alii, quorum opiniones hic subjicere nimis longum foret. Vide Buxtorfium, qui in Lexico Talmudico themate פג פלפלאque omnes recensuit.

ART.

modo mutabatur cogitando locus. Etenim quibus de victimis horum aliquid cogitabatur, ex dicebantur victimæ extra locum suum immolatæ. Tertium erat, si cogitando mutaretur tempus: ut si mactaretur hostia nomine quidem suo, sed ea mente, ut vel ejus sanguis spargeretur post solis obitum, quod tempus ad sanguinis asperfusionem neutiquam erat idoneum; vel ut ex ea quid aptum ad adolendum, adoleretur postera die post exortam auroram, quo quidem tempore id adolendum non erat; vel ut ex ea quid aptum ad comedendum, comederetur post tempus id, quo comedi conveniebat: nempe hoc pacto mutabatur cogitando tempus. Quibus igitur de victimis cogitabatur istorum aliquid, ex dicebantur victimæ extra tempus suum immolatæ. Atque hoc illud est, quod passim * dicitur abominatio, de qua etiam Lege commemoratur.

Est verò nobis quasi per manus traditum Legis illud, *Et si quis de car-* II.
nibus victimæ pacificorum die tertio co- Lev. 7. 18
mede-

ART. I. **D**icitur *abominatio*. Hebraïcè פִּנּוּי, quæ vox usurpatur ad significandam *abominationem*, contaminationem, foetorem hostiarum, quæ post immolationem ultra præfinitum tempus reservarentur: hac de re commemoratur Lev. 7. v. 18.

X. Et

mederit, ad eum pertinere, qui in im-
molanda víctima cogitet se die peren-
dino quid ex ea comesurum; eandem-
que rationem esse cujusvis hostiæ, si
quis inter immolationem ipsam cogi-
taret se quid ex hostia comesurum post
tempus, quo comedi conveniebat eam
hostiam: itemque si cogitet ex ea quid
ad adolendum aptum post tempus in
altari adolere; nam id quoque quasi
per manus nobis traditum est, unum
& idem esse per hominem, ac per al-
tare consumi victimam: si cogitaretur
id faciendum fore post tempus, victi-
ma videlicet erat abominanda.

I I I.

Nam si de víctima nihil prævum co-
gitaretur, atque sanguis ejus altari ri-
tè aspergeretur, tum postea usu veni-
ret, ut elapso tempore comedendæ vi-
ctimæ aliquid ex ea reliquum fieret,
reliquum id *Residuum* dicebatur, quod
quidem interdictum erat, ne porro
comederetur: verum enim victima
grata & accepta jam fuerit, & com-
missum prorsus expiaverit. Videmus

enim de sanguine scriptum, *Ego dedi
illum vobis, ut super altare in eo ex-
piatis*, cui verbo hæc est subjecta vis,
ubi primùm ritè tetigerit altare san-
guis, illico offerentis expiatum. Iri
commissa, & victimam acceptam fo-
re. Quæ de causa nulla res nisi ex qua
residuum seu ab homine, seu ab altari
fieri poterat, abominationi erat ob-
noxia:

noxia ; sed hac de re alio loco agerur.

Atque ex his tribus cogitationum generibus unumquodque victimam afficiebat æquè inter ipsam jugulationem, ac inter excipiendum ejus sanguinem, aut inter sanguinem ejus ad altare transferendum, aut denique inter sanguinem ipsius altari aspergendum.

Ex quo intelligitur potuisse cogitando temerari victimam inter has quatuor operationes, inter jugulationem, inter excipiendum sanguinem, inter sanguinis translationem, & inter sanguinem altari aspergendum.

Volucris autem hostia temerabatur omnino inter operationes duas, inter refecandum ungue collum, & inter exprimendum ejus sanguinem.

Ferta verò, de quibus demebatur plenus pugillus, ea temerabantur inter operationes quatuor, inter demendum pugillum, inter pugillum in vase sacro reponendum, inter transferendum pugillum ad altare, & inter pugillum in ignem projiciendum.

Sin extra has operationes de victima cogitaretur aliquid, vel detrahendo corio, vel in dissecandis artubus, vel in extis ad altare transferendis, aut in miscendo ferto, aut in ferto ad altare transferendo, atque in horum similibus, nullam ad rem valeret cogitatio, seu illa mutaretur nomen, seu locus, seu tempus.

Item

IV.

V.

VI.

VII.

Item si quis aut inter horum quatuor operationum singulas, aut inter universas, aliud quiddam à superiori triplici cogitationum genere de victima cogitaret, nihil ea cogitatio temeraret. Ut si quis in hostia jugulanda, in excipiendo, transferendo, & aspergendo sanguine cogitaret se hostiæ seu sanguinem, seu extra relicturum in diem crastinum, aut elaturum extra atrium: vel si cogitaret se sanguinem hostiæ de colle non apersurum esse altari contra basim, vel si cogitaret se facturum aut aspersiones superiores infernè, aut inferiores supernè: si cogitaret se altari exteriori aspersurum sanguinem interiori altari aspergendum, contrève: si cogitaret in templi adytum inferre sanguinem hostiæ pro peccato: si cogitaret fore ut victimam comedant inquinari, aut alii quidam victimis edendis haud idonei: si cogitaret fore ut victimam sacrificent inquinari, aut alia de causa ad sacrificandum minus idonei: si se misturum sanguinem hostiæ idoneæ cum sanguine hostiarum minus idonearum: si cogitaret se Paschalis Agni fracturum ossa, aut se comesurum Paschalem Agnum crudum: si hostiam pro peccato cremandam, seu extra tempus, seu extra locum præfinitum cremare cogitaret, his cunctis susceptis cogitationibus, atque istarum simili-

milibus nihilofecius víctima erat legitima. Similiter si quis inter demendum è ferro plenum pugillum, aut inter eundem in vase sacro reponendum, aut inter eundem transferendum, aut inter eundem in ignem projiciendum cogitaret, seu plenum illum pugillum, seu thuse ejus relinquere in diem posterum, vel extra atrium efferre, nihilofecius fertum illud legitimum fuisset. Jam si sacra sacerdos transmoveret, nec iret pedibus, illam motionem nullam esse suprà docuimus. Quare si sacerdos in ejusmodi motione pravè cogitaret, omnino temerâisset nihil.

IX.

Sin autem transmovens sacra sacerdos iret aliò, quàm oportebat, erat illa motio quidem, perquam cogitando sacra temerari poterat: exemplum rei apponatur. Si sacerdos sanguinem exceptum altari aspersurus loco hærens suo manum porrigeret, atque manu porrigenda pravè cogitaret, nihil illa cogitatio temerâisset. Sin autem sanguinem intra atrium exceptum transmoveret sacerdos pergendo non ad altare versus, sed foras, idemque ferendo sanguine foras, aut de mutatione temporis, aut de mutatione alicujus rei similis cogitaret, sanè victimam temerâisset.

CAPUT DECIMUM-QUARTUM.

ART. I.
Quis esset
is, qui sa-
crificia
posset co-
gitatione
polluere,
sacerdos
ne sacri-
ficans, an
qui sacri-
ficia offe-
rebat?

II.

ATqui harum cogitationum vis e-
rat à sacerdote sacris operante,
non item abs homine, qui sacra offer-
ret. Enimverò si offerentem audire-
mus, cùm de sacris suis abominanda
diceret, modò sacerdotis operantis
esset recta cogitatio, idonea sacra
fuerint.

Nec verò vim habebat nisi cogitatio
ejus, qui erat ad operandum habilis,
ne hæc ipsa quidem, nisi de re alio-
quin ad sacrificandum apra susciperetur
in loco item ad sacra facienda idoneo.
Primum igitur erat, ut cogitatio esset
hominis ad operandum habilis: nam
si quis ex iis, qui sacris faciendis erant
inhabiles, hostiæ sanguinem vel exci-
peret, vel transferret, vel altari
aspergeret, atque operando de alieno
seu loco, seu tempore sacrificandi co-
gitaret, nihilomagis sacrum temera-
ret, eò, quòd ipse ad operandum in-
habilis esset, & qui fuerat exceptus ab
ejusmodi homine sanguis, quique ex
parte erat altari aspersus, eum oportebat
sanguinem in subjectam altari fos-
sam effundi. Ac si quid sanguinis vi-
talis superesset in hostia, id etiam re-
ctè cogitando excipiebat sacerdos ad o-
perandum habilis: verumtamen inha-
bilis

bilis ad operandum si jugulandâ victimâ pravè cogitaret, victimam temerâisset ideo, quia jugulationem, ut ante dictum est, etiam per inhabiles ad operandum fieri licebat. Etenim erant sacra, quæ si non fierent suo nomine, tamen erant legitima sic, ut deinceps explicabitur. Si quis igitur ad operandum inhabilis eo pacto hujusmodi sacrificii sanguinem exciperet, transferret, altari aspergeret, id temerâisset perinde, ut si idem hoc fecisset suo nomine, quod haud dubiè temeratum fuisset. Cùm igitur in ejusmodi hostia sanguis vitalis superesset, eumque protinus sacerdos ad operandum habilis exciperet, atque altari aspergeret, nihilominus hostia jam temerata fuerit, non quòd mutatum erat victimæ nomen, sed quòd prior ille non erat ad operandum habilis, ut paulo supra differuimus.

Alterum erat, ut cogitatio de re alioquin ad sacrificandum idoneâ susci- peretur. Cùm igitur è ferto manipuli plenus pugillus non demeretur suo nomine, tamen perinde erat, ut si suo nomine demptus sit, & reliquum ejus comederetur: Etenim fertum istud hordeaceum erat, atqui hordeum non erat alioquin ad sacrificandum idoneum. Item si de zelotypiæ ferto eo- que thure instructo pravè cogitaretur priùs, quàm ex eo thus sublatum fue-

III.

R r 2

rit,

rit, nihil efficeret ista cogitatio, quippe quæ spectabat rem ad sacrificandum haud idoneam. Eadem erat ratio rerum aliarum hujus similium.

IV. Tertium fuit, ut cogitatio susciperetur in loco ad sacra facienda idoneo: si quis igitur altari fracto de sacrificandi tempore locove mutando cogitaret, hostiam istâ cogitatione neutrquam temerâset, quia tunc ipsum locus ad sacrificandum non erat idoneus: Item si quis extra atrium demeret de ferto plenum pugillum, idemque demendo pugillo cogitaret de mutando sacrificandi seu tempore, seu loco, ista quidem cogitatio nullam vim habebat.

V. Quædam è sacris non erant apta homini ad vescendum, & eadem erant ad adolendum idonea, sanguis, extra, & holocausti caro omnis: porro plenus pugillus, atque thus è fertis illis, quibus eximi plenum pugillum oportebat.

VI. Quædam è contrario erant apta homini ad vescendum, non erant apta ad adolendum, cunctarum videlicet hostiarum caro, quæ comedebatur vel à sacerdotibus, vel à quovis hominum genere, fertorum reliquiæ, duo illi panes, atque panis propositionis.

VII. Porro quædam erant nec ad vescendum, nec ad adolendum idonea, ut
ho-

hostiæ pro peccato cremandæ caro tota, ut totum bestię corium præter id, quo cauda regitur, quod utique comederetur: nam membrana, hoc est, tenuis illa pellicula, quæ corio sic adhæret, ut ipsum à carne distinguat, illa quoque non erat ad vescendum idonea: ut ossa, nervi, cornua, ungulæ, ut avium plumæ, ungues, rostra, extremum alarum, item & caudæ. Etenim horum quamvis multa sic carne inhæreant, ut si abscindantur ab animante vivo protinus sanguis effluat, tamen quoniam viliora sunt, in sacris non putabantur pro rebus ad vescendum idoneis, ut carnis jura, condimenta que, ut animantium embryones & secundæ, ut avium ova, ut ea caro, quæ detrahendo corio bestiarum cultro decerpta, in corio relin-

quitur (vulgò ללל *Alal* dicitur.)

Hæc universa non ducebantur eorum numero, quæ cogitationes illæ sacra temerantes spectarent, sed pro rebus ad vescendum haud idoneis habebantur.

Sed enim cogitationes alioqui sacra temerantes suscipere de rebus ad perdendum, aut ad urendum destinatis licebat. Siquis igitur per aliquam ex quatuor illis operationibus, aut etiam simul per quatuor operationes cogitaret se comesurum id, quod comedi

VIII.

R r 3

non

viſtima temerata quidem , non item abominanda.

Sedenim è ſacris infra magnitudinem olivæ comedere , vel adolere nihil erat : quocirca ſi quis in animum induxiſſet infra magnitudinem olivæ ſacrum quiddam , aut aptum ad comedendum comedere , aut aptum ad adolendum adolere extra tempus , vel extra locum , viſtima nihilominus legitima fuerit. † Et ſi quis animo cogitaſſet particulum è ſacris dimidiæ oli-
 * livæ æqualem comedere extra atrium , & tantumdem inſuper extra atrium
 * adolere ; vel æqualem dimidiæ oli-
 væ particulam comedere poſt tempus comedendi , inſuper & particulam dimidiæ oli-
 væ æqualem adolere poſt tempus adolendi , viſtima tamen erat idonea : nimirum hæc duo comedere & adolere non conjungebantur inter ſe. Si quis autem hoc utrumque uno & eodem verbo conſumendi aperrè præferret , nempe ſi quis ita dixerit &
 à ſe

X. *Et ſi quis animo cogitaret, &c.* Hæc ſanè quàm obſcura Scriptoris noſtri verba חשב לאכל כזית ביתך מכדי חשב לאכל כזית ביתך itidem leguntur Tract. Talmudico, qui ובהם inferibitur ſub finem cap. 2 fol. 31, pag. b. ubi à R. Salomone Jarchi dilucidè explicantur. , Co-
 „ medere unam & alteram particulam dimidiæ oli-
 „ væ æqualem , atque inter utramque intermittere paulò
 „ plus temporis , quàm quod ſufficit ad comedendum
 „ ovum unum & alterius dimidium.

Adolere. Alieno videlicet tempore , vel loco.

à se particulam dimidiæ olivæ æqualem consumptum iri, & ab igni itidem particulam dimidiæ olivæ æqualem consumptum iri, sanè conjungebantur inter se ea re, quia uno verbo effata fuerant. Et si quis animo cogitâset comedere vel adolere sacrorum particulam dimidiæ olivæ æqualem; atque eodem tenore cogitâset, & particulam alteram dimidiæ olivæ æqualem comedere, hæ quoque inter se conjungerentur. Si quis animo cogitâset & à se sacrorum particulam dimidiæ olivæ æqualem, seu extra locum, seu extra tempus comesum iri, & iri comesum itidem alteram particulam dimidiæ olivæ æqualem à bestia cicuri, ferave, hîc quoque, quoniam unum & idem usurparetur verbum comedendi, particulæ conjungerentur. Si quis animo cogitaret sacrorum particulam olivæ æqualem iri comesum binis ab hominibus, isti consociabantur: Et si quis cogitaret se comesurum particulam dimidiæ olivæ æqualem, tum intermissurum aliquanto plus temporis, quàm quod sufficiat ad unum ovum, & alterius dimidium edendum, rursusque alteram particulam dimidiæ olivæ æqualem se comesurum, istæ quoque consociarentur. Si quis inter immolendam victimam cogitaret se ex ea comesurum particulam dimidiæ olivæ æqualem, idemque

que rursus inter spargendum victimæ sanguinem cogitaret se particulam è victima dimidiæ olivæ æqualem comesturum seu extra locum, seu extra tempus, sanè jungebantur inter se. Item si vel excipiendo victimæ sanguine, vel eodem transferendo cogitaret se victimæ particulam olivæ æqualem comesturum: nimirum quatuor istæ operationes sic erant inter se copulatæ, ut prout una & eadem operatione haberentur. Si quis cogitaret dempti pugilli particulam dimidiæ olivæ æqualem adolere, & æqualem dimidiæ olivæ particulam thuris, hæ simul jungebantur: etenim thus & demptus ille pugillus erant in ferto idem, quod extra in victima. Quare si quis cogitaret thuris particulam olivæ æqualem adolere extra tempus, ferrum utique abominandum foret. Sed hac de re inferiùs disputabitur. Nec verò quidquam intererat utrùm sanguinem victimæ totum, an partem ejus extra atrium, vel die postero spargendam cogitares, modò cogitatione complecterere satis sanguinis ad spargendum, victima temerabatur.

CAPUT DECIMUM-QUINTUM.

ART. I.
 Victimarum alieno nomine immolatarum quænam legitimæ, quænam essent temeratæ?

QUæcunque alieno nomine fuerunt immolatæ victimæ sive privatæ sive publicæ, illæ omnino erant legitimæ omnes: verum enim dominos non expediebant debito. Jam verò cunctis è victimis Agnus Paschalis, & hostia pro peccato excipiuntur: quæ si victimæ alieno nomine immolarentur, temerarentur utique. Nec quidquam intererat utrùm immolandâ victimâ mutaretur ejus nomen, an sanguine excipiendo, transferendo, spargendo sic, ut ante posuimus. Quid autem sibi vult dominos non expediebant debito? Nempe holocaustum si mactaretur nomine victimæ pacificæ, nihil offerenti proderat neque in holocaustum si quod deberet, neque porro in hostiam pacificam; sed necesse erat, ut victimam suppeditaret aliam. Item si Rubenis holocaustum immolaretur nomine Simeonis, neutri proderat. Omnino sic se res habebat: si quis victimæ nomen prudens sciens mutaret: si quis autem imprudens putaret holocaustum aliquod esse pacificam hostiam, ac cunctas operationes hostiæ pacificæ nomine ritè perpetrâset, ista quidem hostia dominum planè debito liberâset. Quin etiam ho-

hostia pro peccato, & Agnus Paschalis si per imprudentiam immolarentur alieno nomine, nihilominus rectum & legitimum erat: nimirum mutasse nomen imprudenter pro nihilo ducebatur. Eadem erat ratio holocausti ex ave, si cum secabatur ungue caput intortum, si cum exprimebatur sanguis, cogitando mutaretur nomen, holocaustum legitimum erat scilicet, at offerenti nihil proderat: sin esset hostia pro peccato volucris, illegitima foret.

Ferta quoque si sacrificarentur alieno nomine, omnino dominis nihil profuissent, sed legitima fuerint omnia, præter fertum peccatoris, & fertum zelotypiæ, quæ, si per aliquam è quatuor operationibus illorum nomen cogitando mutaretur, ambo fuerint temerata. Mutabatur autem ferti nomen, si quis inter demendum è fertio plenum pugillum nomen ferti spontanei cogitando mutaret cum nomine ferti peccatoris, aut nomen ferti craticulæ coquendi cum nomine ferti coquendi sartagine, & cetera horum similia.

Jam interdictum fuisse ne de sacris fusciperetur aliena cogitatio, paulò post explicabitur. Quare si quam victimam mactaveris alieno nomine, si de fertio plenum pugillum prudens imprudens alieno nomine dempseris,

II.

III.

- ris, reliquas etiam operationes suo nomine perpetrari oportebat. Immo etiam si inter immolandam hostiam, & excipiendum, ac transferendum sanguinem animum ad nomen alienum applicaris, porro per asperisionem sanguinis animum institueres ad rectè cogitandum opus erat. Quod autem hostia pro peccato, & Agnus Paschalis à ceteris hostiis, & peccatoris ac zelotypiæ fecta ceteris à fertis differrent, hæc causa fuit, quod in his explicandis accuratissima sit sanctæ Legis diligentia. Nam de hostia pro
- Lev. 4. 33* peccato scriptum videmus, *Et immolabit eam in hostiam pro peccato*, cujus loci ea vis est, ut immolatio juxta atque reliquæ ejus operationes nomine hostiæ pro peccato perpetrarentur:
- Ibid. v. 35* Subjicitur autem, *Pro peccato suo*, cujus ista sententia est, ut hujus illius peccati nomine mactetur hostia pro peccato. Additur, *Et expiabit eum*, cui verbo hæc est subjecta vis piaculum istud offerentium nomine fieri oportere. Jam de Agno Paschali in Lege
- Deut. 16. 1* est, *Facias Phase Domino Deo tuo*, quod quidem hoc sibi vult, omnem ejus operationem nomine Phase esse oportere: Quod autem de eodem scriptum videmus, *Dicetis: Victimam Phase est*, item hoc significat, nomine Phase mactari oportuisse. At si vel ipsius, vel offerentium mutaretur nomen,

men , temeratum fuisse. De ferro autem peccatoris scriptum legitur ,
 * *Quia oblatio pro peccato est* , & de *Lev. 5. 11*
 ferro mulieris in suspicionem adulterii
 vocata scriptum in Lege habemus ,
Quia sacrificium zelotypiæ est , quod *Num. 5.*
 utrumque eò spectat operationes il-
 lorum nomine faciendas esse om-
 nes.

Hostia pro peccato si mactaretur
 nomine cuiusvis aliùs hostiæ , nomine
 holocausti , nomine hostiæ pro deli-
 cto , nomine hostiæ pacificæ , teme-
 rata fuerit , ut ante differuimus : sin
 immolaretur nomine profanæ bestiæ ,
 erat illa quidem legitima , at offerenti
 nihil proderat.

Nam hæc quasi per manus tradita
 fuit doctrina commutata sacris sacra
 temerari quidem , non item commu-
 tata sacra profanis.

Sin immolaretur nomine peccati al-
 terius , ut si victima de comeso adipe
 oblata mactaretur de comeso sanguine ,
 temerata fuerit.

Sin mactaretur nomine hominis al-
 terius , qui deberet item pro peccato
 hostiam , vel hostiam illam pro pecca-
 to haud statam , nihilofecius temera-
 retur:

Sin

III. *Quia oblatio* , &c. Textus hic mendosè lauda-
 tur in editione Folii parvi anni 1574. idem laudatur c-
 mendatè in editione folii magni.

XVI.

VIII.

Si autem immolaretur nomine hominis alterius, qui deberet holocaustum, hæc si domino nihil proderet, at certè legitima foret: Est enim in *Lev. 4. 35* Lege, *Et expiabit eum*, non item proximum ejus, qui æquè ac ipse hostiam pro peccato debeat.

IX.

Si mactaretur nomine hominis emortui, legitima foret illa quidem, sed nihil profuerit: etenim mortuorum expiatio nulla est. Si mactaretur nomine hominis ejus, qui omnino victimam deberet nullam, neque hostiam pro peccato, neque holocaustum, nec quidquam aliud, illegitima foret ideo, quòd ille fortassis homo victimam debeat aliquam, sed ignorat.

X.

Jam si quis victimam immolaret nomine proprio, idemque inter immolationem animo cogitaret se sanguinem ejus sparsurum nomine alieno, sanè victima temerata fuerit: fas erat enim per unam operationem cogitare de operatione altera. Id igitur cogitasse inter immolationem perinde erat, ut si idem hoc cogitasset inter sanguinis asperisionem, adeoque victima temerata foret.

XI.

Agnus Paschalis, si per immolationem ejus nomen aliud cogitaretur, seu nomen alterius victimæ, seu nomen bestię profanæ, utique temeraretur. Est enim in Lege, *Et dicetis:*

Victi-

Victima Phasæ est Domino, ita res erat *Exod. 12.*

siquidem immolabatur suo tempore, ^{27.}

hoc est, decima quarta die Nisan.

Etenim illa die si maçtaretur quamvis manè, atque maçtando nomen aliud cogitaretur, haud dubiè Paschalis Agnus temeratus fuerit: sin extra tempus immolaretur Agnus Paschalis non nomine suo, tamen erat legitimus: rursus si non maçtaretur nomine domini sui, perinde erat, ut si suo tempore careret domino, adeoque temeratus foret.

Agnus Paschalis si maçtaretur nomine suo ad decimam & quartam diem Nisan ante meridiem, temeraretur; quippe quod tempus non ejus erat proprium: sin agnus [anniculo] major nomine Paschalis Agni maçtaretur suo tempore: item & aliæ victimæ si Paschalis Agni nomine maçtarentur etiam post meridiem, tamen erant legitimæ: verùm enim ad solvendam dominorum obligationem nihil conducebant. XII.

Si quando nomine hostiæ pacificæ maçtaretur hostia Eucharistica, domino proderat: contrà, si nomine hostiæ Eucharisticæ maçtaretur hostia pacifica, nihil proderat domino: causa est quòd hostia Eucharistica eadem & pacifica vocetur: pacifica autem hostia non vocetur item & hostia Eucharistica. XIII.

Ho-

xiv.

Holocaustum si mactaretur nomine hominis ejus, qui sacrificium deberet nullum, nihil domino profuerit, ut quod non erat mactatum domini sui nomine. Nam si hic, cujus nomine holocaustum fuerat immolatum, nihil ejusmodi debebat: at certè fieri non poterat, quin piaculum Deo deberet aliquod: nemo enim Israëlitarum est, qui non aliquando contra aliquod præceptum jubens fecerit.

xv.

Si mortui hominis holocaustum immolaretur nomine hominis alterius, ad solvendam obligationem hujus alterius domini valeret, quippe quia superior ille desiderat post mortem esse victimæ dominus.

xvi.

* Agni illi duo Pentecoste sacrificandi si mactarentur nomine arietum, ad solvendam Ecclesiæ obligationem neutiquam valebant. Quod si quis revera putaret eos esse arietes, atque nomine arietum mactaret, ad obligationem Ecclesiæ solvendam valerent eò, quod per errorem facta mutatio fuisset.

xvii.

Homini leprosi hostia pro delicto si non esset immolata suo nomine, si non inspersi fuerint ejus sanguine

* pol-

XVI. *Agni illi duo, &c.* De agnis & arietibus Pentecoste nomine totius Ecclesiæ sacrificandis. Vido Lev. 23. v. 18. & 19.

XVII.

* pollices, oportebat adhiberi libamina : nisi enim libamina adhiberentur, hæc hostia sacrificaretur instar hostiæ spontaneæ, atqui hostiam pro delicto sacrificari ritu hostiæ spontaneæ non licet.

Agnus ille cum manipulo spicarum sacrificandus si non mactaretur suo nomine, erat ejus fertum libaminum non duæ similaginis decimæ, sed veluti cunctarum hostiarum spontanearum una decima : id adeo quod hic debitum non exsolvebat. Et sacrificii jugis agnus si non mactaretur suo nomine, cum eo non item, ut cum reliquis sacrificiis jugibus duo ligni sacramenta ferebantur in altare, eò, quod hic itidem debitum sacrificium jure non exsolvebat, sed cunctarum hostiarum spontanearum erat instar.

XVIII.

Agni illi duo Pentecoste sacrificandi si non mactarentur suo nomine, si mactarentur aut ante tempus, aut post tempus, & sanguis eorum spargeretur, & comederetur caro, tametsi non valerent ad obligationem Ecclesiæ solvendam. Quod si sabbatum haberetur, non spargeretur eorum sanguis : quanquam si inspersus esset, gratus fuerit eatenus, ut vesperi etiam extra adolere liceret.

XIX.

Simi-

XVII. *Pollices.* Hominis videlicet leprosi, qua de re
Lev. 14. v. 14.

Fasc. VII.

S f

XX!

Similiter Nazaræi * hostia pacificā si non mactaretur suo nomine, licet domino nihil profuerit, nihilofecius comederetur per diem ipsum & insequentem noctem. Atenim panis ei adhibebatur nullus. Similiter Nazaræi & hominis leprosi hostiæ pro delicto, quæ non fuerint immolatæ suo nomine, tametsi nihil profuerint dominis, nihilominus comedebantur.

C APUT DECIMUM-SEXTUM.

ART. I.
Quænam
esset ratio
sacrorum,
de quibus
simul unā
multæ &
variæ cogitationes
pravæ susciperentur?

D Ictum est ante sacrificium, quod per aliquam è quatuor operationibus cogitares facturum alieno loco, temeratum esse scilicet, at non esse abominandum: quod autem cogitares facturum alieno tempore, id verò abominandum esse. Etenim ita res erat, si cum illa cogitatione de tempore alieno susceptā nulla conjungeretur alia cogitatio: sin autem in hostia pro peccato, vel in Agno Paschali mactando susciperetur de tempore alieno cogitatio, ac cum ista confunderetur & cogitatio vel alieni loci, vel alieni nominis, victima temerata foret quidem, non item abominanda. Exempli

XX. *Hostia pacifica.* Hac de re Num. 6. à versu 14. ad versum 18.

pli causâ, si quis victimam immolaret, ejusdem sanguinem exciperet, transferret, & altari inspergeret, idemque aut per has quatuor deinceps operationes perperam de tempore cogitasset, aut per unam duntaxat ex his operationibus: porro autem per reliquas operationes, vel rectam ac legitimam, vel omnino nullam cogitationem suscepisset, ista quidem abominatio fuerit: si quis autem inter immolendam victimam de alieno tempore cogitasset, idemque inter sanguinem aut excipiendum, aut transferendum, aut spargendum cogitasset de loco alieno: itemque si immolandâ victimâ cogitaret de alieno loco, & vel excipiendo, vel transferendo, vel aspergendo sanguine cogitaret de alieno tempore, non erat victima abominanda, sed temerata. Similiter Agnus Paschalis, & hostia pro peccato si mactarentur alieno nomine, atque inter excipiendum, vel transferendum eorum sanguinem cogitatio de alieno tempore susceperetur, contravene mactandis ipsis cogitaretur de alieno tempore, & eorum excipiendo sanguine, transferendo, aspergendo cogitaretur de nomine alieno non ea abominanda, sed temerata forent. Nec verò dissimilis erat avium & ferarum ratio. Etenim nulla prorsus erat abominatio nisi sacrorum illorum,

quæ redderentur illegitima per cogitationem de tempore alieno susceptam, cum qua à principio ad exitum non esset confusa cogitatio de alieno loco; neque porro confusa fuisset cogitatio de alieno nomine, si tamen sacra essent ejusmodi, quæ per cogitationem alieni nominis etiam illegitima fierent.

II.

Si quis aut per aliquam è quatuor operationibus, aut per omnes deinceps cogitaret primùm se ex sacro ad comedendum apto particulam magnitudine æqualem oleæ comesurum extra atrium, & deinde statueret apud animum se tantundem comesurum die postero, contráve primùm cogitaret se istiusmodi particulam comesurum die postero, tum animo constitueret se tantundem comesurum extra atrium: item si principiò cogitaret se particulam parem magnitudine dimidiæ oleæ comesurum extra atrium, deinde cogitaret etiam se tantundem die postero comesurum, contráve primùm cogitaret se particulam magnitudine dimidiæ oleæ parem die postero, postea animo proponeret se tantundem comesurum extra atrium, sacrum hoc esset non abominandum, sed temeratum. Similiter si sacro adolendo cogitationes ejusmodi confunderentur inter se, sacrum erat quidem temeratum, non item abominandum.

Si

Si quis particulam magnitudine dimidiæ oleæ parem comedere alieno loco, vel adolere cogitaret, idemque parem oleæ integræ magnitudine particulam seu comedere alieno tempore, seu adolere cogitaret, hæc quidem abominatio erat. Nec verò quidquam referebat utrum de particula magnitudinem oleæ integræ exæquantiprius, an posterius cogitârit: nimirum ubi fuerit particula, quæ magnitudine totam exæquaret oleam, non habebatur ratio particulæ magnitudine dimidiam oleam adæquantis.

Si quis primùm de una particula magnitudinem dimidiæ oleæ adæquante susciperet cogitationem alieni temporis, & deinde de altera particula item magnitudinem dimidiæ oleæ adæquante susciperet cogitationem alieni loci, tum etiam de particula tertia itidem magnitudinem dimidiæ olivæ adæquante rursus cogitationem alieni temporis susciperet, ista quidem erat abominatio. Item si primò de una particula magnitudinem dimidiæ oleæ adæquante cogitationem alieni temporis susciperet, tum ad alteram, quæ magnitudinem oleæ integræ adæquaret particulam, applicaret animum ita, ut de dimidio ejus cogitationem alieni temporis & de dimidio cogitationem alieni loci susci-

III.

peret, ista verò abominatiò fuerit.

IV.

Si quis sanguinem inferiori altaris parti inspergendum cogitaret inspergere parti altaris superiori, contráve superiori altaris parti aspergendum cogitaret aspergere parti altaris inferiori, aut suscepisset cogitationes harum similes, quæ, ut superiùs disserui, sacra non temerabant, ac cum hisce cogitationibus cogitationem alieni temporis conjunxisset, hæc quidem abominatio erat: sin autem cum superioribus illis cogitationibus cogitationem alieni loci tantùm conjunxisset, sacrum erat temeratum quidem, non item abominandum.

V.

Si quis sanguinem superiori altaris parti aspergendum cogitaret aspergere die postero parti altaris inferiori, contráque sanguinem spargendum infernè cogitaret spargere supernè die postero: si sanguinem intra templum spargendum cogitaret aspergere altari exteriori die postero, contráve sanguinem exteriori aspergendum altari cogitaret spargere intra templum die crastino, sacrum id, de quo cogitatio temporis alieni suscepta fuerat, non abominandum foret tamen; sed enim porpter spargendi sanguinis locum cogitatione mutatum, sacrum erat temeratum, abominandum non erat. Hic nobis, quoniam in his disputationibus posuimus, si sanguis alieno loco asper-

asperſus fuerit, perinde fuiſſe, ut ſi loco eſſet aſperſus ſuo, fortasſe ſic occurreret. Quid igitur cauſæ erat, quòd cùm cogitaret aliquis ſanguinem alieno loco aſpergere die craſtino, ſacrum tamen non abominandum foret. Nempe quia ſanguis alieno loco aſperſus ſi victimam reddebat legitimam, attamen non reddebat eſum carnis ejus licitum. Sed ſi quæcunque ſanguinis aſperſio eſum carnis non reddebat licitum, ea ſi quando illam extra tempus facere cogitaſſes, ſacrum non efficiebat abominandum. Quapropter hæc altera cogitatio temporis alieni * victimam iſtam non efficiebat abominandam.

Si quis cùm demeret è ferro plenum pugillum, cogitaret de tempore alieno, non item cùm thus ex eodem tolleretur: contrave de tempore alieno cogitaret cùm tolleretur è ferro thus, non item cùm ex eodem plenum pugillum demeret, omnino fertum erat temeratum: ſedenim abominandum non erat donec ea cogitatio duraret per rem omnem, quæ fertum efficiebat licitum: ea res erat plenus ille pugillus ſimul cum thure: oportebat igitur ut du-

V I.

VI. *Victimam iſtam.* Hoc loco mendosè legitur apud editionem in Folio parvo המזבח וה: emendatè legitur apud editionem in Folio magno בזה וה.

S f 4

II.

duraret ea cogitatio, vel interea dum è ferto demebatur plenus ille pugillus tollebaturque thus, aut dum utrumque vel in vase sacro imponebatur, vel transferebatur, vel spargebatur.

VII.

Si quis inter adolendum plenum illum pugillum è ferto demptum cogitaret ejusdem ferti thus adolere die crastino, hæc quidem abominatio non erat: neque enim inter adolendam sacri partem unam altera pars ejusdem sacri item adolenda reddebatur abominanda. Et si quis ferti pleno pugillo seorsum adolendo, vel adolendo seorsum ferti thure cogitaret se postero die comedendum esse ferti reliquias, sanè fertum erat temeratum, abominandum non erat, eam ob rem quia non reddebatur abominandum fertum per dimidium ejus rei, qua fiebat licitum. Si quis autem inter plenum pugillum ferti seorsum adolendum cogitasset thus ejusdem ferti seorsum adolere die postero, idemque & adolendo thure rursus cogitaret reliquias ferti die postero comedere, hoc utique fertum abominandum foret, quippe cum hinc ferti sacrificandi tempus cogitatione protenderetur.

VIII.

Si quis de pugillo è ferto dempto simul & de thure adoleret tantum, quanta est sesama, idemque tunc ipsum cogitaret se postero die de ferti reli-

reliquiis item comesturum esse portionem magnitudine æqualem sesamæ, ac sic deinceps plenum ferti pugillum simul & thus consumeret cogitando usque de alieno tempore, fertum omnino temeratum erat, sed non erat abominandum. Nam si per consuetudinem licebat portionem ferti comedendam comedere particulatim, at certè portionem ferti adolendam adolere particulatim consuetudo non permittebat. Fertum igitur ejusmodi habebatur itidem, ut si demptus ex eo plenus pugillus omnino non adoleretur.

Si quis seu de ferto peccatoris, seu de ferto zelotypiæ, super quo fuerit positum thus, susciperet cogitationem alieni temporis priùs, quàm sustulisset è ferto thus, fertum hoc temeratum quidem, non item abominandum foret: sin autem post sublatum thus cogitationem alieni temporis de ferto suscepisset, fertum abominandum esset utique. X.

Si ferti reliquiæ minuerentur tum, cum demptum ex eo plenum pugillum necdum adoleveris, indeque pleno illo pugillo adolendo cogitationem alieni temporis suscepisses, dubium erat, utrùm ad rationem abominationis satis essent constitutæ ferti reliquiæ, atque adeo abominandæ forent, an non fuerint satis constitutæ XI.

reliquiæ, proptereaque nec essent abominandæ.

CAPUT DECIMUM-SEPTIMUM.

ART. I. **E**X quocunque sanguine, qui quidem fuerat altari exteriori aspergendus, si modò prima fieret aspersio cum recta cogitatione; tametsi secunda & porro reliquæ aspersiones continuarentur cum suscepta cogitatione aut alieni nominis, aut alieni loci, aut alieni temporis, nihilominus expiatio legitima fuerit, grataque victima. Quod si cum alieni temporis cogitatione fieret aspersio prima, & aspersiones reliquæ porro perficerentur cum cogitatione alieni loci, ista quidem erat abominatio. Fuit enim prima asperfusionum præcipua. At verò ex omni sanguine, qui fuit altari interiori aspergendus, quoniam sanguinis ejus, ut ante posuimus, aspersiones singulæ singulas invicem requirebant, si aspersio vel una minus rectè fieret cum cogitatione videlicet depravata, quamvis rectè fierent aspersiones reliquæ, victima tamen esset temerata.

Si quis primâ sanguinis hujus posterioris aspersione faciendâ de tempore alieno cogitaret, & ab hac cogitatione cessaret reliquis faciendis asperfusionibus:

bus : Et si quis aspersiones ritè fecisset cunctas præter extremam ; nempe si per extremam demum asperersionem de alieno tempore cogitaret , sacrum omnino erat temeratum : non erat autem abominandum , nisi de tempore alieno cogitaret * per aspersiones omnes , quia enim omnes pro una & eadem asperersione ducebantur.

Et digito intingendo in sanguinem hostiarum pro peccato earum , quarum sanguis in Sanctum infertur , item hostiæ fieri poterant abominandæ : nempe cum sacerdos intingendo digito in sanguinem de alieno tempore cogitaret , perinde fuerat , ut si sanguine spargendo cogitasset idem.

III.

Si sacerdos in atrio consistens de hostiis pro peccato in Sanctum inferendis cogitationem alieni temporis susciperet , modò cogitatio spectaret eam hujusmodi hostiarum rem , quam opus erat intra templum fieri , sacrum non erat abominandum.

IV.

Sin autem cogitatio spectaret tale quid ex hujusmodi hostiis , quod extra Sanctum ritè fieret , sacrum abominandum utique foret. Ut si consistens in atrio ita diceret : En ego ma-

v.

cto

II. *Per aspersiones omnes.* Hæc ultima vox omnes כֹּהֵן desideratur apud editionem in Folio parvo : existat apud editionem in Folio magno.

XXII.

cto hostiam ea mente, ut sanguinem ejus spargam die crastino, quoniam aspersio sanguinis intra Sanctum fiebat, sacrum non erat abominandum: sin consistens in templo diceret: En ego spargo sanguinem ea mente, ut reliquum ejus crastino demum die effundam, nihilo magis sacrum erat abominandum, eò, quòd intra Sanctum cogitationem alieni temporis suscepit de ejusmodi re, quæ fieret extra: sin autem consistens in atrio mactaret hostiam, idemque id temporis cogitaret se crastino demum die reliquum sanguinis effundere, aut adolere exta, sacrum abominandum foret scilicet: quia enim extra Sanctum cogitationem alieni temporis suscepisset de ejusmodi re, quæ extra Sanctum fiebat.

VI. Omnino hostia Eucharistica reddebatur abominandum & panem, qui ei adhibebatur: verum enim panis ille hostiam Eucharisticam non efficiebat abominandam vicissim: ut si mactans hostiam Eucharisticam cogitaret se crastino demum die vesci ejus carne, sanguinem spargere, exta adolere, victima simul & panis abominanda erant: sin autem cogitaret se crastino demum die comesurum esse panem ejus, panis erat abominandus scilicet, at certè non erat abominanda hostia Eucharistica.

Et

Et duorum illorum, qui ad Pentecosten immolabantur, agnorum erat idem jus in panes duos simul unà cum ipsis offerendos: si cogitatio temporis alieni susciperetur de agnis, & panes quoque erant abominandi: at si sacerdos cogitasset se crastino demum die comesurum esse panes, panes quidem abominaudi forent, non item agni. Et sacerdos si inter unam è quatuor operationibus cogitasset se ex hostiæ carne particulam olivæ magnitudine parem crastino die comesurum unà cum pane, omnino panis erat abominandus; verùm hostia Eucharistica, aut agni illi duo non abominandi erant.

Si inter adolendas illas, quæ ad panes propositionis erant appositæ, acerras thuris duas sacerdos cogitaret se postero die comesurum esse panes propositionis, panes erant abominandi.

VIII.

Si mactans duos illos ad Pentecosten agnos cogitaret se postridie unam è duabus placentis comesurum, ambæ erant abominandæ.

IX.

Et sacerdos si thuris acerris duabus adolendis cogitaret se crastino demum die comesurum alterum ex duobus panum propositionis ordinibus, ordines rant abominandi ambo.

X.

Similiter si cogitationem alieni temporis suscepisset de aliqua placen-

XI.

tarum

tarum ad hostiam Eucharisticam , vel ad fertum in clibano coctum pertinentium , cunctæ placentæ erant abominandæ.

XII. Sin vel ex duabus illis placentis altera , vel ex duobus illis placentarum ordinibus alter , vel ex placentis ad hostiam Eucharisticam pertinentibus una seu ante , seu post sanguinis asperisionem contaminata fuerit , illa placentæ sola , vel ille placentarum ordo solus erat interdictus , & quod remanserat purum , purè comedebatur.

XIII. Si sacerdos uno ex duobus agnis sacrificando cogitaret se de binis illis , qui adhibebantur , panibus crastino die comesurum esse tantum , quantum olivæ magnitudinem æquaret : item si unâ ex duabus acerris adolendâ cogitaret se crastino die de panibus propositionis comesurum ad magnitudinem olivæ , omnino panis omnis erat remeratus : verùm abominandus non erat , nisi ea cogitatio subiret animum tamdiu dum fiebat tota res , quæ adhibiti panis usum reddebat licitum , hoc est , dum ambo sacrificabantur agni , aut acerræ adolebantur ambæ.

XIV. Si sacerdos inter immolandum unum ex duobus agnis cogitaret se postero die de placentarum altera comesurum esse tantum , quanta est dimidiæ olivæ magnitudo , tum inter immolan-

landum agnum alterum cogitaret se & de placentarum altera quoque comesurum esse id quod magnitudine adæquaret dimidiam olivam, hæ duæ particulæ conjungerentur inter se ad efficiendum sacrum abominandum. Eadem erat ratio & duarum acerrarum ad duos panum propositionis ordines.

Si sacerdos mañtando uno ex duobus agnis susciperet cogitationem alieni temporis, & mañtando altero ritè cogitaret, agnorum primus abominandus esset, & alter idoneus.

XV.

Si mañtando uno ex duobus agnis cogitaret se de alterius agni carne ad diem posterum comesurum esse, agni erant idonei ambo : nimirum in uno agno immolando de altero agno suscepta cogitatio nulla erat.

XVI.

Jam hi duo agni ad Pentecosten sacrificandi panem ipsis adhibitum non nisi per immolationem consecrabant : ut si sacerdos & immolandis ipsis & ipsorum spargendo sanguine cogitaret de alieno nomine, panis ipsis adhibitus omnino sacratus non esset. Si mañtasset eos suo nomine, idemque sanguinem eorum sparsisset nomine alieno, panis ipsis adhibitus sacratus aliquatenus foret : si eos mañtasset nomine alieno, tamen si sanguinem eorum suo nomine sparsisset, panis ipsis adhibitus nullatenus sacratus fuerit.

XVII.

Si

X VIII.

Si panes illi duo fuerint extra Sanctuarium elati per intervallum immolationis atque asperfusionis, tum aspergendo sanguine duorum agnorum sacerdos de tempore alieno cogitaret, sanè duo panes abominandi fuerint, ut etiam essent extra Sanctuarium: nam sanguinis asperfusio sacro foras elato proderat, & proderat etiam tunc ipsum cum foris esset.

XIX.

Cum usu veniret, ut postea quam agni illi duo Pentecoste sacrificandi fuerant suo nomine immolati, amitteretur panis ipsis adhibitus, tum si sacerdos sanguinem eorum nomine spargeret, agni videlicet erant temerati: sin autem post amissum panem porro sacerdos agnorum sanguine spargendo cogitaret de alieno tempore, dubium erat liceret agnis vesci, necne.

CAPUT DUODEVIGESIMUM.

ART. I.
Quid admitteret
in se prave de sacris cogitans?

Lev. 7. 18

II.

Quisquis de sacris cogitationem minus rectam suscipiebat, is contra veritum faciebat: est enim in Lege, *Non imputabitur.*

Nam id quidem quasi per manus traditum est, hac sanctione caveri etiam, ne cogitando corrumpat sacra minister: Etenim id si committebat idem facie-

faciebat , ac si sacra vitiis afficeret : non verberaretur tamen , quia cogitatione nihil effectum dabat.

Quodcunque sacrum dicitur temeratum fuisse , seu id cogitatione , seu facto , seu quocunque interveniente vitio redderetur temeratum , si quis ex eo tantum , quanta sit olivæ magnitudo comederet sciens , verberibus multaretur : est enim in Lege , *Ne comedas ullam abominationem.*

III.

Deut. 14.

3.

Etenim audirione accepimus hanc scripturæ admonitionem ad temerata sacra sola pertinere.

IV.

Et si qui de sacris vitio affectis comederet ad magnitudinem olivæ , ille quoque verberibus multaretur : nam & ipsa comprehenduntur his verbis , *Ullam abominationem.* Manendum igitur erat donec in ipsis exoriretur vitium aliud , & postea denique vitiosa comedebantur sic , ut supra disputavimus. Sedenim quæcunque erant ex dubio temerata , de his verberabatur nemo.

V.

Ibidem.

Quodcunque sacrum cogitatione temporis alieni sic , ut ante diximus , abominandum fuerat redditum , ex eo si quis ad olivæ magnitudinem comederet sciens , pœna erat כרת *Ke-ret* : nam id significatur hoc Legis dicto , *Et animâ comedens ex eo iniquitatem suam portabit.* Si quis autem tantundem ex eo comederit imprudens ,

VI.

Lev. 7. 18.

Fasc. VII.

T t

sta-

statam hostiam pro peccato ferebat.

VII.

Nec verò merebatur quisquam poenam **כרת** *Keret*, nisi comedisset ejusmodi quid, quod vel homini, vel altari redderetur licitum: si quis autem comedisset de sacrorum eo ipso, quod reliquum reddebat licitum, omnino ille non merebatur poenam **כרת** *Keret*, sed verberabatur, ut qui comedisset sacra temerata, quæ eadem non essent abominanda. Exempli gratiâ, si quis de ferti abominandi reliquiis ad magnitudinem olivæ comedisset sciens, merebatur poenam **כרת** *Keret*. Idem si tantundem comedisset aut de pugillo è ferto exempto, aut de ferti thure, non erat obnoxius poenæ **כרת** *Keret*, quia enim hæc ipsa erant, quæ ferti reliquias reddebant homini licitas. Et si quis de victimæ abominandæ carne vel extis comedisset ad magnitudinem olivæ: item si tantundem de carne holocausti poena erat **כרת** *Keret*. Si de sanguine comedisset ad magnitudinem olivæ, de eo nullam abominationis ergo poenam meruisset: nam sanguine fiebat, ut liceret extra sacrificare in altari: extis fiebat, ut homini liceret carne vesci: item sanguis holocausti reddebat carnem ipsius licitam altari: sanguis hostiæ pro peccato ex ave reddebat carnem ipsius licitam sacerdotibus: sanguis holo-

holocausti ex ave reddebat carnem ipsius licitam altari : sanguis hostiæ pro peccato ex ave reddebat carnem ipsius licitam sacerdotibus : sanguis holocausti ex ave reddebat carnem ipsius licitam altari : sanguis hostiarum pro peccato comburendarum reddebat ipsorum extra-licita altari ; quomobrem in horum extis erat abominationis poenæ locus. Jam plenus pugillus & thus reddebant ferti reliquias sacerdotibus licitas : duo agni Pentecoste sacrificandi duos panes adhibitos reddebant sacerdotibus licitos, & acerræ thuris duæ reddebant panes propositionis licitos sacerdotibus. Quæ verò sacra nullâ re fiebant licita, velut hostiarum pro peccato comburendarum caro, veluti ferta comburenda,

VIII.

Hæc autem erant, in quibus nunquam abominationis poenæ dabatur locus : exemptus è ferti pugillus, & thus, & suffimentum, & sanguis, & vinum sive illud quod conjungebatur libaminibus, sive hoc quod separatim offerebatur, cunctaque ferta comburenda, quippe quibus non eximebatur pugillus, quo redderentur licita. Etenim hujusmodi erant fertum sacerdotum, & fertum libaminum, & caro hostiarum pro peccato cremandarum, & logus olei ab homine leproso. At dixerit aliquis hunc quidem olei

T t 2

lo-

logum licitum reddebat sanguis hostiæ pro delicto? Immo nequaquam ex eo dependebat siquidem erat homini permissum, ut hostiam pro delicto offerret certo die, & multis post diebus offerret logum olei sic, ut alio loco disputabitur.

I X.

Lev. 22.

30.

Interdictum erat ne de sacrorum carne relinqueretur aliquid post tempus id, quo comedi jus erat: nam quod scriptum videmus de sacrificio Eucharistico, *Non remanebit quidquam in mane alterius diei*, id & de cunctis sacris intelligendum: verum enim si quis ex illis reliquum fecerit aliquid, non verberibus multaretur tamen, quia veritum illud scriptura convertit in iussum: videmus enim in Lege scriptum, *Si quid relictum fuerit usque mane, igni comburetis.*

Exod. 12.

10.

X.

Lev. 19.8.

Si quis de residua sacrorum carne ad magnitudinem olive comedisset sciens, poena erat כרת Keret: si comedisset tantundem imprudens, statim offerebat hostiam pro peccato. Est enim in Lege, *Et qui comederit illud, iniquitatem suam portabit, quia sanctum Domini polluit, & peribit.* Sed qui sacrorum residuum comedisset ex quo tandem tempore merebatur poenam כרת Keret? Nempe si comederit residuum sacrorum sanctiorum ab orta aurora diei consequentis immolationem victimæ: si sacrorum minus

sanctorum, post quàm occubuerit sol die post immolationem victimæ altero, seu ineunte nocte, quæ erat ad tertium post immolationem victimæ diem. Jam de residuo sacrorum & abominatione scriptura nos admonet de scribendis sacerdotum initiamentis, ubi dicitur, *Non comedentur quia sanctificata sunt*, quo quidem monitu significatur quidquid sacri temeratum fuerit, id ne comedatur verando interdictum esse.

Exod. 29.

34.

XI.

At qui abominandum quid & residuum conjungebantur inter se ad componendam portionem, quæ adæquaret olivæ magnitudinem: porro cuncta abominanda residuaque conjungebantur inter se.

XII.

Interdictum erat, ne quisquam sacra vel ipse contaminaret, vel efficeret ut aliunde contaminarentur, quippe quæ eo pacto redderentur temerata. Quod si quis sacra contaminasset, non verberabatur tamen: verùm enim homo purus si de sacris inquinatis comedisset ad magnitudinem olivæ, utique verberaretur: nam quod de pacificis scriptum videmus, *Caro quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur*, id de quovis sacro intelligendum est. Itaque si quis ad magnitudinem olivæ comederit de thure ferti ejus, quod in vase sacro ritè consecratum deinde contaminatum esset,

Lev. 7.

19.

T r 3

sanè

lanè verberarentur. Nec quidquam referebat utrum ante, an post factam expiationem sacra contaminarentur: neque porro utrum inquinamentum esset primum, an ex alio ortum, si modò fuisset inquinamentum ex Lege: Nam si quis comedisset sacrum inquinatum quidem, sed inquinamento sapientum auctoritate instituto, omnino de sacri esu non verberaretur: verberaretur autem de rebellione. Porro non verberaretur nisi qui sacrum ejusmodi comedisset post sanguinis asperisionem. Idem hoc si quis ante sanguinis asperisionem comedisset, ille de sacri contaminati esu non verberaretur scilicet, attamen verberaretur de rebellione.

XIII.

Qui fuerit ejusmodi contaminatus inquinamento, ut si templum intrasset poena ejus foret כרת Keret, is si prudens sciens ad olive magnitudinem comedisset de quocunque sacro seu puro, seu contaminato item merebatur poenam כרת Keret. Est enim in Lege, *Anima quæ ederit de caribus hostie pacificorum, quæ oblata est Domino, & immunditia ejus sit super ipsam, peribit.* Sin comederit imprudens, offerebat sacrificium gradatum. Quòd autem hoc Legis dictum ad immunditiem corporis spectat, ex isto versu cognosci licet, *Et quæ anima tetigerit immunditiam hominis, vel*

ju-

jumentis, vel cujuscunque rei pollutæ, & comederit de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, interibit. Atqui rerum aliarum altari sacratarum erat eadem ratio. Etenim peccatum id ne committerent homines Lex monuit eo loco, quo agitur de puerpera, de qua scriptum legimus, *Omne sanctum non tanget.*

Ibid. 12. 4.
XIV.

Atqui hoc auditione accepimus hoc loco quemvis hominem immundum moneri, ne vescatur sacro prius quàm laverit: Et si quis statim à lavatione sacro vesceretur ante, quàm sol occubuerat, aut piaculum fecerat, is verberibus multabatur quidem, verùm non merebatur pœnam **כרת** *Keret.* Nihil enim aliud sibi vult verbum istud, *Et immunditia ejus sit super ipsum,* nisi postremam hanc pœnam hominì tum demum sustinendam esse, cum tota etiam in eo fuerit immundities.

Ibid. 7. 20.

XV.

Sed inquinamento sapientum auctoritate constituto contaminatus verberibus non multabatur. Etenim sic contaminatum non meruisse pœnam **כרת** *Keret,* nec dici quidem necesse est: verumtamen idem hic de rebellionè verberaretur.

XVI.

Jam quodcunque sacrum erat ejusmodi, ut aliqua pars ejus reliquum efficeret licitum, ex eo si quis immundus edisset aliquid, nisi comedisset

T t 4

post

post sacrificatam partem illam, quæ reliquum efficiebat licitum, non sufferebat poenam כרת *Keret*. Etenim si quis inquinatus vesceretur alicujus victimæ carne ante sanguinis aspersiōnem, nec verberibus quidem multaretur, eò, quòd immundus sacrum comedisset. Summa est, cujuscunque sacri pars aliqua reliquum reddebat licitum, de eo nec propter abominationem, neque propter residuum, neque propter immunditiam poena ferebatur, nisi postquàm pars illa, quæ reliquum reddebat licitum, sacrificata ritè fuerat: Et quodcunque sacrum non habebat ejusmodi partem, quæ reliquum licitum redderet, de eo poena ferebatur, ubi primùm id fuerat in sancto vase consecratum. Immo verò si cujus victimæ caro contaminata fuerit priùs, quàm fuerit contaminatus is, qui eam immundus comederit, siquidem pars ea, quæ reliquum victimæ efficiebat licitum, sacrificata fuit ante, quàm immundus hic victimæ carnem comedit, merebatur poenam כרת *Keret*. Et si quis inquinatus vesceretur carne hostiarum pro peccato cremandarum, postquam earum sanguis fuerat ritè sparsus, hic quoque merebatur poenam כרת *Keret*.

XVII.

Dictum est ante fuisse quasdam res sacras, de quibus si propter abominatio-

tionem nulla ferebatur poena, at ferebatur propter residuum & immunditiam: ut quibuscunque rebus sacris non inerat pars ejusmodi, quæ reliquum redderet licitum, de his propter abominationem omnino poena ferebatur nulla, sed his iisdem de rebus, & propter residuum, & propter immunditiam poena ferebatur: Et de ea ipsa parte sacri, quæ reliquum reddebat licitum, quanquam propter abominationem nulla, sicut alio loco disputavimus, poena ferebatur propter residuum, itemque propter immunditiam poena sustinenda fuit utique: excipitur sanguis de quo nunquam nisi unam ob rem poena sufferebatur.

XVIII.

Si quis immundus victimarum ex ta comederet, merebatur poenam **כרת** *Keret*.

XIX.

Et si quis immundus comederit aut Agnum Paschalem non assum, aut panes sacrificii Eucharistici, de quibus nulla fuerit Deo oblata placenta, hic propter corporis immunditiam merebatur poenam **כרת** *Keret*: nec quidquam obstabat, quod sacra ista non essent ad usum destinatum idonea. Fieri non poterat, ut quisquam uno & eodem esu sacri poenam mereretur & propter abominationem, & propter residuum: nam abominatio erat sacrificium cogitatione temporis alieni temeratum, quod nec sacrificii

debitum solvebat , nec verò gratum erat : residuum autem erat id , quod ex sacrificio relinquebatur post tempus id, quo comedi sacrificium jus erat.

xx.

Si quis abominandum , residuum , & immundum confunderet inter se , atque comederet , poenâ tenebatur : nec verò si plus esset ex uno genere , quàm ex altero , idcirco modicum hoc pro nihilo ducebatur , non est enim , ut res interdictæ se inter se deleant.

xxi.

Si usu veniret , ut de sacris aliquid abominandum , aut residuum , aut immundum in summum altare tolleretur , sic erat ; ubi primum ignis invaserat majorem partem ejus interdictio cessabat. Atque in holocausto juxta ac reliquis sacris extra caroque conjungebantur inter se ad componendam portionem olivæ magnitudine parem , de qua poena sufferretur propter abominationem , residuum , & abominandum.

xxii.

Si quis de victimæ seu abominandæ , seu post tempus præstitutum relictæ corio comedisset aliquid : si comedisset aliquid de jure , de condimentis , de * *Alal* , de membrana , de nervis , de cornibus , de ungulis , de avium unguibus , rostris , plumis , ovibus nequaquam merebatur poenam

כרת

XXII. De *Alal*. Vide quæ de his sunt dicta in art. 7. cap. 14. hujus Tractatûs.

X.

כרת *Keret.* Et si quis, cum esset immundus ipse, vesceretur istis hostiæ puræ partibus, non merebatur quidem poenam **כרת** *Keret*, sed de rebellionem verberabatur.

Si quis autem comedisset aliquid de embryone, deque secundis tam propter abominationem, residuum, & immunditiam poenâ tenebatur, quàm si quid è reliqua carne victimæ comederet. XXIII.

De sacris ethnicorum nulla ferebatur poena propter abominationem, residuum, & immunditiam: neque porro de cunctarum victimarum sanguine, sicut ante posuimus. Similiter nemo de thure, suffimento, lignisque merebatur poenam **כרת** *Keret*, nec propter abominationem, & residuum, nec propter immunditiam ipsiusmet corporis. XXIV.

CAPUT UNDEVIGESIMUM.

Jubendo sancitum est, ut sacra contaminata cuncta comburantur: Est enim in Lege, *Caro quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni*: Item jubendo sancitum est, ut comburatur quidquid è sacro residuum fuerit: scriptum est enim, *Quidquid autem* ART. I. Sacra contaminata temerataque cremari. Lev. 7 19. Ibid. v. 17.

su-

superfuerit de carne victimæ, igni comburetur. Atqui residuo includitur & abominatio : nimirum illegitima sacra cuncta comburebantur.

II. Cùm igitur sacrum aliquod aut abominandum, aut temeratum efficere-
tur, id in Sanctuario continuò cre-
mabatur : Et quod sacrum ex dubio
foret illegitimum, id reservabatur
donec ipsius mutaretur forma ; tum
postea denique cremabatur in Sanctua-
rio.

III. Juvenci & hirci comburendi cùm
aut noctem totam traduxerint, aut
extra Sanctuarium ante tempus exces-
serint, dubium erat an sic, tanquam
extra, illorum caro quoque temerare-
tur, necne : quapropter illi pro ri-
gore temerati ducebantur ; atque in
ipso cremabantur atrio. Item cùm
dimidium eorum extra Sanctuarium
situm esset, idque partem majorem
alicujus membri contineret, dubium
erat utrùm propter majorem illius
membrum partem pro egressis haberen-
tur, an, quia non erat ipsorum pars
major [extra Sanctuarium locata,
nondum etiam pro egressis habendi
fuerint : quare de dubio ducebantur
temerati, atque adeo in atrio ipso
cremabantur : eadem ratio teneba-
tur cùm hos eosdem Sanctuario ex-
portaturi ferrent homines quinque,
atque eorum tres exissent foras, duo
re-

restitissent intus : nempe si tres illi dimidiam partem harum bestiarum extulissent , illegitimæ de dubio ducebantur , & comburebantur in atrio. Ac meâ quidem sententiâ nihil erat , quòd isti servarentur donec illorum forma mutaretur , ea re ; quia comburendi semper erant , ut etiam non redderentur temerati.

Si quando intra atrium reperiebatur caro , seu membra holocaustorum , seu partes hostiarum pro peccato ; & si quid pacificis è victimis reperiebatur intra totam urbem Hierosolymam , cuncta reservabantur donec eorum forma mutaretur , tum postea consumeabantur igni , eam ob rem ; quia forte residuum quid erat. Quid igitur , inquires , proderat compertum habere carnem esse holocausti , vel hostiæ pro peccato , vel victimæ pacificæ ? Proderat ei videlicet , qui carnem ejusmodi contra jus fasque comedisset. Jam residuum è victimis non absumebatur igni nisi interdiu : est enim in Lege , *Quid- Lev. 7. quid autem invenerit tertius dies , ignis 17. absumet.*

IV.

V.

Victimæ pacificæ quamvis essent interdictæ ab ineunte nocte tertia post immolationem , non cremabantur tamen nisi interdiu suo , vel alieno tempore : Et quidquid abominandum erat , item non cremabatur nisi interdiu.

diu. Atqui ad immundum & residuum quid cremandum nihil quidquam contra legem de solenni die latam faciendum erat: nihil enim fuisse committendum contra legem de sabbato ne dici quidem necesse est. Permissum erat autem, ut cum adesset aliquid immundum, aliquid residuum, aliquid abominandum, simul unà cremarentur.

VI.

Caro victimarum sanctiorum cum inquinaretur intra Sanctuarium, cremabatur intus: Et cum inquinaretur extra Sanctuarium, cremabatur foris: nec quidquam intererat utrū inquinamento contaminaretur principali, an orto ex alio. Nunquam sacerdotes prohibebantur carnem inquinamento principali contaminatam, adeoque primum immunditiæ gradum tenentem concremare cum carne inquinamento ex alio orto polluta, quæ tertium immunditiæ locum obtinebat: nec quidquam referebat quod adderent immunditiam immunditiæ: nam quidquid tertium immunditiæ locum obtinebat, cum attingeret id quod tenebat primum immunditiæ gradum, ad secundum immunditiæ gradum ascendebat, ut alio loco disputabitur. Immo verò inquinatum tactu hominis de die lavandi, qui tertium immunditiæ locum obtinebat, oleum licebat accendere etiam in

in lucerna fusili, quam contigisset aliquid immundum ab homine mortuo: atqui lucerna ista fuisset inquinamentum principale, adeoque contactu suo oleum illud promovisset in primum immunditiæ locum. Nimirum ubi foret inquinamentum aliquod non laborabatur de ipsius accessione: hæc una cautio erat, ne res munda temeraretur.

Residuum victimarum minus sanctarum domi suæ cremabant domini.

VII.

Cùm aliquis urbe Hierosolymâ egressus meminerit se carnem sacram ferre, si jam præterisset Sophim, carnem hanc eodem ipso loco cremabat: sin hunc terminum nondum præterisset, atque haberet ejusmodi carnis tantum, quanta est oliva, aut eo plus, revertebatur Hierosolymam, ut carnem istam in urbe cremaret. Qui si hospes esset, & nullam adeo domum in urbe haberet, carnis id cremabat ante templum, adhibebatque ligna in altaris usum destinata.

VIII.

Quæcunque victimarum ossa medullæ nihil habebant, ea cremari necesse non erat: excipe tamen ossa Agni Paschalis. Dictum est ante victimarum post detractionem corii demum temeratarum corium ad sacerdotes pertinere, vel ad dominos si quidem victimæ minus sanctæ forent: sin ante corii detractionem temeraretur

IX.

tur hostia , corium erat carnis instar , omniaque cremabantur. Et si qua victima post detractionem corii vel reperiretur fuisse lethaliter affecta , vel temeraretur cogitatione temporis locive alieni , quoniam victima non erat grata & accepta , corium ejus quoque crematum oportebat : nec quidquam inter victimas sanctiores , & minus sanctas differebat : nam quæ victima sacrificata fuisset alieno nomine , tametsi nihil proderat dominis , at quoniam eadem grata & accepta erat , ejus corium pertinebat vel ad sacerdotes , vel ad dominos sic , ut ante differuimus. Sin ante sanguinis asperisionem victimæ detraheretur pellis , ea porro non temeraretur.

x.

Hæc igitur erant comburenda : caro sacrorum contaminata , residua , temerata : item fertum sacrum si contaminatum fuerit , si temeratum , si residuum : & hostia pro delicto si quis eam animi dubius obrulit , tum ante sanguinis asperisionem pro certo compèrit se nihil deliquisse , & volucris hostia pro peccato dubio , & * cæsareis Nazaræi puri : & * arborum præputia,

X. *Casariæ Nazarai.* De hac Num. 6. v. 18. ita præceptum est. *Tunc radetur Nazaraus ante ostium tabernaculi fœderis casariæ consecrationis suæ: tolletque capillos ejus, & ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum.*

Arborum præputia. Hac de re explicatum est Tract. 4. ad art. 9. cap. 5. Ad.

putiari; & * admista vineæ semina.
Et si quid erat ejusmodi, quod comburi non solet; uti liquores vel ex arborum præputiis, vel ex admistis vineæ seminibus expressi, id humanum erat.

.VZ

Illæ verò sepeliendæ: quæcunque victimæ seu altari, seu reficiendis templi ruinis sacratæ per se ipsæ mortuæ fuissent; & quæ abortum fecerint; nam si sint enixæ secundas, solæ secundæ sepeliebantur: & bos lapide percipiendus; & vitula percussa; & ungues hominis leprosi; & casatres Nazaræi polluti; & primogenitus asini; & caro lacte condita; & bestia profana in atrio mactatæ.

XI.

Si quis Nazaræi pilum vel crinem asini primogenitum intexuisset, sacco transversum digitum, saccum oportebat igni consumi.

XII.

Quæcunque sacra humabantur, eorum erat interdictus cinis: rursus erat licitus cinis eorum, quæ cremabantur: excipe cinerem altaris tam exterioris, quàm interioris, itemque cinerem candelabri.

XIII.

Nunquam ea, quæ cremanda fuerunt, sepeliebantur; nec quæ sepelien-

XIV.

Admista vinea semina. Hac de re diligenter explicatum est ibidem.

XI. Vitula percussa. De qua agitur Deut. 21.

Primogenitus asini. De quo Exod. 13. 13.

Fasc. VII.

V V

ART.

lienda cremabantur. At enim hæc cremare gravius esset: verum ipsorum cinis fieret levior; nam sepulcrorum cinis interdictus erat.

XV.

.IX

Sacerdoti tunc ipsum cum alicujus victimas sacrificaret dicenti eas evasisse abominandas: item eo tempore ipso cum alicujus rebus puris operam daret dicenti eas esse contaminatas, fides erat habenda: neque enim est suspicio Israëlitam hominem falso ista asserere. Quod si multum post tempus sacerdos homini diceret, quas ego pro te hoc illo die sacrificavi victimas, ex abominandæ evaserant: pura illa tua contaminata fuerant, sic erat agendum: si sacerdotem homo veracem duceret, verbis ejus erat habenda fides: sin minus, omnino æqui boni ratio postularet, ut sacerdoti non crederetur: verum si quis severè secum agi mallet, laude dignus erat.

.IIIX

.IIIX

.XIX

XXX.

.TAA

solenni Die expiationum. 651

XXX.

TRACTATUS VIII.

DE

RATIONE

Faciendi rem divinam die solenni expiationum.

CAPUT PRIMUM.

Pontificem ante solennitatem Expiationum à domo sua seclusum teneri dies septem, quibus cinere vacca rufa bis mundaretur, & exerceretur in solennitatem, quâ solus sacris operabatur. Eidem cooptari alterum Pontificem si forte temeraretur. Stante templo secundo Pontificem vigiliâ solennitatis jurejurando adactum se ab heresi esse alienum: eundem nocte, quâ esset ad diem Expiationum à somno semper advocatum.

ART. I.
Quot &

AD * diem jejunii quondam manè
quidem & vesperi sic, ut cun-

ctis

ART. I. **D**iem jejunii. Hoc festum triplici fere
nomine appellatur, *Dies Expiationum.*

qualia fierent die solenni Expiationum sacrificia?

Etis diebus sacrificium jube fiebat : præterea autem Diei solennis causâ sacrificabantur juvenus & aries, atque agni septem, omnes in holocausta : immolabatur etiam foris in hostiam pro peccato & hircus, qui idem vesperi comedebatur. Porro autem sacrificabatur in hostiam pro peccato juvenus qui cremabatur, & aries in holocaustum, quos ambos præbebat de suo summus sacerdos. Porro etiam aries sacrificabatur de publico : atque hic est aries ille, de quo commemoratur eâ Legis sectione, quæ POST MORTEM inscribitur. Idem hic aries inter alia sacra extraordinaria commemoratur etiam Pentateuchi parte illâ, quæ est de numero Israelitarum recensendo : atque hic est ille, qui dicitur *Aries populi*. Præterea autem de publico offerebantur hirci duo, quorum alter immolatus in hostiam pro peccato cremabatur, alter vivus emittebatur in solitudinem. Itaque ad Diem illum omnino bestiarum sacrificabantur quindecim : jugia sacrificia duo, juvenus, duo arietes, agni septem, & hi omnes in holocausta : præterea hirci duo in hostiam pro peccato : horum alterius sanguis in-

Dies jejunii, & antonomasticè *Dies*. Immo verò & Talmudicè ille Tractatus, in quo de hac Solennitate disputatur *Tractatus Joma* inscribitur, hoc est *Dies*.

inspergebatur altari exteriori, & hic comedebatur vesperi: alterius autem sanguis respergebatur intus in Sancto, atque idem cremabatur: porro summi sacerdotis iuvenens in hostiam pro peccato, qui intem cremabatur.

Arque harum quindécim hostiarum eod die maclandarum operationem I I. omnem unus efficiebat summus sacerdos Solenni- dos: nec quidquam differebat inter tate Ex- sacerdotem unctione olei, & sacerdotem vestium multiplicatione inau- piatio- num ope- guratum. Qui si Dies incideret in rari sacris Pontifi- cem so- sabbatum, & sabbati sacra extraor- lum. dinaria nisi summus sacerdos faciebat nemo. Et hujus Diei cunctas

operationes, ut suffimentis per totum Diem incensationem, lucernarum accensionem, cunctas efficiebat summus sacerdos omnium sacerdotum princeps, de quo scriptum legitur, *Ubi roget pro se & pro domo sua, quo loco pro domo sua, pro uxore sua est.* Lev. 16.

Ante Diem Expiationum summus sacerdos dies septem a domo sua seclusus tenebatur intra conclave illud, quod in templo ipsi paratum erat: id Aliquanto vero nobis usque a magistro nostro ante solennitatem secludi Pontificem, & eodem cooptari vicarium.

que Die Expiationum sacris operari
nequiret. Eidem cooptabatur & al-
ter summus sacerdos, qui, si temera-
retur ille, munus ejus ibiret. Cum-
que temerabatur ille seu ante sacrifi-
cium iuge matutinum, seu postea,
quàm fecerat sacrificiorum aliqua,
vicarius ejus non erat initiandus, sed
operatione ipsa initiabatur. Et ubi
superior finem, initium operandi fa-
ciebat alter. Exacto Die Expiatio-
num prior ad suum munus redibat,
alter ille sacrificabat ille quidem cun-
ctisque tenebatur summi sacerdotii
præceptis: verum enim non sacrificaba-
bat sic tanquam summus sacerdos:
quanquam si contra fas, ita sacrifi-
casset, sacrificium ejus legitimum
fuisset: & cum prior iste mortem
obisset, hic alter in ejus locum sub-
stitueretur.

IV. *Pontificem vac-
cæ rufæ
cinere bis
per seces-
sum mun-
dari.*
Intra septem hos dies summus sa-
cerdos aspergebatur vaccæ rufæ cine-
re; tertio videlicet secessus die & se-
ptimo, qui idem erat vigilia Solenni-
tatis Expiationum: id adeo, si fortè
funestus evasisset ignorans. Quod si
sabbatum incideret aut in tertium,
aut in septimum diem, ejus aspersio
proferebatur.

V. *Ut ponti-
fex per se-
cessum e-*
His septem diebus totis exerceba-
tur in rebus divinis, in aspergendo
sanguine, suffimento incendendo,
accendendis lucernis, & jugis sacrifi-

cii

Solenni Die expiationum. 655

cii membris super altare adolendis, xercere-
 quò foret exercitatio in sacris facien- tur in
 dis ad Diem Expiationum. Ac daban- Diem Ex-
 tur illi quidam è Senatu maiores na- piatio-
 tu, qui prælegerent, & traderent ei num?

rationem sacrificandi ad Diem Expia-
 tionum, & ordinem. Iidem ita di-
 cebant ei: Domine Pontifex lege tu-
 metipse ore tuo, si fortè fueris obli-
 tus; si fortè non didiceris rem istam.
 Vigiliâ Solennitatis Expiationum
 manè constituebatur ad portam orien-
 tis: hîc ante conspectum ejus ageban-
 tur juvenci, arietes, & agni, ut eos
 internosceret, atque adeo expeditior
 ad rem divinam & promptior esset.

Omnino per hos septem dies ci- VI.
 bum & potionem ei non deducebant: Ad vigi-
 verum enim vigiliâ Solennitatis Ex- liam so-
 piationum vesperi non sinebant eum lennita-
 capere cibi multum: multus enim ci- tis vesp-
 bus somnum affert: arcebatur autem ri parum
 somno, ne secundum quietem pate- cibi da-
 retur fluxionem seminis: neque por- tum Pon-
 ro illi cibaria dabantur ea, quibus tifici.
 usus homo fere semen emittit: talia
 sunt ova, & lac calidum, atque ho-
 rum similia.

Stante templo secundo nata est hæ- VII.
 resis apud Israëlitas. * Saducæi (ci- Jureju-
 rò pereant) extitere, qui Legi sine rando adi-
 scri- gi Ponti-

VII. *Saducæi.* Vide quam hac de re notam appo-
 suimus ad art. 3. cap. 1. Tract. 3.

Vv 4

VIII.

ficem se x scripto tradita fidem derogarunt: hi
ab hærēsi contendebant suffimentum Diei Ex-
piationum super igni ponendum intra
num. ois i q templi spatium illud, quod erat ante
velum, idemque cum fumum exhala-
ret introferendum esse intra Sanctum
Sanctorum: Et rationem subicie-
bant, quod in Legge sit, *Quia in nube*

Lev. 16. 2. *apparebo super oraculum*: nempe vole-
bant istam esse suffimenti nubem: ac
sapientibus quasi per manus traditur
est igni non superponi suffimentum ni-
si intra Sanctum Sanctorum ante fœ-
deris arcam. Huc enim spectat Le-
gis illud, *Bonet que incensum super i-*

Ibid. v. 13. *gnem coram Domino*. Quoniam igitur
in templo secundo metuendum erat,
ne ad hærēsim inclinaret Pontifex,
vigiliâ Solemnitatis Expiationum ju-
rejurando adigebatur, atque ei su-
pradiâti senes ita dicebant, Domine
Pontifex nos sumus legati Senatûs, tu
verò legatus nostri simul & Senatûs:
nos te jubemus jurare per eum, cujus
nomine inscribitur hæc augusta Do-
mus, te nihil quidquam eorum, quæ
tibi tradidimus, immutaturum. Proti-
nus & ipse fletum aliquod recedebat,
quod in suspicionem venisset hære-
seos, pariter & senes illi fletum abi-
bant aliquod, quod in suspicionem vo-
cassent hominem, cujus erat occul-
ta voluntas, quæ fortassis nihil vitii
conceperat.

Tota

Solenni Die expiationum. 657

Tota nocte illa, quam consequebatur Dies Expiationum, Pontifex, si quidem homo doctus erat, sedens de Lege divinâ disputabat: qui si fuerit tantum auditor doctorum hominum, hi coram illo de Lege differebant. Idem si solitus erat legere, legebat: sin minus, alii coram ipso legebant eo, ut à somno deterreretur. Sed quo de genere coram illo legebatur? Nempe de voluminibus sacris. Et coram illo dormituro Levitæ ætate florentes concrepabant * digito medio, & eorum unus illi dicebat: Domine Pontifex surge, ac * refrigera te paululum in pavimento, ne forte dormias. Atque exercebatur interea dum immolandi tempus apperebat: neque enim ulla fiebat immolatio, donec certo cognoscebatur auroram esse jam exortam, ne forte usu veniret, ut noctu victima immolaretur aliqua.

CA.
VIII. *Digito medio.* Hebr. *דַּוְּמָה*, quem quidam volunt esse digitum indicem.

Refrigera, &c. Sacerdotes enim oportebat nudis pedibus insisterent in templi pavimento, cuius frigus facile impediebat insistentes, quominus dormirent. Jam hanc locis sanctis habendam esse reverentiam Deus ipse docuit Moysen: hic enim cum properaret ad rubum illum, quem mirabatur inflammatum non consumi, his cum verbis, quæ narrantur Exod. 3: v. 5. retardavit Dominus ac retinuit. *Ne appropes, inquit, huc: solve calceamentum pedibus tuis: locus enim in quo stas terra sancta est.*

CAPUT SECUNDUM.

Pontificem ad varia solennitatis sacra mutasse vestes, corpus lustrasse, manus & pedes lavasse in Sanctuario. Subjicitur formula, qua Pontifex ter in eo die uteretur cum ad confitenda sua, sacerdotum, & populi peccata, tum ad placandum Deum ab eodem decies pronuntiarum Dei nomen Teragédupápy, ad cuius prolationem populum foris procidisse in faciem, & certo carmine Deum magnificasse.

ART. I.
Ad varia
Diei sacra
variis Pon-
tificem
vestibus
vestitum
esse.

Cuncta igitur sacrificia quotidiana & extraordinaria Die illo faciebat summus sacerdos vestitus vestibus aureis. Et sacra hujus Diei propria faciebat vestitus * vestibus albis: erat autem ejus Diei propria operatio juveni à Pontifice, & operatio duorum hircorum, quorum unus erat hircus emissarius, & suffimenti intra Sanctum Sanctorum incensio: hæc igitur sacra cum vestibus albis fiebant.

II. Ad singulas vestium mutationes cum videlicet vestes unas exuebat, & induebat alteras Pontifex, corpus totum ablueret oportebat: namque scriptum

ART. I. Vestibus albis. E lino videlicet byssino.

II.

solemni Die expiationum. 659

ptum legitur; Et depositis vestibus linenis . . . . . Lavabit carnem suam in loco sancto; indueturque vestibus suis. Is igitur hoc Die corpus totum abluebat quinquies, & decies * manus & pedes lavabat. Exuebat primum eas, quibus erat indutus; vestes communes, atque corpus abluebat: ascendebat è lavacro, & se se abstergebat: induebatque vestes aureas, atque manus & pedes lavabat: inde victimam sacrificii jugis immolabat; incendebat quotidianum suffimentum maturinum; accendebat lucernas; adolebat membra jugis holocausti; & cum his simul crustula; libaminaque: item sacrificabat juvenecum & agnos septem, qui Diei solemnis causa quotidianis sacris addebantur; quo facto manus & pedes lavabat: tum exuebat vestes aureas; abluere corpus, ascendebat è lavacro, & se se abstergebat; induebat vestes albas; & lavabat manus & pedes, & Diei sacra peragebat: ac confessiones omnes, & fortitiones, & sanguinis aspersiones fiebant intra Sanctum: Suffimenti autem incensio fiebat intra Sanctum.

II. Manus & pedes lavabat. Erat autem peculiaris quædam ratio lavandi manus & pedes, de quo Tract. 3 disputatum est art. 16. cap. 5. Eo verò modo manus & pedes lavare Hebræis consecrare est, quod à nobis jam inde à Tract. 1. observatum est ad art. 6. cap. 1.

Lev. 16.
23. & 24.
Quoties
eo Die
Pontifex
vestes mu-
taret,
corpus ab-
lueret,
manus &
pedes la-
varet?

Sanctorum : tradebat hircum emissarium homini , qui illum abduceret ad Azazel : eximebat extra juvenci & hirci cremandi , quorum reliqua alicui cremanda dabat , atque lavabat manus & pedes : deinde vestes albas exuebat , abluebat corpus , ascende-
bat è lavacro , & se se abstergebat , induebat vestes aureas , atque lavabat manus & pedes : sacrificabat hircum in hostiam pro peccato illam , quæ Diei sollemnis causâ quotidianis sacris addebatur , item & arietem suum , & arietem populi , & hos in holocausta , & adolebat extra juvenci & hirci cremandi : faciebat sacrificium iuge vespertinum , atque lavabat manus & pedes : post exuebat vestes aureas , corpus abluebat , ascende-
bat è lavacro , & se se abstergebat , induebat vestes albas & manus ac pedes lavabat : introibat in Sanctum Sanctorum , ex quo acerram & thuribulum efferebat , atque lavabat manus & pedes : post exuebat vestes albas , corpus abluebat , ascende-
bat è lavacro , & se se abstergebat , induebat vestes aureas , atque manus & pedes lavabat : adolebat vespertinum suffimentum quotidianum , idemque lucernas accendebat ad vesperras , manus & pedes lavabat , exuebat vestes aureas , vestes communes

Azazel. De hoc explicabitur capite proximo.

IV.

solemni Die expiationum. 661

nes resumebat, exhibat.

Atqui has omnes purificationes &

lavationes intra Sanctuarium fieri oportebat: namque scriptum videmus,

Lavabit carnem suam in loco sancto:

excipienda tamen prima purificatio,

quam fieri loco profano licebat.

Nam ea quidem eo tantum spectabat,

Pontifex ut se se studiosius attenderet,

ac si forte meminerit inquinamentum

vetus in se residere, id hac ipsa puri-

ficatione ejus nomine facta tolleretur.

Et cum sacerdos inter vestium muta-

tiones corpus non abluisset, aut ma-

nus & pedes non lavisset, neque inter

singulas operationes, tamen ejus o-

peratio legitima foret.

Pontifex si ætate affecta, si valetu-

dine esset ægrâ, de vigilia Solemnita-

tis apparabantur laminæ ferreæ can-

denes, quæ postero mane *projicie-

bantur in aquam lavacri, ut ejus fri-

gus remitteretur: etenim his, quæ

ex Rabbiorum institutis sabbato sunt

observanda, his in templo quidem

locus non erat: vel etiam tantum a-

quæ calida infundebatur in aquam la-

vacri, uti tandem frigus hujus remit-

teretur.

Singulis diebus è labro manus & pe-

des lavabat Pontifex sic, tanquam re-

liqui

IV. *Projiciebantur.* Quod ne fieret neu sabbato, neu

ullo Die solemni Rabbiorum institutis sancitum erat.

§ Quod

661

III.

Lev. 16.

24.

Baptisma-

ta & lava-

tiones

Pontificis

esse fa-

ciendas in

Sanctua-

rio.

I V.

Duas ob

causas

Pontifici

modico

calore

tempera-

tam esse

lavacri

aquam.

V.

Multa in

facris hoc
Die fuisse
mutata,
vel pro-
pter ho-
norem
Pontifici
haben-
dum, vel
ad cele-
brandum
Diem fe-
stum.

liqui sacerdotes, at hoc Die solemniori honoris causâ lavabat ex aureo scypho: singulis diebus sacerdotes ascende-
bant in collem, quâ respiciebat ori-
entem, descendeantque de colle,
quâ vergebat ad occidentem; hoc au-
tem Die solemniori sacerdotes ascenden-
tes descendentesque per medium col-
lem incedebant ante Pontificem pom-
pâ decorandum: singulis diebus is,
cui obvenerat sorte thuribulum, thu-
ribulo argenteo de altari capiebat i-
gnem, quem deinde in aliud ex auro
thuribulum effundebat; hoc autem
Die Pontifex primo aditu capiebat i-
gnem thuribulo aureo, quod ipsum in
templum introferebat; ne nimîa o-
peratione defatigaretur: item thuri-
bulum quotidianum capiebat cabos
quatuor; at hujus Diei cabos tres:
erat quotidianum grave; at hujus
Diei leve thuribulum: porro autem
quotidiano breve; at hujus Diei thu-
ribulo manubrium bene longum erat
præfixum, quod laborem Pontifici
levans minus loci lassitudini relinque-
ret: singulis diebus in altari tres ex-
tructi rogi flagrabant; at hoc Die qua-
tuor, quo foret altare magis orna-
tum, ac veluti coronâ redimitum.

V I.
Lev. 16.

17.
A Pontifi-
ce confes-

Est in Lege; *Ut roget pro se, & pro domo sua, & pro universo cætu Is-
rael*, quibus verbis hanc subjectam
esse vim, ut Pontifex vocis confessio-

ne

ne se suosque nocentes declaret traditum est nostris : ex quo intelligitur à Pontifice tres eo Die factas esse confessiones : unam pro seipso , alteram pro se simul & pro reliquis sacerdotibus ; atque ad hanc duplicem confessionem manus superponebat uno & eodem illo juvenco , quem de suo Pontifex immolabat in hostiam pro peccato : tertia confessio fiebat pro universo populo Israëlítico , ad quam confessionem manus super emissario ponebat hirco. In unaquaque confessione gloriosum Dei nomen ter pronuntiabat , atque ita dicebat : Obsecro , Domine , Ego miser in conspectu tuo admisi delicta , contraxi scelera , feci flagitia : O Domine , condona , obsecro , delicta , scelera , flagitia , quæ miser ego in conspectu tuo admisi , contraxi , feci ! [§ Id quod ore tuo venerando prolatum in servi tui Moysis Lege scriptum videmus] *In hac die expiatio erit vestri atque mundatio : ab omnibus peccatis vestris coram Domino mundabimini.* Hic videlicet ter pronuntiatum ab eo fuit

§ Quod [ ] uncis duobus comprehensum est , id in textu nostri Scriptoris supprimitur , atque ejus loco adscribitur &c. Nos autem illud è libro precum eo , qui מחרור CYCLUS inscribitur , huc adduximus , ut hic lectori formulam illam confessionis integram subjiceremus.

fuit Dei nomen, itemque fiebat in reliquis confessionibus. Er cum dicebat sortem de hircio in hostiam pro peccato immolando, idem dicebat, *Domine hostia pro peccato*: ita fiebat, ut eo Die decies pronuntiaret Dei nomen. Jam quoties pronuntiandum erat, toties sic, ut scribitur, hoc est nomen *Tetragrammaton* pronuntiabatur. Et ab initio quidem elata voce proferebatur: ut verò multiplicati sunt homines protervi, porro Pontifex nomen hoc demissa voce proferebat, ac jucundo quodam modo operiebat sic, ut ne sacerdotes quidem ejus sodales quidquam perciperent.

VII.
Cum pro-
ferretur
intus à
Pontifice
Dei no-
men, fo-
ris popu-
lum pro-
cidisse in
faciem, ac
certo car-
mine ma-
gnificasse.
Deut. 32.
3.

Atque sacerdotes & populi in a-
trio consistentes cum exaudierant no-
men *Tetragrammaton* Pontificis ore san-
ctè purèque prolatum flexis genibus
incurvato corpore procidebant in fa-
ciem, atque dicebant: *Benedictus
Deus cujus regnum gloriosum in seculum
seculi*: atque hoc illud est, quod scri-
ptum legitur, * *Quando nomen Domi-
ni invocabo: dato magnificentiam Deo
nostro*. Jam Pontifex per tres istas
confessiones sub finem pronuntiationis
hujus nominis conversus erat ad coe-
lum.

VII. Quando Verbum hoc, hic non sonare quis,
sicut transtulit Vulgatus Interpres, sed quando, seu
quum voluit Hebraei id diligenter exponitur in com-
mentariis R. Salomonis Jarchi ad hunc locum.

rum hominum Deo benedicientium, quibus Pontifex Mundabimini dicebatur. Ad confessionem Solennitatis Expiationum totus erat dies idoneus: similiter & ad confessionem juvencorum cremandorum.

CAPUT TERTIUM.

De ratione ducendi sortes duas duobus super hircis illis, quorum unus immolabatur Domino, alter mittebatur. De coccino ad ambos hircos alligando. Hircus emissarius quomodo abduceretur in solitudinem? Quid illo tandem fieret? A Pontifice hac die aliquid de Lege praelectum populo, & posthac eximias quasdam fusas esse Deo preces.

ERant sortes duæ, quarum in una ART. I.
 * scriptum erat Domino: in al- Duas co-
 tera * Azazel: has ex quacunque Die sortes
 ma. ex una &

ART. I. **S**criptum erat Domino. Omnino hircorum uterque consecrabatur Domino, & Domino fisci jubetur uterque Lev. 16. v. 7. rursusque emissarius hircus ibid. v. 10. jubetur Domino fisci vivus ante, quam in solitudinem emittatur: verum enim is præcipue videbatur Domino obtingere, qui mactabatur, quia victimæ Deo immolatæ ad Hebræorum consuetudinem vocantur *Panes Dei*, ut Lev. 21. v. 6. & passim in scriptura sacra videre licet.

Azazel. Clarissimus Bochartus Hierozoïci parte
Fasc. VII. X x *prima,*

eadem
materia,
unoque
vase esse
ductas.

materia fieri licebat, è ligno, lapide, metallo: non erat una longa, brevis altera: neque una ex argento, & ex auro altera; sed ambæ pares erant inter se, ambæ è ligno constabant: fiebant autem ex auro in templo secundo: hæ duæ sortes conjiciebantur in unum & idem vasculum, quod capiebat manus duas eò, ut Pontifex * velut aliud agens manus infereret: vasculum illud profanum erāt,

prima, lib. 2. cap. 54. multorum multas ac varias hujus nominis explicationes enotationesque refellit argumentis quàm firmissimis: tum verò suam ipse conjecturam subjicit valdè veri similem; Azazel nomen esse Arabicum, quo significetur *secessus, locus solitarius*, in quem abducebatur hircus ille, quo de agitur. Conjecturam exemplis illustrat innumeris, quæ ex Arabum monumentis in medium profert. Sed gravissimum omnium, ac multò certissimum argumentum ex ipsa ducitur scriptura sacra. Etenim Lev. 16. v. 10. de hircò emissario scriptum legimus, *לשלה אורח לרצח*, quod ad verbum est, *Ad emittendum illum ad Azazel in desertum*: atqui eodem cap. v. 22. hircus emissarius dicitur portare iniquitates Israëlitarum, *לארץ נורא* quod Recentiores, *In terram inhabitabilem*, Vulgatus Interpres eleganter reddidit, *In terram solitariam*. Ex quo patet quòd primum Azazel dicitur, paulò post *secessum*, seu *locum solitariu* appellari.

Velut aliud agens. Ut sortes utraque manu indiscriminatim tolleret, neque alteram alteri præferret; sed omnia sortis permitteret arbitrio, vel potius Dei, qui sortes dirigit secundum illud Prov. 16. 33. *Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur.*

erat , è ligno constabat , *Κάλπις* dicebatur.

Hic igitur erat sortiendi modus :
 in atrio quà vergebat ad orientem *Κάλπις* ponebatur ad partem altaris aequilonarem : hinc constituebantur hirci duo , quorum facies ad occidentem , & ad orientem posteriora convertiebantur : adveniebat eò Pontifex , cujus à dextra vicarius incedebat , & Antistes familiæ ministrantis à sinistra : ante Pontificem erant hirci duo , unus ad dextram , & alter ad sinistram.

I I.

Qualis esset sortiendi ratio & ceremonia ?

Quatiebat arculam , & duorum hircorum sortes duas duabus manibus ducebat , aperiebatque manus : si esset , ut sortem eam , quæ inscriberetur *Domino* dextrâ teneret , vicarius ei dicebat , Domine Pontifex tolle manum tuam dextram : sin eam haberet in manu sinistra , Antistes familiæ ministrantis ei dicebat , Domine Pontifex tolle manum tuam sinistram : tum hircis illis duobus has duas sortes imponebat , dextram dextræ , lævo lævam : quanquam si non imposuisset , nihil obstarat : verùm enim rem præceptam omisisset : atque sortium impositio omnino res est præscripta , quæ nihil obstabat : verùm duetio sortium si non erat divina res , nihilominus necessario requirebatur : ex quo fiebat , ut hominem alienum

I I I.

Xx 2

hircis

hircis imponere sortes liceret, non liceret autem hominem alienum ex urna sortes ducere.

IV. Porro Pontifex * coccinum, quod duorum cyclorum pondus exæquaret, & haberet linguæ formam, ad hirci emissarii caput alligabat: tum hircum istum constituabat ad locum illum, ex quo emittebatur: * Et alligatos.

IV. *Coccinum quod*, &c. Coccinum illud in linguæ figuram textum traditur in Talmude Tract. ראש השנה fol. 31. pag. b. & יומא cap. 6 fol. 67. pag. a. subito colorem amisisse, & candidum evasisse per miraculum propemodum anniversarium: ex quo significatio fiebat Deum benignè populo peccata condonasse: huc enim spectare, hoc sibi velle Esaiæ vatis illud, quod cap. 1. v. 18. scriptum videmus, *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Porro Tract. יומא cap. 4. fol. 39. pag. b. traditur 40. annos ante dissolutionem templi secundi miraculum id fieri desitum.

Et alligabat etiam, &c. In textu est וְלִנְשָׁחֻם כְּנֹגֶר quod quidem non est referendum ad incisum proximum וְיִמְעִירוּ; sed ad membrum antecedens וְקוֹשֶׁר לְשׁוֹן, quemadmodum disertè traditur in Talmude, atque ibidem explicatur etiam à Rabbi Salomone Jarchi; tum etiam in commentariis, qui כִּסְרֵי מִשְׁנֵה inscribuntur, hoc ipso loco explanatur. Jam textum hunc per se sic satis obscurum, si ad verbum interpreteris, est *Et mactando ad locum mactationis suæ*, quod præcisè dictum hanc habet sententiam hircum mactandum quoque fuisse coccino præligatum: sed in hircu emissario coccinum fuisse ad caput alligatum, & in hircu mactando adjugulum. Quod autem jugulum

ligabat etiam ejusmodi coccinum ad jugulum hirci mactandi, atque immolabat juvencum suum in hostiam pro peccato, item & hircum illum, cui obvenerat sors inscripta *Domino*.

Idem horum sanguinem * in templum inferebat: nam ex amborum sanguine per Diem illum aspersiones fiebant tres & quadraginta: ac primum quidem ex sanguine juvenci aspersiones octo fiebant in Sancto Sanctorum intra binos vectes aræ foederis ad unum circiter palmum ab propitiatorio sic, uti scriptum videmus, *Et asperget digito septies contra propitiatorium*: hic una fiebat aspersio sursum versus, & deorsum versus fiebant aspersiones septem: nam quod scriptum legitur, *Et asperget . . . septies*,

v.
Quot & quales eo Die fierent ab Pontifice aspersiones?

Lev. 16.

14.

Ibidem.

gulum passim à Talmudistis, & ceteris Scriptoribus vocetur *למחטת* locus mactationis, ea causa est & ratio, quod Judæi mactandis animantibus non sic, ut reliquæ fere gentes capita ictibus elidunt, sed cultro quam acutissimo & eodem oblongo jugulum transversum præcidunt; id adeo, quia passim jubentur animantium sanguinem fundere velut aquam: putant autem si caput animantis ictibus elidas, sanguinem ejus sic concreescere, uti porro fundi nequeat.

V. In templum, &c. Hoc videlicet illud est, quod ait Apostolus Epist. ad Hebræos cap. 9 v. 25. *Pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno*. Nam, ut ibid. paucis ante versibus commodè dicit idem Apostolus, *Omnia pane in sanguine secundum Legem mundantur*.

septies, id traditio docuit intelligendum esse præter asperſionem primam. Pontifex igitur asperſiones ita numerabat, una, una & una, una & duæ, una & tres, una & quatuor, una & quinque, una & ſex, una & ſeptem. Quod autem ita numerabat hæc cauſa erat, quia alioquin fieri potuiſſet, ut per oblivionem numero ſeptem asperſionum asperſionem primam comprehenderet: tum deinde de ſanguine hirci item inter veſtes arcæ fœderis asperſiones fiebant octo, una videlicet ſuſum, & deorſum ſeptem, quæ asperſiones eodem modo numerabantur, quo ſuperiores ex ſanguine juvenci. * Poſt in templo contra veſtum iterum ex ſanguine juvenci fiebant asperſiones octo, una ſuſum, & deorſum ſeptem: namque de ſanguine juvenci ſcriptum legitur, *Contra propitiatorium & coram propitiatorio*, ac numerandi ratio tenebatur eadem, quæ in Sancto Sanctorum: tum etiam de hirci ſanguine fiebant item contra propitiatorium asperſiones octo, una ſuſum, deorſum ſeptem. Nam de hirci ſanguine ſcriptum fuit, *Faciesque de ſanguine ejus quemadmodum fecit*

Ibidem.
 Lev. 16.
 15.

Post in templo. Ut hic, ſic paſſim hoc Tractatu toto templum opponitur Sancto Sanctorum, ac ſumitur pro ea duntaxat parte, quæ fore Sanctum nuncupatur. Vide notam à nobis appoſitam ad art. 5 cap. 1. Tract. 1.

Imi-

fecit de sanguine juvenci. Et hoc loco eadem atque intus numerandi ratio tenenda fuit : & cuncti sistis aspersio- nibus faciendis Pontifex ut spargen- do summam infimamque loci partem attingeret neutiquam contendebat : sed * imitabatur lictorem , qui da- mnatos verberum ictibus undequadra- ginta multabat : postea juvenci san- guis cum hirci sanguine confundeba- tur , atque de confuso amborum san- guine fiebant aspersiones quatuor ad quatuor cornua altaris aurei in tem- plo siti , item & aspersiones septem ad ejusdem altaris medium.

Ad singulas istarum quadraginta trium aspersionum Pontifex digitum in sanguinem intingebat : nec verò licebat , ut per tincturam unam & eandem aspersiones fierent dux ; por- ro reliquum sanguinis effundebatur ad altaris exterioris fundamentum , quà spectabat occidentem.

Exinde vivum hircum Pontifex e- VII.
mit-

Imitabatur lictorem, &c. Damnatus verberibus, ut in Talmude narratur, ad columnam alligatus de- nudabatur, atque à lictore cadebatur loro sic, ut pri- ma plaga scapulis, & reliquæ deinceps alia subter a- liam infligerentur, donec gradatim ad lumbos per- ventum esset. Similiter summus sacerdos dabat ope- ram non ut aspergendo summam & infimam templi partem attingeret, sed ut alicunde orsus singulas deinceps aspersiones disposeret, atque aliam ab alia ve- lut ordinaret.

Hircus emissarius quo modo abduceretur in solitudinem? Quid de illo tandem fiet?

mittebat per hominem eum, qui ad hircum istum in solitudinem abducendum delectus erat. Atqui ad abducendum illum omnes erant idonei scilicet; sed Pontifices certum quendam hominem ad hanc rem deligebant, & iidem non sinebant ut eum abduceret * Israëlita. Jam ab urbe Hierosolyma ad solitudinis initium per viam erant constituta tuguria, quorum in unoquoque quietè sedebat unus aliquis, aut plures; hi eum, qui hircum abducebat in solitudinem, hominem comitabantur à tuguriorum uno * ad alterum. Apud unumquodque

VII. *Israëlita* Aliquando tamen usu venisse, ut hircus iste averruncus in solitudinem abduceretur per quendam Israëlitam Thipporiensem nomine Arsalam traditur in Talmude cap. 6. Tract. נדב.

Ad alterum. Solitudo illa, in quam abducebatur hircus averruncus, distabat ab urbe Hierosolyma, uti scriptum legitur cap. 6. Tract. נדב, stadia 90 quorum septem cum semisse milliare unum, & totum adeo hoc spatium milliaria conficiebat 12. Erat igitur metuendi locus, ne per iter sat longum, & sanè quàm solitarium homini quid accideret ei, qui rem universi populi tantam ac tam gravem peragebat. Itaque adjungi comitem itineris illi necesse erat: sed nullum unum ire viæ comitem perpetuum licebat. Namque lex est Judæis, ut eorum nemo quisquam, præter illos, qui itidem ut hirci ductor nominatim excipiuntur, nec sabbato, nec ullo die festo extra locum, ubi degat, plus quàm 2 milliaria itineris faciat, quod spatium Actuum Apostolorum cap. 1. v. 12.

que tugurium monebant hominem adesse cibum, adesse portionem: qui, si vires eum deficere coepissent, atque ad illas reficiendas opus esset cibo, omnino * cibum caperet; sed nunquam usu venit, ut eo indigeret.

Po-

vocatur *iter sabbati*. Inde factum illud quod eodem cap. 6. Tract. NDⁱ litteris proditum est. Constituta sunt per viam, qua hircus abduceretur; tuguria 10 quorum aliud ab alio milliaris intervallo disjunctum esset, & tantundem esset ab urbe distitum tuguriorum primum, & postremum ab initio solitudinis Principes civitatis ductorem hirci comitabantur ad primum usque tugurium, atque redibant: sic eundo redeundoque bina conficiebant miliaria, quod iter die solenni fieri licebat: Porro erant singuli vel etiam plures, qui singula tuguria saltem per solennitatem inhabitarent: hi ductorem hirci deinceps excipiebant ac deducebant à suo quisque tugurio ad tugurium sibi proximè vicinum, atque revertebantur; ita fiebat, ut hirci ductor sine comite foret nusquam, nec comitum quisquam *iter sabbati* præfinitum excederet.

Cibum caperet. Quod quidem, præter hirci ductorem nemini concessum erat. Namque hoc Legis edictum, quod extat Lev. 16. v. 29. *Mense septimo decima die mensis affligetis animas vestras*, Judæi sic interpretantur, ut velint hac solennitate jejunium publicum esse celebrandum, quorum interpretationem confirmat B. Theodoretus Quæst. in Lev. Jejunium istud hodie servari quàm religiosissimè palàm faciunt quotquot ubique gentium degunt Judæi: & olim servatum esse testatur Josephus Historicus, qui lib. 3. Antiquitatum cap. 10. hoc scriptum reliquit. „ Decima deinde lunà ejusdem (septimi) mensis jejunant usque ad vesperam.

X x 5

Ma.

Postremi tugurii habitatores ad extremum iter sabbati consistebant, atque procul observabant hominem quid rerum ageret. Quid ille verò? Nempe coccinum illud, quod linguae reddens speciem erat hirci cornubus illigatum, dividuum faciebat: dimidium ejus ad saxum deligabat, & dimidium inter hirci cornua: retrudebat hircum ita, ut deorsum volveretur. Et vixdum hircus ad medium montem revolutus erat cum membra ejus dissipata cernerentur: inde reversus homo sub postremo illo tugurio * manebat ad vesperam: ac paratae erant speculae ex quibus sublata sudaria significarent hircum attingisse solitudinem. Et Pontifex postquam hircum emissarium delecto homini abducendum tradiderat, redibat ad juvenicum & hircum, quorum sanguine Sanctum Sanctorum respersum fuerat: his discissis eximebat exta, quæ primum vase reponebat, tum adolebat in altari: idem & carnem eorum reliquam in majora secabat frustra, quæ eadem quadem velut implicatione inter se colligata relinquebat, non dissolvebat: tum eadem aliis tradebat deponenda ad eum locum, quo cre-

Manebat ad vesperam. Nihil enim causæ erat, cur porro per reliquum diei solemnis spatium contra Legem iter faciendum susciperet.

ART.

cremabantur : hîc ea simul cum pelle sua perſcindebantur , ſicut alio loco diſſeuimus.

Ut primùm hircus emiſſarius per-
venerat ad ſolitudinem , Pontifex in
atrium mulierum exhibat : hîc aſtan-
tibus de Lege prælegebat aliquid : at-
que interea dum id ipſe legebat , ju-
vencus & hircus cremabantur ab aliis
ad receptaculum cineris. Ergo fieri
non poterat , ut qui lectioni Pontifi-
cis , idem ſimul & juvenci hircique
cremationi aſſisteret. : Jam horum
cremationem per hominem alienum
fieri licuiſſe ſuprà dictum eſt.

V I I I.
A Pontifi-
ce aliquid
de Lege
præle-
ctum eſſe
populo.

Lectio verò non erat ipſa divina
res : quare vel ſuis , ſi lubuerat , in-
dutus veſtibus albis communibus le-
gebatur , vel , ſi malebat , indutus ſacris
veſtibus albis : namque ſacerdotibus
eſſe conſeſſum , ut veſtibus uterentur
ſacerdotalibus etiam extra rem divi-
nam alio loco expoſuimus.

I X.

Erat iſte legendi modus : Sedebat
in atrio mulierum Pontifex , cujus in
conſpectu populus omnis ſtabat in pe-
des. Edictus volumen Legis deprome-
bat , & idem hoc tradebat princip Sy-
nagogæ : Synagogæ princeps idem illud
tradebat vicario , & vicarius demum
Pontifici : Pontifex accipiendo vo-
lumini aſſurgebat , idemque ſtans le-
gebat ex eo totam illam ſectionem ,
cujus principium eſt , POST MORTEM. Lev. 16. 1.

X.
Quinam
eſſet præ-
legendi
modus?

Et

Ibid 23.
27.

Num. 29.
v. 7.

Et è sectione illa, quæ est de diebus solemnibus legebat à versu *Decimo die* ad finem ejus rei: tum volumen con-
volvebat, & in sinu suo repositum tenebat, atque ita dicebat, plus quàm ego prælegi vobis hîc scriptum est; atque ex ea parte Pentateuchi, quæ est de recensendo Israëlitarum numero, memoriter recitabat, *Decima quoque*, &c. ad finem hujus rei. Id verò recitabat memoriter, quia liber ille Legis inspectante tota Ecclesia non ita evolvitur: nec verò legebat id de alio libro, quia non est permîssum, ut unus & idem homo de libris duobus quidquam populo prælegat, ne librorum prior veniat in suspensionem vitii.

XI.
Post le-
ctionem
à Ponti-
fice pre-
ces quas-
dam exi-
mias esse
Deo tu-
sas.

Ante & post lectionem istam fundebat preces eas, quæ solent in Synagogis: sed enim precipue posteriori sex alias addebat, *Placeat tibi Domine Deus noster*, &c. *Nos tibi confitemur*, &c. *Ignosce nobis, Pater noster*, quia peccavimus, &c. atque isti precationi hanc clausulam addebat, *Laus tibi Domine, qui misericors populo suo Israël peccata condonas*: Hoc ordine videlicet primæ tres preces fundebantur: tum seorsum pro templo Deum precabatur: atque hujus precis erat ista sententia, ut stabile permaneret templum, & reluceret in eo divina Majestas: clausula erat, *Laus tibi Do-*

Domine, qui Sion incolis. Porro pro populo Israëlítico seorsum Deum orabat in hanc sententiam, ut populum Israëliticum salvum & incolumem præstaret, neque Regem ex eo sublatum esse vellet : clausula erat, *Gratia tibi Domine, qui delegisti Israël.* Denique seorsum pro sacerdotibus Deum orabat in eam sententiam, ut cordi esset Deo eorum cùm tota agendi ratio, tum præcipuè rei divinæ administratio, ac suam in eos benignitatem conferret : clausula erat, *Gratia tibi Domine, qui sacrasti sacerdotes :* addebat inde preces, obsecrationes, hymnos, & rogationes more & modo suo : clausula erat, *Opitulare Domine populo tuo Israël, quia enim populus tuus opis est indigens : gratia tibi Domine, qui precem exaudias.*

CAPUT QUARTUM.

Quo ordine ea die fierent cuncta sacrorum operationes?

AD hunc igitur Diem hic erat o- **ART. I.**
mnium operationum ordo: me- Quot tan-
diâ nocte fors auferendi cineris duce- dem or-
batur : focus extruebatur lignis & al- dine fie-
tare itidem, ut singulis diebus ordi- rent co
ne suprâ dicto purgabatur cinere us- Dic cun-
que & sacra-

rum operationes?

que dum appeteret tempus immolanda victimæ jugis sacrificii, quod tempus cum appetierat è bysso sindon extendebatur inter Pontificem & populum. Erat autem è bysso sindon ideo, ut significaret Pontifici propria ejus Diei sacra facienda esse cum vestibus byssinis: tum Pontifex exuebat vestes communes, corpus abluebat, induebatque vestes aureas, idemque lavabat manus & pedes, atque jugulabat victimam jugis sacrificii sic, ut duorum illorum * signorum partem majorem abscinderet, & reliquam jugulationem alteri perficiendam traderet: ipse confestim ejus victimæ sanguinem excipiebat, quo respergebat altare ex præscripto: tum in templum introibat, incendebat suffimentum matutinum, accendebat lucernas, adolebat membra jugis sacrificii crustula, libaminaque ad illam prorsus rationem sacrificii jugis quotidiani, quam nos alió loco exposuimus. Post sacrificium jure sacrificabat juvenentum, & agnos septem, qui quotidianis sacris addebantur hac Solennitate: tum lavabat manus & pedes atque vestes aureas exuebat: exinde corpus abluebat, induebat vestes albas, lavabat manus & pedes, ac pergebat

ART. I. *S*ignorum. Vide notam à nobis appositam ad art. 8. cap. 4. Tract. 5.

Lapi-

gebat ad juvenicum suum : is stabat inter vestibulum & altare : caput ejus ad meridiem , aspectus ad occidentem conversus erat : stabat autem sacerdos ad orientem , & convertebat aspectum ad occidentem versus. Hic impositis juvenici capiti manibus duabus peccata confitebatur , ita dicens , Obsecro Domine , ego miser in conspectu tuo admisi delicta , contraxi scelera , feci flagitia , ego miser , & domus mea : O Domine , condona , obsecro , delicta , scelera , flagitia , quæ admisi , contraxi , feci in conspectu tuo miser ego & domus mea , id quod in Lege Moyſis servi tui scriptum videmus , *In hac die expiatio Lev. 16. erit vestri atque mundatio : ab omnibus peccatis vestris coram Domino mundabimini :* ducebat inde sortes duorum hircorum , & coccinum illud , quod habebat linguæ speciem , deligabat ad caput hirci emissarii , quem porro constituebat contra locum illum , ex quo emittebatur : itemque deligabat ejusmodi coccinum ad jugulum hirci mactandi : rursus ad juvenicum suum adibat , atque ejus capiti manus suas imponebat , ac denuo peccata confitebatur , ita dicens , Obsecro Domine , ego miser in conspectu tuo admisi delicta , contraxi scelera , feci flagitia , ego miser , & domus mea , & posteritas Aaronis , populus tuus fan-

*Ibidem.**Ibid. v. 12.*

sanctus : O Domine , condona , obsecro , delicta , scelera , flagitia , quæ in conspectu tuo admisi , contraxi , feci , ego miser ; & domus mea , & posteritas Aaronis ; populus tuus sanctus , id quod in Lege Moysis servi tui scriptum videmus , *In hac die* , &c. tum juvencum mactabat , excipiebat ejus sanguinem , quem sanguinem alicui dabat commovendum ; ne foris in quarta templi areola concrederet : apprehendebat inde thuribulum , quo proximè ad partem occidentis capiebat ignem ex altari , prout scriptum legitur , *De altari à conspectu Domini* : altari degressus ignem in atrii tabulato reponebat : hîc ei promebatur acerra , & vas plenum suffimenti bene fracti , ex quo suum implebat pugillum ita , ut nec mensuras abrafas , nec rursus accumulatas , sed planè expletas imitaretur : porro eum ex sua quisque magnitudine vel parvitate metiebatur , & quidquid ex suffimento demptum erat dabatur in acerram. Dictum est ante cum usu venisset , ut sinistrâ manu transferretur aut victimarum sanguis , aut aliud quidpiam rei divinæ , id temeratum fuisse : quamobrem æqui boni ratio postulabat quidem ut Pontifex manu sinistrâ thuribulum , & acerram suffimenti ferret dextrâ : sed enim thuribulum quoniam erat grave ac calidum

dum ad usque fœderis arcam manu sinistra gestare non poterat : itaque dextra thuribulum, & acerram suffimenti sinistra prehendebat, ingrediebaturque per templum ad Sanctum Sanctorum, ubi velum in se replicabatur : introibatque in Sanctum Sanctorum usque ad arcam fœderis, quocum venerat deponebat thuribulum inter duos arcæ vectes : at in secundo templo, quoniam arca nulla erat, Pontifex thuribulum in * lapide foundationis deponebat : tum oram acerræ vel extremis digitis, vel etiam dentibus apprehendebat, atque pollice suffimentum ex acerra deducebat in pugnum usque dum rursus expleretur iterum, ut erat ab initio : hæc vero omnium, quæ erant in templo operationum difficillima fuit : inde suffimentum supra prunas coacervans inferebat manum in thuribulum adeo, ut suffimentum propius ab arca, atque

Lapide foundationis. Exponitur à Scriptore nostro in commentariis suis Misnicis ad art. 2. cap. 5. Tract. Jomæ sic esse vocatum lapidem, quodd inesset eo loco, ubi fierent Deo sacra, quæ sint fundamentum, quo mundus totus nitatur. In eandem sententiam exponitur idem hoc ab altero Interprete Misnico Bartenora, à quo additur & illud Noæ sacrificio adductum esse Deum, ut jure jurando se se obstringeret se non esse commissurum ut deinceps terram diluvio misceret. Ita fieri, ut sacrificiis faciendis mundus veluti fundamento constituatur ac confirmetur.

atque abesset longius ab ore suo ne combureretur, & ibidem expectabat tamdiu, donec ædes tota fumo compleretur: tum exibat, ac pederentim ingrediebatur retrò sic, ut os ejus ad Sanctum Sanctorum, & tergum esset conversum ad templum usque dum extra velum excessisset: huc cum evaserat certam quandam in templo precem Deo fundebat, eamque perbreve, ne populus metu perturbatus Pontificem in templo mortuum esse crederet: talis igitur erat illa precatio: Sit tua voluntas Domine Deus noster, ut, si debuisset annus hic æstuosus esse, fiat pluviosus, ut scriptum ex domo Judæ nunquam excedat, nec domus Israël populi tui gravi conflicteretur annonâ, nec viatorum preces ab aspectu tuo oblitescant.

II.

Interea dum suffimentum in Sancto Sanctorum incendebatur, omnino populus omnis recedebat à templo, non recedebat autem de spatio inter vestibulum & altare intermedio: neque enim quotidie loco inter vestibulum & altare intermedio cedendum erat, nisi interea temporis quo aut intra templum suffimentum incendebatur, aut inspergeretur templo sanguis sic, ut Tract. de Sacrificiis Jugibus explicavimus. Posthæc Pontifex juveni sanguinem recipiebat ab eo, qui

qui perpetuò illum agitabat ne cresceret, atque in Sanctum Sanctorum inferebat, ibique inter arcæ vectes ex eo sanguine aspersiones octo dabat, reliquum efferebat in templum, ubi quædam erat ex auro stylobata, in ea hoc reponebat: tum templo excedebat, jugulabat hircum, & ejus sanguinem excipiebat, inferebat in Sanctum Sanctorum, ibique inter vectes arcæ dabat aspersiones octo, reliquum efferebat in templum, atque in altera templi stylobata aurea ponebat: exinde recipiebat de superiore stylobata juveni sanguinem, ex quo contra velum è regione arcæ dabat aspersiones octo, & quod reliquum erat deponebat: sumebatque hirci sanguinem, ex quo itidem contra velum è regione arcæ dabat aspersiones octo: postea reliquum è sanguine juveni in id, quod ex hirci sanguine relictum fuerat, infundebat, rursusque totum simul effundebat in pateram, quâ primùm continebatur juveni sanguis, quò magis inter se confunderentur: Et cum paulò præter aureum altare statet medius inter altare & candelabrum, sanguine isto sic confuso respergere altaris aurei cornua incipiebat: circumibat igitur altaris cornua satis longè remotus, ac ducebat initium ab intermedio inter orientem & septentrionem.

cornu: hinc procedebat ad cornu septentrioni & occidenti intermedium: inde ad cornu occidenti & meridiei intermedium: inde ad intermedium meridiei & orienti cornu. Jam aspersiones istas ab altaris inferiori parte ad superiorem dirigebat omnes præter extremam, quam quòd propius à se daret, dirigebat ab parte altaris superiori ad inferiorem, ne fortè vestes ejus sanguine commacularentur: exinde carbones & cineres altaris aurei movebat huc & illuc adeo, ut aurum aperiret, atque puram illam altaris partem sanguine confuso respergebat septies ad meridiem, ubi loci cornuum ejus aspersiones absolverat: egrediebatur inde, & reliquum sanguinis effundebat in basin altaris exterioris, quàm spectabat ad occidentem. Hinc accedebat ad hircum emissarium, cui manus * duas imponebat, atque peccata con-

II. *Duas imponebat, &c.* Quisquis sacrum piaculare facturum victimæ suæ capiti manus imponebat duas, peccata confitebatur, & impendunt sibi mala in hostiæ caput detestabatur. Quòd idem Pontifex, qui personam totius Ecclesiæ sustinebat, Solennitate Expiationum facere nomine universi populi jubetur Lev. 16. 21. *Et posita utraque manu super caput ejus confiteatur omnes iniquitates filiorum Israël, & universa delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus. Eundem fere ritum execrandi ac detestandi capita victimarum ab Ægyptiis servatum in facien-*

Solenni Die expiationum. 685

stebatur , ita dicens , Obsecro Domine , admiserunt delicta , contraxerunt scelera , fecerunt flagitia in conspectu tuo populus tuus , domus Israël : O Domine , condona , obsecro , delicta , scelera , flagitia , quæ admiserunt , contraxerunt , fecerunt in conspectu tuo populus tuus , domus Israël , id , quod in Lege Moyfis servi tui scriptum est , *In hac die expiatio erit vestri* , &c. tum hircum illum in solitudinem emittebat , atque è juvenco & hirco , quorum sanguinem in Sanctum Sanctorum intulerat , exempta exta in vase reponerat , reliqua eorum cremanda mittebat ad cineris receptaculum : hinc exhibat in atrium mulierum , ubi de Lege populo quædam prælegebat postquam hircus emissarius solitudinem attigerat : lavabat inde manus & pedes , atque vestes albas exuebat : tum corpus abluebat , induebat vestes aureas , manus & pedes lavabat , atque hircum illum , qui foris erat sacrificandus , sacrificabat , & hircus iste ex facris ejus Diei extraordinariis unum erat : tum arietem suum simul & arietem populi sacrificabat , quia scriptum legimus , *Egressus obtulerit holocausta*

*Lev. 16.
v. 30.*

Ibid. v. 24.

dis piaculis legimus apud Herodotum lib. 2 cap. 39. indeque factum , ut Ægyptii nullo prorsus animalis capite vescerentur.

caustum suum , ac plebis : tum exta
 juvenci & hirci cremandum adole-
 bat , faciebat sacrificium jube vesperti-
 num , atque manus & pedes lavabat ,
 vestes aureas exuebat : exinde corpus
 abluebat , induebat vestes albas , at-
 que manus & pedes lavabat , introi-
 bat in Sanctum Sanctorum , ex quo
 thuribulum & acerram efferebat , at-
 que lavabat manus & pedes , & ve-
 stes albas exuebat : deinde corpus ab-
 luebat , induebat vestes aureas , at-
 que manus & pedes lavabat , incen-
 debat suffimentum vespertinum , ac-
 cendebat lucernas vespertinas sic , ut
 singulis diebus fieri solebat : tum la-
 vabat manus & pedes , vestes aureas
 exuebat , induebat vestes suas , ac do-
 mum suam abibat. Jam domum
 suam cum deducebat populus omnis ,
 & ipse , quod salvus & incolumis è
 Sancto Sanctorum exisset , diem fe-
 stum celebrabat.

CAPUT QUINTUM.

Duos illos hircos specie, staturâ pretio pares inter se fuisse.

OMnia illa sacra, quæ Pontifex A R T. I. vestitus vestibis albis intus in Sacra, si templo faciebat, erant ordine prædicto faciendâ: si res rei præponeretur, præpostere fierent intus, nihil actum erat. la fuisse.

Si prius quàm jugularetur juven- I I. cus, de suffimento plenus pugillus eximeretur, nihil actum erat. Nam si plenus ille pugillus eximebatur in atrio, at certè intus in templum introferretur, intus sacrificaretur, oportebat. Et hircus si jugularetur ante, quàm juven- ci sanguis conspergeretur, nihil actum erat: is enim in atrio jugulabatur; at sanguis ejus ferebatur intus.

Aries & hircus illi, qui sacris quor- I I I. tidianis addebantur, si sacrificarentur ante sacra quotidiana, nihil actum erat.

Jam si Pontifex in Sancto Sancto- I V. rum hirci sanguinem sanguini juven- ci prætulerit, oportebat ut ante absolutam operationem illam aspersiones de sanguine juven- ci fierent ex præscripto, deinceps alius offerretur hircus, jugularetur, atque ejus san-

rūm ope-
rationes?

que dum appeteret tempus immolan-
dæ victimæ jugis sacrificii, quod tem-
pus cūm appetierat è bysso sindon ex-
tendebatur inter Pontificem & popu-
lum. Erat autem è bysso sindon i-
deo, ut significaret Pontifici propria
ejus Diei sacra facienda esse cum ve-
stibus byssinis: tum Pontifex exuebat
vestes communes, corpus abluebat,
induebatque vestes aureas, idemque
lavabat manus & pedes, atque jugu-
labat victimam jugis sacrificii sic, ut
duorum illorum * signorum partem
majorem abscinderet, & reliquam
jugulationem alteri perficiendam tra-
deret: ipse confestim ejus victimæ
sanguinem excipiebat, quo resperge-
bat altare ex præscripto: tum in tem-
plum introibat, incendebat suffimen-
tum matutinum, accendebat lucer-
nas, adolebat membra jugis sacrificii
crustula, libaminaque ad illam pror-
sus rationem sacrificii jugis quotidia-
ni, quam nos aliò loco exposuimus.
Post sacrificium jube sacrificabat ju-
vencum, & agnos septem, qui quo-
tidianis sacris addebantur hac Solen-
nitate: tum lavabat manus & pedes
arque vestes aureas exuebat: exinde
corpus abluebat, induebat vestes al-
bas, lavabat manus & pedes, ac per-
gebat

ART. I. *Signorum.* Vide notam à nobis appositam
ad art. 8. cap. 4. Tract. 5.

Lapi-

gebat ad juvencum suum : is stabat inter vestibulum & altare : caput ejus ad meridiem , aspectus ad occidentem conversus erat : stabat autem sacerdos ad orientem , & convertebat aspectum ad occidentem versus. Hic impositis juveni capiti manibus duabus peccata confitebatur , ita dicens , Obsecro Domine , ego miser in conspectu tuo admisi delicta , contraxi scelera , feci flagitia , ego miser , & domus mea : O Domine , condona , obsecro , delicta , scelera , flagitia , quæ admisi , contraxi , feci in conspectu tuo miser ego & domus mea , id quod in Lege Moysis servi tui scriptum videmus , *In hac die expiatio Lev. 16. erit vestri atque mundatio : ab omni- v. 30. bus peccatis vestris coram Domino mundabimini :* ducebat inde sortes duorum hircorum , & coccinum illud , quod habebat linguæ speciem , deligabat ad caput hirci emissarii , quem porro constituabat contra locum illum , ex quo emittebatur : itemque deligabat ejusmodi coccinum ad jugulum hirci mactandi : rursus ad juvencum suum adibat , atque ejus capiti manus suas imponebat , ac denuo peccata confitebatur , ita dicens , Obsecro Domine , ego miser in conspectu tuo admisi delicta , contraxi scelera , feci flagitia , ego miser , & domus mea , & posteritas Aaronis , populus tuus
san-

*Ibidem.**Ibid. v. 12.*

sanctus : O Domine , condona , obsecro , delicta , scelera , flagitia , quæ in conspectu tuo admisi , contraxi , feci , ego miser ; & domus mea , & posteritas Aarons , populus tuus sanctus , id quod in Lege Moysis servi tui scriptum videmus , *In hac die* , &c. tum juvencum mactabat , excipiebat ejus sanguinem , quem sanguinem alicui dabat commovendum ; ne foris in quarta templi areola concrederet : apprehendebat inde thuribulum , quo proximè ad partem occidentis capiebat ignem ex altari , prout scriptum legitur , *De altari à conspectu Domini* : altari degressus ignem in atrii tabulato reponebat : hinc ei promebatur acerra , & vas plenum suffimenti bene fracti , ex quo suum implebat pugillum ita , ut nec mensuras abrasas , nec rursus accumulatas , sed planè expletas imitaretur : porro eum ex sua quisque magnitudine vel parvitate metiebatur , & quidquid ex suffimento demptum erat dabatur in acerram. Dictum est ante cum usu venisset , ut sinistrâ manu transferretur aut victimarum sanguis , aut aliud quidpiam rei divinæ , id temeratum fuisse : quamobrem æqui boni ratio postulabat quidem ut Pontifex manu sinistrâ thuribulum , & acerram suffimenti ferret dextrâ : sed enim thuribulum quoniam erat grave ac calidum

dum ad usque fœderis arcam manu sinistra gestare non poterat : itaque dextrâ thuribulum, & acerram suffimenti sinistra prehendebat, ingrediebaturque per templum ad Sanctum Sanctorum, ubi velum in se replicabatur : introibatque in Sanctum Sanctorum usque ad arcam fœderis, quocum venerat deponebat thuribulum inter duos arcæ vectes : at in secundo templo, quoniam arca nulla erat, Pontifex thuribulum in * lapide foundationis deponebat : tum oram acerræ vel extremis digitis, vel etiam dentibus apprehendebat, atque pollice suffimentum ex acerra deducebat in pugnum usque dum rursus expleretur eisdem, ut erat ab initio : hæc verò omnium, quæ erant in templo operationum difficillima fuit : inde suffimentum supra prunas coacervans interebat manum in thuribulum adæo, ut suffimentum propius ab arca, atque

Lapide foundationis. Exponitur à Scriptore nostro in commentariis suis. Misnicis ad art. 2. cap. 5. Tract. Jomæ sic esse vocatum lapidem, quod inesset eo loco, ubi fierent Deo sacra, quæ sint fundamentum, quo mundus totus nitatur. In eandem sententiam exponitur idem hoc ab altero Interprete Misnico Barrenora, à quo additur & illud Noæ sacrificio adductum esse Deum, ut jure jurando se se obstringeret se non esse commissurum ut deinceps terram diluvio misceret. Ita fieri, ut sacrificiis faciendis mundus veluti fundamento constituatur ac confirmetur.

atque abesset longius ab ore suo, ne combureretur, & ibidem expectabat tamdiu, donec ædes tota fumo compleretur: tum exhibat, ac pederentim ingrediebatur retrò sic, ut os ejus ad Sanctum Sanctorum, & tergum esset conversum ad templum usque dum extra velum excessisset: huc cum evaserat certam quandam in templo precem Deo fundebat, eamque perbreve, ne populus metu perturbatus Pontificem in templo mortuum esse crederet: talis igitur erat illa precatio: Sit tua voluntas Domine Deus noster, ut, si debuisset annus hic æstuosus esse, fiat pluviosus, ut scriptum ex domo Judæ nunquam excedat, nec domus Israël populi tui gravi conficteretur annonâ, nec viatorum preces ab aspectu tuo oblitescant.

II.

Interea dum suffimentum in Sancto Sanctorum incendebatur, omnino populus omnis recedebat à templo, non recedebat autem de spatio inter vestibulum & altare intermedio: neque enim quotidie loco inter vestibulum & altare intermedio cedendum erat, nisi interea temporis quo aut intra templum suffimentum incendebatur, aut inspergeretur templo sanguis sic, ut Tract. de Sacrificiis Jugibus explicavimus. Posthæc Pontifex juveni sanguinem recipiebat ab eo, qui

qui perpetuò illum agitabat ne cresceret, atque in Sanctum Sanctorum inferebat, ibique inter arcæ vestes ex eo sanguine aspersiones octo dabat, reliquum efferebat in templum, ubi quadam erat ex auro stylobata, in ea hoc reponebat: tum templo excedebat, jugulabat hircum, & ejus sanguinem excipiebat, inferebat in Sanctum Sanctorum, ibique inter vestes arcæ dabat aspersiones octo, reliquum efferebat in templum, atque in altera templi stylobata aurea ponebat: exinde recipiebat de superiore stylobata juvenci sanguinem, ex quo contra velum è regione arcæ dabat aspersiones octo, & quod reliquum erat deponebat: sumebatque hirci sanguinem, ex quo itidem contra velum è regione arcæ dabat aspersiones octo: postea reliquum è sanguine juvenci in id, quod ex hirci sanguine relictum fuerat, infundebat, rursusque totum simul effundebat in pateram, quâ primum continebatur juvenci sanguis, quò magis inter se confunderentur: Et cum paulò præter aureum altare staret medius inter altare & candelabrum, sanguine isto sic confuso respergere altaris aurei cornua incipiebat: circumibat igitur altaris cornua satis longè remotus, ac ducebat initium ab intermedio inter orientem & septentrionem.

cornu: hinc procedebat ad cornu septentrioni & occidenti intermedium: inde ad cornu occidenti & meridiei intermedium: inde ad intermedium meridiei & orienti cornu. Jam aspersiones istas ab altaris inferiori parte ad superiorem dirigebat omnes præter extremam, quam quod propius à se daret, dirigebat ab parte altaris superiori ad inferiorem, ne fortè vestes ejus sanguine commacularentur: exinde carbones & cineres altaris aurei movebat huc & illuc adeo, ut aurum aperiret, atque puram illam altaris partem sanguine confuso respergebat septies ad meridiem, ubi loci cornuum ejus aspersiones absolverat: egrediebatur inde, & reliquum sanguinis effundebat in basim altaris exterioris, quà spectabat ad occidentem. Hinc accedebat ad hircum emissarium, cui manus * duas imponebat, atque peccata con-

II. *Duas imponebat, &c.* Quisquis sacrum piaculare facturum victimæ suæ capiti manus imponebat duas, peccata confitebatur, & impendentia sibi mala in hostiæ caput detestabatur. Quod idem Pontifex, qui personam totius Ecclesiæ sustinebat, Solennitate Expiationum facere nomine universi populi jubetur Lev 16. 21. *Et posita utraque manu super caput ejus confiteatur omnes iniquitates filiorum Israël, & universa delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus. Eundem fere ritum execrandi ac detestandi capita victimarum ab Ægyptiis servatum in facien-*

stebatur, ita dicens, Obsecro Domine, admiserunt delicta, contraxerunt scelera, fecerunt flagitia in conspectu tuo populus tuus, domus Israël: O Domine, condona, obsecro, delicta, scelera, flagitia, quæ admiserunt, contraxerunt, fecerunt in conspectu tuo populus tuus, domus Israël, id, quod in Lege Moysis servi tui scriptum est, *In hac die expiatio erit vestri, &c.* tum hircum illum in solitudinem emittebat, atque è juvenco & hirco, quorum sanguinem in Sanctum Sanctorum intulerat, exempta exta in vase reponerat, reliqua eorum cremanda mittebat ad cineris receptaculum: hinc exhibat in atrium mulierum, ubi de Lege populo quædam prælegebat postquam hircus emissarius solitudinem attigerat: lavabat inde manus & pedes, atque vestes albas exuebat: tum corpus abluebat, induebat vestes aureas, manus & pedes lavabat, atque hircum illum, qui foris erat sacrificandus, sacrificabat, & hircus iste ex sacris ejus Diei extraordinariis unum erat: tum arietem suum simul & arietem populi sacrificabat, quia scriptum legimus, *Egressus obtulerit holocausta*

Lev. 16.
v. 30.

Ibid. v. 24.

dis piaculis legimus apud Herodotum lib. 2 cap. 39. indeque factum, ut Ægyptii nullo prorsus animalis capite vescerentur.

CAPUT QUINTUM.

Duos illos hircos specie, statura pretio pares inter se fuisse.

OMnia illa sacra, quæ Pontifex ART. I.
vestitus vestibus albis intus in Sacra, si
templo faciebat, erant ordine prædi præposte-
cto facienda: si res rei præponeretur, rè fierent
nihil actum erat. intus, nul-
la fuisse.

Si prius quàm jugularetur juven- I I.
cus, de suffimento plenus pugillus exi-
meretur, nihil actum erat. Nam si ple-
nus ille pugillus eximebatur in atrio,
at certè intus in templum introfer-
retur, intus sacrificaretur, oportebat.
Et hircus si jugularetur ante, quàm
juvenci sanguis conspergeretur, nihil
actum erat: is enim in atrio jugula-
batur; at sanguis ejus ferebatur in-
tus.

Aries & hircus illi, qui sacris quo- I I I.
ridianis addebantur, si sacrificaren-
tur ante sacra quotidiana, nihil actum
erat.

Jam si Pontifex in Sancto Sancto I V.
rum hirci sanguinem sanguini juven-
ci prætulerit, oportebat ut ante ab-
solutam operationem illam aspersio-
nes de sanguine juveni fierent ex
præscripto, deinceps alius offerretur
hircus, jugularetur, atque ejus san-
guine

guine Sanctum Sanctorum ex præscripto respergeretur, & prior hircus temeraretur. Sin Pontifex in illis, quæ fiebant in templo contra velum, aspersioibus hirci sanguinem sanguini juveni prætulit, oportebat, ut post inspersum juveni sanguinem, sanguinem hirci denuo conspergeret.

V. Si sanguis in Sancto Sanctorum funderetur ante perfectas aspersiones, alius afferretur sanguis oportebat, quo Sanctum Sanctorum de integro respergeretur.

VI. Si perfectis in Sancto Sanctorum, inchoatis in templo aspersioibus effunderetur sanguis, sanguinem oportebat afferri alium, atque aspersiones templi redintegrari.

VII. Si post absolutas templi respersiones, & inchoatas altaris aurei, funderetur sanguis, alium oportebat afferri sanguinem, quo de integro respergeretur altare: namque omnes illæ respersiones separata quædam per se piacula erant.

VIII. Si perfectis altaris aspersioibus denique funderetur reliquus sanguis, nihil erat, quod sanguis afferretur alius: nam effusio reliqui sanguinis super exterius altare nihil quidquam impediebat. Quod si juveni sanguis effunderetur ante perfectas omnes aspersiones alius offerendus erat juvenis, tum denuo de suffimento plenus

nus pugillus erat eximendus prius, quàm juglaretur alter iste juvenus: id suffimenti incendebatur, inferèbatur juveni sanguis, & fiebant ex eo resperfusiones.

Atque postremus iste juvenus demum vestes contaminabat, & cremabatur ad cineris receptaculum, quippe quo juvenco demum piaculum peragebatur.

Quòd si juveni sanguis sanguine commisceretur hirci ante peractas asperfusiones, aspergio una sursum versus, & septem asperfusiones deorsum nomine juveni, rursumque aspergio una sursum, & deorsum asperfusiones septem fuerant hirci nomine faciendæ. Sin ad ultimam demum asperfusionem sanguine sanguis confunderetur, nomine juveni deorsum una fiebat aspergio, tum etiam una aspergio supra, & infra septem asperfusiones hirci nomine fiebant.

Ipsæ si pateræ confunderentur inter se, ut ignoraretur utra illarum sanguinem juveni, utra sanguinem hirci contineret, ex earum unâ aspergio una supra, infra fiebant asperfusiones septem, & ex alterâ item una aspergio supra, infra asperfusiones septem, iterumque ex paterâ primâ una aspergio supra, infra septem asperfusiones fiebant: hoc enim pacto necessario primum ex sanguine juveni, & deinde

IX.

X.

XI.

xii.

. 71

xiii.

Lev. 16.6.
Juvencum Pontificis hoc
Die sacrificandum
omnium sacerdotum fuisse
communionem.

ex hirci sanguine fiebant aspersiones. Si juveni sanguis, & sanguis hirci binis singuli pateris exciperentur, tum pateræ ex dimidia parte inter se confunderentur, sicut ut ex duabus istis inter se confusis, quæ contineret sanguinem juveni, non secerneretur ab ea, quæ contineret sanguinem hirci, de reliquis illis, quæ non erant inter se confusæ, pateris aspersiones fiebant ex præscripto, ac si porro sanguinis aliquid in ipsis relictum fuerit, id in basin ex præscripto fundebatur: pateræ verò istæ, quæ fuerint inter se confusæ, in fossam effundebantur.

Omnino juvenum Solennitate Expiationum sacrificandum Pontifici ære suo emptum oportebat, quia scriptum legitur, *Juvenum sacrificii pro peccato suum*: verum enim hac in hostia Deus pecuniæ pontificiæ socios participesque fecit cunctos sacerdotes, qui nisi consortes ejus victimæ fuissent, eam neutiquam expiarentur. Itaque si mortem obisset Pontifex prius, quam mactasset juvenum, non erat opus, ut juvenum alium offerret is, qui succedebat in Pontificis locum sacerdos, sed prioris juvenum immolabat: neque enim hæc erat hostia pro peccato, cujus dominus vitæ functus sit, quam per seipsam mori jus erat, quia non erat jus per seipsam

psam miori hostiam pro peccato eam, quæ pertineret ad multos. Quòd si juvencum illum jugulâset Pontifex, tum deinde mortem oppetiisset ipse prius, quàm juvenci sanguinem in expiationem adhibuisset, qui succedebat ei sacerdos ejusdem juvenci sanguinem in templum inferebat, atque in expiationem impendebat.

Qui Solennitate Expiationum offerebantur hirci duo, hos specie, staturâ, pretio pares inter se & similes esse opus erat: porro eos simul unâ coëmptos oportebat. Quanquam si non essent similes inter se, si alter uno die, & postero die coëmptus esset alter, nihilominus legitimi fuissent.

XIV.
Duos hircos Solennitatis specie, statura, pretio pares inter se fuisse.

Cùm usu venisset, ut hircorum alter morte occumberet ante, quàm fuisset eorum facta sortitio, coëmendus erat alius, qui hirco superstiti conjungeretur: sin autem post ductas sortes hircorum alter moreretur, adducebantur alii duo, quorum primùm fiebat sortitio, tum videndum erat uter superiorum hircorum occubuerit: si qui erat Domini, Pontifex ita dicebat, in illius locum succedat is, qui jam nunc sorte Domino obtigit: sin mortuus esset is, quia Azazelem erat emittendus, Pontifex dicebat, In illius locum succedat is, qui Azazeli nunc sortitò obtigit: alter autem

XV.

CX

ex illis duobus, quorum fuerit extrema facta sortitio, oportebat ut pascere interea dum vitio afficiebatur, tum verò venderetur, atque pretium ejus impenderetur in holocaustum voluntarium: neque enim jus erat per seipsam mori hostiam pro peccato publicam.

XVI.

Si perditis Solennitatis Expiationum jumento & hircum in eorum locum substituerentur alii, atque his sacrificatis priores reperirentur, pascere interea dum afficiebantur vitio, tum verò venderentur, atque pretium eorum impenderetur in holocausta voluntaria. Et si priores reperirentur ante, quàm essent isti posteriores immolati, priores utique sacrificarentur, & isti posteriores pascere interea dum afficiebantur vitio: tum deinde venderentur, atque pretium eorum in holocausta voluntaria impenderetur: neque enim jus erat publicam hostiam pro peccato per seipsam mori.

XVII.

Hircum emissarium temerabat vitium etiam temporaneum: idem temeraretur si veniret usu, ut temporis esset indigens veluti * si mater ejus Solennitate Expiationum jugularetur in

XVII. Si mater ejus. Nam Judzi ne bestiam matrem & ejus foetum uno atque eodem die jugulent, Lege interdictum est.

IV.

solenm Die expiationum. 693

in usum hominis ægroti: nam hircum istum ex Azazale præcipitem agi, hæc erat ejus jugulatio.

Idem si letaliter afficeretur, item temeratus esset, quia scriptum legitur, *Statuet eum vivum.* XVII.

Jam si morbo corripereetur hircus adeo, ut incedere non posset, ductor eum deportabat humeris, & ipso quidem sabbato. Lev. 16. v. 10. XIX.

Si ductor in morbum incidisset, hircus emittebatur per hominem alium. XX.

Si ductor inquinaretur, nihilominus Sanctuarium intrabat, hircum apprehendebat, excedebat: nam quod est in Legge; *Emitte illum per hominem paratum in desertum,* id significat hircum illum emittendum fuisse per hominem paratum, ut etiam homo ille contaminatus esset. XXI. Ibid. v. 2.

Si depulsum hircum ac detrusum nondum etiam mortuum cernebat ductor, confestim & ipse descendebat, ac quacunq; repoterat interficiebat: jam ut hujus ex hirci membris commodum caperent homines, permisum erat. XXII.

Templum si vel unius trabis immunitio fuerit in eo facta, non respergeretur victimarum sanguine, quia scriptum legitur, *In tabernaculo testimonii.* XXIII. Ibid. 4. 7.

Altare si nondum suffimento fuerit decoratum. XXIV.

Ibidem.

XXV.

.di. vi. l.

Ibid. 162.

.di. vi. l.

.di. vi. l.

.di. vi. l.

XXVI.

.di. vi. l.

XXVII.

.di. vi. l.

XXVIII.

.di. vi. l.

.di. vi. l.

dedicatum, non respergebatur victimatum sanguine, quia scriptum legitur, *Altaris thymiamatis gratissimi*. Pontifex si suffimentum incendere, quod ex aromaribus suis uno careret, vel careret herbâ illâ fumum exhalante, mortem mereretur: scriptum est enim, *Ut non moriatur, quia in nube apparebo super oraculum*. Similiter Pontifex mortem mereretur, si Sanctum Sanctorum intrâset citra præceptum: quare si Sanctum Sanctorum intrâset imprudens, idemque prudens in suffimento flagitium commisset: si suffimentum omnibus suis partibus expletum in templum inferret, simul & suffimentum, quod suarum partium aliquâ careret, mortem mereretur.

Et si Pontifex de suffimento in Sancto Sanctorum incendendo particulam magnitudine olivæ parem incendisset in templo, mortem mereretur.

De suffimento plenum pugillum eximeré divina res erat, quam prava cogitatio temerabat: item ad incendendum suffimentum exemptos ab altari carbones prava cogitatio temerabat, quia ita res est, præparationes ad sacra sacrorum sunt instar.

Si Pontifex de suffimento plenum pugillum eximeret digitis extremis, si digitis transvesis, si partem manûs inferiorem primum, tum deinde super-

TRACTATUS IX.

DEI

SACRORUM

ABUSU.

CAPUT PRIMUM.

ART. I. **I**nterdictum erat ne privatus homo fructum ullum perciperet ex rebus Deo sacris: nec verò quidquam differbat inter res altari sacras, & eas, quæ templo reconcinnando dicatæ fuerant. Si quis igitur ex rebus Deo sacris utilitatem pro obolo ceperit, prævaricatione se obstrinxerit.

II. Quibus sacris homines vesci licebat, ea non dedisse prævaricationi locum? Quæcunque factorum comedi fas erat, ut carnem hostiæ pro peccato, & hostiæ pro delicto post inspersum earum sanguinem, & duos illos ad Pentecostem oblatos panes post conspersum sanguinem duorum agnorum panibus adhibendorum, in his non erat prævaricationi locus, non si ea
aut

aut eorum similia comedisset homo alienus. Nimirum quia concessum erat, ut rebus illis fruerentur hominum aliqui, nemo prorsus ob captum harum rerum fructum, de prævaricatione damnabatur. Quæ si temerarentur, proptereaque porro comedi non liceret, tamen quoniam eadem aliquando comedi fas erat, nemo prorsus ob perceptam ex iis utilitatem, de prævaricatione damnaretur.

Quisquis prudens sciens se prævaricatione obstrinxisset, verberibus multaretur, insuper & summam ipsam factæ in sacro decessionis exolveret. Jam homines à prævaricatione deterrentur isto Legis edicto, *Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti tui, &c. . . . & omnia quæ voveris.* Namque nobis ita traditum est hoc loco interdictum esse ne quisquam vescatur carne holocausti, quod totum est Domini: eadem erat ratio & reliquorum sacrorum, quæ itidem tota Domini solius erant. Nec quidquam intererat, utrùm res altari, an templo reconcinnando sacræ fuissent, si quis ex illis fructum caperet pro obolo, verberibus multaretur. Si quis autem imprudens se prævaricatione obstrinxisset, & fructum ex sacris perceptum exolveret, & insuper adderet quintam ejus partem: porro autem præberet aristem duobus siclis

III.
Quam
pœnam
daret qui
ejusmodi
prævarica-
tione se
obstrin-
xisset?
Deut. 12.
17.

Fasc. VII.

Z z

em-

Lev. 5.

15.

Ibid. v. 16.

emprum, qui sacrificaretur in hostiam pro delicto prævaricationis, qua de re scriptum legimus, Si . . . . per errorem in his, quæ Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo, &c. . . . Ipsumque quod intulit damni restituet, & quintam partem ponet supra, &c. Jam ut exolveretur fors additâ quintâ parte, & insuper hostia immolaretur jubendo sancitum erat.

IV.

Ibidem.

Sortis solutio, atque immolatio hostiæ pro delicto obstabat quominus delictum expiaretur, accessio quintæ partis non obstabat: nam quod à Lege dicitur, *In ariete hostiâ pro delicto*, ex eo efficitur illud arietem illum in hostiam pro delicto mactandum expiationi obtituisse scilicet, at non obtituisse quintæ partis accessionem.

V.

Si quis id, quod prævaricatus ex facris in rem suam converterat, dissolvisset prius, quàm obtulisset hostiam pro delicto, neutiquam satisfecisset. Si quis ambigeret utrùm prævaricatus esset facris, necne, à solutione sortis esset immunis, & à sacrificio. Jam accessio quintæ partis erat instar primæ sacri, ac si perciperes ex ea fructus aliquid, porro etiam isti quintæ parti quintam partem adderes. Jam id sæpe dictum est quintam partem istam esse sortis quadrantem sic, ut ex sorte & quinta ejus parte omnino fiant partes æquales quinque.

Erant.

Erant quædam res sacræ , in quibus è Lege quidem non erat prævaricationi locus : verùm enim institutis sapientum sancitum erat , ne commodum ullum ex illis caperetur : Ex his si quis fructum aliquem cepisset , omnino sortem solveret , sed nec adderet quintam partem , nec hostiam pro delicto offerret.

v.

Quæcunque fuerant altari consecratæ bestię , has seu sanctiores , seu minus sanctas nefas erat tondere , aut ad laborem adhibere. Est enim in Lege, *Non operaberis in primogenito bovis , & non tondebis primogenita ovium :* atqui reliquarum victimarum erat eadem ratio. Immo etiam si quis torondisset bovem , aut ovem ad operam applicasset , ex Lege verberibus multaretur. Sed enim lanam ex ove convellentis jus non erat idem atque tondentis. Ac mihi quidem ita videtur , omnino hominem verberibus multandum non fuisse , nisi tantum lanæ torondisset , quantum satis erat ad explendam latitudinem spirithamæ duplicatæ : neque enim in hac re severius , quàm in re sabbati ageretur.

VII.

Deut. 15. 19.

Bestias altari sacras nec tondendas , nec ad laborem adhibendas.

Quæ verò bestię erant de dubio sacræ , ut si ambigeretur bestia esset primogenita , necne , & si quid aliud ejus generis , illæ ne tonderentur , neu labori applicarentur interdictum erat quidem : verùm si quis eas to-

VIII.

tondisset, aut applicasset operæ & labori, is neutiquam verberaretur.

IX.

Bestiam sacram vitio correptam redimi oportebat, sicut alio loco posuimus, & eam ipsam tonderi, operæve applicari non licebat; sed prorsus erat interdicta donec jugularetur. Nam si post redemptionem jugularetur, vescerentur eâ homines licebat. Quod quidem sic accipiendum est si consecratio bestię vitium antecefferat, contravē vitium temporaneum bestię antecefferat consecrationem: nam si quis affectam vitio perpetuo bestiam sacrasset, eam tondere, operæve applicare solis sapientum institutis vetitum erat. Et cum redempta fuerit ad omnia bestiarum communium erat instar, atque etiam ad tonsuram ac laborem in bestiarum communium locum & numerum veniebat. Excipe bestiam primogenitam, & bestiam decimam, quarum in proprio corpore consecratio insita inest, tamen ab initio sunt affectę vitio perpetuo. Hę igitur quod ad tonsuram & operam attinebat in locum bestiarum communium redibant nunquam. Ac tam primogenitam, quàm aliam quamlibet sacram bestiam viriatam ad concubitum admittere nefas erat.

X.

Licebat de integro bestiis sacris vel-
lere pilos eò, ut earum vitia probe
in-

inspiceret homo in ea re exercitatus :
& qui ejusmodi bestię , itemque be-
stię primogenitę , decimęque vel
exciderent , vel evellerentur pili , ex
iis nullum omnino fructum capere fas
erat ne tum quidem , cum propter
vitium bestię illę sacre jugulatę jam
fuerant . Namque metuendum erat
ne istiusmodi bestię sacre , quo niam
piaculo faciēdo non inserviebant ,
diutius vivę retinerentur . Nam si
quid lanę aut ex hostia pro peccato ,
aut ex hostia pro delicto excidisset ,
postquam hostię propter aliquod viti-
um jugulatę fuerant , utilitatem ea-
rum ę lana capere sanę licebat : has
enim hostias , utpote quę piacularēs
erant , vivas diu tenebat nemo . Sed
de lana holocausto vulsa dubium est .
Et quidquid per se vulsum erat ę vel-
lere cujusvis bestię sacre , postea quā
ea fuerat vitio affecta , ex eo utique
fructum capere fas erat , modō non
fuerit ad hoc evellendum hominis ad-
hibita manus . Excipitur bestia pri-
mogenita , & decima , quarum vel-
leri si quid sponte vulsum est post
quā ipsę vitio fuerant affectę , ni-
hilo magis ex eo fructum capere lice-
bat .

Quisquis bestiam primogenitam ju- XI.
gu'abat , aut quamlibet aliam besti-

am sacram , omnino huic erat in ma-
nu , ut ę collo animalis hinc inde pi-

lum evelleret ad præbendum * cultro locum : at idem ut pilum illum loco suo positum relinqueret oportebat.

XII.

Et bestię , quę reconcinnando templo consecratę fuerant , illę quoque ne tonderentur , neu operę applicarentur interdictum erat instituto videlicet sapientum , at non erat interdictum Lege. Si quis igitur ejusmodi bestias tondisset , aut applicuisset operę , eam ob rem verberibus multandus non erat , at propter rebellionem verberaretur tamen.

XIII.

Si quis foetum adhuc utero contentum altari consecrasset , sapientum edicto sancitum erat ne mater labore fatigaretur : quod fieri verarunt ideo , quia matris labor foetum etiam macerat. Mater autem ut tonderetur licebat , quia detrimentum ex ea re foetus accipiebat nullum. Si quis autem unum aliquod bestię membrum seu reconcinnando templo , seu altari sacrasset , dubium erat , utrũ bestiam totam tondere & labore fatigare nefas esset , necne : nemo igitur hac de re verberibus coerceretur.

CA-

XI. Cultro locum. De hoc cultro vide quę diximus Tract. proximę superioris in ea nom quam appospimus ad art. 4. cap. 3.

CAPUT SECUNDUM.

IN victimis minus sanctis non nisi post sanguinis asperſionem erat prævaricationi locus : post asperſionem sanguinis in extis earum erat prævaricationi locus interea dum efferebantur ad receptaculum cineris : namque erant illæ totæ igni conſumendæ , in ſacris enim comedendis non eſſe locum prævaricationi ante dictum eſt. Jam iſtarum exta ſi in altare efferrentur ante ſanguinis asperſionem , nihilo magis dabatur in eis prævaricationi locus uſque dum fuerit inſperſus ſanguis. Item harum exta ſi portarentur extra templum ante ſanguinis asperſionem , non dabatur in eis prævaricationi locus uſque dum fuerit inſperſus altari ſanguis. Poſt ſanguinis asperſionem ſi forent adhuc foris exta , ſi needum fuerint in templum relata , tamen erat in eis prævaricationi locus : Etenim ſanguinis aſperſio ſacris extra templum elatis conducebat in ſeveri tatem juxta atque in facilitatem.

ART. I.
Sacræ minus ſancta prævaricationi locum dare cepiſſe tardiùs.

In cunctis victimis ſanctioribus erat prævaricationi locus à conſecratione ad ſanguinis asperſionem : poſt asperſionem ſanguinis in iis , quæ comburebaptur totæ , relinquebatur

II.
Sacræ ſanctiora citius dare locum

prævaricationi ce-
pisse . . . etiam prævaricationi locus usque dum
erant igni consumptæ , atque in re-
ceptaculum cineris asportatæ : in iis
autem quæ comedebantur , nullus ,
ut ante dictum est , relinquebatur
prævaricationi locus.

III.

Igitur in holocausto seu illud esset ex
ave , seu ex quadrupede , item in pu-
gillo ferti , in thure , in ferto sacer-
dotum , in crustulis , in ferto liba-
minum erat prævaricationi locus à
consecratione usque dum in altari cre-
mata ferrentur in receptaculum cine-
ris.

IV.

Item & in juvenis hircisque cre-
mandis erat prævaricationi locus , ex
quo consecrati fuerant usque dum cre-
marentur : immo verò usque dum
prorsus exusti fuerint in receptaculo
cineris , atque in carbones sit con-
versa caro ; nam prius etiam apud re-
ceptaculum cineris relinquebatur præ-
varicationi locus.

V.

Et in vacca rufa erat prævaricationi
locus à consecratione usque dum
esset in cinerem redacta . Et cum il-
la compararetur ad res eas , quæ refi-
ciendo templo consecratæ fuissent , id
nihil obstabat , quia enim de ista scri-
ptum videmus , *Pro peccato . . . est.*
Jam à Senatu cautum erat , ne quis-
quam abutens vaccæ rufæ cinere se
prævaricatione obstringeret.

VI.

In quadrupede hostia pro peccato ,

&c

& in hostia pro delicto, & in victimis pacificis Ecclesiæ universæ locus erat prævaricationi, ex quo fuerant consecratæ ad asperisionem sanguinis usque: post sanguinis asperisionem in extis earum relinquebatur prævaricationi locus, donec victimæ deportarentur ad receptaculum cineris; in earum carne non relinquebatur prævaricationi locus. Item & in volucris hostia pro peccato erat prævaricationi locus, ex quo fuerat consecrata ad sanguinis asperisionem: post asperisionem sanguinis porro in ipsa non relinquebatur prævaricationi locus. Omnino ne quis utilitatem caperet ex ejus ingluvie plumæque interdictum erat: verum enim si quid fructus ex his perceptum fuerit post sanguinis asperisionem, hæc prævaricatio non erat.

Ferta verò tamen necdum in vasis sanctis sancta evaserant, nihilo secius ex quo fuerant Deo consecrata, donec incenderetur pugillus ip.sis exemptus, dabant prævaricationi locum. Nam post inceptum hunc pugillum cujusvis ferti reliquias comedi licebat. Sin autem istæ reliquæ temerarentur, aut imminuerentur prius, quàm exemptus de ferto pugillus incenderetur, quoniam hæc incensio quidem non dabat licentiam comedendi reliquias, sanè dubitandum

VII.

erat utrum prævaricationi relinqueretur in iis locus, necne.

VIII.

Panis propositionis etsi nondum coctus tamen prævaricationi locum dabat, ex quo consecratus erat, donec appositæ illi thuris acerræ duæ incenderentur: incensis acerris erat licentia comedendi panis. Et duo illi panes, qui Pentecoste sacrificabantur, itidem prius, quàm cocti fuerant, prævaricationi locum dabant, ex quo consecrati erant, donec fuerit aspersus sanguis agnorum, qui simul unâ sacrificabantur: post hujus sanguinis asperisionem erat licentia comedendi panes.

IX.

Et libamina dabant prævaricationi locum ex quo tempore consecrata fuerant: & cum in subjectam altari fossam defluerant, porro non erat in ipsis prævaricationi locus. Ex aqua ad festum Scenopegiæ libanda quoad aureo continebatur cado, omnino ex illa aqua utilitatem capere fas non erat: verùm si quis utilitatem ex ea cepisset, iste quidem prævaricatione non tenebatur. Cum verò in phialam erat infusa, semper dabat prævaricationi locum, quia enim erat ex libaminum generibus unum.

X.

Olei locus ab homine leproso libandus dabat prævaricationi locum, ex quo erat in vase sacro consecratus usque ad asperisionem sanguinis hostiæ
pro

pro delicto : post asperſionem ſanguinis hoſtiæ pro delicto porro olei fruendi licentia non erat , nec erat in eo locus prævaricationi , donec ejuſdem aſperſiones fuiſſent ritè peractæ.

Factis aſperſionibus ejus reliquias ſic tanquam carnem hoſtiæ pro peccato , & hoſtiæ pro delicto comedi licebat. Immolatarum victimarum ſanguis non dabat prævaricationi locum nec ante , nec poſt factam expiationem , uſque dum effluxerat in Torrentem Cedron. Huc cùm effluxiſſet dabat prævaricationi locum : venibat enim in uſum hortorum , & ſacrum erat ejus pretium. Si quis autem victimis incidendâ venâ ſanguinem elicuiſſet , ejus ſanguinis fruendi licentia non erat , & erat in eo prævaricationi locus : neque enim vivere potis erat victima ſine ſanguine , qui propterea pro corpore ipſius habebatur.

XI.

Oſſa , nervi , cornua , ungulæ à victimis ſanctioribus ſeparatæ ante ſanguinis aſperſionem dabant prævaricationi locum : eadem ab hujusmodi victimis ſeparata poſt ſanguinis aſperſionem nullum prævaricationi locum dabant. In oſſibus ab holocauſto ante ſanguinis aſperſionem ſeparatis non relinquebatur prævaricationi locus poſt ſanguinis aſperſionem ;
quia

XII.

quia licita reddiderat illa sanguinis aspersio: eadem ossa post sanguinis aspersione demum ab holocausto separata locum prævaricationi dabant vel in perpetuum. Quæcunque holocausti ossa ex altari eruperant, ea ante mediam noctem dabant prævaricationi locum, post mediam noctem non dabant, ne si erupissent quidem ante mediam noctem: ut enim venerat media nox, omnia holocausti membra pro absumptis atque in cinerem redactis habebantur.

XIII. Si ex altari seu ante, seu post mediam noctem erupisset carbo, sicut ejus fruendi licentia non erat, item non erat in eo locus prævaricationi. Rursus si carbo fuisset è rebus reconcinando templo sacratis dabat prævaricationi locum. Jam ad hujus flammam quod attinet, uti non erat ejus fruendæ licentia, sic prævaricationi non erat in ea locus.

XIV. Exterioris altaris cinis seu ante, seu post quam ex altari sublatus erat, locum prævaricationi dabat.

XV. Altaris interioris, candelabrique cinere frui jus non erat, nec erat in eo locus prævaricationi.

XVI. Victimæ sanctiores si fuissent ante vel post consecrationem affectæ vitio perpetuo, immo si temporis essent indigentes, nihilominus dabant prævaricationi locum, ex quo tempore con-

consecratæ fuerant, usque dum essent pretio redemptæ. Sedenim cùm forent altari sacri seu turtures, qui nondum satis temporis, seu pulli columbini, qui nimium temporis egerant, omnino nullam oportebat ex iis utilitatem capere: si quis autem cepisset, neutiquam prævaricatione erat obstrictus. Nimirum redemptio horum non erat: erat igitur eorum ratio eadem atque hostiarum pro peccato earum, quas per seipsas mori jus fuit: ita nullus in ipsis relinquebatur prævaricationi locus.

CAPUT TERTIUM.

ALtari sacratæ bestię si fuerint per se ipsæ mortuæ ex Lege quidem non dabant prævaricationi locum; dabant autem ex auctoritate sapientum. Item si temeratæ fuerint illarum, quibus ante posuimus temerari victimas, rerum aliquâ, ex auctoritate sapientum dabant prævaricationi locum: ita res erat si nec unquam permissum fuerit, ut illis vescerentur sacerdotes; nam victimæ sanctiores, illæ videlicet, quas oportebat comedi, si quando fuerint permissæ, tum verò temeratæ interdicerentur, nequaquam da-

ART. I.
Victimæ
per se
mortuæ,
vel teme-
ratæ da-
rentne
prævari-
cationi
locum?

dabant prævaricationi locum : Nimirum erat aliquando concessum , ut comederentur istæ : atqui id , quod aliquando ad vescendum aptum fuit , omnino nullum relinquere prævaricationi locum suprâ dictum est. Ponamus igitur exempli causâ victimas sanctiores esse temeratas ante , quàm altare ritè fuerit earum sanguine conspersum , seu quòd illæ fuissent jugulatæ ad meridiem ; neque enim porro quidquam proderat earundem sanguinem excipere ad septentrionem , seu quòd illarum ad septentrionem jugularum sanguis exciperetur ad meridiem , seu quòd esset interdiu facta jugulatio , & sanguinis aspersio noctu ; contràve , seu quòd immolando fuerit suscepta prava cogitatio temporis , locive , seu sanguinem earum exceperint haud idonei , licet deinde idonei insperferint ; contràque haud idonei insperferint , licet exceperint idonei , seu caro , vel sanguis earum omnis ante asperisionem è templo portaretur , seu denique sanguis earum pernoctasset , in his omnibus erat semper prævaricationi locus , quia enim nullo temporis puncto istarum victimarum comedendarum licentia fuerat. Sin autem sanguine fuerit ritè conspersum altare , tum deinde victimæ seu caro , seu exta pernoctassent , vel contaminarentur , vel etiam portarentur extra tem-

templum : Item si pars carnis extra templum portaretur ante , quàm sanguis inspergeretur altari , quidquid accidisset istorum , istisque similium in reliqua victimæ carne non relinquebatur prævaricationi locus , quoniam , ut ante diximus , hujus carnis comedendæ aliquando licentia fuerat.

Si victimarum sanguinem excepissent homines haud idonei , iidemque inspersissent altari , tum etiam de integro homines ad rem divinam faciendam idonei reliquum sanguinem vitalem excepissent , atque altari aspersissent , omnino nullus in victimarum carne relinquebatur prævaricationi locus , quia enim homines ad sacra faciendam haud idonei non erant ii , qui sanguinem vitalem à se relictum efficerent reliquias : unus excipiat sacerdos immundus , qui , quoniam idoneus erat ad faciendum sacrum publicum , relictum à se sanguinem reliquias efficiebat utique.

Sacerdos igitur immundus si victimarum sanguinem excepisset , atque altari aspersisset , licet deinde sacerdos idoneus reliquum sanguinem vitalem excepisset , altarique inspersisset , istæ videlicet victimæ nullo temporis puncto permissæ fuissent , adeoque omnes darent prævaricationi locum : nam quem sanguinem reliquerat sacerdos immundus , is verò reliquix erant ,
atqui

II.

III.

atqui reliquiarum aspersio porro nihil proderat. Dicitur est ante in victimis minus sanctis omnino nullum esse prævaricationi locum : verum esse prævaricationi locum in earum extis post sanguinis asperionem, siquidem aspersio fuerat congruens : sin autem minus sanctæ victimæ abominandæ evassent, quanquam sanguis earum fuerat ritè respersus, non relinquebatur tamen in earum extis prævaricationi locus. Item si sanguis earum esset extra templum elatus, licet deinde relatus in templum, & ritè respersus fuerit, tamen nullus in earum extis prævaricationi locus relinquebatur.

IV. Omnino ex omnibus hostiis pro peccato iis, quas per seipsas mori jus erat, uti partum hostiæ pro peccato, uti * bestiam commutatam cum hostia pro peccato, & harum similes, ex his utilitatem capere vetitum erat : verum si quis cepisset, prævaricatio non erat.

V. Et quamcunque hostiam pro peccato oportebat pasci, donec afficeretur vitio, ea dabat prævaricationi locum, usque dum pretio redempta fuerit.

Si

IV. *Bestiam commutatam.* Apud editionem in parvo Folio anni 1574. mendose ותרכה rectè legitur ותמורתה apud edition. in Folio magno anni 1524.

V.

Si quis segregatam hostiam pro peccato suam amisisset, tum aliam in superioris locum segregasset, atque priorem reperisset, post ambæ astantes simul jugularentur, altarique sanguis alterius ex eis aspergeretur, non erat prævaricationi locus nec in ejus carne, cujus fuerat inspersus altari sanguis, neque porro in carne alterius. Nam si hæc ad vescendum apta non erat, at certè erat optio spargendi sanguinem hujus aut illius. Quod si jugularetur una post alteram, sanè sanguis unius nihil faciebat ad carnem alterius, ne post asperersionem quidem, quippe cum alterius caro nullo temporis momento licita fieri poterat.

Omnis ex ave hostia pro peccato, item ex ave holocaustum si temeraretur vel quia sacrificandi ratio, vel quia sacrificandi locus esset immutatus dabant prævaricationi locum. Excipe tamen holocaustum ex ave, si sic tanquam hostia pro peccato ad partem altaris inferiorem cervice ungue resecta necaretur nomine videlicet hostiæ pro peccato: id quamquam hominem offerentem debito non expedierat, attamen non dabat prævaricationi locum, propterea quod nomen ejus esset mutatum, & mutatus sacrificandi locus, insuper & sacrificandi quoque ratio mutata nomine

Fasc. VII.

A a a

vi-

videlicet ejus rei , quæ nullum prævaricationi locum dabat.

VIII.

Si fertum evasisset abominandum , si sacrificatum foret cum prava cogitatione loci : itemque si panes illi duo , qui sacrificabantur Pentecoste , si panes propositionis vel evasissent abominandi , vel essent temerati prava cogitatione loci dabant prævaricationi locum , quippe quæ nunquam licita fuerant.

IX.

Et exemptus è ferto pugillus si vel è templo fuisset elatus , vel pernoctasset , tum deinde adoleretur , in reliquiis erat utique prævaricationi locus , quippe quæ prorsus nunquam licitæ fuerant. Sin autem exemptus è ferto pugillus inquinatus esset , tum adoleretur , non relinquebatur prævaricationi locus in reliquiis. Nam quam gestabat summus sacerdos laminam auream , ea quidem expiabat sacrum inquinatum ; verum sacrum per noctem totam servatum , vel elatum è templo non expiabat : sin reliquiæ vel extra templum portarentur , vel contaminarentur , tum exemptus è ferto pugillus adoleretur , illæ ne comederentur interdictum erat scilicet , at nullum prævaricationi locum dabant , quia enim exemptus è ferto pugillus rite libatus erat.

X.

Si quis è victima sanctiore integra
utili-

utilitatem caperet aliquam ante sanguinis asperisionem : Et si quis post sanguinis asperisionem utilitatem aliquam caperet ex minus sanctæ victimæ extis aut ex holocausto integro : Item si quis utilitatem aliquam caperet è pugillo de ferto exempto , è rhure , è ferto sacerdotum , è crustulis , pretium utilitatis impenderet in holocaustum voluntarium : Et si quis publicis sacris abusus , prævaricatione se obstrinxisset , oportebat , ut pretium percepti fructûs in conclave afferret.

Si quis ante sanguinis asperisionem aliquid utilitatis cepisset aut ex victimarum sanctiorum carne contaminata , aut ex victimarum minus sanctarum extis , etiam si jam fuerant in summum altare sublata , impunè fuerit. XI.

Omnino interdictum erat , ne quicquam ex animantium altari sacrarum lacte & ovis utilitatem caperet : verum si quis cepisset , prævaricatione non teneretur. Itaque victimæ partus , & partus bestię decimæangebant non matris , sed alterius cuiusdam bestię communis ubera : At hoc cuique in manu erat , ut certæ cuiusdam bestię communis lac benignè ac liberaliter consecraret victimarum foetibus nutriendis , ne videlicet illi morte occumberent. XII.

Si cujus bestię vel avis pretium altari sacrasset aliquis, ut si ita dixisset, Hujus bestię pretium sit in libamina: sit hujus pulli columbini pretium in victimam pacificam, rerum reconcinnando templo sacrarum instar erant: erat igitur in earum lacte & ovīs pręvaricationi locus, sicut alio loco disputabitur.

CAPUT QUARTUM.

ART. I. Pecunia in victimas seposita daretur pręvaricationi locum? **P**ecunia seposita in hostiam pro peccato, in holocaustum in hostiam pro delicto, item & in turtures, atque pullos columbines videlicet sacrificandos, pręvaricationi locum dabat ab eo usque temporis puncto quo seposita fuit. Rursus pecunię seposita in hostiam pacificam non dabat pręvaricationi locum.

II. Si quis unius ē bestia membri pretium altari consecrasset, dubium erat, utrum consecratio bestiam pervasisset totam, necne. Ergo bestia immolanda erat, non pretio redimenda. Quę si foret pretio redempta, nullus in redemptionis pretio locus pręvaricationi relinquebatur.

III. Si quis in Nazaręatum suum pecuniam seposuisset, ex ea videlicet utili-

utilitatem capere veritum erat : verum si quis cepisset ; nequaquam prævaricatione teneretur : etenim pecuniam istam licebat totam in hostias pacificas expendi : atqui non erat in hostiis pacificis prævaricationi locus, sed erat tantum in earum exitis post sanguinis asperersionem. Si quis igitur mortem obisset postquam in Nazaræatum suum seposuerat pecuniam, ea pecunia in holocausta voluntaria impenderetur. Si quis autem mortem obisset postquam in hostiam pro peccato seposuerat pecuniam, ea pecunia projiciebatur in mare Salinarum : ejus pecuniæ fruendæ licentia non erat, nec erat in ea prævaricationi locus. At in holocaustum seposita pecunia impendebatur in holocaustum, & dabat locum prævaricationi. Si quis seponendâ pecuniâ ita dixisset, Sit tantum pecuniæ in hostiam pro peccato meam, & reliquum pecuniæ in Nazaræatum meum, tum reliquum illud totum in suam utilitatem impendisset, prævaricatione teneretur. Sin partem ejus duntaxat in commodum suum impendisset, non esset prævaricatione obstrictus. Et si quis seponendâ pecuniâ dixisset, Sit tantum pecuniæ in holocaustum meum, & reliquum pecuniæ in Nazaræatum meum, tum pecuniam omnem in suam ipsius utilita-

quia licita reddiderat illa sanguinis aspersio: eadem ossa post sanguinis aspersione demum ab holocausto separata locum prævaricationi dabant vel in perpetuum. Quæcunque holocausti ossa ex altari eruperant, ea ante mediam noctem dabant prævaricationi locum; post mediam noctem non dabant, ne si erupissent quidem ante mediam noctem: ut enim venerat media nox, omnia holocausti membra pro absumptis atque in cinerem redactis habebantur.

XIII. Si ex altari seu ante, seu post mediam noctem erupisset carbo, sicut ejus fruendi licentia non erat, item non erat in eo locus prævaricationi. Rursus si carbo fuisset è rebus reconcinnando templo sacratis dabat prævaricationi locum. Jam ad hujus flammam quod attinet, uti non erat ejus fruendæ licentia, sic prævaricationi non erat in ea locus.

XIV. Exterioris altaris cinis seu ante, seu post quàm ex altari sublatus erat, locum prævaricationi dabat.

XV. Altaris interioris, candelabrique cinere frui jus non erat, nec erat in eo locus prævaricationi.

XVI. Victimæ sanctiores si fuissent ante vel post consecrationem affectæ vitio perpetuo, immo si temporis essent indigentes, nihilominus dabant prævaricationi locum, ex quo tempore con-

consecratæ fuerant, usque dum essent pretio redemptæ. Sedenim cum forent altari sacri seu turtures, qui nondum satis temporis, seu pulli columbini, qui nimium temporis egerant, omnino nullam oportebat ex iis utilitatem capere: si quis autem cepisset, neutrquam prævaricatione erat obstrictus. Nimirum redemptio horum non erat: erat igitur eorum ratio eadem atque hostiarum pro peccato earum, quas per seipsas mori jus fuit: ita nullus in ipsis relinquebatur prævaricationi locus.

CAPUT TERTIUM.

Altari sacratæ bestię si fuerint per se ipsæ mortuæ ex Lege quidem non dabant prævaricationi locum; dabant autem ex auctoritate sapientum. Item si temeratæ fuerint illarum, quibus ante posuimus temerari victimas, rerum aliquā, ex auctoritate sapientum dabant prævaricationi locum: ita res erat si nec unquam permissum fuerit, ut illis vescerentur sacerdotes; nam victimæ sanctiores, illæ videlicet, quas oportebat comedi, si quando fuerint permissæ, tum verò temeratæ interdicerentur, nequaquam da-

ART I.
Victimæ
per se
mortuæ,
vel teme-
ratæ da-
rentne
prævari-
cationi
locum?

dabant prævaricationi locum : Nimirum erat aliquando concessum , ut comederentur istæ : atqui id , quod aliquando ad vescendum aptum fuit , omnino nullum relinquere prævaricationi locum suprâ dictum est. Ponamus igitur exempli causâ victimas sanctiores esse temeratas ante , quàm altare ritè fuerit earum sanguine conspersum , seu quòd illæ fuissent jugulatæ ad meridiem ; neque enim porro quidquam proderat earundem sanguinem excipere ad septentrionem , seu quòd illarum ad septentrionem jugularum sanguis exciperetur ad meridiem , seu quòd esset interdiu facta jugulatio , & sanguinis aspersio noctu ; contràve , seu quòd immolando fuerit suscepta prava cogitatio temporis , locive , seu sanguinem earum exceperint haud idonei , licet deinde idonei insperferint ; contràque haud idonei insperferint , licet exceperint idonei , seu caro , vel sanguis earum omnis ante aspercionem è templo portaretur , seu denique sanguis earum pernoctasset , in his omnibus erat semper prævaricationi locus , quia enim nullo temporis puncto istarum victimarum comedendarum licentia fuerat. Sin autem sanguine fuerit ritè conspersum altare , tum deinde victimæ seu caro , seu extra pernoctassent , vel contaminarentur , vel etiam portarentur extra tem-

templum : Item si pars carnis extra templum portaretur ante, quàm sanguis inspergeretur altari, quidquid accidisset istorum, istisque similium in reliqua victimæ carne non relinquebatur prævaricationi locus, quoniam, ut ante diximus, hujus carnis comedendæ aliquando licentia fuerat.

Si victimarum sanguinem excepissent homines haud idonei, iidemque insperissent altari, tum etiam de integro homines ad rem divinam faciendam idonei reliquum sanguinem vitalem excepissent, atque altari asperissent, omnino nullus in victimarum carne relinquebatur prævaricationi locus, quia enim homines ad sacra faciendam haud idonei non erant ii, quî sanguinem vitalem à se relictum efficerent reliquias : unus excipiat sacerdos immundus, qui, quoniam idoneus erat ad faciendum sacrum publicum, relictum à se sanguinem reliquias efficiebat utique.

II.

Sacerdos igitur immundus si victimarum sanguinem excepisset, atque altari asperisset, licet deinde sacerdos idoneus reliquum sanguinem vitalem excepisset, altarique insperisset, istæ videlicet victimæ nullo temporis puncto permixtæ fuissent, adeoque omnes darent prævaricationi locum : nam quem sanguinem reliquerat sacerdos immundus, is verò reliquæ erant, atqui

III.

atqui reliquiarum aspersio porro nihil proderat. Dictum est ante in victimis minus sanctis omnino nullum esse prævaricationi locum : verum esse prævaricationi locum in earum extis post sanguinis asperisionem, siquidem aspersio fuerat congruens : sin autem minus sanctæ victimæ abominandæ evasissent, quanquam sanguis earum fberat ritè respersus, non relinquebatur tamen in earum extis prævaricationi locus. Item si sanguis earum esset extra templum elatus, licet deinde relatus in templum, & ritè respersus fuerit, tamen nullus in earum extis prævaricationi locus relinquebatur.

IV. Omnino ex omnibus hostiis pro peccato iis, quas per seipsas mori jus erat, uti partum hostiæ pro peccato, uti * bestiam commutatam cum hostia pro peccato, & harum similes, ex his utilitatem capere vetitum erat : verum si quis cepisset, prævaricationi non erat.

V. Et quamcunque hostiam pro peccato oportebat pasci, donec afficeretur vitio, ea dabat prævaricationi locum, usque dum pretio redempta fuerit.

Si.

IV. *Bestiam commutatam.* Apud editionem in parvo Folio anni 1574. mendose ותרוכתר rectè legitur ותמורתה apud edition. in Folio magno anni 1524.

V.

Si quis segregatam hostiam pro peccato suam amisisset, tum aliam in superioris locum segregasset, atque priorem reperisset, post ambæ astantes simul jugularentur, altarique sanguis alterius ex eis aspergeretur, non erat prævaricationi locus nec in ejus carne, cujus fuerat inspersus altari sanguis, neque porro in carne alterius. Nam si hæc ad vescendum apta non erat, at certè erat optio spargendi sanguinem hujus aut illius. Quod si jugularetur una post alteram, sanè sanguis unius nihil faciebat ad carnem alterius, ne post asperersionem quidem, quippe cum alterius caro nullo temporis momento licita fieri poterat.

Omnis ex ave hostia pro peccato, item ex ave holocaustum si temeraretur vel quia sacrificandi ratio, vel quia sacrificandi locus esset immutatus dabant prævaricationi locum. Excipè tamen holocaustum ex ave, si sic tanquam hostia pro peccato ad partem altaris inferiorem cervice ungue resecta necaretur nomine videlicet hostiæ pro peccato: id quamquam hominem offerentem debito non expedierat, attamen non dabat prævaricationi locum, propterea quod nomen ejus esset mutatum, & mutatus sacrificandi locus, insuper & sacrificandi quoque ratio mutata nomine

videlicet ejus rei , quæ nullum prævaricationi locum dabat.

VIII.

Si fertum evasisset abominandum , si sacrificatum foret cum prava cogitatione loci : itemque si panes illi duo , qui sacrificabantur Pentecoste , si panes propositionis vel evasissent abominandi , vel essent temerari prava cogitatione loci dabant prævaricationi locum , quippe quæ nunquam licita fuerant.

IX.

Et exemptus è ferto pugillus si vel è templo fuisset elatus , vel pernoctasset , tum deinde adoleretur , in reliquiis erat utique prævaricationi locus , quippe quæ prorsus nunquam licitæ fuerant. Sin autem exemptus è ferto pugillus inquinatus esset , tum adoleretur , non relinquebatur prævaricationi locus in reliquiis. Nam quam gestabat summus sacerdos laminam auream , ea quidem expiabat sacrum inquinatum ; verum sacrum per noctem totam servatum , vel elatum è templo non expiabat : sin reliquiæ vel extra templum portarentur , vel contaminarentur , tum exemptus è ferto pugillus adoleretur , illæ ne comederentur interdictum erat scilicet , at nullum prævaricationi locum dabant , quia enim exemptus è ferto pugillus rite libatus erat.

X.

Si quis è víctima sanctiore integra utili-

utilitatem caperet aliquam ante sanguinis asperſionem : Et ſi quis poſt ſanguinis aſperſionem utilitatem aliquam caperet ex minus ſanctæ victimæ extis aut ex holocauſto integro : Item ſi quis utilitatem aliquam caperet è pugillo de ferro exempto , è thure , è ferro ſacerdotum , è cruſtulis , pretium utilitatis impenderet in holocauſtum voluntarium : Et ſi quis publicis ſacris abusus , prævaricatione ſe obſtrinxiffet , oportebat , ut pretium percepti fructus in conclavè afferret.

Si quis ante ſanguinis aſperſionem aliquid utilitatis cepiffet aut ex victimarum ſanctiorum carne contaminata , aut ex victimarum minus ſanctarum extis , etiam ſi jam fuerant in ſummum altare ſublata , impunè fuerit. XI.

Omnino interdictum erat , ne quiſquam ex animantium altari ſacrarum lacte & ovis utilitatem caperet : verum ſi quis cepiffet , prævaricatione non teneretur. Itaque victimæ partus , & partus beſtiæ decimæ ſugebant non matris , ſed alterius cujuſdam beſtiæ communis ubera : At hoc cuique in manu erat , ut certæ cujuſdam beſtiæ communis lac benignè ac liberaliter conſecraret victimarum foetibus nutriendis , ne videlicet illi morte occumberent. XII.

tilitatem capere vetitum erat : verum si quis cepisset ; nequaquam prævaricatione teneretur : etenim pecuniam istam licebat totam in hostias pacificas expendi : atqui non erat in hostiis pacificis prævaricationi locus, sed erat tantum in earum extis post sanguinis asperisionem. Si quis igitur mortem obisset postquam in Nazaræatum suum seposuerat pecuniam, ea pecunia in holocausta voluntaria impenderetur. Si quis autem mortem obisset postquam in hostiam pro peccato seposuerat pecuniam, ea pecunia projiciebatur in mare Salinarum : ejus pecuniæ fruendæ licentia non erat, nec erat in ea prævaricationi locus. At in holocaustum seposita pecunia impendebatur in holocaustum, & dabat locum prævaricationi. Si quis seponendâ pecuniâ ita dixisset, Sit tantum pecuniæ in hostiam pro peccato meam, & reliquum pecuniæ in Nazaræatum meum, tum reliquum illud totum in suam utilitatem impendisset, prævaricatione teneretur. Sin partem ejus duntaxat in commodum suum impendisset, non esset prævaricatione obstrictus. Et si quis seponendâ pecuniâ dixisset, Sit tantum pecuniæ in holocaustum meum, & reliquum pecuniæ in Nazaræatum meum, tum pecuniam omnem in suam ipsius utilita-

tem impendisset, prævaricatione obstringeretur : sin ejus partem duntaxat impendisset in usum suum, non obstringeretur prævaricatione : neque enim in pacificorum pecunia prævaricationi locus erat. Si quis sepouendâ pecuniâ dixisset, Sit tantum pecuniæ in holocaustum meum, & tantum in hostiam pro peccato meam, & tantum in pacifica, atque varia illa pecuniæ genera confunderentur inter se, cum in universa illa pecunia, tum in aliqua parte ejus erat prævaricationi locus. Quid igitur de confusis istis pecuniæ generibus faceret? Nempe bestias emeret tres : per earum unam hostiam pro peccato constitutam reddebat communem hostiæ pro peccato pecuniam, ubi ubi foret : per alteram holocausto destinatam reddebat commune pretium holocausti : & per tertiam hostiam pacificam constitutam reddebat communem hostiæ pacificæ pecuniam.

IV.

Si quis exiis, qui nidos avium debebant, pecuniam seposuisset, atque ita dixisset, Sit ea pecunia in debitum meum, erat prævaricationi locus tum in universa illa pecunia, tum etiam in ejus aliqua parte. Et si debitores ejusmodi mortem obissent postea, quàm in sacra seposuerant pecuniam, impenderetur omnis in ho-

F193

§ 58 A

lo-

Idcausta voluntaria , atque locum prævaricationi dabat.

Si quis bestiam segregatam in hostiam pro peccato comesi adipis deinde mactâisset in hostiam pro peccato comesi sanguinis , is hac hostiâ non expiaretur , & nullus adeo hîc esset prævaricationi locus. Si quis sepositâ in hostiam pro peccato comesi adipis pecuniâ coëmisset hostiam pro peccato comesi sanguinis , ita res erat : si coëmisset imprudens , hac verò hostiâ expiaretur , & propterea prævaricationi locum daret : sin autem emisset prudens , hostiâ illâ non expiaretur , & eam ob rem nullum ea daret prævaricationi locum.

Si quis siclis duobus in unam & eandem hostiam pro delicto destinatis emisset arietes duos , eosque in usum profanum , prævaricatione obstringeretur ; quoniam res profanæ fuerant emptæ pecuniâ hostiæ pro delicto. Is igitur oportebat denarios exolveret denos , qui erant sicli duo , insuper & quinta pars : & hac ille summâ coëmebat hostiam pro delicto : præterea autem oportebat & aliam offerret hostiam pro delicto prævaricationis suæ : Itaque si duobus ex arietibus coëmptis unus esset siclorum duorum , & alter denariorum decem , oportebat hunc , qui denariorum erat decem , arietem offerret in ho-

v.

v *

stiam pro delicto ; sic enim rem sacram prævaricando interversam in locum restituebat , additâ etiam quintâ parte , & illum , qui siclorum erat duorum , arietem offerret in hostiam pro delicto prævaricationis suæ. Nam si coëmerit unum arietem in hostiam pro delicto , & alterum in profanum usum , coëemptum in hostiam pro delicto , siquidem siclorum erat duorum , offerret nomine prioris hostiæ pro delicto : & coëemptum in usum profanum , si siclorum itidem fuerit duorum , offerret in hostiam pro delicto prævaricationis suæ : etenim uno quidem certè siclo pecuniæ in hostiam pro delicto destinatæ abusus , prævaricatione se obstrinxerat : tum etiam denarios exolvebat quinque , qui voluntarium in holocaustum impendebantur.

VII.

Si quis residuum aliquid pecuniæ in hostiam pro peccato destinatæ impendisset suum in usum prius , quàm sua hostia pro peccato fuerit sacrificata , oportebat quintam partem adderet ad id , quod in usum suum converterat , inde summâ illâ coëmeret hostiam pro peccato , atque insuper offerret hostiam pro delicto suæ prævaricationis. Item si quis ante sacrificatam hostiam pro delicto residuum aliquid pecuniæ in hostiam pro delicto destinatæ suum in usum expendisset ,
 resi-

residuo illi, quod in commodum suum converterat, adderet quintam partem, arque totâ illâ pecuniâ coëmeret hostiam pro delicto: tum etiam aliam offerret hostiam pro delicto prævaricationis suæ: nam ita res erat, quidquid ex prævaricatione rerum altari sacrarum dissolvebatur, in altaris sacra cedebat: quidquid ex prævaricatione rerum templo reficiendo sacrarum pendebatur, in templi refectionem cedebat. Quod si se prævaricatione obstrictum rescisset ante sacrificatam suam pro peccato hostiam, tum eam sacrificasset, nec dum quidquam in prævaricationem suam destinasset, aut certè id quod destinasset non adjunxisset ad pretium suæ hostiæ pro peccato, oportebat, ut sortem pro prævaricatione appensam, & additam ei quintam partem in mare Salinarum deiceret. Qui si post hostiam pro peccato suam sacrificatam demum rescisset se prævaricatione obstrictum esse, & prævaricationis fors, & quæ addebatur ei quinta pars, ea pecunia universa in holocaustum voluntarium expendebatur: nihil enim deintegrò destinabatur in interitum. Atqui idem hic seu isto, seu superiori modo se res haberet, hostiam pro delicto prævaricationis suæ offerret oportebat. Nam si quis abusus esset eâ pecuniâ, quæ

ad hostiam pro delicto pertineret, ille seu ante, seu post sacrificatam hostiam pro delicto rescisset se prævaricatione obstrictum esse, oportebat, ut quæ rependebatur prævaricationis sors, & quæ addebatur ei quinta pars in holocaustum voluntarium expenderetur: namque totum illud pro residuo hostiæ pro delicto putabatur: porro autem oportebat, ut hostiam pro delicto prævaricationis suæ sacrificaret.

VIII.

Si quis aut holocaustum suum, aut victimam suam pacificam vendidisset, nihil actum erat. Atque ex Lege quidem pecunia inde redacta ad suum, quo erat antea, statum communem revolveretur; sed hominis istius mulrandi causâ sapientes decreverunt, ut pecunia ista in holocaustum voluntarium expenderetur. Etenim si bestia ficlorum quatuor vendita fuisset siclis quinque, omnes in holocaustum voluntarium impenderentur. Verùm tamen nullus hîc erat prævaricationi locus nec ex Lege, nec ex institutis sapientum.

IX.

In rebus
voto in-

Erant in votis prævaricationi locus: ut si voto nuncupando quis ita dixisset, Sit mihi * *Corban* ista massa panis, Sit mihi

IX *Corban*. Hoc est, id mihi sit tam interdictum, quàm quod est Deo oblatum, quàm quod est Deo consecratum.

V.

mihî sacra res , atque idem exinde
massam istam panis comedisset , hic
sanè prævaricatione obstringeretur ,
quamvis eadem massa panis reliquis
hominum licita fuisset. Et quoniam
huic uni homini massa hæc erat inter-
dicta , neutiquam redimebatur. Quod
si voto concipiendo ita dixisset , Sit
ista massa panis sacra , vel , Sit ista
massa panis *Corban* , tum eandem ipse
comedisset , aut quivis alius , præva-
ricatione teneretur : quare & eam re-
dimi licebat. Et si quis cùm adver-
tisset quandam panis massam publi-
cam , dixisset , Sit ista massa panis sa-
cra , tum idem hic illam cepisset ea
mente , ut illâ vesceretur ipse , sanè
massâ totâ tenus prævaricatione tene-
retur : sin eam cepisset eo consilio , ut
illam traderet alteri possidendam ,
quantum ex illa commodi caperet ,
tantundem prævaricationis in se ad-
mitteret.

terdictis
essetne
prævarica-
tioni lo-
cus?

Et homo homini si dixisset , Ista
massa panis mea sit tibi sacra res , at-
que hanc eidem ille dono dedisset , do-
natus ubi primum donum abstulisset ,
prævaricatione teneretur : neque e-
nim ei , qui donum dabat , fuerat illa
res interdicta. Idem judicandum de
cunctis votorum formulis hujus simi-
libus : cui res erant interdictæ , locum
prævaricandi dabant. . Ac si multæ &
variæ res ejusmodi voto interdiceren-

X.

tur

tur alicui hominum, hæ conjungebantur inter se, ut si quis simul è multis cepisset utilitatem pro obolo, prævaricatione teneretur.

x I.

Si quis ita dixisset, Sint istæ plantæ *Corban*, si modò non excindantur hodie, Sit pallium istud *Corban*, si tamen hodie non cremetur, atque die præterito nec excinderentur plantæ, neque pallium cremaretur, sanè sacra fuissent, ac sic tanquam reliqua sacra redimerentur prius, quàm ex illis utilitatem capere liceret, oportebat. Si quis autem ita dixisset, Sint istæ plantæ *Corban*, interea dum cæduntur, redimi non poterant ideo, quia utcumque redemptæ fuissent, rursus sacræ fierent donec cæderentur, & cum cæsæ fuissent sine redemptione confestim ex illis utilitatem capere liceret. Quod quidem sic accipi debet si redimeret illas idem, qui consecraverat: nam eas si redemisset alius, communès fiebant etiam ante, quàm cæderentur, & ei quoque, qui consecrârat eas, reddebantur licitæ.

CAPUT QUINTUM.

Nihil intererat utrùm reficiendo templo sacrâssem rem per se aptam refectiioni, ceu lapidem & trabem, an templo reficiendo consecrâssem rem altari convenientem, ceu agnos & turtures, an altari consecrâssem rem templo reconcinnando convenientem, uti lapidem, & trabem, an denique horum utrique sacrâssem res ejusmodi, quæ neutri congruerent, uti gallinas, acerum, muriam, agrum: immo si quis sacrâsset stérquilinum plenum fimi, pulveris, cineris, omnia prævaricationi locum dabant ex quo fuerant sacrata donec redimerentur, si modò essent ejusmodi res, in quas redemptio caderet.

Omnino omnia reconcinnando templo sacra cum sacris altari rebus ejusmodi, in quibus erat prævaricandi locus, conjungebantur in prævaricationem: itaque si quis ex his simul utilitatem pro obolo cepisset, prævaricatione teneretur.

Si quis & aliquid è sacris ipse comedisset, & insuper aliquid ex eisdem sodali suo comedendum dedisset: item si quis tum in utilitatem suam, tum etiam in utilitatem sodalis aliquid è sacris impendisset, quod ab ipso com-

ART. I.
Prævaricatione teneri, qui vel è rebus altari dicatis, vel ceteris è sacris, vel ex utrisque simul cepit utilitatem unius oboli.

II.

III.

meſtum eſſet conjungeretur cum eo , quod eſſet impenſum in ſodalis uſum , itemque quod eſſet à ſodali comēſtum jungeretur cum eo , quod in utilitatem ſuam impendiſſet , omnia inter ſe conjungerentur in prævaricationem ſic , ut ſi conjunctim perceptum eſſet commodum pro obolo , prævaricatione teneretur.

IV.

Jam prævaricatio coagmentabatur etiam multum poſt tempus , ut ſi quis certo quodam die ſacris uſus eſſet , idemque multis poſt annis uteretur etiam eodē ſacrorum genere , duplex uſus copularetur ad conficiendum obolum , & hominem prævaricatione obſtringendum.

V.

Non erat prævaricationi locus niſi è rebus è terra jam evulſis : nam ſi quis uteretur aut ipſo terræ ſolo , aut aliqua re terræ ſolo adhuc inhærente , is prævaricatione non obſtringeretur , non ſi his detraheret aliquid. Si quis igitur agrum ſacrum araret , ſereret , impunè foret : ſin aliquantum pulveris ejus cepiſſet , idem in uſum ſuum adhibuiſſet , atque imminuiſſet , prævaricatione teneretur. Si quis in agro ſacro tereret fruges , prævaricatione obſtringeretur : nimirum agri pulvis frugibus * tritis prode-

V. *Tritis proderat.* Conſulendus hic commentarius , cui nomen משנה alioqui textus minus perſpicuus ſit , nec interpretatio cum eo contonare videatur.

derat : itaque utilitatem è pulvere cepisset , agrum imminuisset. Et si quis agrum sacrum arâisset ideo , ut excitatum ejus pulverem oleribus à se infitis admoveret , atque olera inde sibi evelleret , pravaricatione obstringeretur. Si quis sub specu sacro , vel sacre sub arboris umbra , vel sub columbario sacro consedisset , is etsi commodum cepisset , pravaricatione non teneretur. Et si quis domum ædificatam consecrâisset , tum in ea quis habitâisset , is pravaricatione non obstringeretur. Si quis autem è lignis & lapidibus à se consecratis domum ædificâisset , tum in ea quis inhabitaret , is pravaricatione teneretur : sed hac de re alio loco disputabitur.

Quidquid sacra ex se tulissent , pravaricationi locum dabat : ut si consecratus ager herbas , arbor consecrata fructus funderet , in his erat pravaricationi locus. Nam si quis puteum consecrâisset vacuum , qui deinde fuisset aquâ completus : si sacrâisset sterquilinum , quod postea demum repleretur stercore : si columbarium , quod item postea denique columbis impleretur , hæc , quoniam non erant ex ipsis edita sacris , non dabant locum pravaricationi. Et areæ sacre stercore fimoque nec uti licebat , nec erat in eis pravaricationi locus. Quid igitur illis fiebat ? Nempe venibant ,
at-

V I.

atque redacta inde pecunia in conclave destinatum referebatur. Si medio ex agro sacro prorumperet fons, ejus aquâ intra agrum fluente uti nefas erat, quanquam eâ si quis esset usus, prævaricatione non obstringeretur: eâdem aquâ jam extra agrum fluente etiam de integro uti licebat. Salice in fundo sacro exorta nec uti licebat, nec erat in ea prævaricationi locus. Cum esset privati hominis arbor fata prope fundum sacrum ita, ut radices suas in fundum illum mitteret, si foret inter arborem & fundum sacrum intervallum sexdecim cubitos patens, radicibus illis in fundum sacrum missis nec uti fas erat, nec erat in ipsis prævaricationi locus. Sin longius à fundo sacro distaret arbor, quisquis ejus radicibus in fundum sacrum missis usus esset, prævaricatione obstringeretur. Rursus cum arbor sacra prope fundum hominis privati foret fata sic, ut radices in fundum istum mitteret, si arbor esset intra proximos sexdecim cubitos, sanè radices istæ darent prævaricationi locum. Sin autem arbor magis quam sexdecim cubitos à fundo remota fuisset, radicum in fundum hominis privati missarum utendarum licentia non erat, nec erat in ipsis prævaricationi locus.

VII.

In cacumine arboris sacræ si foret
ni-

nidus, quem fere volucres è lignis, herbis, atque horum similibus construunt, omnino ex illo nido totouilitatem capere non licebat, neque ex iis, quæ inerant, ovis, neque porro pullis matris adhuc indigentibus: verum enim si quis utilitatis aliquid ex his cepisset, prævaricatione neutiquam obstringeretur.

Si quis silvam consecrasset, erat prævaricationi locus in omnibus ejus arboribus, item & in cunctis nidis, seu illi forent in arborum cacuminibus, seu essent medias inter arbores.

VII.

.I 7

VIII.

Quæstores ærarii sacri si ligna consecrata polirent, caderent, in minutis illis lignorum particulis, quæ inter cadendum resectæ fuissent, erat prævaricationi locus: non erat autem prævaricationi locus neque in ramentis, neque in scobè, neque porro in truncorum * suffragine: suffraginem dico corpus illud durum & rotundum, quod è medio fere stipte extuberat, verrucam imitatur, neque est utile ad opus ullum.

.I I X

IX.

Non erat prævaricationi locus in servo consecrato, nec in ipso, nec in ejus capillo in ipso adhuc hærente, licet aliquando tondendo, propterea quòd

IX. *Suffragine.* Gallicè. *Un chicot qui vient dans l'arbre.*

Fasc. VII.

B b b

XIV.

quòd capillus dum in homine inhæreat quotidie magis ac magis augefcit, adeoque melior efficitur.

X.

Si quis fruges sacras fereret serendo redimeret illas oportebat : quanquam si non redemisset illas, tamen id quod ex illis oriretur commune fuisset. Idem non dabat prævaricationi locum, ac si quis id in usum suum impendisset, nihil erat, quòd solveret ejus sortem additâ quintâ parte : idemque erat obnoxium placentæ è farina in massam subacta libandæ.

XI.

.IIIIV

Fæcibus vini sacri superfusâ aquâ primâ, secundâ, tertiâ non uti licebat, si quis usus esset, nulla prævaricatione teneretur : quartâ verò aquâ superfusâ etiam deintegrò licebat uti. Quod sic accipiendum est, si vinum illud templo reconcinnando sacrum fuisset ; nam si sacrum esset altari, quarta quoque aqua, & consequentes deinceps ad infinitum interdictæ forent.

XII.

.XI

Gallinam si quis altari sacrâisset, erat prævaricandi locus tam in ipsa, quàm in ejus ovis. Et si quis altari sacrâisset asinam, & in ipsa, & in ejus lacte prævaricandi locus erat. Et si quis reconcinnando templo consecrâisset turtures, prævaricationis locus erat in ipsis, & in eorum ovis, sicut ante dictum est.

* Tu-

* Tunicæ sacerdotales trita prævaricationi locum dabant itidem, ut reliqua sacra: novæ verò, quoniam in usum paratæ fuerant, nullum prævaricationi locum relinquebant.

Quæcunque reconciliando templo fuerant ab ethnicis sacrata, ea dabant prævaricationi locum: rursus quæ erant ab iisdem altari sacra, non dabant locum prævaricationi ex Lege, in qua, ubi de sacrificiis agitur, scriptum videmus, *Loquere filiis Israël: verum enim sapientum edicto sancitum erat, ne quidquam utilitatis & ex istis caperetur.*

Sacrorum è sono, aspectu, odore que utilitatem capere non licebat, nec erat in iis prævaricationi locus. Quod sic intelligendum si quis suffimentum odoratus sit posteaquam illam fumi columnam exhalasset: nam si quis tunc ipsum suffimentum olfaceret, cum illam fumi columnam exhalaret, prævaricatione obstringeretur atque.

XIII.

Lev. 1. 2:

XIV.

CA-

XIV. *Tunica*. Mendose legitur apud editionem in parvo Folio anni 1574. כתונת correctè legitur apud editionem in Folio magno anni 1524. כתונת: quam auctor commentariorum illorum, qui בסוף תורה inscribuntur, legit כתונת *vestimenta*.

Bbb 2

V.

CAPUT SEXTUM.

ART. I.
Ad ratio-
nem præ-
varication-
is fuisse
discrimi-
nis aliquid
inter, ejus-
modi sacra,
quæ tereban-
tur usu,
& illa,
quæ ni-
hil uten-
do deterere-
bantur.

Sunt quædam rerum genera, quæ
utendo nihil deteruntur, veluti,
vasa auri admodum puri: sunt alia
quæ usu teruntur, veluti vestimenta,
vasa argenti, æris, ferri, atque ho-
rum similia. Si quis ex ejusmodi re
sacra, quæ terrâ non inhaereret, ce-
pisset utilitatem pro obolo, siquidem
ea res usu non terebatur, ut si quis
uteretur sacris vasis ex auro puro, is
prævaricatione teneretur. Sin tan-
tundem utilitatis cepisset ex ea re sa-
cra, quæ scilicet usu terebatur, ut si
quis vestes sacras induisset, si securi
sacra ligna funderet, tum denum præ-
varicatione obstringeretur, si rem sa-
cræ reddidisset uno obolo vilio-
rem: eam videlicet ipsam, ex qua commo-
dum cepisset, ac capere studuisset,
porro oportebat, ut quantum ipse com-
modi cepisset, tantundem rei sacra de-
trimenti attulisset. Si quis igitur cir-
citer oboli dimidii commodum è re
sacra cepisset, & huic eidem rei fere
dimidii oboli detrimentum intulisset:
& si quis ex aliqua re sacra commo-
dum unius oboli cepisset, atque alii
rei sacra detrimentum unius oboli at-
tulisset, ita, ut nihil commodi ce-
pisset ex ea re sacra, quam detrimis-
set,

fer, nec detrivisset eam; ex qua cepisset commodum, is prævaricatione neutiquam obstringeretur: nempe oportebat ut commodum unius oboli caperet è re sacra, atque hoc commodum capiendo eandem rem sacram pro obolo toto detereret: res exemplo illustretur. Si quis de veste sacra pannum dissuisset & assuisset vesti suæ, hanc induisset, è panno illo utilitatem unius oboli cepisset, detrimentum unius oboli vesti attulisset illi, unde pannum dissuisset, pannum autem ipsum nihil detrivisset, is prævaricatione non obstringeretur: nimirum hic commodum cepisset ex una re, & alii rei detrimentum intulisset. Id verò ante dictum est, si quid utilitatis cepisses ex aliqua re sacra, atque ex eadem utilitatis aliquid sociali tuo impertisses, hæc duo inter se conjungi etiam in tempus longinquum.

Victimis sanctioribus, & his integris si quis evellisset lanæ aliquid, ex eaque cepisset unius oboli commodum, prævaricatione obstringeretur, ut etiam victimis detrimenti nihil attulisset. Nimirum erant istæ victimæ instar poculi aurei, quod nihil detrimenti caperet: neque enim evulsio lanæ victimas istas minus idoneas ad sacrificium reddebat. Eædem si vitio correptæ forent, quoniam vendendæ fuerant, & pretium earum per

conjuram vilius evadebat , nisi quis ex illis unius oboli commodum cepisset , idemque eis tantundem attulisset detrimenti , prævaricatione non obstringeretur. Si quis autem his victimis jam mortuis lanæ quid evellisset , prævaricatione teneretur ubi primum commodum cepisset ; nam mortua quidem victima nihil detrimenti capiebat : sed ista prævaricatio , ut supra dictum est , auctoritate sapientum constituta fuit.

III.

Si quis rebus templo reconcinnando sacris abusus , se se prævaricatione obstrinxisset , si prævaricatione se obstrinxisset imprudens , res sacræ communes evasissent , ut si quis deinceps aliquid utilitatis in iis caperet , impune foret. Sin prævaricatione se obstrinxisset sciens , quoniam nullum de prævaricatione sacrificium faciendum erat , res sacræ non evasissent communes , sed suum usque statum tenebant : quare si quis imprudens deinde cepisset ex iis utilitatis aliquid , prævaricatione obstringeretur. Quod sic accipiendum , si quis cum se se alligaret prævaricatione sacri , id in communem statum restitutum sodali tribuisset : nam si quid utilitatis ex eo cepisset ipse , atque eidem detrimenti quid attulisset , id verò homini alii non dedisset , post unum & alteri relinquebatur prævaricandi locus in eadem illa re sacra. Nec

Nec verò in sacris relinquebatur alii post alium prævaricandi locus, nisi in solis jumentis, atque utensilibus. Exempli causâ si quis ad findendum aliquid usus esset securi sacrâ, ex eaque oboli unius emolumentum cepisset, & tantundem ei detrimenti intulisset, tum & alter eadem ad findendum aliquid usus sit securi sacrâ, ex ea tantundem emolumentum ceperit, ei detrimenti tantundem intulerit, prævaricatione uterque obstringeretur. Sin unus aliquis sacram hanc securim abstulerit, eamque dono dederit alteri, ille prævaricatione obstringeretur, hic non obstringeretur. Item si quis ad bibendum usus sit sacro auri poculo, ex eoque emolumentum oboli ceperit, tum & alter eodem illo poculo ad bibendum usus tandundem ex eo ceperit emolumenti: post & tertius ad potandum eo poculo usus idipsum emolumentum ex eo ceperit, prævaricatione pariter obstringerentur omnes. At si quis poculum sacrum abstulerit, alterique donârit, aut venum dederit, prior ille prævaricatione teneretur scilicet, at non teneretur alter. Et si quis in asino sacro equitârit, emolumentum oboli ex eo ceperit, eidemque detrimenti tantundem intulerit, tum & alter in eodem asino equitârit, tantundem ex eo ceperit emo-

lumentis, tantundem ei attulerit detrimenti, post & tertius itidem in eo asinum equitavit, idem ex eo emolumentum ceperit, idem ei detrimentum attulerit, prævaricatione æque obstringerentur omnes. Si quis autem sacrum illum asinum vel dono dederit alteri, vel vendiderit, vel mercede locarit, ille prævaricatione teneretur quidem, non item alter. Et si quis securim sacram alteri dederit urendam, ille propter voluptatem ex mutuo dato perceptam, prævaricatione teneretur: alter autem ut securi de integro ad findendum aliquid uteretur, licebat. Eadem est ratio & jumentis sacris.

- V. Non erat eadem ratio bestiarum altari sacrarum; nam in ea post alium alii relinquebatur locus prævaricandi * iterum & sapius. Exempli gratia si quis hostiarum pro peccato lanæ quid evellisset, tum eidem hostiarum lanæ quid evellisset, & alter, deinde lanæ quid evellisset eidem hostiarum tertius, prævaricatione tenerentur omnes. Item & istam hostiam si quis dono dedisset alteri, & rursus alter eam dono dedisset tertio, prævaricatione pariter obstringerentur omnes. Ac mihi qui-

V. *Iterum & sapius.* Hic apud editionem in parvo Folio anni 1574. correctè legitur ער כמה פעמים, mendosè est in Folio magno 1534. על כל פנים

quidem ira videtur, fertorum, avium, libaminum, & vasorum ministerii sacri fuisse rationem eandem atque victimæ; nimirum erat istorum ita sanctitas omnis in ipso corpore.

Victima sanctior vitio correpta, quoniam redimebatur, erat instar rerum templo reconcinnando sacrarum: earum pretium tantum sacrum erat. Ita si quis ejusmodi victimam dono dedisset alteri, porro & alter tertio, omnino omnium primus prævaricatione obstringeretur.

VI.

Dictum est à sapientibus si quis lapidem, aut trabem sacram abstulerit, alterique dono dederit, prævaricatione obstringi ambos: sin eam alicui dono dedisset quæstor is, apud quem erat deposita, obstringi prævaricatione non quæstorem, sed illum alterum: sed hoc meâ quidem sententiâ ad eum demum pertinebat hominem, qui istiusmodi re sacra abusus, sciens se prævaricatione alligasset, quippe qui sacrum istud non reducebat ad statum communem. Si quis obolum sacrum abstulerit suum esse cogitans, prævaricatione non obstringeretur ante, quàm eum expenderit in usus suos, vel alicui dono dederit: quem si dono dederit alteri, prævaricatione obstringeretur ipse quidem, non item alter, propterea quòd in ejusmodi rebus sacris, si

VII.

cūt ante dictum est, non relinquebatur locus prævaricandi alii post alium. Similis erat ratio isti similium.

VIII.

Si quis seu lapidem, seu trabem sacram abstulerit, prævaricatione non obstringeretur, ut pote qui nullam adhuc ex ea utilitatem ceperit: eandem si in ædificium suæ domûs adhibuerit, prævaricatione teneretur. Qui si super fenestram alicujus conclavis eam posuerit, non adjunxerit, non obstringeretur prævaricatione donec subter eam manserit id temporis spatium, quod oboli mercede conducebatur: quippe qui alioquin nullam haberet ex ea utilitatem, quæ quidem appareret. Si quis obolum sacrum abstulisset, ac balneatori dedisset, is tamen si non lavisset, prævaricatione obstringeretur tamen. Etenim hoc ex eo commodum cepisset, ut lavaret quocunque tempore libitum fuisset. Similiter si artificum alicui dedisset obolum, prævaricatione obstringeretur, tamen si opus suum nondum fecisset artifex.

IX.

Eodem si vasculum mercatus sit, sed à mercatore non abstulerit, prævaricatione teneretur siquidem ab ethnico mercatus erat; sin ab Israëlita, prævaricatione non obstringeretur.

X.

Si quis argentum sacrum cogitans esse commune expenderit in necessaria sua, quamvis ea non essent profana, præ-

prævaricatione teneretur tamen : ut si quis suam hostiam pro peccato, suam hostiam pro delicto, suum Agnum Paschalem emerit argento sacro : item si quis indigens piaculi piacularare sacrum suum emerit argento sacro, prævaricatione obstringeretur. Sed in his omnibus nemo prævaricatione obstringebatur ante, quàm victimarum sanguis aspersus altari fuerat. Quare si quis ferta, libamina, panem Eucharistici sacrificii mercatus esset pecuniâ sacrâ, peccâset ille quidem, sed prævaricatione non esset obstrictus : in his enim non erat sanguinis aspersio, quâ piaretur homo.

Si quis siculum suum pependisset de pecuniis sacris, is cùm primùm separatâ siclorum parte coëmpta fuisset vel una bestia, cujus esset aspersus altari sanguis, prævaricatione obstringeretur : nimirum hic partem suam haberet in ea bestia, cujus sanguis aspersus altari fuisset.

XXII.

Si quis siculum suum sepositum in alia quædam necessaria sua expendisset ipse vel alius, prævaricatione teneretur. Et si quis siculum ab aliquo sibi datum eò, ut illius nomine penderetur, pependisset nomine suo, si siclorum fuerit jam facta separatio, prævaricatione teneretur : quia enim siclorum illa separatio fiebat habitatione & eorum, qui fuerant etiam col-

XIII.

colligendi ita, ut Tractatu de Siclis, exposuimus: itaque perinde erat, ut si siclus ille jam in conclave venisset, ac propterea qui siclum illum pependerit, prævaricatione obstrictus erat: idem non obstringeretur prævaricatione, si necdum siclorum esset facta separatio. Jam in * conclavis reliquiis omnino prævaricandi locus erat nullus.

CAPUT SEPTIMUM.

ART. 1. **S**I quis per imprudentiam aut rem sacram abstulerit, aut pecuniam sacram, & hic idem alicui mandarit, ut eam ratione profanæ rei expenderet, ita res erat: si qui mandatum acceperat ei satisfacisset prævaricatione teneretur is, qui mandatum dederat. Sin qui mandatum acceperat, id sua ipsius voluntate persecutus sit, ipsemet prævaricatione obstringeretur. Exemplum rei positum sit hu-

XIII. *Conclavis reliquiis.* Ut hoc intelligatur sciendum id quod à Scriptore nostro exponitur Tract. de Siclis ad art. 4. cap. 2. siclos illos in singula capita imperatos quotannis in aliquod templi conclave fuisse deportatos, ibi tres arcas fuisse completas siclorum illorum parte, quæ pars תרומת הלשכה *separatio conclavis* nominaretur: reliquum eorum in pavimento conclavis esse relictum: id esse vocatum שרי הלשכה *reliquias conclavis.*

hujusmodi, si pater familias suorum datum alicui mandasset, ut de certo quodam dederit carnis sacrae genere daret hospitibus, praevicatione obstruere- isque dedisset illis pastillum panis, con- trectare pater familias mandasset, ut daret illis pastillum panis, isque de- disset eis carnem: item si mandasset pater familias, ut sibi ferret aliquid de fenestra, isque detulisset aliquid ex armario; contraque, ut sibi quid ex armario ferret, tulissetque de fenestra, qui mandatum acceperat praevicatione obstringeretur. Eademque erat ratio cunctorum istis similium. Atenim si qui mandatum acceperat, abisset, atque de fenestra, sicuti iustus erat, aliquid ad patrem familias detulisset, & postea pater familias ita diceret, at hoc in animo erat dicere, ut mihi ferretur aliquid ex armario, nihilominus praevicatione pater familias obstringeretur: mandatum enim ex ejus edicto factum esset, & quod in animo dictum, indictum est. Quin etiam si qui mandatum acceperat fuisset surdus, amens, natu minor, qui non sunt idonei, quibus quidquam mandari queat, modo jussa peregisset, praevicatione pater familias obstringeretur: quae si jussa patrata non essent, pater familias impune foret. Et si quis alicui mandasset ut carnis frustra daret hospitibus singulis singula, isque edixisset hospitibus, ut acciperent

rent singuli bina, obstringeretur prævaricatione pater familias, cujus mandatum confectum esset, & qui mandatum acceperat impunè fuisset eò, quòd nihil ipse contra mandatum fecisset, sed aliquid ad ipsum addidisset: sin autem hospitibus dixisset is, qui mandatum accepisset, Ego vobis mea propria voluntate concedo, ut frustra carnis accipiat singuli bina, prævaricatione obstringerentur ambo. Quòd si cepissent hospites frustra singuli terna, & ipsi prævaricatione tenerentur: nam horum aliùs ab alio mandatum esset confectum, insuper & voluntariè amplificatum: itaque & ille, à quo mandatum habebatur, poenà teneretur, quia mandatum ejus patratum, nihil contra factum erat, & qui mandatum acceperat, poenà teneretur quoque, propterea quòd ad mandatum voluntate & ipse addidisset aliquid.

II.

Sic se res habebat siquidem frustra carnis illa fuerant ex iis bestiis, quæ templo reconcinnando sacræ forent; nam si fuisset ex holocausto caro, prævaricatione non esset obstrictus, nisi solus ille, qui vesceretur eà; is enim præter prævaricationem commisisset & aliud nefas; nec verò à Lege datur usquam homini potestas, ut procurationem rei nefariæ committat nisi prævaricationis solius, quacum non

non est commissum nefas aliud.

III.

Si quis obolum argenti sacri suo procuratori dedisset, simul & eidem mandâset ut sibi lucernas illius oboli dimidio, & dimidio coëmeret ellychnia, procurator abisset, emisset aut lucernas obolo toto, aut toto obolo ellychnia: contrâque procuratori mandâset, ut sibi coëmeret lucernas toto obolo, aut toto obolo ellychnia, & procurator abisset, coëmisset lucernas oboli dimidio, & dimidio oboli ellychnia, impunè forent ambo: nam pater familias quidem prævaricatione non obstringeretur, quòd ejus de obolo mandata confecta non essent, & procurator item prævaricatione non obstringeretur, quippe qui mandatum de obolo non prorsus irritum fecisset. Qui si procurator à patre-familias mandatum haberet, ut certo quodam è loco ei lucernas oboli dimidio, & dimidio oboli ex certo quodam loco coëmeret ellychnia, idem abisset, coëmisset lucernas ellychniorum è loco, & è loco lucernarum ellychnia, prævaricatione procurator obstringeretur.

IV.

Si quis ex argento sacro procuratori suo dedisset obolos duos, & eidem mandâset, ut sibi citreum malum coëmeret, procurator abisset, emisset citreum malum obolorum uno, & altero malum granatum, prævaricatione

.III

tionē procurator obstringeretur, pater-familias impunè foret: is enim mandaverat, ut sibi malum citreum duorum obolorum emeretur. Quare si malum illud citreum uno emptum obolo obolorum esset duorum, pater-familias & procurator ambo pravaricatione obstringerentur.

V.

Si pater-familias obolum argenti sacri procuratori suo dedisset, quo sibi certum quid rei cõmeretur, atque prius, quàm in mercatoris venerit manus argentum sacrum esse recordatus sit pater-familias, pravaricatione procurator obstringeretur: error enim solus esset procuratoris, siquidem pater-familias jam recordatus fuerat argentum esse sacrum: atqui nemo, sicut ante dictum est, sacris sciens abusus, pravaricationis sacrificium offerebat: si procurator etiam prius, quàm in mercatoris manus venerit argentum sacrum esse resciverit, hi quidem immunes à sacrificio pravaricationis essent ambo: mercator autem sacrificium illud deberet cum primùm obolum istum argento suo commistum expendisset, quippe qui per imprudentiam egisset. Qui si mercatori remittissent obolum illi datum à se sacrum esse, tres simul à sacrificio forent immunes, & emptæ res ad ararium sacrum pertineret.

.VI

Ac

Ac mercator ne quid sceleris admitteret, idemque argento omni suo licite uteretur, ita faciebat: obolum prehensens communem, aut quodcunque commune vas dicebat, obolus ille argenti sacri, ubi ubi sit, per hoc restituatur in statum communem, atque substitutus obolus, seu substitutum vas fiebat sacrum, & erat mercatori licentia utendi omni argento suo. Et si fortè sacer obolus in loculum integrum incidisset, vel si quis dixisset, Unus sit obolus in isto loculo sacer, cum obolum itidem restitueret in statum communem prius, quàm loculo uteretur: qui si loculum expenderet non restituto in communem statum obolo sacro, pravaricatione non obstringeretur ante, quàm totum expendisset loculum.

VII.

Si quis ita dixisset, Sit una crumena crumenis è meis sacra, sit una bos è bobus meis sacra, erat pravaricandi locus tum in omnibus, tum in earum parte aliqua. Quid igitur faceret? Nempe demeret ex eis omnium maximam, atque ita diceret: Si hæc ipsa sacrata fuit, sacra maneat: sin minus, consecrata illa in communem statum reducatur per istam, tum deinde singulis istâ minoribus uteretur.

VIII.

Si quis pravaricationem admisit in pecunia sacra minori, quàm obolo, seu prudens, seu imprudens, sortem

Fasc. VII.

C c c

ejus

ejus pecuniæ rependebat, non addebat autem quintam partem, nec offerebat sacrificium, ac meâ quidem sententiâ qui prudens abusus fuerit pecuniâ sacrâ minori, quâm obolo, non verberaretur.

I X.

Si quis pecuniam sacram deposuerit apud patrem familias, hic eam in usus suos expenderit, prævaricatione pater familias obstringeretur: neque enim ipsi fuerat utendi licentia, neq̃ data fuit à depositi domino.

X.

Si quis pecuniam sacram deposuerit aut apud mensarium, aut apud mercatorem, eamque nec obsignatam, neque alio atque vulgari ligamento obligatam, hi quoniam jure suo quodammodo pecuniâ uterentur, cum eam expendissent, impunè foret & depositi dominus, quippe qui non dixerit nominatim ut depositâ pecuniâ uteretur mercator, & mercator impunè foret, quòd cum pecuniam eam accepisset nec ligamento extraordinario obligatam, neque porro obsignatam, per quandam quasi licentiam eâ pecuniâ usus esse videatur.

.II V

XI.

Mulier si pecuniam sacram ad virum suum detulisset, vel cum is, a quo veniat mulieri hæreditas, è bonis suis consecrârit aliqua, adeoque bona sacra jure hæreditario mulieri obvenissent, vir ejus, si hæc expenderit in usus suos, prævaricatione obstringeretur.

.III V

CA-

CAPUT OCTAVUM.

Ærarium sacrum si conductis operis pactum esset alimenta, tamen illis vel unam comedere caricam sacram non licebat: si comedissent, prævaricatione obstringerentur: sed enim alimentorum pretium præbebat illis ærarium sacrum.

Si quis viciam sacram tereret, is oportebat bovis os obstrueret: nam quod est in Lege, *Non ligabis os bovis in trituram suam*, id trituram significat eam, quæ bovi esset idonea.

Non poterant res sacræ redimi atque ad statum communem reduci opera, pecunia poterant: verbi gratia, si ab ærario sacro minam opere faciendo meruisset opifex, illi pro mercede dare seu jumentum, seu pallium sacrum non licebat ante, quam id pecunia redemptum atque ad statum communem reductum esset, Cum vero commune factum esset, id dabant opifici pro mercede, si vellent. Ac jumentum illud quidem rursus ab opifice coemebant ea videlicet pecunia, quæ esset ex *separatione conolationis*.

In templo cum erat aliquod construendum ædificium, in id quidem non impendebantur materia & saxa,

Ccc 2

quæ

ART. I.
Nec ab ærario sacro conductis operis, quidquam sacrum comedendum.

II.
Deut. 25.
v. 4.

III.

IV.

quæ essent ærarii sacri : nec verò ædificando animum inducebant sacrum esse ædificium , sed totum ex ædificabatur communibus è rebus , eam ob causam , ne quis ex ædificii umbra caperet aliquid commodi , neu aut aliquo saxo inter ædificandum , aut aliqua trabe inniteretur. Et cùm erat exactum ædificium , tum ære sacro redimebatur : quòd si quæstoribus ærarii sacri in unum aliquem diem ligna opus essent , emebant illa argento sacro : etenim ligna cùm non tenerentur diu , non erat metuendum ne quis innixus ipsis prævaricatione obstringeretur.

Cùm aliquid aut in templo , aut in atriis ædificandum locabatur opificibus , pactio fiebat , ut ad hunc illum numerum cubitorum pro hoc illo numero siclorum efficerent : cubitus ille omnino digitorum erat viginti : verùm enim ad rationem ineundam , atque ad metiendum id , quod ab opificibus ædificatum fuerat , utebantur cubito majori , qui digitorum erat viginti quatuor , ne fortè daretur prævaricationi locus , quia enim in ineunda mensura plerumque non est hominum nimis accurata consideratio.

7 I.

Sacerdotes autem ex pacto iudicum utebantur sale lignisque sacratis ad comedenda sacra illa , quorum partem ab ipsis comedi jus erat : non licebat autem ut iidem ad cibos suos com-

communes sacrum adhiberent sal.

Quidquid falis inerat aliquo victimæ membro dabat prævaricationi locum : & quidquid falis erat aut in colle , aut in altaris superiori parte , non dabat locum prævaricationi.

V I I .

Par est hominem efficere & eniti , ut Legis sanctæ judicia norit , ac rationem eorum pro captu suo percipiat : Et si cujus rei nullam invenerit causam & rationem , non eam propterea levem esse putet : ¶ *Ne trans-*

V I I I .

eat terminos , nec ascendat ad Dominum , ne forte interficiat illum : neque de illa re judicet ex cunctis rebus profanis : veni , vide quàm severè de prævaricatione Lex statuerit : quod si ligna , lapides , pulvis & cinis simul eis imponeretur nomen Domini mundi , consecrarentur ita , ut si quis uteretur ipsis pro communibus , prævaricatione obstringeretur , & quamvis imprudens fecisset , nihilo secius piaculo indigeret : quantò major est cautio , ne quæ sancita habemus à Deo Optimo Maximo respuat homo , propterea quòd rationem eorum ignoret , idemque Deo attribuat quæ sunt à vero aliena , ac denique de præceptis ejus eandem atque de rebus profanis cogita-

Exod. 19.
v. 24.

¶ Quod eo scripturæ loco in aliam sententiam dicitur , huc ad sensum suum eleganter traduxit Maje-
monides.

Ccc 3

¶ Quod

Lev. 19.
v. 37.

.I.I.I.I.

.Q: .h. .a. .a.

.4.

Psal. 119.
v. 69.

bouo ?

gitationem suscipiat. Est in Lege, Custodite omnia praecepta mea, & universa judicia, & facite ea, de quo ita sapientes; tam esse custodienda ac facienda praecepta, quam judicia. Jam id satis intelligitur, facere praecepta, nihil esse aliud, quam observare praecepta: custodire autem est cavere ne praecepta putentur esse judiciis inferiora; namque judicia sunt quorum est aperta ratio, & quorum observationem patet etiam in hac vita utilem esse, cujusmodi sunt quae sanciantur de rapto, caede, pietate erga parentes: praecepta autem sunt quorum non est cognita ratio: Etenim de his sapientes Deum faciunt ita loquentem, Praecepta praecepi tibi, quae non licet cogitando excutias & scruteris: verum enim his agitur animus, his adversantur & repugnant gentes: Talia sunt quae sanciantur de summa, de carne lacte condita, de vitula percussa, de vacca rufa & de hirco emisfario. Quam angebatur animo Rex David atheos & gentes repugnare praeceptis! qui cum maxime Regem urgebant sophismatis ad angustias ingenii humani contortis, ille multo magis amplexabatur Legem ac tuebatur, quod verum esse hoc ipse verbo testatur, Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo servabo mandata tua: eodem.

6 3 7 0

Sacrorum abusu.

751

demque loco hac ipsa de re ita dicit,
Omnia mandata tua veritas, inique ibi. v. 16.
persecuti sunt me, ad iudicium. Jam
 omnia sacrificia sunt præceptorum è
 numero : præclarè igitur sapientes
 propter religionem sacrorum conser-
 vari mundum, quia enim observan-
 dis præceptis ac iudiciis homines pro
 bi vitam ævi venientis consequuntur.
 Et cum de præscriptorum observatio-
 ne Lex commonet, præcepta reli-
 quis anteponit, siquidem scriptum le-
 gimus, *Custodite q̄ leges meas atque Lev. 18. 5.*
judicia, quæ faciens homo, vivet in
eis.

dehabetur

IV

dehabetur

dehabetur

dehabetur

dehabetur

dehabetur

dehabetur

PRIMI

Quod hic Vulgatus Interpres *leges meas*, plerum-
 que præcepta mea reddere solet.

940

PRIMI TRACTATUS

varie lectiones

IN MAJORIBUS

CAP. I. ארבעה עשר

CAP. II. המזבח מקומו מכון

ואמר ויבן שם שלמה את הבית בהר.

VII.

defideratur.

defideratur.

מקום המערכה שמונה עשר טפחים.

VIII. נמצא חצי גובה המזבח כששה

טפחים מסוף הסובב

וגובה מקום המערכה שמונה עשר טפחים.

IX. היבור באמצע המזבח להבריל.

XII.

XVIII.

שבו ירדו לשיתין.

והוא שלא יהיה נשאר אבן.

CAP.

שם וזהו שם המורה

... O N I M X I

CAP. IV. Art. IX. mendosè.

וכן סביב לכותלי האולם מלמטה עד למעלה
 כך היו השלש יציעים פזוקפין לבית משלש
 דוחות וזוהי אחת מן הסימנים שבהם חסאנו
 היה חסאנו *desideratur* " חסאנו חסאנו

CAP. VI. Art. V. Utraque editio mendosè
 habet בשעה שמוזק פדים הפד *ut probatur*
 מרם הפחד *in adjecta nota corrigendum est*

XVI. במקדש חושלים פזוקפין חסאנו חסאנו
 אף על אפך ששומעין כל יצאנו חסאנו חסאנו

CAP. VII. Art. V. חסאנו חסאנו חסאנו
 VI. חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו
 IX. ישב ופניו כלפי חסאנו חסאנו

desideratur חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו

CAP. VIII. Art. V. בית המוקד בארץ חסאנו חסאנו חסאנו
 חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו
 VI. חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו

לא שישנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו
 שישן על משמרו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו
 עמוד השחר חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו

חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו חסאנו
 F I N I S .

ולא אמר ומלקחיה ומדותותיה זהב טהור:
 Atqui hîc quoque mendum est: nam pro לא
 אמר poni debet ואמר, quippe reverà legimus
 ומלקחיה ומדותותיה זהב. Exod. 25. v. 38.
 טהור.

correctè. ורובר.

ובן desideratur ad secundum
 וחמשה על נביהן.

במקדש וירוש.
 אעפ ששמומין.
 עומד לפני יי.
 בלשב שהגזית.
 לא ישב ופגיו כלפי.
 אלא לצפון או לדרום.

כית המוקד כיפה ובית גדול היה מוקף
 רובדין של אבן וזקני.
 שלא ישנו.
 שישן על משמרתו.
 עמוד השער.

F I N I S.

XXXIII.

E X R A B B I
M O S I S M A J E M O N I D Æ
O P E R E Q U O D

MANUS FORTIS

I N S C R I B I T U R ,
T R A C T A T U S T R E S :

- I. *De jejuniis.*
- II. *De sollemnitate expiationum.*
- III. *De sollemnitate Paschatis.*

Ex Hebræo Latinè conversi à
LUDOVICO DE COMPIEGNE.

XXXIII

E X A M P L I

MOSES MEMORIAL

OPERE QUOD

MANUS FORNIS

INSCRIBITUR

EXACTATUS

De fidei
et de fidei
et de fidei

EX HEBRAEIS

DOMINICO E COMITATU

Duas ajunt Hebræi, se leges à Deo accepisse: quarum esset altera mandata scriptis; altera semper à patribus tradita liberis ac sine scripto perpetuum propagata. Hanc cum negarent omnino scribi oportere; memoria custodierunt ad annum à Christo passo ferè centesimum & quinquagesimum: quo tempore demum quam ad id tempus memoria tenuerant traditionem; propagandam monumentis susceperunt. Illis autem causæ fuere tot & tantæ clades à Vespasiano Romanorum imperatore, atque à Tito ejus filio jam acceptæ; disturbatio templi, suorum tam crudelis trucidatio; rerum denique suarum everasio; ex quibus satis intelligebant brevi se longè latèque dispersum ac dissipatum iri. Putarunt igitur satius esse multò, quæ tantum audita haberent à Majoribus, ea demum litteris prodeire, quam committere; ut cum Repub. unà omnia interirent. Cernebant enim futu-

turum esse , ut propter multas ac varias , quæ sibi & adestent & impenderent , misérias atque ærumnas , sanè paucis liceret doctrinarum studio vacare : sic verò seres habere , ut si doctrinam benè multi investigarent ac consequerentur , tamen eam suis tam longè disjunctis tradere nequirent.

Tum igitur Judæorum princeps Rabbi Judas , is qui apud Judæos quidem propter mores suavissimos atque probitatem singularem , cognomen habet *Sancti* , primùm universam traditionem diligenter undique conquistam brevibus commentariis , & puris , id est , Hebræis complexus est. Hi sunt illi videlicet commentarii , qui dicuntur Hebræis *Mischnaïot* , hoc est , secundæ leges ac doctrinæ traditæ. Deinde triginta post annis princeps Academiæ Babylonice Rau duos conscripsit libros , Syphra & Syphre , in quibus de his disputat , quæ superiorum illorum commentariorum sunt quasi fundamenta. Paulò verò post edide-

diderunt multi multa. Rabbi Chaia quasdam in hos commentarios explanationes, quas solent additiones appellare. Hunc subsequentes simul R. Hochaia & Bar Kapara hos item commentarios explicationibus illustrarunt iis, quæ Beraitot inscribuntur. Tandem R. Iochanan confecit Talmud Hierosolymitanum annis prope trecentis post dirutum templum. Atque annos circiter centum post composuit Rau Asche Talmud Babylonium. Quæ quidem opera eò spectant omnia, ut, rebus quoad fieri potest in omnem partem agitatis, aperte omnibus sint, & perspicuæ res vel lege, vel legis tuendæ causa ex sapientium institutis permixtæ vel interdictæ, mundæ atque inquinatæ, necessariae ac liberæ, postremo ad sacra idoneæ, atque earum contrariæ.

Sed multis olim traditiones Hebræorum fuisse superstitionibus refertas, justissima Christi Jesu reprehensio illa declarat, qua Ju-
Fasc. VII. Ddd dæos

Marc. 7.
v. 8.

datos castigat, qui præposterè gravissimis Dei præceptis futilia hominum instituta præferrent. *Relinquentes enim (verba sunt Christi) mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum & calicum, & alia similia his facitis multa &c.*

Hujus vero mali magnitudo incredibiliter etiam cum ætate crevit. Nec mirum si corrupta in pejus ruant, cum optima quæque temporis longinquitate depraventur. Itaque venerunt Rabbini isti recentiores, qui cum viderent illorum, qui traditionem composuerant, scriptorum verba pro divinis haberi, eandem sibi comparare studentes auctoritatem, & ipsi ad augendam atque amplificandam traditionem aggressi sunt. Nihil autem cum haberent, quod esset cuiquam Iudæorum aut novum aut inauditum, fictas & commentitias protulerunt fabulas, quas fidei conciliandæ causa proposuerunt quasi mysteria reconditæ cujusdam doctrinæ, ac multitudini

ne-

nequaquam credendæ. Quod ita esse facile cognoscere licet, ex harum fabularum, atque aliarum rerum, quæ disputantur in Talmude, dissimili prorsus ratione atque oratione. Incredibile est enim quàm omnia præter has nænias, inconditè, barbarè & monstrosè in Talmude scripta sint, cum ineptiæ istæ ita purè ac dilucidè, ita nitidè, eleganter, ac compositè narrentur, ut nihil supra. Ex quo quæcumque ridicula atque absurda Talmude continentur prompta & aperta sunt quamvis mediocriter Hebraicè scientibus: contra verò quæ bona atque ad intelligentiam legis conducentia penitus reclusa, atque abdita, ut à pueritia discantibus vix pateant, aliis ne vix quidem. Qua de causa ferè à cunctis aliis, quàm Iudæis omninò repudiatum Talmudis studium ac rejectum.

Exstitit annis abhinc quingentis Iudæus quidam, ingenio vir acerrimo ac splendido, & doctrina prope singulari, Rabbi Moses

Ddd 2

Ma-

Majemonides : Cujus quidem opus illud, quod *Doctorem Perplexorum* inscripsit, non modo frequens laudat is Ecclesiæ Doctor, qui solet Angelicus usurpari (viderat enim hunc librum ex Hebræo Latine conversum) sed etiam suam ipsius auctoritate sententiam sæpenumerò confirmat. Sed qui cum musis Hebraicis commercium habuerè Christiani, eorum ut quisque peritissimus erat Hebraicarum litterarum, ita maximis hunc auctorem laudibus cumulavit. Testes sunt Genebrardus, Grotius, Scaliger, Petavius, Vossius, Buxtorfius, & alii benè multi quorum eruditionem suspiciet omnis ætas. Nam quid ego dicam de Judæis? qui in hujus viri laudem excogitarunt illud, quod factum est jam tritum omnium sermone proverbium. *A Mose, ad Mosem, non extitit par Mosi.*

Hic igitur R. Moses traditionem Iudæorum tot ineptiis foedatam in opere Talmudico cum videret, tam fusè, confusè permiscuit.

mistèque scriptam, atque adeo omnibus judicium intelligens & aures teretes habentibus optimo jure invisam, studium omne suum, curam, diligentiam, atque operam contulit ad traditionem, sublatis ex ea omnibus omninò fabulis, breviter, purè, distinctè & articulatim describendam. Atque erit operæ pretium huius operis & instituti paucis explicare ordinem & rationem, ex quo facile intelligetur, quantum insit utilitatis.

Quoniam igitur ordo postulat, ut homini nota prius sit scripta Lex, quàm ad traditionis accedat intelligentiam, idcirco prudentissimus hic Judæorum scriptor opus id, quod traditionem contineat, *Secundam Legem* inscripsit: sed credo illud appellatum esse *Manum fortem* eo, quòd omnium operum, quæ quidem ex huius scriptoris officina prodierunt, longè maximum sit, & Judæis certe tam utile, quàm quod maxime. Est autem illius triper-

ita divisio. Nam primò totum opus in libros decem & quatuor distinguitur, deinde illorum quisque complures in tractatus, atque hi denique in capita. Quorum omissis nominibus, hic est librorum ordo & tractatum, hæc illorum inscriptio, & subjecta cuique materia.

1. *Liber de scientia, cuius sunt tractatus quinque, de legis fundamentis, de conformatione morum, de legis studio, de idololatria, de pœnitentia.*

2. *Liber de amore Dei, cuius libri sunt tractatus sex, de sectione illa Legis Audi Israel Dominus Deus noster Dominus unus est &c. quotidie bis recitanda, de precibus ac Sacerdotibus populo benedicentibus, de induendis phylacteriis, scheda postibus insigenda, & describenda cuique lege, de simbriis sive peniculationibus à lege imperatis, de rerum omnium consecrationibus, de circumcissione.*

3. *Liber de temporibus, cuius tractatus sunt decem. De sabbato, de*

de incolarum societate inter se per cibos
ineunda , de solenni expiationum
die , de quibuscunque feriis , de so-
lennitate Paschatis , (qui ab aucto-
re quidem inscribitur de pane fer-
mentato & azymo) de inflando pri-
ma die civilis anni cornu arietis , de
Scenopegiis , de Semisclo quatuor annis
ad sacra solvendo , de Kalendarum
dicatione , ubi & intercalandi ratio,
& omnis de Sphaera doctrina tracta-
tur , de jejniis , de festo sortium , de
solennitate dedicati templi.

4. Liber de re uxoria , cujus sunt
tractatus quinque , de matrimonio ,
de divortiis , de officiis qua leviro ad-
versus viduam fratris sine liberis mor-
tui servanda sunt , de virgine vitia-
ta , de uxore nomine adulterii suspecta.

5. Liber de sanctimonia , quo tres
continentur tractatus , de conjunctio-
ne illicita , de cibis interdictis , de
mactandi ratione.

6. Liber de separatione , cujus
sunt tractatus quatuor , de jurejuran-
do , de votis , de Nazaeorum ratio-
ne , de aestimandis rebus atque homi-
nibus consecratis , & anathemate.

7. *Liber de satione*, qui continet tractatus septem, de seminibus heterogeneis non una serendis, de iis quae in agro sunt pauperibus relinquenda, de oblationibus iis, quarum modum suo quisque arbitrio terminat, de decimis primis, de secundis decimis, & quarto sata arboris anno, de primitiis frugum atque fructuum, ceterisque quo per totam terram promissam sacerdotibus sunt tribuenda, de anno septimo atque jubileo.

8. *Liber de divino cultu* novem complectitur tractatus, de templo, de instrumentis & ministris ejus, de ratione adeundi templi atque ex eodem discedendi, de iis, quae ab altari Legge prohibentur, de sacrificiis faciendis, de sacrificio jurgi, & addendis hostiis, de non idoneis ad sacra, de iis sacrificiis quae fiebant die solenni Expiationum, de sacrificiorum abusu.

9. *Liber de sacris*, cuius sunt tractatus sex, de sacrificio paschali, de illo sacrificio, quod mares faciebant apparentes coram Domino, de primogenitis, de erratis, de homine expiationis

nionis indigente, de sacrificiorum per-
mutatione.

- 10. Liber de purgationibus conti-
net tractatus octo, de rebus tactu ca-
daveris humani pollutis, de vacca-
rufa, de inquinatis leprâ, de iis, qui
contaminati cum sint, & ipsi conta-
gione lectos & eas, quibus insident,
sedes polluant, de capitibus & quasi
fontibus rerum immundarum, de ci-
bis immundis, de vasis inquinatis &
(a) eluendis, de lavationibus.

- 11. Liber de damnis completitur
tractatus quinque, de detrimentis
factis in re pecuniaria, de furtis, de
rebus ereptis & perditis, de vulnere
homini inflicto, & damno injuriâ
dato, de puniendo homicida, & il-
lo, qui occidit imprudens, & conser-
vando.

- 12. Liber de rebus acquirendis
continet item tractatus quinque, de
venditione, de iis, quæ ex communi-
bus privata cuiusque sunt, & dona-
tione, de finibus regundis & prædio-
rum servitutibus, de mandato & so-
cietate, de servis emendis, venden-

Ddd 5 dis,

(a) En verò baptisinata urceorum & calicum.

dis, comiter habendis, remunerandis &c.

13. Liber de judiciis iidem quinque tractatus continet, de locato & conducto, de commodato & deposito, de mutuum dante & accipiente, de actore & reo, de hereditatibus.

14. Liber de iudiciis quinque etiam tractatus habet de senatu illo maiore, quem Sanhedrin appellant, & animadversionibus quæ penes illum erant, de testibus audiendis atque examinandis, de hominibus legi aut sapientum auctoritati præfractæ refragantibus, de officio iugentium, de regibus creandis & faciendis bellis.

Habes omnium, quæ in hoc opere tractantur, rerum seriem. Sed auctor ille ipse, qui nullas suo operi fabulas inseruerit, tamen permultis hoc idem superstitionibus identidem referfit, atque observationibus minutis, ne dicam planè ridiculis. Nam ut verè dicam litterarum aucupium commune est Judæorum omnium, nec eorum scèrè quisquam est, qui sequatur legis mentem ac sententiam.

tiam. Quamquam hic quidem auctor satis in suo *Doctore Perplexorum* indicat, se ab istiusmodi superstitionibus, quas ipse uti sunt ab aliis & institutæ, & observatæ, ita hic descripsit, animum habere quàm maxime alienum. Ut ut est, id certe constat, istas superstitiones atque minutias rebus sanè gravibus & dignis, quæ ab homine divinæ Legis amante cognoscantur, longè præponderari. Accedat eò quod eas ipsas, quæ à Judæis observentur, superstitiones scire, vel maxime conducat: Neque enim ex iis aut pauca aut mediocria possunt quasi tela depromi in Judæos ipsos intorquenda. Missum facio hoc opus utile fore puritatis Hebraicæ studiosis, quippe de hisce rebus tam purè, quàm hic auctor, tamque eleganter, hætenus scripsit nemo. Quare cum ignotum adhuc manserit Hebraicæ nescientibus totum hoc Majemonidæ opus, præter minutas quasdam particulas hinc inde excerptas, quas doctissimorum hominum aliqui Latine

ver-

terunt aut animi gratia, aut quia studiorum ratio ita postulabat, nos illud omnino Latinum faciendum suscepimus. Quod eo fecimus confidentius, quò litteris Hebraicis à teneris (ut ajunt) unguiculis imbuti, atque ad Judæorum ceremonias, heu! nimium diligenter instituti, nihil à nobis ad communem utilitatem præstantius afferri posseduximus.

Nam ex parentibus natus Judæis, patrem habui cum, qui principio Metensi, deinde multis ac variis in Germania Synagogis præfuit. Illius fuit atavus R. Jacobus de Veil, de quo in Bibliotheca Rabbiorum duo hujus ætatis viri meminerunt, alter ex doctrina longè clarissimus Joannes ille Buxtorhus, alter etiam dignitate perillustis Joannes Plantavitius Pausanus Episcopus Lodovensis. Ab hoc ego patre sum cura eductus singulari, & litteras Hebraicas perquam studiosè edoctus ad annum ætatis meæ decimum & sextum, quo ego coepi alios

alios instituere , & Talmudicum
 opus publicè explicare ad annum
 ætatis meæ undevigesimum. Tum
 verò misericors de cælo me re-
 spexit Deus immeritum , atque à
 diuturno me errore , longèque
 perniciosissimo deduxit ad verita-
 tem Christianam , atque adeo fui
 ipsius cognitionem. Commodè
 enim Tertullianus , *Cui veritas* Lib. de
comperta sine Deo ; cui Deus cognitus ani. cap. 1.
sine Christo ? Itaque Metis jam ca-
 techumenus evocor à Rege Chri-
 stianissimo ad Aulam , quæ tunc
 temporis erat Compendii. Ibi
 me susceperunt è sacro augustoque
 baptisinate Rex Christianissimus ,
 simul & Regina ejus mater octi-
 duo post Pentecosten anno repa-
 ratæ salutis M. D. C. L. V. con-
 ferente sacramentum illustrissimo
 Sueffionensium Episcopo , eodem
 illo , qui Regem inauguraverat.
 Rex autem & suo me nomine
 decoravit , & urbis , in qua gesta
 res est , vocabulum pro cogno-
 mine mihi imposuit. Atque ex
 illo tempore munificentissimi Re-
 gis

gis sumptibus Latinas didici litteras, quas ideo cum Hebraicis conjunxi, ut aliquando possem Ecclesiae optimae parenti quoquomodo infervire. Sed jam ad id, unde digressi sumus, revertamur.

Cum habeam multa ex hoc opere elaborata ac confecta sic ut jam nunc possint divulgari, libuit tamen prius edere modicum veluti specimen, unde cognoscere liceat quid de reliquo sit judicii futurum: tentare enim volui, an sic posset in lucem proferri hoc opus, ut probaretur. Prodeunt igitur nunc quidem omninò tres perquam exigui (sicuti ferebat natura speciminis) tractatus, de jejunio, de solennitate Expiationum, ac de solennitate Paschae. Hic ab auctore inscribitur, ut supra dixi, tractatus de pane fermentato & azymo, sed nos cum, quia non de his solum disputat; verum omnes explicat coenae paschalis celebrandae ritus, nomine latius patente appellavimus. De Agno verò Paschali, is, quo

quoniam in libro de sacris de illo accuratè differitur, cumulatèque, in hoc tractatu duntaxat attingitur. Quod autem ad hujusmodi scripta Judæorum intelligenda requiruntur multa jam cognita ex observatione, atque rerum ipsarum usu, qui quidem apud Christianos, quamvis Hebraicarum litterarum peritos ferè desideratur, idcirco tractatus hos notis illustravimus. Item loca è sacris voluminibus in eos adducta crebrò produximus, quia in extremo sita illorum erat vis omnis. Atque etiam ut auctoritas sacri textus ad sensum auctoris accommodaretur, à sacra editione vulgata sæpenumerò declinandum erat ad Hebraicam (ut sancti Hieronymi verbis utar) veritatem. Itaque institueram ad marginem notare quid esset discriminis inter utrumque textum sacrum, sed ad extremum coepto sciens destiti. Quid vero? Numquis in animum hoc inducat suum, ut credat in opusculo tam parvo reperiri posse, quod pro re Christiana fa-

faciat? Omnino tamen sic se res habet: ex verbis & sententia Judæi longè pervicacissimi planè potest id effici, quod Christianos inter & Judæos maximè venit in contentionem, Christum ab his etiamnum exspectatum jam dudum ^(a) venisse. Adeò & Rabbiorum scripta profunt non modo ac confirmandam Ecclesiæ doctrinam planè divinam: sed etiam ad refellendam Judæorum contumaciam non ferendam. Si quis autem est, cui nostra hæc ingressio longior appareat, is eam non cum hujus speciminis, sed cum universi operis, cui præfamur, magnitudine comparet, sic fortasse fiet, ut etiam brevior esse videatur. Ac de nostro quidem instituto satis: aliquando enim Rabbi Mosem Latine loquentem audiamus.

TRACTA-

(a) Vide in tractatu de jejunio notam, quam appositui quinti capituli articulo secundo.

TRACTATUS

D E

JEJUNIIS.

Jussum est unum, quo præscribitur nobis, ut ad Dominum clamemus calamitoso quoque tempore, quod a Republica avertat Deus: cujus jussi explanatio in his continetur capitibus.

CAPUT PRIMUM.

In quo describitur jejuniorum lex qua est ex illo nata jussu.

I.

Imparat divina lex clamare voce, & tuba ululante canere in omni calamitate publica; est enim in ea dictum, *Contra hostes qui dimicant adversum vos clangentis ululantibus tubis.* Cujus sententia est ea, ut quæcumque nos calamitas affligat, fames, pesti-

Fase. VII.

E e e

len.

lencia; locustæ & similia, ploremus
ac clangamus.

II.

Id verò poenitentia est. Nam si
tempore calamitoso clangor detur lu-
gubris ac clamor, omnes intelligent
propter flagitia sua secum esse malè
Jer. 5. 26. actum, ut scriptum est, *iniquitates*
vestrae declinaverunt hæc &c. Quod
ipsum faciet, ut illa calamitas amo-
veatur.

III.

Sin autem nullus edatur neque cla-
mor, neque sonus, sed dicatur hoc
ex rerum natura exoriri, & calami-
tas illa evenisse casu fortuito, contu-
macia est ista quidem, ex qua sit, ut
homines in suis perseverent peccatis,
& aliam alia sequatur perniciēs; id
nimirum, quod in lege scriptum est,
Lev. 26. *sed ambulaveritis ex adverso mihi; ego*
22. & 23. *quoque contra vos adversus incedam:* id
est, si, cum ego vobis labem infe-
ram aliquam, ut vos revocem ad re-
cte faciendum, hanc vos tribuatis ca-
sui, concipiam & istius contumaciae
iram.

IV.

Itaque sanxerunt legis interpretes,
ut in omni calamitate publica jeju-
nium sustineatur tamdiu, dum de
coelo misericors respiciat Deus: at-
qui id temporis clamatur, preces fun-
dantur, misericordia divina implora-
tur.

tur, & clangor editur tubæ solius: in templo autem tubæ simul & buccinæ clangor datur, minor buccinæ & tubæ major, quippe quæ in tempus acerbam lege præscribitur. Nec verò par est tuba simul & buccina clangere, nisi in templo, cum dicat Psaltes, *intubis ductilibus & voce tubæ cornæ*, Ps. 97. 6. *jubilate in conspectu regis Domini.* 7.

V.

Sed illa quæ indicuntur populo jejunia, non instituuntur per complures dies continuos, quæ populi pars major sustinere nequit: verum cum sit jejunium institutum, ejus est primordium capiendum die hebdomadæ secundo, idem continuandum (a) quinto ejusdem hebdomadæ & consequentis secundo. Atque secundum istum ordinem per secundum, quintum, & secundum consequentes servabitur jejunium, dum placatum efficiat Deum.

VI.

Non indicitur populo jejunium neque sabbato, neque die festo ullo, quibus nec clangendum, sive buccina, sive tuba, nec clamandum, sed precibus est imploranda misericordia. Rursus iisdem diebus hæc omnia fiunt in urbe ab alienigenis obsessa, aut flumine obruta; itemque & in navi

Ecc 2.

navi-

(a) Hinc ille in Evangelio Phariseus, *jejunio bis in sabbato*, nempe die 2. & 5.

naufragium faciente; atque etiam propter singulos homines, quos persequantur alienigenæ, prædones, aut spiritus malus sabbato instituitur jejunium, clamatur, & misericordia precibus imploratur. Clangor quidem nullus fit, nisi ad convocandos viros qui opem ferant & a periculo liberent.

VII.

*Esth. 9.26.
Ex illo
tempore
dies isti
appellati
sunt Phurim, id
est, sortium.*

Nec incipitur jejunium indictum aut Neomeniis, aut solennitate dedicati templi, aut sortium feriis, aut diebus illis (a) profestis qui intersint inter dies festos duos. Cum verò propter calamitatem jam est jejunii factum initium vel per unicum diem, tum si consequens jejunii dies incidat in aliquem ex istis diebus, is in jejunio peragendus est.

VIII.

Hæc autem jejunia quæ sunt propter calamitatem instituta neque prægnantes mulieres spectant, neque nutrices, neque pueros. Atqui omnes habent potestatem edendi ea nocte, quam consequitur jejunium, si non est ad impetrandam pluviam institutum, de quo inferius. Qua verò nocte jejunium vel publicum, vel privatum an-

(a) Ut illi qui inter primum & ultimum Paschæ diem festum intercedunt: item & illi qui inter primum & ultimum diem festum tabernaculorum inter sunt.

antecedente comedendi licentia datur, ea quidem ad auroram usque comedendi licentia est illi, qui nihil adhuc cepit somni. Nam qui jam dormierit, ipsi rursus ea nocte comedere, non est integrum.

IX.

Et tanquam populus universus jejunio se macerat in calamitate publica, sic unusquisque subeat jejunium in calamitate sua: ut si quis habeat aliquem è suis graviter ægrotantem aut in locis desertis errantem, aut in carcere vinctum, pro illo misericordiam & jejunio & precibus petat, atque omnibus, quas fundet preces, solennem precationem adhibeat istam: *Exaudi nos pater noster, exaudi nos die jejunii isto, quoniam in arumina sumus ingenti, Ne impietatem intueare nostram, neve dissimules, o Rex noster, postulationem nostram. Præsto nobis esto clamantibus, antequam invocemus te responde nobis, nos adhuc loquentes tu jam exaudiveris, secundum id quod prædixit vates, ERITQUE ANTEQUAM CLAMENT EGO EXAUDIAM; ADHUC ILLIS LOQUENTIBUS EGO AUDIAM; Nam tu es is qui redimas, liberes, respicias, & misereare miserimis quibusque & gravissimis temporibus. Benedictus esto domine qui exaudias populum tuum tempore calami-*

*Esai. 65.
24.*

roso, Deus Salvator. Nullus autem homo privatus jejunus sabbatum, aut alium diem feriatum, aut Neomenias, aut solennitatem dedicati templi, aut sortium ferias traducat.

X.

Sed privatus quisque nisi sole adhuc lucente in se receperit jejunium diei sequentis, omninò nullum erit. Qui igitur id in se recipiet? Ad vesperam post fusas preces dicat, *cras servabo jejunium*, & constituat se postridie jejunium esse servaturum, ac si deinde nocte comedat, tamen jejunium non solvit. Item si quis animum induxit & in se recepit jejunium servare per tres quatuorve dies continuos, quamvis nocte quaque cibum capiat, jejunium tamen non solvit: Neque est necesse, ut animus applicetur ad jejunii propositum singulis diebus in crastinum.

XI.

Si quis ante finitum diem in se recipiat jejunium diei sequentis, eoque (a) expleto nocte demum subsequente in animum inducit, & posterum diem in jejunio traducere, etsi jejunam duxerit noctem, jejunium tamen nullum erit, quippe quod de die in se non recepit. Nec verò dici necesse est, si cum de nocte cibum ceperit

(a) Non expletur autem jejunium ante exactum diem.

perit manè denique jejunium in animum induxit, jejunium istud esse omninè nullum.

XII.

Qui per quietem malum viderit in somnium jejunum ducat diem crastinum. Id enim adducet ipsum ut in suas inquirat actiones, easque exploret, & sese recipiat ad frugem. Quod quidem jejunium etiam sabbato servatur, cunctisque fundendis precibus precatio adhibenda ista est: *Exaudi nos pater noster, exaudi nos &c.* etiam si jejunium id non est a præterito sole constitutum. Jejunium verò sabbatinum altero debet expiari jejunio. Nam deliciae certè sunt ex neglecta quæ in sabbatum lege præscribuntur.

XIII.

Sed ad horas etiam aliquas jejunium quisque constituere potest; si modo per spatium diei præteritum nihil cibi ceperit; ut si quis sollicitus & occupatus in negotiis suis nihil comederit ad meridiem, aut usque horam (a) nonam per reliquas diei horas potest jejunium constituere, & illa precatio uti; *Exaudi nos &c.* si quidem in se recepit jejunium ante istas jejunii horas. At enim si quis posteaquam cepit cibum, reliquum

E e e 4. . . diem

(a) Usurpatur hic Hebraica numerandi ratio: prima enim diei artificialis hora est apud Hebræos ea, quæ nobis sexta dicitur.

diem jejunio exigat, jejunium istud horarum est habendum.

XIV.

Quicumque jejunium servat, aut ob calamitatem suam, aut ob malum aliquod insomnium, aut ob publicam labem, is neque ulla se voluptate permulceat, neque (a) erecto capite incedat, neque exsultantem se & animo læto præbeat, propter illud vatis dictum. *Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis.* Verum ei, qui est in jejunio, licet tamen gustare pulmentum etiam ad sextarium, dummodo nihil sorbeat, sed quod gustarit illico respuat. Si quis oblitus jejunii, comederit aliquid, jejunium nihilominus absolvat.

XV.

Si privatus aliquis jejunium instituit aut propter ægrotum, isque convaleuit; aut propter calamitatem, eaque evanuit, suum nihilominus jejunium compleat. Si quis è loco ubi jejunium servetur, abeat in eum, ubi nullum sit jejunium, jejunium ille servare debet, planèque perficere. Et rursus, si quis è loco ubi nullum est jejunium, abeat in eum, ubi jejunium est institutum, servabit is unà cum istius loci incolis jejunium. Sin oblitus jejunii comederit aliquid, ne appareat in vulgus, neve suo indulgeat ingenio.

XVI.

(a) Quod arrogantis est.

Lament
3. 39.

XVI.

Si cum populus universus petat jejunio pluviam, ea concedatur ante meridiem, jejunium non conficitur, sed omnes cibum capiunt, tum conveniunt in unum, & dicunt hymnum illum magnum, qui non dicitur nisi satiatio animo, ventreque expleto. Sin autem a meridie pluat, siquidem dies majori ex parte sanctè traductus est, jejunium conficiatur. Similiter jejunium inceptum aut propter calamitatem, aut propter legis oppressionem; si finem illæ capiunt ante meridiem, non perficitur; contra si post meridiem.

XVII.

In omni autem jejunio quod est indictum populo propter calamitatem, & judices & populi seniores frequentes in synagogam conveniunt, ubi quæ sint suorum facta civium exquirunt à precibus matutinis ad meridiem, tollunt peccandi occasiones, admonent, concionantur, & inquirunt in homines effrænatos & sceleratos quos reprimunt; itemque in superbos quos prosternunt atque abjiciunt; & si quid ejusmodi. A meridie ad vespertam per quartam diei partem leguntur & benignæ prædictiones & acerbæ execrationes legis, propter illud sapientis dictum, *Di. Prov. 3. scipilinam domini, fili mi, ne abjicias v. 11.*

nec deficias, cum ab eo corripieris. Tum etiam è Propheta legitur sectio aliqua, quæ reprehensionem contineat cum præfente calamitate congruentem, & per ultimum diei quadrantem preces vespertinas fundunt, misericordiam implorant, clamant, & peccata confitentur, quantum in ipsis est.

CAPUT SECUNDUM.

In quo enumerantur illæ calamitates, quarum causa jejunium indicitur.

1172.

PUBLICÆ verò calamitates istæ sunt, propter quas jejunium instituitur, & datur clangor: vis ea omnis, quam Israeliticis faciunt hostes, arma, pestilentia, immanium belluarum incursio, locustarum & bruchorum repentinae multitudines, ruinarum crebritas, morbi contagio, uredo, rubigo, annonæ difficultas, & imbres immoderati.

II.

Quæcunque civitas harum una affligitur calamitate, jejunium instituit, & clamorem edit tubæ, donec calamitate liberetur. Vicinæ civitates clangorem omittunt, sed jejunio & pre-

precibus Dei misericordiam pro afflicta civitate implorant. Sabbato verò nusquam datur neque clamor neque clangor, quemadmodum supra diximus: præter difficultatem annonæ, cujus causa vel sabbato clamor editur, nec tamen tubæ clangor sabbato datur.

III.

Primo vis ea omnis quam Israeliticis faciunt hostes, ut si alienigenæ veniant, bellum instructuri adversus Israeliticos, imposituri vectigal, regionem capturi, legem quamvis exigui momenti oppressuri; ipsi injuriam accipientes jejunium servant, & ululanti tuba canant, dum Dei misericordiam impetrent: vicinæ autem civitates jejunium servant, nullum dent clangorem, nisi ad convocandos homines qui periclitantibus opitulentur.

IV.

Deinde arma, etiam pacifica. Nam si alienigenæ bello persequentes alienigenas, transeant per regionem Israëlitarum; licet contra hanc nullum moveant bellum; tamen calamitas habenda est, cujus ergo instituitur jejunium. Ex eo enim legis dictum, *Lev. 26. Et gladius non transibit (a) terminos vestros*, facile est intellectu, vel conspectum belli esse calamitosum.

V.

(a) Textus Hebræus habet non transibit in terra vestra.

Tertio loco fuit pestilentia, exempli causa si ex urbe quingentis habitata viris tres efferantur mortui per tres dies continuos, pestilentia est illa quidem: totidem si efferantur vel uno & eodem die, vel per dies quatuor, pestilentia non est. Jam in urbe, quæ à mille hominibus incolitur, si moriantur homines sex per tres dies continuos, pestilentia est: si totidem in ea moriantur aut uno die, aut diebus quatuor, nulla est pestilentia: Atque hæc numerandi ratio tenebitur in aliis civitatibus observandis. Mulieres autem, pueri, & senes ii, qui nullum porro laborem sustinere queunt, inter urbis incolas non numerantur hac in re.

VI.

Si pestilentia fuerit in terra Israëlitarum, jejunium instituetur & in iis locis, ubi Israëlites exulant: Item si pestilentia fuerit in ea urbe, quæ & frequentes in aliam urbem emittit hominum turmas, multasque ex illa vicissim excipit, oportet jejunium instituunt ambæ quamvis longè sint distitæ.

VII.

Nullum verò jejunium instituitur propter incurfionem belluarum immanium, nisi fuerint illæ divinitus immissæ. Sed hoc quo tandem modo

do nosci potest? Si in urbe videantur interdium, divinitus illæ sunt immissæ scilicet: sin bellua fera interdium conspicitur ruri a duobus hominibus, eosque sibi visos non effugit, à Deo est immissa: at si eosdem, postquam vidit, consecrata non est, non à Deo immissa existimatur. Simili ratione cum in finitimo speluncæ agro homines cernat duos, eosque consecratur, putatur à Deo immissa: in specu autem ipso etiam si illos sit persecuta, tamen non putatur à Deo immissa, nisi necaverit ambos, & ex illis unum duntaxat devoraverit. Nam in specu si devoraverit ambos non idcirco videtur esse divinitus immissa: specus enim ipsum, quia rectum belluæ est, homines ad expellendam famem vorasse judicatur, non ideo, quod à Deo sit immissa.

VIII.

Cum verò hominum domicilia sint in locis incultis & deserta solitudine, quæ ferarum cætu completur; tum si quæ fera & in tectum scandit, & infantem è cunabulis corripuit, divinitus immissa est: Sin non eò venit insolentiæ: nequaquam immissa à Deo ducenda est: Sedenim homines illi periculum ultrò adierunt, cum in sedem ferarum concessere.

IX.

Vilium autem animantium causa, vel

vel huius serpentium, vel volucrum,
quæ sunt ad damnum immixtæ, velut
anguis, scorpiones; (nihil enim o-
pus est dici de muscis, crabronibus,
& eorum similibus) neque jejunium
instituitur neque datur clangor; at-
tamen clamor profunditur.

X.

Locustarum & bruchorum causa je-
junium instituitur, & funditur clan-
gor, si vel unica (a) apparuerit ala in
omni terra Israëlita. (b) Eruca-
rum vero paucarum ergo: ob illud
autem locustarum genus, quod cica-
da dicitur neque jejunium instituitur,
neque fit clangor: datur autem cla-
mor.

XI.

Propter uedinem & rubiginem,
statim ac fegerum perculerunt partem
aliquam, licet ea sit tam exigua, ut
ne furni quidem orificium possit ob-
thurare, instituitur jejunium & clan-
gor funditur.

XII.

Jam de ruinis, si in urbe crebò de-
cidant firmi parietes, quos nullum
tangat flumen, ista quidem calamitas
est, cujus causa jejunium instituitur
&

(a) Id est vel unica locusta. Aut unus bruchus.

(b) Quatuor hic numerantur locustarum genera:
quæ & in scriptura sacra commemorantur sæpenu-
merò, sed generum distinctio in his regionibus non
est satis nota.

& funditur clangor : Item si procellæ & turbines ædificiis evertendis habitatores opprimant, jejunium indicitur & datur clangor.

XIII.

Sequitur morbi contagio : Cum igitur plures in eadem urbe contet morbus unus, velut angina, febris ardens, aut ejusmodi alius, si homines de medio tollat, publica est calamitas, cujus ergo jejunium indicitur, & editur clangor. Viridis scabies instar vesicarum (a) turgentium habetur ; ita, ut si ad majorem populi partem pertinuit, jejunium instituat, & detur clangor : sicca autem scabiei causa clamor tantum editur.

XIV.

De annonæ difficultate, si qua in urbe viluere merces illæ, quibus se plerique cives sustentant, ejusmodi Babylone sunt vestimenta lineæ, vinum & oleum in terra Israëlita, cum adeo languescat commercium, ut mercator ad inveniendos emptores, cogatur nummis vendere sex, quod est decem nummorum, ista quidem est publica calamitas, cujus causa clangor datur ac profunditur clamor etiam sabbato.

XV.

(a) Quæ fuit sexta Egyptiorum plaga, ut videre licet in Exodi cap. 9. v. 9. Erant enim in hominibus & jumentis ulcera & vesicæ surgentes in universa terra Egypti.

Si tanti fuerint imbres, & tam affidui; omnia ut obsideat aqua, supplicationes decernuntur: neque enim ulla calamitas maior est hac, qua evertuntur ædes & fiunt dominorum sepulchra. In terra autem Israëlita nullæ propter nimios imbres supplicationes indicuntur. Regio enim illa montosa est, & ædes è lapidibus exstructæ, quibus imber etiam utilis est; nec verò instituitur jejunium ad utilitatem amovendam.

XVI.

Si postquam fruges solo creditæ herbescens fuderunt viriditatem; pluvia defecerit, eaque viriditas coeperit arescere, jejunium instituitur, & profunditur clamor, usque dum aut largus ceciderit imber, aut omnis omnino viriditas exaruerit. Item si tempore Paschali, aut prope id tempus in terra Israëlitarum (etenim hoc anni tempore in Judæa florent arbores) non effluxerint imbres, jejunium instituitur, & eduntur clamores, donec aut imbres arboribus salutare deciderint, aut pluviarum tempus cesserit.

XVII.

Similiter si cum advenerit tabernaculorum solennitas, nondum imbres effluxerunt tanti, ut expleverint cisternas, lacunas, foveas jejunium institu-

stituitur, donec idonea effluerit pluvia: quibus autem præter aquam pluviam, nulla est alia, quam potent, aqua, iis ad obtinendam pluviam jejunium instituendum est quodcumque aqua deficit, etiam æstivo tempore.

XVIII.

Si pluviarum tempore pluvias inter duas dies sicci intercesserint quadraginta, id nimirum annonæ sterilitatem minatur, adeoque & jejunium indicitur, & clamores eduntur, usque dum pluat aut pluviarum tempus præterierit.

CAPUT TERTIUM.

In quo declaratur quid factum oporteat in necessitate pluvia.

I.

CUM advenerit pluviarum tempus si sub initium non pluat, expectetur ad decimum & septimum diem mensis Octobris, quo nisi pluat, soli (a) sapientium discipuli jejunium instituunt

(a) Sapientes à Judæis nominabantur primo non ii, qui ingenio & omni scientiæ genere excellerent, sed qui legem Domini meditarentur die ac nocte, & divina illa doctrina cæteris præstarent, at propter nominis

ruunt per secundum & quintum ejusdem hebdomadæ diem & consequentis secundum. Atque ad hoc discipuli sapientium idonei sunt (a) omnes.

II.

Sin venissent Kalendæ Novembris, necdum plueret, judices populo jejunia indicunt tria, quæ servantur secundo, quinto, secundo: (b) nocte verò hæc jejunia præcedente comedendi licentia est: sed enim (c) qui tum sunt in officio sacerdotes, quippe occupati in sacris faciendis, non servant unà cum populo jejunium. Populus autem omnis coit in synagogas, preces fundit, clamores edit, & misericordiam implorat, ut omnibus solet jejuniiis.

III.

Cum hæc peregerint, necdum fuerint

arrogantiam dicti sunt postmodum sapientium discipuli, ut à Græcis primo sophi, deinde Philosophi dicti sunt qui rerum cognitione cæteros superarent.

(a) Ut nemo sibi persuadeat se liberum esse jejunio ideo, quodd litteris operam det.

(b) Quanquam Judæi sic observant temporis spatia, ut noctem dies subsequatur.

(c) Sacerdotes enim omnes in duas & quinquaginta erant descripti curias, quarum una serviebat altari singulis hebdomadis, & quoniam hujus curiæ fidei, custodiæ, ac diligentæ sacra omnia, imo & omnis religio committebatur, viri curiæ servientis dicti sunt homines custodiæ, quo quidem nomine & nos utemur deinceps.

rint exauditi, tum iudices alia populo indicunt jejunia tria secundo & quinto ejusdem hebdomadae, & consequentis secundo servanda: Atque istorum jejuniorum vigiliâ oportet cœnare ante solem occidentem itidem, ut vigilia solennitatis expiationum. Hac vice viri (a) custodiæ quidem dimidium diem jejunant tantum: (b) viri autem familiae, quo vocabulo nominantur sacerdotes diarii, nullatenus jejunant. Quâ verò jejuniorum vigilia oportet cœnare ante solis occubitus, ea cum aliquis comedere cessavit, ac constituit se deinceps nihil comesturum, ei porro nihil est comedendum, etsi per diei spatium licet.

IV.

Atque jejuniiis illis tribus populus opere prohibetur interdiu, non ita noctu. Neque fas est corpus integrum in calida lavare; vultum, manus & pedes licet: ob eamque causam balnea clauduntur. Itemque unctura est etiam illicita, nisi contra factorem fiat. Atque viro etiam interdicitur ne cum uxore sua cubet id temporis. Nec quisquam in urbe calceatus incedit,

F ff 2

dir,

(a) De his modo fuisse actum.

(b) Quælibet sacerdotum curia dividebatur rursus in familias septem, ex quibus unaquæque unum hebdomadae diem obibat altaris munera. Unde sacerdotes ejus familiae, quæ erat in sacris occupata, nominabantur sacerdotes diarii.

dit, sed viatoribus conceditur; ut calceis utantur, & in Synagogis preces funduntur; fiunt clamores, & imploratur misericordia sic; ut in aliis jejuniis.

V.

His exactis si necdum fuerunt exauditi, iudices alia instituunt jejunia septem, quæ servantur secundo, quinto, secundo, quinto, secundo, quinto, secundo: atque his unis jejunant & prægnantes & nutrices; superiora enim jejunia non observant neque prægnantes neque nutrices, quæ tamen & illis non edunt & bibunt delicatè & opiparè, sed tantum cibi & portionis capiunt, quantum ad alendum infantem vel adhuc alvo contentum, vel jam partum necesse est.

VI.

Atque his septem jejuniis viri custodiæ jejunium complebunt omnino, viri autem familiæ jejunant dimidium diem non integrum: Et quidquid interdictum est tribus jejuniis mediis, his ultimis septem etiam est factu nefas.

VII.

Sed hæc ultima jejunia prioribus amplius habent id, quod istis tantummodo clangores edantur & supplicationes fiant in vicis urbis, in medio ponatur senex, qui populum increpet & moneat, ut de suarum actionum cursu

curſu deſſectat tandem , matutinis precibus ſolitis addantur precatio- nes ſex : itemque veſpertinis , ita , ut preces fundantur quatuor & viginti , claudantur tabernæ , quæ ſecundo hebdomadæ die , ſero recluduntur (a) utcunque , quinto autem toto parent die (b) propter ſabbati obſervantiam . Cum vero duo ſint tabernæ oſtia , unum aperitur , & clauditur alterum . Sin præter fores habeat taberna tabulas , in quibus merces exponantur , fores ſecurè pendentur .

VIII.

Postea verò niſi fuerint exauditi , commercio abſtinent , & ædificiis , quæ ad oblectationem parantur ; qualia ſunt ea , quæ picturis ſunt ornata , & figuris incifa variis : itemque ab iis conſitionibus , quæ ferè voluptatis cauſa ſeruntur , ut multa myrti genera & aloes , raraque ſiunt ſponſalia & nuptiæ , quæ nec conceduntur omninò niſi ei , qui nondum præcepto , *crescite & multiplicamini* fecit ſatis Gen. 1. 28.

(Nam in fame nulli , qui præcepto huic paruit , licet uti lecto jugali) raroque alteri alter ſalutem dicit . Cum verò ſibi ſalutem impertiuntur diſci-

Eſſ 3

puli

(a) Ut ſibi quiſque emat in cœnam obſonia.

(b) Quinto enim hebdomadæ die , obſonia comparant in ſabbatum . Nam vigiliâ ſabbati ea condire oportet , ſi quidem ipſo ſabbato nec ignem excitari domi licet .

puli sapientium, ut reprehensi & Deo abominati se se præbent, quibus si salutem dederit plebejus, eam illi reddunt quidem, sed voce languenti & demisso capite.

IX.

Rursumque soli discipuli sapientium, jejunia instituunt per secundum quintum & secundum usque dum præterierit (a) periodus Martia. Hæc autem jejunia non pertinent ad vulgum: neque enim vulgo propterea quod non pluat indicuntur plura quam jejunia tredecim, de quibus modo. Atque in his jejuniis quæ à privatis fervantur ad exitum periodi Martiæ (b) licet noctu (c) capere cibum, opera moliri, corpus lavare & ungere, lecto jugali uti & calceis, tanquam aliis jejuniis; tum etiam Kalendaris & (d) sortium feriis intermittuntur. Confecta periodo Martia, nimirum cum sol signum illud ingreditur, qui Taurus appellatur, nullum porro jejunium instituitur: pluvia enim ejus temporis malo est omni cum prorsus ab initio anni non pluerit.

X.

(a) Dividunt Hebræi annum solis cursum in periodos seu circuitus quatuor, quæ periodi mensis ejus, à quo incipiunt, nomine appellantur, licet unaquæque tres menses solidos complectatur.

(b) Id est ad mensem Junium.

(c) Nimirum ea lege, quæ præscribitur cap. i. n. 8.

(d) Vide caput primum ad numerum 7.

X.

Hæc ita fiunt in Israëlitica terra & similibus ejus regionibus: quibus autem locis pluvia est necessaria vel ante decimum & septimum diem Octobris, vel post eum, cum pluviae tempus accesserit, privati instituunt jejunia per secundum, quintum, & secundum quæ interrumpunt Kalendis, solennitate dedicati templi, & sortium feriis; tum septem fere dierum intercapedo fit, & nisi pluerit iudices indicunt populo jejunia tredecim, eaque ordine supra dicto.

XI.

Verum extra terram Israëliticam si quæ à iudicibus impetrandæ pluviae causa indicuntur jejunia populo, iisdem (a) noctu cibum licet capere, nec illa jejunia à reliquis discrepant ullatenus: neque enim populo indicitur jejunium par ei, quod servatur in solennitate expiationis, nisi in sola terra Israëlitica, atque in eadem illa ob pluviae necessitatem dumtaxat, & ob eam ipsam causam jejunia omnino decem illa, quorum media sunt tria, ultima septem.

Fff 4

CA-

(a) Ea lege, qua dictum est cap. 1. n. 8.

CAPUT QUARTUM.

*Describuntur supplicationes quomodo fiebant
in terra Israelitica.*

I.

QUotidie per ultima jejunia septem ista, quæ pluvix causa indicuntur supplicationes fiebant in hunc modum. Arca foederis efferebatur in urbis plateam, in quam conveniebant omnes induri sacco, deinde cinis exustus ponebatur & in arca foederis, & in legis volumine ad augendum luctum, & commovendos spectantium animos: tum e plebe aliquis in caput Principis supremi senatus, itemque in (a) Patris ejusdem senatus caput, ubi phylacterio induitur, cinerem ponebat, ut pudore suffusi redirent in viam: post in suis quisque capite cinerem locabat.

II.

Postea senex, qui idem doctus esset, statuebatur in medio cætu, atque cætus universus confidebat: sin, nullus esset excultus doctrina senex, literatus homo deligebatur: hoc etiam deficiente eligebatur vir venerabilis dignitate formæ, qui cætum admone-

ret

(a) Erat in supremo senatu alter a principe qui Pater senatus vocabatur quod sibi nomen asciscit etiamnum cujusque Synagoga summus Rabbinaus.

ret his fere verbis : Fratres nihil efficit saccus , nihil jejunia , quod in Nivitis cernere licet , de quibus nulli scriptum legetis ; Et respexit Deus saccum illorum , atque jejunium : sed enim & vidit Deus opera eorum , quia conversi sunt de via sua mala : & misertus est &c. tum illud commemorabat Prophetæ dictum , scindite corda vestra non vestimenta vestra , quibus deinde addebat ejusmodi alia , ut hominis erat captus , donec audientium animos flexerit , eosque adeo ad sinceram poenitentiam reduxerit.

Jon. c. 3.

n. 10.

Joel 2. 13.

III.

Post huius admonitiones , omnes surgebant ad precandum , atque ex omni cætu eligebatur Ecclesiæ minister idoneus , qui in istis jejniis preces funderet : quod si admonitor ille idem dignus esset qui precaretur , ipse preces etiam fundebat ; sin minus , alteri precandi munus tribuebatur.

IV.

At enim quis tandem est idoneus , qui jejniis in istis preces fundat ? ille videlicet qui crebris utitur precibus , qui frequens Legem volvit , Prophetas , & Hagiographa , tenuis & inops , qui neque in liberis suis aut domesticis , neque propinquis aut consuetudine conjunctis ullum habet hominem flagitiosum , qui domum ha-

F ff 5

bet

bet scelere vacuam, cujus adolescentiam nulla attingit infamia, humilis, plebi acceptus, & dulcedine vocis suavis: His cum accesserit senectus, præclarum est: verum in quo hæc insunt omnia, ille preces fundat, etsi senectus abest.

V.

Hic igitur synagogæ minister primò soliras preces fundebat ad precationem illam, cujus in extrema parte est, *benedictus esto tu Domine redemptor Israel*, tum recitabat aliquot è scriptura sacra versus, qui continentes verba recordationis ac clangoris cum præsentē calamitate congruerent: atque è Psalmis dicebat illos: *Ad Dominum cum tribularer clamavi & exaudivit me, &c. Levavi oculos meos in montes unde veniet auxilium mihi: &c. De profundis clamavi ad te Domine: Domine exaudi vocem meam: &c.* Ad extremum recitabat psalmum illum, qui inscribitur, *Oratio pauperis cum anxius fuerit, & in conspectu Domini effuderit precem suam*, incipit autem. *Domine exaudi orationem meam & clamor meus ad te veniat.*

VI.

His etiam, quantum poterat, obsecrationes adjugebat humiles, & supplices preces: deinde redibat ad precationem illam: *Respice, quæsumus afflictionem nostram, & causam nostram*

stram discepta, festina liberationem nostram perfectam propter nomen tuum: fortis enim es, & præpotens liberator. Tum Deum obtestabatur atque obsecrabat, quas obsecrationes, ita demum concludebat. Qui respondit Abrahamo Patri nostro in monte Moria, is respondeat vobis & lamentabilem exaudiat vociferationem vestram hodie; benedictus esto tu Domine redemptor Israël.

VII.

Postea continuas addebat preces illas sex: sed & earum cuique obsecrationes supplices adhibebat, atque aliquos versus vel è Prophetis decerptos, vel è reliqua scriptura sacra, prout in ea versatus erat, & clausulam ex istis unam adjiciebat.

VIII.

Primæ quidem precationi istam. Qui exaudivit Mosem & Patres vestros in mari rubro, is audiat vos & clamorem vestrum excipiat, benedictus esto Domine qui recorderis ea, quæ sunt oblivione obruta.

IX.

Secundæ hanc. Qui Josuem audivit in Galgala, is vos exaudiat & lamentationem vestram, benedictus esto tu Domine qui exaudias clangorem.

X.

In tertia autem precatione, hac utebatur.

rebaturs clausula. Qui audivit Samuelem in Masphath, (a) idem ille vos audiat hodie, atque ejulationem vestram acceptam habeat, benedictus esto tu qui vociferationem exaudias.

XI.

Quartæ hanc clausulam imponebat. Qui audivit Eliam in monte Carmel, ipse vos die isto audiat, & lamentabilem vocem vestram, benedictus esto tu Domine qui preces audias.

XII.

Quintæ istam: Qui audivit Jonam (b) in ventre piscis, idem ille vos hodie audiat, & vociferationem vestram, benedictus esto tu Domine qui audias tempore adverso.

XIII.

Sextam denique ita concludebat. Qui audivit Davidem, & filium ejus Salomonem Hierosolymis, idem ille vos audiat hodie, & lamentabilem vocem vestram, benedictus esto Domine qui terræ misereris. Populus autem omnis postquamque precationem, Amen, respondebat, ut solet.

XIV.

(a) 1 Sam. 7. v. 5. Dixit autem Samuel: congrega universum Israël in Masphath, ut orem pro vobis Dominum. Ibidem v. 9. Et clamavit Samuel ad Dominum pro Israël, & exaudivit eum Dominus.

(b) Jona 2. v. 2. Et oravit Jonas ad Dominum Deum suum. Ibidem v. 3. Et dixit; Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me &c.

XIV.

Septimo loco hanc precem fundebat. *Medere nobis Domine ; ut sanemur , opitulare nobis , ut adjuvemur . Nam laus nostrā tu es : itaque remedium affer & medicinam contra morbos omnes , dolores , & afflictiones nostras . Nam tu , Deus ; medicus es misericors & fidelis , benedictus esto , tu Domine , qui sanas aegrotos populi tui Israël . Tum precibus ritè absolutis tubæ clangor edebatur : Atque hoc quidem institutum in omnibus terræ Israëliticæ locis tenebatur .*

XV.

Hierosolymæ verò conveniebat populus omnis in montem templi , versus portam orientis hac precandi ratione cum uteretur . Ac cum Synagoga minister pervenisset istuc ; Qui exaudivit Abraham &c. dicebat , benedictus esto tu Domine Deus noster , Deus Israël à seculo in sæculum , benedictus esto Domine redemptor Israël : populus autem respondebat , benedictum esto gloriosum nomen ejus , cujus regnum perduraturum est in perpetuum ; tum Synagoga præcōtibicinibus dicebat , date sonitum filiū Aaron , date sonitum , & qui precandi munereungebatur , repetebat , Qui exaudivit Abraham patrem nostrum in monte Moria ipse hodie vos audiat & lamentabilem vocifera-

ferationem vestram, post Sacerdotes: tunc dabant tubæ sonitum, primò integrum, deinde fractum, & denuò integrum.

XVI.

Sequentem precationem, primam videlicet ex illis sex; quæ adduntur, similiter concludebat: benedictus esto Dominus Dominorum. Deus Israël à seculo in sæculum, benedictus esto tu qui recorderis ea, quæ sunt oblivione obruta: tum Synagogæ Præco proclamabat, date clangorem, filii Aaron, date clangorem: ac qui precabatur dicebat: Qui exaudivit Mosem & Patres vestros in mari rubro, idem ille vos audiat hodie, & clamorem vestrum excipiat, & postea dabatur tubæ sonitus primò fractus, deinde integer, iterumque fractus.

XVII.

Sic in reliquis precibus, in alia proclamabat Synagogæ Præco, date sonitum, in alia, date clangorem, donec septem illæ precationes absolverentur; ita, ut sacerdotes modo sonitum fractum darent duplum, & unicum integrum, modo duplicem integrum, & unicum dumtaxat fractum. Atque ibi loci cum dabatur tubæ sonitus, dabatur etiam buccinæ cantus, ut supra diximus.

XVIII.

Sed ubicunque locorum per septem
je-

jejunia ista, post suas preces populus universus pergit ad mortuorum sepulchra, ubi plorat & orat: Hoc autem significat, en occidistis omnes, velut qui hic siti sunt, nisi de via vestra deflectatis. Similiter per totum orbem terræ cunctis quæ calamitatis ergo indicuntur, jejuniiis, additur illa (a) precatio quæ clausula nominatur.

CAPUT QUINTUM.

De jejuniiis illis quæ servantur ex scriptura sacra.

I.

CERTIS quibusdam diebus, quoniam in graves inciderunt miseriae, jejunium servant Judæi omnes: quo magis quisque cogitet ingredi viam poenitentiae, ac memoria repetat cum flagitia sua, tum etiam majorum scelera, eorum, quæ nunc facimus, similia, quibus illi sibi & nobis clades istas contraxere: rerum enim istarum memoria sanè ad bonam frugem reducit, ut ait Propheta, *Et confitebantur peccata sua, & iniquitates patrum suorum, &c.* *Nehem. 9. v. 2.*

II.

(a) Hæc precatio quod sub horam claudendarum templi portarum adhiberetur, eam nomine clausula nuncuparunt.

Dies illi sunt, tertius Septembris, quo est interemptus (a) Godolia filius Ahicam, atque extinctum est lumen illud gentis Israeliticæ, quod in eo superaverat; ex quo qui in terra Israelitica (b) residui erant in exilium ejeti. Decembris decimus, quo Nabuchodonosor regum Babyloniorum impurissimus Hierosolymam obsedit, & in summas civitatem angustias adduxit. Septimus decimus Junii, quo acciderunt quinque hæc: fractæ Decalogi tabulæ, sublatum è priori templo sacrificium jube, & muri Hierosolymæ rupti in eversione secunda, exusta lex ab impio Apostomo, & constitutum in templo idolum. Julii nonus, quo item quinque res evenere: Decretum est Israelitis in solitudine, ut ne intrarent in terram promissam, templum utrumque eversum, capta urbs amplissima nomine Bithur, (d) quæ quàm plurima Israelitarum millia, & myriades benè multas continebat, qui sibi regem magnum constituerant adeo, ut & cunctæ

(a) Jer. 41. v. 2. Surrexit autem Ismaël filius Nathanæ & decem viri qui cum eo erant & percusserunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan gladio & interfecerunt eum quem præfecerat rex Babylonis terræ.

(b) 2 Reg. 25. v. 22. Populus autem qui relictus erat in terra Juda, quem dimiserat Nabuchodonosor Rex Babylonis præfecit Godoliam filium Ahicam.

(c) Vel Adriano imperante.

Etæ Israëliticæ genti & sapientissimis quibusque Christus esse (a) videretur; urbs illa cecidit in potestatem alienigenarum, à quibus ejus incolæ sunt omnes ad unum interfecti, quæ clades haud minor fuit everfione templi. Eodem illo die ad calamitatem constituto Tyrannus Rophus & templi fundamenta, & vicinitatem ejus aratro vertit, ut compleretur prædictum id, *Sion quasi ager arabitur.* Mich. 3. v. 12.

III.

Atque hæc quidem jejunia quatuor planè commemorantur à Propheta Zach. 8. *Jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium septimi, & jejunium decimi erit &c.* jejunium quarti est decimus & septimus dies Junii, qui est quartus anni mensis, jejunium quinti significat nonum diem Quintilis, jejunium septimi, indicat tertium diem Septembris, mensis ordine septimi, jejunium decimi significat decimum diem Decembris, quippe qui decimus est anni mensis.

IV.

(a) Hic sanè quàm gravissimi auctoris locus non parum confert ad convincendos hujus ætatis Judæos suæ in Christum Jesum perfidiæ. Nam cum habeant compertum vel Adriano imperante à cuncta Israëlitarum plebe, & à sapientissimo quoque suæ gentis judicatum, rancinia de Christo jam tum consummata esse, quid porro est quod Christum adhuc expectent? non veniet denique: nisi ut judicet vivos & mortuos.

Jam verò consuetudo atque institutum est universæ gentis Israëlitiæ, ut jejunium tertio decimo Februarii celebrent omnes, memores jejuniorum illorum, quæ servarentur temporibus Haman, ut scriptum est, *Et illi observanda susceperunt à se, & à semine suo, jejunia & clamores, & sortium dies &c.* Quod si tertius decimus Februarii in Sabbatum incidat, præcedente die Hebdomadæ quinto, qui est ejusdem mensis undecimus jejunium servant: ex illis autem quatuor jejuniis quod in sabbatum incidat, differtur in posterum diem sabbati; sin accidat vigilia sabbati, eodem die servatur. Sed his jejuniis neque datur clangor neque precatione utimur illa quæ clausula vocatur, mane autem ac vesperti recitatur è lege ista sectio. *Moyse autem orabat Dominum Deum suum dicens: Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de Terra Ægypti, in fortitudine magna & in manu robusta.* 12. *Ne quæso dicant Ægyptii: Callide eduxit eos ut interficeret in montibus; & deleret è terra, quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui.* 13. *Recordare Abraham, Isaac, & Israël servorum tuorum; quibus jurasti per te ipsum dicens: Multiplicabo semen vestrum sicut stel-*

las celi : & universam terram hanc ,
 de qua locutus sum , dabo semini vo-
 stro , & possidebitis eam semper. 14.
 Placatusque est Dominus ne faceret ma-
 lum quod locutus fuerat adversus populum
 suum. Et dixit Dominus ad Moysen :
 Præcide tibi duas tabulas instar priorum ,
 & scribam super eas verba , quæ ha-
 buerunt tabulae quas fregisti. 2. Esto
 paratus manè , ut ascendas statim in
 montem Sinai , stabisque mecum super
 verticem montis. 3. Nullus ascendat te-
 cum , nec videatur quispiam per totum
 montem : boves quoque & oves non pa-
 scantur è contra. 4. Excidit ergo duas
 tabulas lapideas , quales antea fuerant :
 & de nocte consurgens ascendit in mon-
 tem Sinai , sicut præceperat ei Domi-
 nus , portans secum tabulas. 5. Cum-
 que descendisset Dominus per nubem ste-
 tit Moyses cum eo , invocans nomen Do-
 mini. 6. Quo transeunte coram eo , ait ;
 Dominator Domine Deus , misericors &
 clemens , patiens & multæ miserationis ,
 ac verax. 7. Qui custodis misericor-
 diam in millia : qui auferis iniquitatem
 & scelera ; atque peccata , nullusque
 apud te per se innocens est. Qui reddis
 iniquitatem patrum filiis ac nepotibus
 in tertiam ac quartam progeniem. 8.
 Festinusque Moyses , curvatus est in
 terram , & adorans ait. 9. Si inveni
 gratiam in conspectu tuo Domine , obse-
 cro , ut gradiaris nobiscum , (populus

enim duræ cervicis est) & auferas iniquitates nostras, atque peccata, nosque possideas. 10. Respondit Dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis, signa faciam quæ nunquam visa sunt super terram, nec in ullis gentibus: ut cernat populus iste, in cujus es medio, opus Domini terribile, quod facturum sum.

Atque his etiam jejuniis omnibus præter nonum Julii datur licentia comedendi noctu.

V.

Incunte mense Julio læritia quidem minuitur omnis, sed Hebdomada illa, in quam incidat nonus Julii dies, nefas est capillum tondere, vestimenta lavare, & alba induere etiam linea usque ad exactum jejunium. Nec verò fas est eâ hebdomadâ lavare quidquam, ut in tempus à jejunio futurum reponatur. Nunc eadem hebdomada Judæi solent etiam abstinere carnis usu atque balnei; immo verò loca sunt, ubi à Kalendis ad exactum jejunium, nulla ad vescendum bestia mactatur.

VI.

Jam de ipso die nono Julii, nox ejus idem prorsus habet jus, atque dies: hujus vigilia oportet ante deficientem lucem cœnare. Nam crepusculo cibum capere nefas est, haud secus ac solennitate expiationum. Nec

Nec quisquam potest in ultima mensa aut carnem edere aut potare vinum. Sedenim licet bibere recens à torculari vinum ; quod ad summum triduo est expressum ; itemque carnem triduo vel diutius salsam comedere. Sed non amplius uno pulmento apponatur.

VII.

Sic se res habent si vigilia comedatur à meridie. Nam ante meridiem , quod libuerit edere licet etiam in ultima mensa. Itemque si vigilia noni Julii inciderit in sabbatum , cibi & potionis quantum opus fuerit capere licet , atque regalibus adeo mensam onerare epulis. Quin etiam ipse nonus Julii dies si in Sabbatum incidat , nullo prorsus cibi genere oportet abstinere.

VIII.

Hoc quidem pacto vivit vulgus non nimium patiens laborum : sic autem prisci homines religiosi. Vigilia diei noni Julii afferebatur homini solitario fragmentum panis sicci , sale confecti , & in aqua macerati , qui residens humi inter furnum & larem panem illum edebat & potabat scyphum aquæ mæstus , desolatus ac plorans , velut qui mortem alicujus è suis luger. Atque sic par est facere sapientes , aut proximè accedere. Nos quidem ætate nostra nullum omnino

pulmentum, ne lentium quidem, comediurus vigilia noni Julii, nisi incideret in Sabbatum.

IX.

Nutrices & pręgnantes mulieres jejunium servant nono Julii die solido. Pręterea eo die nemini licet corpus lavare aut in calida aut in frigida, nec digitum quidem in aquam immergere, nec voluptatis gratia se ungere, nec calceos induere, & quisque uxore etiam tenetur abstinere, quemadmodum in expiationum solennitate. Eodem die, ubi consuetudo fert, licet operi vacare, secus autem ubi est cessandi mos: sed ubique discipuli sapientium feriantur à studiis. Porro sapientes asseverant, fore, ut qui opus eo die facit nullam rei prosperitatem habeat unquam.

X.

Non dicunt sibi salutem discipuli sapientium nono Julii, sed ingemiscunt & dolent, sin illos salutarit plebejus aliquis, salutem ei reddunt quidem, sed voce languenti & prono capite. Interdicta est etiam nono Julii lectio Legis, Prophetarum, & reliquę scripturę sacrę, (a) Misnæ (b) Expositionum & (c) Talmud Narratio-

(a) Liber ille continet traditiones compressę scriptas.

(b) Iste paulo fufius tractat easdem traditiones.

(c) Traditiones omnes perquã copiose pertractat.

tionum jucundarum. Quid multa? nihil omnino legi fas est præter librum Job, Lamentationes Jeremiæ & acerba ejus alia dicta. Vacant Scholaſtici, & ſapientium aliqui ſolent eodæ non induere phylacterium capitis.

XI.

Vaſtato Templo, ſapientes illius ætatis ſanxerunt ne Judæorum ulli domus ita comparetur unquam, ut & ornata picturis, & figuris inciſa ſit inſtar regiarum. Sed conſeſſum eſt ut quiſque domum ſuam vel luto vel calce oblinat, ſi modo ſpatium cubiti quadratum exadverſum januæ ſine litura relinquat. Attamen qui domum emerit, cujus ſint picti parietes atque cælati, teneat; nec eſt neceſſe, ut à parietibus quidquam abra- dat.

XII.

Sanxerunt etiam, ut qui ad agendum convivium hoſpitibus menſam apponit, curet, ut in convivio deſideretur aliquid, & menſam ex aliqua parte vacuam lancibus idoneis relinquat. Item, ut cum mulier argento ſe & auro exornat, omittat ex ornamentis ſolitis aliquod, ne mundus ſit ex omni parte perfectus. Itemque ut ſponſus cum uxorem ducit domum, cinerem exuſtum in capite ponat, videlicet in ſede phylacterij.

Psa 137.
v. 5.

omnia sunt in memoriam deletæ Hierosolymæ quia dictum est. *Si oblitus fuero tui Ierusalem, oblivioni detur dextera mea.*

XIII.

Isaia 24.
v. 9.

Præterea interdixerunt ne quisquam canat fidibus. Et verò neque fidibus, neque ulla re ad harmoniam canente licet uti ad lætitiā. Sed illarum etiam audire cantus nefas est, imò & voce canere super vino, quia dictum est, *cum cantico non bibent vinum*. Jam verò consuevere Judæi universi aut Dei canere laudes, aut gratiarum actiones vel simile quid in conviviliis modulari. Postea vetarunt etiam quemquam capiti coronam imponere nuptialem, sponsum autem quâcunque caput induere coronâ, quoniam

Ezech. 21.
v. 26.

scriptum est, *aufer adarim, tolle coronam*. Sponsæ verò interdixerunt coronâ ex argenti & auro, sed enim concessere contexam e funibus coronam.

XIV.

Isa. 64.
v. 10.

Qui deletas Judææ videt civitates, dicat, *Civitas sancti tui, facta est deserta, &c.* Et vestes dilaceret. Qui

Ibid.

vastitatem comit Hierosolymæ, oportet dicat, *Ierusalem desolata est, &c.* Qui videt templi exustionem dicat,

Ibid. v. 11.

Domus sanctificationis nostræ, & gloria nostræ, ubi te laudabunt patres nostri facta est in exustionem ignis, &c.

Tum

Tum vestes laceret. Sed ex quo tandem loco vestes oportet lacerare? E Sophim. Sed cum perveneris ad templi sedem iterum scindenda sunt; qui autem adveniens è solitudine primum incurrat in templi sedem; vestes descindat propter vastitatem templi, tum lacerationem hanc amplificet propter Hierosolymæ ruinam.

XV.

Atque his de causis oportet hominem & stantem & manu sua discindere vestes, omnes scilicet quibus est indutus, sic, ut à pectore denudetur: neque illas resarciat unquam, habet tamen licentiam earum connectendarum, complicandarum, colligendarum & consuendarum in speciem scalæ.

XVI.

Si quis sæpius ventitet Hierosolymam, cum inter adventus duos pauciores quàm triginta dies intercesserint, non tenetur vestes discindere denuò. Sin effluxerint dies triginta, rursus oportet vestes scissas.

XVII.

Atque illa, quorum hic mentionem feci, jejunia nulla erunt tempore Christi; immò etiam convertentur in dies festos, ut scriptum est, sic dicit Dominus exerci- *Zach. 8.*
tuum *v. 19.*

et ieiunium quarti & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium & letitiam, & solennitates praeclaras, veritatem tantum & pacem diligite.

1941

1. The first of these is the fact that the
 2. second of these is the fact that the
 3. third of these is the fact that the
 4. fourth of these is the fact that the
 5. fifth of these is the fact that the
 6. sixth of these is the fact that the
 7. seventh of these is the fact that the
 8. eighth of these is the fact that the
 9. ninth of these is the fact that the
 10. tenth of these is the fact that the

14

TRAC-

2. 10. 19
- 10. 19

XXXIV.

TRACTATUS

DE

SOLENNITATE

EXPIATIONUM.

In hoc omni tractatu de celeberrimo Expiationum die, qui est decimus Septembris agitantur præcepta legis omninò quatuor, duo videlicet jussa & totidem vetita. Illa sunt ita concepta, *eo die ferandum ab opere, servandum eo die jejunium*: hæc autem expressa sic, *nullum eo die faciendum opus, nihil eo die neque edendum neque bibendum*. Atque præceptorum istorum expositio in his tractatur capitibus.

CA-

CAPUT PRIMUM.

Expiationum die ab omni opere requiescendum, quidquid est sabbato factu nefas idem hoc expiationum die nefas esse, & sabbatum ab expiationum die in una dumtaxat operum cum contumacia factorum poena discrepare.

I.

*Lev. 23.
v. 32.*

*Lev. 16.
v. 29.*

Imporando lex præscribitur quisque decimo die Septembris ab opere omni requiescat. Etenim in illa scriptum legitur, *Sabbatum requiesionis est*: Sed eo die qui facit opus, legem violat iubentem atque vetantem, quia dictum est etiam, *in mense septimo, decima die mensis &c. nullumque opus facietis*. Quid verò poenæ erit eo die facientis opus? Si sciens id libensque molitus sit (a) excisione plectitur: si imprudens facit, solemne ac statutum pro peccato sacrificium faciet.

II.

Ob quodcunque opus Sabbato factum cum contumacia lapidibus obruitur homo, illud decimo die Septembris item cum contumacia factum excisio

(a) Excisio seu excidium, quod Rabbini & in opere Talmudico passim, & alibi etiam vocatur mors immissa divinitus, est, Judæis quidem certè, præmatura mors, qua Deus ob certa quædam scelerum genera homines afficiat.

cisio sequitur. Quod autem Sabbato factum exigit statutum pro peccato sacrificium, idem exigit sacrificium expiationum die, ac quidquid sanctum est, ne Sabbato fiat, etsi non est ex illis interdictis operibus, idem nefas est expiationum die fieri, & qui ejusmodi aliquid fecerit expiationum die iridem, ut Sabbato (a) verberatur propter contumaciam. Porro quod Sabbato non licet de loco moveri, hoc item expiationum die transferri nefas est, quæque ne Sabbato vel dicantur vel efficiantur cum sit adhuc in integro res, interdictum est, ea ita prorsus habentur etiam expiationum die. Ad summam rebus in istis Sabbatum inter & diem expiationum nullum est discrimen aliud, nisi quod qui Sabbato præfractè faciat interdictum opus lapidibus obruitur, expiationum verò die mulatur excisione.

III.

Atqui fas est expiationum die post vespertas olera parare, eorum videlicet auferendis foliis rancidis, minuendo reliquo, & simili ratione ad edendum accommodando. Item post

(a) Poena hæc non est eadem quæ in lege commemoratur: Lex enim plagas præscribit omnino undequadragesima, cum qui sapientium decreta contumaciter perfringit sine modo, sine numero verberetur.

post vesp̄as nūces frangere , & exue-
re cortice mala punica propter animi
languorem licet. Rursumque hæc
eadem expiationum die fieri nefas est ,
cum in Sabbatum inciderit. Jam ve-
rò inveteravit tam in oriente , quàm
in occidente , ut populus omnis ab
his se rebus abstineat esurialibus feriis
istis , easque Sabbati instar habeat ad
omnia.

I V.

In hunc expiationum diem impe-
ratum est adhuc unum , ut quisque
cibo & potione abstineat : est enim
Lev. 16. in lege dictum , *affligetis animas ve-*
v. 29. *stras* : sic autem est traditum , ad ani-
mam omninò nullam pertinere affli-
ctionem aliam , quam jejunium. (a)
Itaque qui servat eo die jejunium, exse-
quitur imperium : Sed, enim qui cibi
& potionis aliquid eo die capit & le-
gem perrumpit imperantem , & pro-
hibentem negligit. Namque scri-
Lev. 23. ptum est , *omnis anima quæ afflicta*
v. 29. *NON fuerit die hac , peribit de popu-*
lis suis. Cum igitur excisionem scri-
ptura sacra minitetur ei , qui se non
macerabit , perspicuum est nobis eo
die cibo & potione abstinendum esse ,
atque adeo illis si quis imprudens usus
esset , solenne & statutum pro peccato
sacrificium faciat.

V.

(a) Quibus autem diebus Judæis servanda sunt je-
junia , iis ipsis interdictum est potione iudem , ut cibo.

Porro auditione accepimus interd-
ctum esse, ne quisquam eo die se la-
vet, aut ungat, aut calceos induat,
aut cum uxore rem habeat: immo e-
tiam lege significatur ab his abstin-
dum esse rebus itidem, ut à cibo &
potu: namque in lege scriptum est,
sabbatum requietionis est: sabbatum si- Lev. 23.
gnificat intermissionem à victu facien- v. 32.
dam esse, *requietionis* autem indicat
hæc etiam omittenda. Licet igitur
solum illum, qui cibum aut portionem
isto die ceperit vel excisione lex coer-
ceat vel sacrificium jubeat facere, ta-
men si quis eo die se laverit, unxe-
rit, calceis induerit, aut cum uxore
sua corpus miscuerit, propter contu-
maciam verberatur.

VI.

Et sicut in hunc diem oportet ab-
stinere se ab opere & nocte & luce,
ita etiam noctu & luce, ita etiam no-
ctu & luce in hunc diem oportet ab-
stinere se à cibo & potu: immò verò
ex profano die huic sancto addendum
est aliquid tam ad ingressum, quàm
ad exitum: est enim in lege dictum,
& *affligetis animas vestras die nono à* Lev. 23.
vespera, id est, jejunium & macera- v. 32.
tionem incipe jam inde à vespera diei
noni qui est proximè ad decimum:
sed ad exitum quoque oportet jeju-
nium aliquantulum producere in no-
ctem

**Lev. 23.
v. 32.**

Item undecimi, quæ tangit diem decimum, ob illud legis dictum. *A vespera ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.*

VII.

Mulierēs autem, quā die nono mensis Septembris edant & bibant ad noctem usque, nescientes ē die profano aliquid sacro addendum esse, nequaquam deterrentur, ne porro scientes idem committant præfractē : neque enim fieri potest, ut in singulis familiis apparitor adsit, qui cuiusque mulieres contineat, quamobrem melius est sinere illas errare inscientes, quàm peccare præfractē. Atque ita cum mulieribus agitur in omnibus rebus hujus similibus.

15

CA

CAPUT SECUNDUM.

Quantum oporteat cibi captum, ut sequatur pœna; quid sit futurum si quis escas alioquin interdictas comederit: quid, si quis ejusmodi res comederit, qua non sint ad vescendum hominibus apta: quomodo habendus sit ager periclitans, vel gravida mulier quam aliquid cibi odoratam ceperit edendi cupiditas: quo pacto sint exercendi pueri & puella natu minores.

I.

SI quis expiationum die de rebus ad vescendum homini aptis comederit ad magnitudinem dactyli majoris, qui est ovo paulo minor pœnam solvet; atque omnia ciborum genera ad implendum hunc modum, inter se conjunguntur. Itemque bibentem de portionibus ad hominum usum idoneis plenitudinem buccarum suarum pœna sequitur: potus enim modum facit cujusque bibentis bucca. Quid autem est, quod requiratur ad illam buccarum plenitudinem? Ut, si in latus unum seponatur liquor, geminæ buccæ plenæ liquoris esse videantur. Atque id in homine mediocris staturæ judicatur esse paulo minus quartario. Atque hic etiam modus ex

Fasc. VII.

H h h

omni-

omnibus potionum generibus quamvis inter se discrepantibus conficitur, idem verò modus è cibo & portione consilari nequit.

II.

Unum & idem est expiationum die capere cibos alioqui licitos aut interdictos, velut carnem victimæ pacificæ, quæ in tertium diem remansit, (a) residuam ex hostia pro gratiarum actione immolata carnem, fructus à quibus non sint ablata decimæ, carnem bestiarum morticinæ, aut disceptæ, adipem & sanguinem: quando enim comeduntur ea, quæ homini cibo sunt, excidium sequitur, quæ est poena capientis cibum expiationum die.

III.

Si quis ea die cibum aut portionem capiat infra modum hunc, non mulatur excidio. Nam si lege interdictum, ne quisquam ad dimidium hunc modum cibum aut portionem capiat, tamen excidium non sequitur, nisi constitutum hunc modum: sed enim qui cibum aut portionem capiat ad dimidium modum, propter contumaciam verberibus cæditur usque ad necem.

IV.

Si quis paulum cibi capiat, tum ali-

(a) Cujus carnes eadem comeduntur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane, *ibid.* v. 15.

aliquantisper moratus rursus comedat aliquid, cum ex quo primum incepit comedere, usque dum ultimo cessavit, omnino id effluerit spatium, quod ad ova comedenda tria suppetat, cibus unus alteri conjungatur ad implendum præscriptum modum: sin eo plus intercesserit temporis, nequaquam componantur una. Similiter si quis modica usus portione moram fecerit, & aliquantulum deinde portionis adhibuerit denuò, si ex quo primò potare cœpit, usque dum secundo desit, id solum fuerit spatium, quæ laticis quartarium potare possis, portiones componentur; secus autem, si longius fuerit intervallum.

V.

Si quis autem aut ejusmodi res ederit quæ non sunt hominibus aptæ ad vescendum, uti amara quædam olea, uti putida illa seriphim, quæ dicuntur; aut portionibus sit usus illis, quæ ad potum humanum idoneæ non sunt, velut muria, embamma, acetum merum, is quantumvis comederit, quantumvis biberit excidio quidem eximitur; sed propter contumaciam verberibus cæditur ad necem usque.

VI.

Qui verò biberit acetum aquâ mixtum poenam dabit. Qui piper aut zingiber aridum manderit, eximitur.

H h h 2

poena:

pœna: hoc idem virens adhuc si quis manderit pœna multabitur. Pampinos si est aliquis, nulla sequitur pœna. Nam si quis sarmenta comederit pœnam solvet; sarmenta scilicet ea, quæ in vitibus apud terram Israëliticam existunt ab anni (a) principio ad expiationum diem: etenim deinceps pro duro habentur ligno, cujusmodi si quis isto die comederit nulla pœna tenetur: eademque ratio sit aliorum similium.

VII.

Si quis unà cum tosta carne salem comederit, res illæ duæ inter se conjungentur ad conficiendum modum fixum. Oleris item embamma unà cum olere jungetur ad explendum statutum modum: namque pulmentorum condimenta, quæ sunt pulmentis immixta pro pulmentis habentur ipsis. Si quis expletus adhuc aliquo cibi genere, quo se adeo ingurgitaverit, ut illius ipsum teneat satietas, eundem nihilominus expiationum die capiat cibum, etiam cum satietate & fastidio, pœna eximitur itidem, uti si quis comederet aliquid hominibus ad vescendum minimè aptum. Nam si hoc cibi genus aptum sit

(a) A Calendis Septembris, quibus incipit Judæorum annus civilis, ad decimum diem ejusdem mensis, quo habentur esuriales feriæ.

fit homini fame laboranti , tum satiato quidem certè non est idoneum.

VIII.

Ægrotanti periculose , atque expiationum die cibum requirenti , quamvis medici peritissimi negent illi cibo esse opus , ministratur nihilominus cibi tantum , ut ipse dicat se habere satis. Sin negat ægrotus se indigere cibi , medicus autem ait illum esca egere , ægroto quidem cibaria dantur jussu medici , at illius periti , & in arte sua valde exercitati. Quod si medicus unus ægroto esse opus cibo dicat , medicus autem alter neget cibi ægrotum indigere , item , ægroto cibus ingeretur : si medicorum multi existiment ægroto necessarium esse alimentum , multi que contra nihil illi opus esse cibo sentiant , licet aut majorem medicorum partem , aut eruditissimorum auctoritatem sequare , si modo ægrotus ipse non significet se opus habere cibo : namque hoc significanti cibus suppeditatur. Quod si ægro ipso nihil quidquam indicante medici dissideant inter se , atque omnes cum in arte sua sint æquè versati ; tum etiam in utraque sententia par sit medicorum numerus , ægroto similiter cibus ingeretur.

IX.

Si mulier prægnans aliquem odorata cibum , edendi libidine incenda-

H h h 3

tur,

tur in aurem illi susurramus celeberrimum expiationum haberi diem; quod si restinguat illius libidinem, benè res habet: sin minus, illi conceditur, ut cibo animum expleat suum, & quem arripuit bulimia, eum quoque cibariis explemus usque dum illius illustrentur (a) oculi. Quin etiam eidem illi morticinæ bestiae carnem, & reptilia quoque damus edenda continuo, ne quid moræ fiat, dum reperiatur, quo vesci liceat.

X.

Pueri verò vel annos nati novem, vel decem per horas aliquas in jejuniis sunt exercendi: uti si consueverint (b) secunda diei hora cibum capere, hoc expiationum die capiant cibum hora tertia: & si alias assueverint cibum capere ad horam tertiam, oportet expiationum die abstineant esca usque ad horam quartam: denique pro viribus puer id ætatis exerceatur in jejuniis ad horas plures aut pauciores. Sed agentes annos undecim sive mares, sive foeminae solidum diem jejunium ducunt: id verò ex decreto sapientium, qui quidem hoc spectant, hoc volunt, mature pueros in-

(a) Hoc enim morbo laborantis caligari dicuntur oculi, quibus lumen redditum indicio est, hominem è morbo convaluisse.

(b) Quæ ad nostram temporis observationem octava est.

institui ad legis observationem.

XI.

Verum & puellæ annos natæ duodecim & diem unum, & pueri annos tredecim & diem unum agentes, si pubertas illorum jam extiterit præcepta ad omnia habentur instar majorum natu, adeoque jejunia complere prius tenentur ex lege: si necdum pubescant, parvuli existimantur, qui quidem jejunia non complent omnino, nisi ex scribarum decreto. Qui vero nati sint pauciores, quam novem annos, ii expiationum die nullatenus sunt jejuniomacerandi, ut ne in (a) gravissimum vitæ periculum & discrimen adducantur.

CAPUT TERTIUM.

Exceatne expiationum die lavare se atque lustrare: an ad ejusdem ingressum oporteat accendi lucernam: & pueris etiam an interdictum sit, ne isto die calceamentis utantur.

EXpiationum die neque calida neque frigida fas est lavare aut cor-

Hh h 4.

(a) Tristius enim curantur ægrotantes pueri, quam ætate jam provecti.

pus totum aut illius unicum membrum : quin etiam digitorum minimum nefas est in aquam immergere. Reges autem & mulieres viro nuptæ recens licentiam habent lavandi vultus ; hæ ut ne marito vilescant , illi ut appareant formosi , propter illud

Isa. 33. 17.
Textus
Hebraicus
ita habet,
*regem in
pulchritu-
dine sua
videbunt
oculi tui.*

Isaia dictum , *regem in decore suo videbunt oculi ejus.* Sed mulieres quamdiu debent vocari nuptæ recens ? nimirum post nuptias , diebus omnino triginta.

II.

Si quis sit fimo contaminatus aut luto , is more consueto lavabit partes inquinatas , nec est quidquam , ex quo sollicitus sit : item mulieres è manibus abluent unam , qua pueris dent cibaria : ægroti verò se lavabunt , ut aliàs solent , etsi in nullo versantur periculo salutis : tum qui polluti tenentur ad purgationem sui se in aquam immergere , illi sic , ut aliàs se lavant & die nono mensis Julii , & Expiationum die.

III.

Si quis hoc (a) tempore animadvertat Expiationum die se feminis fluxionem passum esse , cum semen adhuc est humidum , si linteo abstergeat satis est : sin autem aut jam in-

(a) Stante verò templo tenebatur is , ad lustrandum se in aquam immergere ; sed de hoc plura alio loco.

duratum sit, aut humidum quidem, sed turpificatum, partes illas ita contaminatas abluet solum, ut purè ac sanctè fundat preces. Neque conceditur illi, ut corpus totum aut abluat, aut lustrandi causa in aquam immergat. Namque hoc tempore funestus, (a) id est, hominis mortui tactu pollutus, nequaquam lustratur cum se in aquam immerferit; deinde solus usus nunc postulat, ut seminis fluxionem passus sese abluat ad fundendas preces, usus autem potest quidem, quod fas erat, reddere nefas; sed fas reddere, quod sit illicitum, id verò nunquam poterit. Accedat eò, quod Expiationum die seminis fluxionem passus, ut sese in aquam immergerent, non aliàs sit institutum, quàm cum sanctum est, ut omnes seminis lui hac lavandi ratione se lustrarent, sed decretum istud exposuimus, jam antiquatum esse.

IV.

Quod lutum est adeo humidum, ut si illud tangas manu, statim adhæreat, unde madefiat & altera manus, si ad alteram applicetur, in eo confidere nefas sit. Interdictum est etiam, ne quisquam vas fictile repleat aqua, ut eo se vase refrigeret: etenim in vasis latere diffuit aqua: nec verò idem

H h h 5 hoc

(a) Cui lege præscribitur, ut immergendo se lustraret.

hoc facere licet vase è metallo itidem lymphæ referto , ne forte pars quædam corporis aspergatur aqua. Sed pomis se refrigerare , omnino est integrum.

V.

Id verò concessum est , ut quisque vigilia diei Expiationum linteum in aqua maceret , deinde siccatum aliquatenus sub aliquot vestimentis reponat in crastinum manè , ut eo linteum etiam madido vultum perfricat , & nihil est in hoc , quod habeat religioni , quamvis linteum illud contineat humoris , atque adeo frigoris multum.

VI.

Si quis autem aut procedat obviam (a) Magistro suo , parenti , sapientiâ se antecedenti ; aut in academiam pergat lecturus aliqua è voluminibus sacris , is quidem per aquam transverit , etiam si ad collum pertinet , nec est , quod habeat religioni : tum si quis ad rem piam faciendam condescerit aliquò , nec possit inde reverti nisi per aquam , habet transeundi licentiam : nisi enim facias illi redemdi potestatem , rursus deinceps ad rem piam faciendam nunquam perget , ita fiet , ut à pietate deterreatur. Item

(a) Nimirum qui legem docuerit , de quo sic in PIRQUE AVOT. Tantundem metuas magistrum tuum quantum metuas Deum ipsum.

remque pergenti ad fruges suas custodiendas, licet per aquam, etsi ad collum usque penetrat, transire; nec est quod habeat religioni (b) modo ne sub vestium oris exporrigat manus, sic, uti solet diebus profectis.

VII.

Ne unum quidem pedem hoc die licet inferere in calceum aut sandalium, nisi fuerint ex subere, scirpo, & similibus facta calceamenta vel sandalia, quibus quidem & hoc die prodire licet. Nam ut quisque panno pedibus involutis prodeat, concessum est, quia pavimenti durities etiam penetrat ad pedes, & se discalceatum esse nimium sentit. Pueros etiam, quos hoc die licet cibum capere & portionem, tamen a calceis & sandaliis abstinemus.

VIII.

Verum ubi metuendum est a scorpionibus & aliis id genus animantibus, ne mordeant, ibi omnibus omnino licet induere se calceis. Puerperæ quoque ad triginta post partum dies uti calceis licet frigus ei ne noceat. Idem habet jus ægrotus, ut etiam in nullo versetur periculo.

IX.

Quemadmodum nefas est corpus
torum

(b) Quæ ne fiant diebus festis interdictum est, eorum bene, multa permittuntur iisdem fieri diebus festis, dummodo mutetur agendi ratio.

totum ungere, sic nec corporis ungere partem licet: nec verò interest, si unctio hæc ad voluptatem referatur, necne. Sed ægrotanti tametsi prorsus nihil periclitanti licentia datur ungendi sui: itemque illi, cuius caput mala tentat scabies, nec est, quod habeat religioni.

X.

Quibusdam in locis moris est, ut ad appetentem noctem Solennitatis Expiationum accendatur lucerna, hanc nimirum ob causam, ut quemque pudeat uxoris suæ, nec committat, ut cum ea misceat corpus; in aliis contra lucerna non solet accendi, idcirco, ne quis uxoris suæ forte venustatem intuitus, cum illa rem habeat. Sed si Expiationum dies in sabbatum incidat omnes lucernam accendere tenentur: nam accensio lucernæ sabbato quidem debetur.

Finis hujus de Solennitate Expiationum Tractatus.

XXXV.

TRACTATUS

D E

SOLENNITATE

P A S C H A T I S.

IS tractatus complectitur præcepta legis octo, quorum sunt tria jussa, vetita quinque; atque illorum cujusque declaratio est ista. 1. Ne quisquam panem fermentatum comedat die quarta decima Nisan, à meridie: 2. Ut tollatur eadem die fermentum. 3. Ne quisquam his diebus festis septem prorsum edat panem fermentatum: 4. Ne comedat quisquam aliquid mistum cum pane fermentato per ipsos septem dies festos: 5. Ne domi quidem appareat fermentatus panis per totos item dies festos septem: 6. Ne forte inveniatur domi panis fermentatus per ipsos septem dies festos: 7. Ut primâ Paschæ nocte quisque comedat panem azimum: 8. Ut eadem nocte apud quemque narretur illa ex Ægypto discessio. Hæc legis octo præcepta in his tractantur capitibus atque exponuntur dilucide.

CA-

CAPUT PRIMUM.

Quanam pœna sit illius , qui solennitate Paschali panem fermentatum ederit ad olivæ magnitudinem , aut eodem usus sit ad aliam causam.

QUicumque ad olivæ magnitudinem ex pane fermentato comedit in solennitate Paschatis , a principio scilicet diei quinti decimi ad exitum vigesimi primi mensis Nisan , cum id committat præfractè , excidio multatur , quia est in lege scriptum , *Quicumque comederit fermentatum , peribit anima illa de Israël , à primo die usque ad diem septimum: Sicut autem hoc idem admittat imprudens , solenne ac statutum pro peccato sacrificium faciat. Idem verò facit qui manducat , ac qui liguriat , aut sorbeat.*

*Exod. 12.
v. 15.*

II.

Panis fermentatus nulli est per solennitatem Paschatis usui ; ex eo quod sit in lege dictum , *Ne comedatur fermentatum : quo quidem interdicitur , ne ulla ratione in usum vitæ redigatur : Atqui panem fermentatum in solennitate Paschæ si quis apud se esse patiatur ; quanquam non comedit , tamen perumpit legis præcepta*
duo

*Exod. 13.
v. 3.
Vulgata
habet,
ut non
comeda-
tis fer-*

duo, eaque prohibentia: Alterum, *Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis &c.* alterum *Fermentum non inveniatur in domibus vestris.* *Dent. 16. v. 4. Exod. 12. v. 19.*
 Nam panis fermentati, atque ipsius, quo cætera condiuntur, fermenti, interdictio per solennitatem Paschæ prorsus est eadem.

III.

Nemo verò multatur verberibus propter violata præcepta hæc, *Non apparebit &c.* &, *Non inveniatur &c.* nisi qui in solennitate Paschæ aut emit panem fermentatum, aut ipse fermentavit ea mente, ut illo pane efficeret aliquid. Nam qui panem illum fermentatum, quem habuit ante Pascha, non exiulit domo sua, sed per solennitatem Paschæ apud se reliquit sciens, tamen si prohibentia duo violavit præcepta legis; tamen ex eadem lege multari verberibus omninò non debet; eam ob causam, quoniam illo pane fecit nihil: Sed propter contumaciam verberibus cæditur.

IV.

Qui per solennitatem Paschæ permansit panis fermentatus, is nunquam ulli potest esse usui: quâ quidem multâ sapientes affecerunt hominem, qui præcepta hæc, *Non apparebit &c.* *Non inveniatur &c.* perrupit vel imprudens, vel coactus, ne quisquam committat, ut panem fermentatum apud

apud se se per solennitatem Paschæ relinquat idcirco, ut post transactam solennitatem eo pane utatur.

V.

Si in ipsa Paschatis solennitate cum alio vel ejusdem, vel alterius generis cibo commista sit quamvis minuta panis fermentati particula, cibum illum illicitum facit. Contrà si Judæi panis fermentatus, qui permansit ad transactam Paschatis solennitatem, tum demum cum alia aut ejusdem, aut alterius generis esca confundatur; illius edendæ licentia est, tamen si fermentati hujusce panis usu sit interdictum. Nam huic multæ quidem locus est in ipso pane fermentato: si autem is est cum alia esca confusus post solennitatem Paschatis, ut edatur, concessum est.

VI.

Itaque nemo plectitur excidio, nisi qui comederit ipsum panem fermentatum: sed rem cum pane fermentato confusam, velut Babylonix portionis genus id, quod *Kuttach* appellant, ficeram Medorum, aliæque horum similia, quibus sit panis fermentatus immistus, si quis edit ipso Paschate, excidio quidem non multatur: verberatur autem ex lege, in qua dictum

Exod. 12.
v. 20.

est, Omne fermentatum non comedetis. Atenim non est quisquam ex lege

verberandus, nisi qui cibum cum pa-
ne

ne fermentato confusum comedit ad magnitudinem ovorum trium, qui quidem cibus cum pane fermentato mistus contineat, ex ipso pane fermentato similem olivæ magnitudinem ad minimum. Si minus hoc, Lex quidem interdicit, ne comedatur, sed comedentem non damnat verberibus: quanquam verberatur ita, ut qui præfractè legem violavit.

VII.

Ergo ne edatur in solennitate Paschatis quamvis parva panis fermentati particula, interdicitur ab ipsa lege, in qua scriptum legitur *Ne comedatur &c.* Attamen neque excidium, neque solenne ac statutum pro peccato sacrificium sequitur, nisi certum quendam modum, qui continet olivæ magnitudinem. Minus hoc si quis edat præfractè, propter contumaciam verberatur.

Exo. 13. 3.
Respice ad notam articuli secundi hujusce capituli ad principium.

VIII.

Nefas est panem fermentatum comesse die quarta decima Nisan, inde a meridie; id est, ab ineunte hora ejus diei septima: Atque hominem id temporis pane fermentato vescentem verberibus coërcet ipsa lex, in qua dicitur, *Non comedes super eo* (nimirum agno Paschali) *panem fermentatum.* Quod per Traditionem hoc explicatur modo, non comedes panem fermentatum ex ea hora, quæ

Deu. 16. 3.
Habet editio vulgata, in eo.

Fasc. VII.

I i i

fit

fit ad Agni Paschalis, qui serotino crepusculo assolet fieri, immolationem interdum idonea, hoc est, ex hora meridiana.

IX.

Verum sapientes interdixerunt etiam, ne quisquam panem fermentatum edat ab ineunte hora ejus diei sexta; ut ne eveniat, ut violetur id, quod lege sit interdictum. Itaque panis fermentatus ab ineunte hora sexta, ex sapientium decreto erit nefas & esu & quolibet usu ad extremum horæ sextæ: Ab hora autem septima per reliquum diei spatium ex lege interdictus est. Nec quinta quidem ejus diei hora pane fermentato vesci licet, propterea quod nebuloso die, facile cum hora quinta confunderetur sexta: neque tamen hora quinta fermentati panis usus est illicitus omnis: Quapropter eâ quidem horâ panis fermentatus, qui sit aut ex libamento, aut de fermento laudis aut ex simili re consecratâ, suspenditur, id est non comeditur quidem, sed nec comburitur, dum venerit hora sexta, quâ fermentata cuncta inflammantur.

X.

Ex quibus intelligere licet, quartâ decima die Nisan panem fermentatum edere licere ad extremam horam ejus diei quartam: horâ quinta

ta interdicti, ne comedatur: licere autem uti illo ad alias causas: Eo vefcentum horâ sexta verberibus cædi propter contumaciam. At qui illum edat ab ineunte horâ septimâ ex lege verberari.

CAPUT SECUNDUM.

Panem fermentatum è medio esse tollendum etiam antè, quam veniat hora, qua sit esu nefas.

I.

VEL antè horam eam, qua ne comedatur panis fermentatus interdictum est, eundem panem fermentatum defieri lege præscribitur. Namque in ea dictum est, *In die primo non erit fermentum in domibus vestris.* Dies ille primus Traditur esse decimus & quartus Nisan. Cui rei argumento est id, quod in lege scriptum est, *Non immolabis super fermento sanguinem hostiæ meæ, id est,* non immolabis Agnum Paschalem dum aliquid panis fermentati supersit: immolatio autem agni Paschalis fit quartâ decimâ Nisan, à meridie.

*Exod. 12.
v. 15.*

*Exod. 34.
v. 25.*

II.

Sed hæc, quæ in lege commemoratur, defectio panis fermentati qui

fiet tandem ? Nempe quisque illum ex animo contemnet, flocci non faciet, tum statuet apud se nullum esse, & si quis sit, eum habebit instar pulveris, atque earum rerum, quibus omninò nihil est opus.

III.

Atqui sapientes sanxerunt, ut quisque perquireret panem fermentatum in locis reconditis atque foraminibus, & pervestigatum penitus efferret à se: iidem sanxerunt etiam, ut inde ab ineunte nocte, quam consequitur dies quartus decimus Nisan, lucernâ conquireretur ad destruendum, panis fermentatus, cum quia noctu suæ quisque domi est, tum quia ad perquisitionem lucerna maxime est idonea. Itaque ad extremum diei decimi & tertii Nisan, nullæ habentur scholæ; nec doctorum ullus legere quidquam cœpit; ne forte legendo protrahatur, atque adeo à maturâ & tempestiva panis fermentati perquisitione deterreatur.

IV.

Igitur neque lunæ luce, neque solis, nec face, sed lucerna conquiritur panis fermentatus, in foraminibus videlicet, atque in locis reconditis: Nam in exedra quæ sit perquam lucida; satis est, si luce solis exploretur. Jam in media area prorsus non est opus conquisito, quoniam alites
ibi

ibi sanè quam frequentes quidquid il-
luc inciderit panis fermentati protin-
us comedunt.

V.

Si quod est in communi duorum
vicinorum pariete foramen , uterque
eò perquirat usque quò manu pene-
trare potest , cæterum deleat ex ani-
mo. Verùm si forte foramen insit
in pariete intergerino inter Judæum
atque alienigenam ; id nequaquam
exploreretur , ne sibi a Judæo fieri vene-
ficium putet alienigena. Itaque ad
destruendum quod in eo forsan insit
panis fermentati , satiserit , si ex ani-
mo deleveris. Jam verò nullum o-
pus est explorari locum , quò non in-
feratur panis fermentatus.

VI.

Suprema ædium foramina , atque
infima : itemque supremum lecti teg-
men , bubilia , gallinaria , palearia ,
cellæ , vinariæ , atque oleariæ , è qui-
bus nihil sumatur ad vitam & usum ,
postremò piscina , ubi grandiores mo-
do servantur pisces , nisi constet illa-
tum esse panem fermentatum , nihil
indigent quæstionis. Cellas autem
siceræ , ac vini de quibus ad usum de-
promatur : itemque salis & ceræ cel-
las , atque piscinam eam , in qua par-
vi modo servantur pisciculi cellan li-
gni & salituræ , mediaque ædium fo-
ramina , atque horum similia explo-

rari opus est, quia in hæc quidem loca panis fermentatus inferatur. Quod si certo sciatur, nihil esse illatum panis fermentati, ne hæc quidem explorari necesse est. Cumque in cellis sint res ordine locatæ, omnino prima rerum striga, atque secunda ab ea perlustrantur.

VII.

Nec verò curæ est, ne mustela forte fermentati panis aliquid in locum protulerit eum, quò ferè nunquam inferatur fermentati panis quidquam. Nam si curandum esset id, ne ex unis ad alias ædes exportasset, curandum esset etiam, ne ex alia ad aliam urbem, sicque nullus omnino finis rei fieret. Si quis ineunte ea nocte, quæ est ad quartum decimum diem Nisan, cum domum perlustrasset, alicubi placentas fermento imbutas reliquerit decem, deinde verò inveniat omnino novem; huic scilicet metuendum, & rursum perlustranda domus, quia hanc quidem certè placentam mustela sorixve abstulit.

VIII.

Item si quis in ædes jam perlustratas viderit introeuntem soricem, qui teneret ore panem fermentatum, eas oportet ædes denuò perlustrari. Nec si micæ panis in medijs ædibus inveniuntur, ducendum est, hunc esse panem à sorice comesum, atque inde
has

has superesse micas. Contrà verò credendum, illum a forice panem esse repositum aut in foramine aut in fenestella, quæ rursus explorari necesse est. In illis autem si reperiatur nihil, totam rursus oportet exploratam domum: Sin reperit, quem in exploratas ædes forex intulerit panem fermentatum, prorsum exploratu non est opus.

IX.

Puerum, qui frustum panis fermentati præ manu ferrer, si quis viderit introeuntem in ædes jam exploratas, huncque secutus inveniat sparsas panis micas, nihil opus est exploratu, quia certum est fuisse esum à puero panem, & has inde cecidisse micas: Sic enim solent micas spargere, dum quid comedunt pueri, non item mures. Sin nullas omnino panis micas inveniat, oportet, ædes universas rursus explorare.

X.

Sint alicubi repositi novem panum azymorum cumuli, atque panum fermentatorum acervus unus, tum ex illis forex abstulerit aliquid, quod nesciamus sitne fermentatum, an azymum, inque ædes jam exploratas intulerit, illas verò necesse est iterum explorari. Nam quidcunque (a) cer-

Iii 4 tum

(a) Apud Judæos si res quædam ad mores pertinens vene-

rum ac fixum est, pars æqua censetur esse cum multò etiam majore.

XI.

Sicubi sint placentarum acervi duo, azymarum alter, alter autem fermentatarum itemque sint duæ domus, altera jam explorata, altera nondum, tum veniant forices etiam duo, quorum unus auferat panem azymum, fermentatum alter, nec compertum habeatur, utram in domum introierit forex is, qui panem abstulerit azymum: vel si duæ sint domus jam ex-

plo-

venerit in dubium, sitque ex utraque parte par dubitandi ratio semper in severiorem partem judicatur. Ut si quo in loco hinc sint locati calathi decem pomis repleti & iidem consecrati Deo, inde verò decem item surpiculi pomis pleni profanis; tum inter utrosque pomum inveniatur medium, adeo, ut sit dubitandi locus, utrum pertineat ad ea, quæ sunt consecrata, an è profanis eò loci venerit, in severitatem decernitur. Quin etiam ut in duriorè partem indicetur, sufficit si multis partibus æquis pars fixa & certa quædam opponatur, licet exigua; veluti si sint ex alia parte fiscinæ decem, ex alia contrà unica, aut viginti ex altera, & una item ex altera, & sic deinceps ad centum usque, etiam in severiorem judicatur partem, quia unus ille calathus fixa pars est & certa, decima. vigesima, aut centesima denique. Hinc natum est illud, quod dicitur passim, **QUIDCUNQUE FIXUM EST, PARS ÆQUA CENSETUR ESSE CUM MULTO ETIAM MAJORE**: si autem duo, verbi gratia, poma centum calathis pomorum plenis opponantur, duorum pomorum istorum nulla habetur ratio: quippe quæ non est fixa atque certa pars centum calathorum istorum.

ploratæ, & unicus modo fermentati panis acervus ex quo sorex item unus abstulerit aliquid, ignoreturque utram introierit domum: vel si liquet utram sit domum ingressus sorex, sed illum protinus homo secutus domum istam exploravit, & reperit nihil, contravere reperit ablata placenta: vel si sint placentarum azymarum acervi novem, & fermentatarum acervus unus, a quibus una sit placenta paulo remota, quæ sitne azyma, an fermentata in dubium vocetur, eamque sorex detulerit in ædes jam exploratas, nihil omnino causæ est, cur explorata jam domus iterum exploretur, quia nihil hic certi, nihil fixi, nihil omnino plani est.

XII.

Si quis autem panem fermentatum in uno reposuerit angulo, tum illum inveniat angulo in alio, aut sicubi fermentatas placentas locaverit omnino novem, ac decem inveniat deinde: vel si fermentati panis aliquid de loco sorex transtulerit, dubiumque sit, an is introierit in domum jam exploratam, necne; hic certè est, quamobrem rursus exploretur domus illa jam antè explorata.

XIII.

Sorex, qui ferret ore placenta fermentatam, si introierit domum jam exploratam, eademque domo

paulo post forex sit regressus, qui item placentam fermentatam teneret ore, idem putatur esse forex qui domum introierit, & exierit: quare exploratu non est opus. Nisi, cum mus niger introierit, exeat candidus. Sin ferens placentam fermentatam forex iniit domum exploratam, eademque domo paulo postea placentam item fermentatam effert mustela, rursus explorari domum oportet. Sin una cum mustela forex etiam domo exeat ferens quoque fermentatam ore placentam, nihil est, quod iterum domus exploretur: Nam hæc eadem placenta fuit ab eodem forice illata. Quod si ferens ore panem fermentatum foramen in aliquod lapsus sit anguis, necesse non est adduci incantandi peritum, qui serpentem è foramine eliciat.

XIV.

Si adhæserit lacunari panis fermentatus magnitudine par olivæ, oportet illum applicatâ scala inde detrahi, ne forte, ut sit nonnunquam, per se ipse decidat. Contra si in puteo est aliquid fermentati panis, nemo tenetur eo descendere, ut illum inde panem eruat: Satis enim est eum ex animo delere.

XV.

Frustum fermenti sedi accommodatum ac destinatum, cujus superficies fuit

fuit etiam luto oblita, Solennitate Paschatis domi teneri licet. Quæ in mastræ fissuris massæ fermentatæ reliquæ permanserunt, eæ si in uno & eodem loco olivæ magnitudinem imitantur, tollendæ sunt: Sin minus, atque illis aut conglutinantur mastræ fragmenta, aut ejusdem mastræ foramen obthuratur, ob paucitatem nullæ sunt: alioquin autem tollantur oportet. Quod si in mastra contineantur in duobus locis diversis massæ fermentatæ partes duæ, quarum utraque dimidiæ olivæ magnitudinem æquiparet, atque inter illas intercedat item massæ fermentatæ filum, quo jungantur, si videantur sublato illo filo simul ambæ tolli, amoveantur necesse est: sin minus nequâquam est necesse.

XVI.

Ita quidem est de mastra. Nam in ædibus ipsis etiam si sublato filo intercedente non tolluntur partes ambæ, nihilominus efferantur oportet, quippe quæ jungantur interdum: Verum tamen si in ædibus sit fermentata massa ad dimidiæ olivæ magnitudinem, & in horreo tantundem, vel si ad dimidiæ olivæ magnitudinem sit è massa fermentata item in ædibus, & tantundem in exedra; vel denique si sit in ædibus exterioribus è massa fermentata pars dimidiæ æqualis oleæ, atque

atque in penetralibus tantundem , siquidem partes illæ magnitudine dimidiæ pares olivæ adhæreant parieti , trahi , solo , nihil est , cur illas amoveri oporteat : Satis enim est ex animo delere.

XVII.

Si quis decima & quarta die Nisan domum locat , nec vetò significat , utrum illam ipse jam explorarit , necne , pro explorata habetur , adeoque porro exploranda non est. Imò cum qui locat probè sciat à se domum non esse exploratam , mulier autem vel parvulus ajat , *nos eam exploravimus* , & illis fides adhibetur. Nam de fermentato pane amovendo & cuique creditur , & ad illum perquirendum idonei sunt omnes , & mulieres , & servi , & pueri quoque , ii nimirum quorum ingenium jam satis confirmatum est ad perquirendum.

XVIII.

Si quis locavit domum alicui suam , nec eidem clavem ante tradidit , quam venerit dies quarta decima Nisan , locantis est eam explorare domum : conducentis verò , si postquam dediderit ille ædium clavem , decima & quarta dies Nisan veniat. Si quis locaverit domum pro explorata , tum deinde inveniatur explorata non esse , conducentis est illam explorare , neque verò ullus in re contracta dolus malus inest.

inest. Quin etiam ubi solent domus ab operis explorari mercede, conducentis erit curare illam explorandam, quippe quod rem piam faciet.

XIX.

Commisurus se mari, aut cum exercitu profecturus intra proximos Paschæ dies triginta, explorare debet domum suam ante profectionem: Quod si ante dies triginta Paschæ proximos discedat, cum in animum induxerit ante Pascha redire domum, ante profectionem exploret necesse est, ne si rediret vigilia Paschæ vespere, per otium illi non liceret explorare domum. Secus autem si non induxerit animum redire. Tum si quis domum suam penori condendo destinat intra proximos Paschæ dies triginta, oportet eam exploret prius, quam penus intromittat: verum cum destinaverit ante proximos Paschæ dies triginta, si habeat in animo domum ante Pascha rursus exinanire, oportet eam itidem exploret prius, quam penum inferat: sin minus, nihil opus est explorato.

CAPUT TERTIUM.

Quid post perquisitum panem fermentatum nocte, quæ est ad decimam & quartam diem Nisan, de eodem pane fermentato fieri debeat, ad crastinam lucem, qua demum rerum natura tollitur?

I.

QUisque cum nocte illa, quam consequitur quinta decima dies Nisan, quæsierit atque investigarit panem fermentatum, eum è foraminibus, locis reconditis, & angulis deducat, totumque congerat in locum unum, atque in illo relinquat ad lucem crastinam circa principium horæ sextæ, qua denique panem illum fermentatum exurat; attamen eum nocte illa ipsa inflammare volenti, licet.

II.

Si quis autem illa nocte seruet in crastinum diem fermentati panis aliquid quo vescatur ad horam ferè (a) quartam, id ille passim hinc inde sparsum esse né patiatur; sed imponat in aliquo aut vase, aut angulo, atque ita observe, ut nihil inde ablatum esse pernoscat. Nam alioqui rursus oportet domum exploratam, ne quid panis

(a) Quæ nobis dicitur decima.

panis fermentati forte sorices detraxerint.

III.

Decima & quarta dies Nisan in sabbatum cum incidat, tum panis fermentatus conquiritur ab ea nocte, quæ præcedit vigiliam sabbati, id est, quam sequitur dies tercia decima, tantumque panis fermentati servatur, quantum usque horam sabbati quartam ad victum est necessarium. Quod quidem in loco reponitur recondito, & reliquum inflammatur ante sabbatum. Quod si quid panis fermentati sabbato post horam quartam superfuerit, id ex animo deletum contegatur vase ad elapsam Paschæ solennitatem primam, atque tum exuratur.

IV.

Qui habet plures, quas vigilia sabbati comburat, placentas ex oblatiis sacrisque adeò frugibus, is ne comburendo misceat pollutas cum mundis, sed singulas seorsum inflammer,undas, pollutas, & (a) dubias etiam, atque è puris id modo in usum reponat quod ad sabbati horam quartam postulat necessitas.

V.

Si quis aut per oblivionem, aut per contumaciam nocte illa, quam

se-

(a) Quæ incertum est sintne puræ, an contaminatæ.

sequitur quarta decima dies Nisan, non investigarit apud se panem fermentatum, is eum perquirat crastino mane: si nec manè conquisserit, quærat eum dum amoveri debet: si ne tum quidem hoc fuerit officio functus, in ipsa oportet solennitate pervestigare: imò verò ubi hoc officium non est factum transacta jam Paschæ solennitate, post etiam opus est conquisito pane fermentato ac combusto, si quis reperiatur domi per solennitatem Paschæ restasse: est enim usus ejus illicitus.

VI.

Atqui panem fermentatum qui perquirat aut nocte illa, quæ præcedit decimam & quartam diem Nisan, aut sequente luce, aut in solennitate ipsa, hac precandi formula utetur ante, quam perquirere incipiet; *Benedictus esto tu Domine Deus noster qui præceptis tuis consecrasti nos, atque aded fermentati panis amotionem imperasti nobis*: Tum demum quærat & investiget locis in omnibus, quod panis fermentatus solet inferri, ut supra diximus. Verùm qui transacta jam Paschæ solennitate panem fermentatum investigat, hanc precandi formulam omittat.

VII.

Atque nocte illa præcedente diem quartam decimam Nisan, aut sequen-

te

te luce ante horam sextam explorato pane fermentato, porrò oportet ex animo delere si fortè quærentem fugit fermentati panis aliquid. Quod his exprimitur verbis: *Quidcunque fermentati panis adhuc est apud me, & quærenti mihi forte latuit, nullum esto, esto pulveris instar.* Verum qui panem fermentatum post horam diei quartæ decimæ sextam perquisiit, is nihil potest ex animo delere, quippe cum penes eum sit nihil: tum enim fermentati panis usu jam est interdictum.

VIII.

Itaque qui nihil ex animo delevit ante horam sextam, si post illam inveniat aliquid fermentatum, quod ei fuerit cordi, idque ex oblivione non sustulit, is quidem certè violavit præcepta hæc, *Non apparebit &c. Non invenietur &c.* quippe fermentatum quid nec sustulit, nec ex animo delevit. Neque porrò prodest illi quidquam animo id aspernari: non est enim penes eum. At illud ei tribuit scriptura? nimirum, ut teneatur lege *Non apparebit &c. Non invenietur &c.* tum ut quodocunque fermentatum aliquid inveniat apud se, id ipse comburat. Quocirca die solenni si quid fermentatum inveniat aliquis apud se, vase id (a) contegat ad vespe-

(a) Ut ne quid inde forte detrahatur,

vesperum , ac tum igni aboleat : si autem hoc idem fuerit sacrum , non est opus vase contegi , quoniam ab eo se facile abstinere omnes.

IX.

Si quis paulò ante horam , quæ fermentatus panis exuri debeat , exivit domo rem piam facturus , aut pium celebraturus convivium , veluti sponsaliorum , nuptiarumve , tum esse domi suæ panem fermentatum meminerit ; cum per otium liceat & domum redire , fermentatumque panem urere ; & dehinc reverti ad rem piam peragendam , fiat : si minus , fermentatum panem animo aspernetur , ac rejiciat . Et qui exivit domo aliquem aut ab hominibus armatis liberaturus , aut erepturus e flumine , incendio , ruina , is si panem fermentatum animo aspernetur , faciet officio abundè satis . Sed qui est egressus domo populi negotii causâ , si recorderetur fermentati aliquid suis in ædibus superesse ; oportet , in eas illicò revertatur residuum id combusturus , scilicet propter eam magnitudinem quæ ovo se æquat ; minus eo , satis est , ex animo delere .

X.

Si quis domo ad præceptorem abiit , coram quo docente residens meminit se subactam domi farinam relinquere , meminitque , ne fermentescat ante ,

te, quàm (a) possit domum redire; massam illam prius, quàm fermentata sit, aspernetur animo. Quòd si fuerit jam fermentata, eam porro aspernari nihil ipsi profuerit: sed enim his jam tenetur legibus, *Non apparebit &c. Non inuenietur &c.* & cum primùm fuerit domum reversus, massam hanc corrumpat, oportet.

XI.

Sed panis fermentatus qui corrumpetur? Tribus quidem modis, vel si comburatur, vel si comminutus dispergatur in aerem, vel denique si in mare projiciatur: Atqui si foret induratus sic, ut eum fluctus non corrumpere celeriter, oportet item prius illum comminui, quàm in mare dejiciatur. Qui panis fermentatus forte fuit ruina obrutus, terræque contactus tres palmos in altitudinem, aut amplius, isquidem videtur sublatus esse: quamobrem satis est, eum ex animo delere, si hora necdum venerit (b) sexta. Si quis ante horam sextam suum alienigenæ panem fermentatum dederit, ex eo nihil tolli necesse est: Et qui ante horam sextam panem fermentatum exussit, is illius utetur carbonibus ad solenni-

Kkk 2

ra-

(a) Nemini Judæorum Magistrum de lege differentem audienti, ex schola licet ante discedere, quàm dimittantur auditores omnes.

(b) Decimæ & quartæ lucis Nisan.

tatem Paschæ. Post horam sextam si fuerit combustus; siquidem esset jam tum illius usu interdictum, neque cli- banus, neque focus eo calefiet, ut in iis aut coquatur panis, aut pulmen- tum lixetur aliquod, ac siquid coctum fuerit, illius etiam sive panis, sive pulmenti sit interdictum usu, nec ipso- rum adeo exustorum carbones ulli pos- sunt usui esse, quandoquidem tum de- mum sint exusta, cum nobis erat illo- rum usu interdictum.

CAPUT QUARTUM.

*Quid oporteat factum, ut violetur prae-
ptum, non apparebit.*

I.

Exod. 13.
v. 7.

ESt quidem in lege scriptum *Non apparebit apud te aliquid fermentatum*: sed hoc forte præceptum non violat, qui panem fermentatum aut apud se penitus abstrudit, aut alienigenæ secum habitanti credit? Immò violat, etiamsi abscondat, aut com- mittat alienigenæ, ob hoc videlicet legis dictum. *Fermentum non inve- niatur in domibus vestris.* Panem au- tem fermentatum qui vel in agro, vel in oppido domo longè dissito repo- suit, hiccine legem violat etiam? sci- licet

licer illam, *Nec in cunctis finibus tuis* *Ibidem.*
 quæ verat esse panem fermentatum in
 omni ditioe tua. Quid? Num pa-
 nem fermentatum, qui pertineat ad
 alienigenam, aut Deo sit dicatus,
 quisque debet à se efferre? Non ita;
 quoniam præceptum hoc, (a) *Non ap-
 parebit tibi aliquid fermentatum*, id
 impedit, quominus appareat fermen-
 tati aliquid, quod tuum est, alienum,
 aut divinum non item.

II.

Hinc igitur pater Judæum, qui in
 ditioe sua per solennitatem Paschæ
 suum panem fermentatum vel abstru-
 sum passus sit, vel in diverso ab ha-
 bitatione sua oppido etiam suo repo-
 fuerit, vel alienigenæ commendave-
 rit violasse præcepta, *Non apparebit*
&c. *Non invenietur*, &c. Panem
 verò fermentatum aut Deo dedica-
 tum, aut hominis alienigenæ, qui
 panis item per solennitatem Paschatis
 in iis, quas Judæus habitat, ædibus
 permansit, eidem Judæo à Paschate
 ad omnem usum concedi, quod panis
 hic ejus non erat. Nec verò cogitur
 Judæus qui potestatem habeat in pro-
 felytum (b) inquilinum, ejusdem in-
 K k k 3 qui-

(a) *Exod. 13. v. 7.* Sic enim sonat textus Hebræus,
 cujus loco vulgata posuit, *apud te.*

(b) Erat olim duplex apud Judæos profelytorum
 genus, quorum alterum universam Moſis legem acci-
 piebant

quilini profelyti panem fermentatum à se efferre ad solennitatem Paschatis : Hominis autem alienigenæ panem fermentatum , qui maneat apud Judæum Paschate , maceriâ palmos alta decem oportet circumdatum , ne eveniat , ut illo forte utatur Judæus. Non est eadem ratio panis fermentati , qui est Deo consecratus , à quo quidem sese diligenter abstinere omnes , ut ne prævaricatione teneantur.

III.

Quem panem fermentatum apud Judæum deposuit alienigena ante Pascha , eum Judæus , si damnum panis subrepti aut quoquomodo perditum recepit in se , ad solennitatem Paschæ a se efferre debet. Nam Judæus quod panis damnum præstitit , ideo putatur ipsius esse. Qui verò non promisit infesti damni , huic panem illum , quoniam eum in sua potestate semper retinuit homo alienigena , & Paschate apud se retinere licet , & eodem à Paschate vesci.

IV.

Panem fermentatum homo alienigena

piebant itidem , ut ipsimet Judæi , hos vocabant profelytos justitiæ : alterum sola præcepta septem , quæ & Noë filiis data fuerant , istos profelytos appellabant inquilinos eo , quod jus haberent habitandi unâ cum Judæis in terra sancta. Sed de vario profelytorum genere , simul & de illorum discrimine fuse disputabitur in eo tractatu , qui est de regibus Israëlitis.

gena, isque violentus cum Judæo credidit, si probè sciat Judæus fore, ut ab alienigena cogatur panem illum perditum, subreptumve solvere, etsi de damno nil cavit; oportet illum a se efferat ad Paschæ solennitatem. Nam sic prorsus habetur fermentatus ille panis, ut si Judæi esset, ea re, quoniam damnum panis violentus ille homo alienigena sit ab eo exacturus.

V.

Judæus si suum panem fermentatum pro pignore tradidit homini alieno, & illi cum eodem convenit, ut nisi pecuniam ipsi die constituto redderet, proprius creditoris a principio fuisse censeretur, iste quidem panis est in hominis alieni potestate, atque adeo post solennitatem Paschatis usui Judæo esse potest; dummodo constitutus ille dies Pascha præcedat: Nisi enim ita cum eo pactus sit, ea ratio panis sit, ut apud alienigenam depositus esse videatur; nec à Paschate licebit Judæi illo pane uti ad rem ullam.

VI.

Qui cum homine alienigena navi in eadem vehitur Judæus, is vigilia Paschæ ad horam quintam suum panem fermentatum potest aut vendere alienigenæ, aut dono dare, & eundem ab alienigena rursus à Paschate mercari, modo illi ex animo dederit.

VII.

Fas est etiam, Judæum homini alienigenæ pro centum minis panem fermentatum ad vigiliam Paschatis a se emere volenti, persuadere, ut emat pro minis ducentis: itemque ut ab alienigena emere volentem ad se deducat, propterea quòd fieri possit, ut ipse a Paschate indigens panem hunc fermentatum ab illo redimat, lege concessum est, modo illi neque vendat, neque donet ea conditione: sic enim qui fecit, is jam tenetur his præceptis, *Non apparebit &c. Non invenietur &c.*

VIII.

Sed cum per solennia Paschæ servatur aliquid, cui sit fermentatus panis immistus, tum verò violantur etiam præcepta, *Non apparebit &c. Non invenietur &c.* Hujusmodi sunt muria, potio illa Babylonia, quam *Kuttach* appellant, Medorum illa cerevisia, quæ paratur è farina, & similia quæ homini cibo sunt. Nam quæ non sunt homini ad vescendum apta, ea quamvis sint cum fermentato pane mista, Paschate licet apud se retinere.

IX.

Ejus verò generis est id, quod ad parandas pelles miscet Coriarius. Quod quidem, pelle imposita, etsi unicam modo horam ante, quàm tolli

li fermentum debet, mistum est; licet retinere. Pellis autem cum imposita non est, tum si farina sit immista ante, quàm fermentatus panis amoveatur, triduum integrum, licet etiam servare, quia farina illa jam corrupta foetet: sin minus, removendum erit.

X.

Collyrium item, emplastrum, & theriaca, quibuscum fermentati aliquid confusum est, retinere Paschate licebit, quia rei fermentatæ forma funditus periit.

XI.

Panis ipse mucidus adeo, ut nec cani quidem ad vescendum idoneus sit, & malagma jam malè olens, cui sit fermentatum aliquid immistum, removeantur necesse non est. Quæ vestimenta sunt lacteo frumenti succo diluta, & quæ fuerunt chartæ massa fermentata conglutinata, ut Paschate domi servantur, licet. Nam in hujusmodi rebus, quoniam fermenti forma omnino nulla remanet, præcepta hæc, *Non apparebit &c. Non invenietur &c.* nullum habent locum.

XII.

Res autem illæ, quibuscum est fermentati quid confusum, & aut nulli prorsum homini sunt ad vescendum aptæ, aut certè non omnibus aptæ sunt, velut theriaca & similia, illæ

Kkk 5 qui-

quidem ut Paschate domi retineantur, permissum est lege. Verum interdictum est ; ne comedantur ad transactum usque Pascha , quantulumcunque fermentatum sit immistum.

CAPUT QUINTUM.

Quanam frugum genera fermentescant , & qui fermentent liquores.

I.

Interdictio fermentatarum rerum ad solennitatem Paschæ cadit in genera frugum omnino quinque. Quorum duo sunt triticea , triticum , & (a) spelta : hordeacea tria , hordeum , fecale , & avena : fruges enim minutæ , sicut oryza , milium , fabæ , lentes ac similia nullum prorsus dant fermento locum. Ergo farinam oryza , aut similem illi , qui vel ferventi subegit aqua , tum etiam vestimentis operuit , ita ; ut instar fermentatæ massæ tumesceret : tamen ei concessum est , ut illa vescatur : Neque enim id fermentatum , sed putidum est.

II.

Illæ verò frugum genera quinque fructuum succis puris , putisque subtracta

(a) Quam eandem licet appellari Zeam.

acta , omninò nunquam fermentescunt : quare massa ejusmodi solido relicta die , atque etiam inflata cibo permittitur ; quia fructuum succi si massam tumefaciunt , at certè non fermentant. Habentur autem fructuum succi vinum , & lac , & mel , & oleum , & malorum tum vulgarium , tum granatorum liquor , cunctaque horum similia sive vina , sive olea , sive cujuscunque generis liquores , quibus quidem omninò nihil aquæ sit immistum : quantulum enim cunque illis infundatur aquæ , fermentant scilicet.

III.

Neque fas est ad solennitatem Paschæ in aqua lixare triticum , uti solent grana contusa , neque farinam , sicuti lagana. Atque hæc sic elixa , si fuerint in lixando rupta , fermentata sunt prorsus. Simili ratione nefas est in sartagine frigere ex oleo massam. Concessum est autem , ut vel panis jam coctus , vel farina tosta lixetur ; tum ferventissimam in aquam ut mittatur quæcunque farina , quæ decoquatur antè , quam fermentescat. Obtinuit tamen usus & in terra *Sen- Gen. 10.*
naar , & in Hispaniis , & in omni *v. 10.* penitus solis obeuntis plaga , ut & hoc sit factu nefas , ne quis aquam fortè non ita vehementer fervefaciat.

IV.

IV.

Atqui frumentum lixare pomorum succis licet : itemque farinam : tum massa fructuum succis subacta , itè- que in fructuum liquoribus elixa , aut ex oleo in sartagine fricta , cibo per- mittitur. Nam suci pomorum ne- quaquam fermentant.

V.

Solent spicæ virentes primò igni torreri , ac deinde moli. Harum quidem farinam in aqua lixare Pascha- te minimè licet , ne si spicæ probè tostæ non sint , farina ex iis in lixan- do fermentescat. Item si Paschate novæ , (a) fricentur ollæ , panis azy- mi , qui rursus est comminutus , fa- rina licet in eis lixetur ; non item fa- rina spicæ virentis igni tostæ , quæ si non est satis exusta , farina ex illa haud dubiè fermentescit.

VI.

Non miscetur cum aqua hordeum ad solennitatem Paschæ ; quippe quod tenerum est , facilèque adeo fermentescit. Quod si quis miscuit , eoque est emollitum , ut si ponatur in extre- mo carino illo , in quo coquantur pla- centæ , rumpatur continuo , inter- dictum sit : sin minùs est maceratum , usui permittitur.

VII.

(a) In vasis fictilibus novis , ut defricarentur , so- lebant farinam coquere seu lixare.

VII.

At triticum in aqua maceretur, licet; ut sublatis inde furfuribus protinus frangatur, quo ferè modo similia solet effici: quanquam nunc quidem passim, & in terra *Sennaar*, & in terra (a) desiderata, & in Hispaniis, (b) & in solis obeuntis civitatibus consuetudo non fert, ut in aqua maceretur triticum, ne forte remoratum fermentescat.

VIII.

Si quo in pulmento concocto grana iuveniantur aut hordeacea, aut triticea, eaque rupta, totum planè pulmentum sit interdictum, quippe cui fermentati quid immisum est. Cum verò grana rupta non sunt, ea è pulmento sublata comburentur: ipsum enim pulmentum comedetur. Nam frumentum aut in aqua maceratum, aut cum pulmento unà concoctum neque verò ruptum, non est fermentatum id, quo lex ipsa nominatim prohibet; sed eo interdixere sapientes, eam ob causam, quod in lege scriptum legatur, *Et observabitis azyma*: *Exod. 12.* cuius sententia est, ut panis azymus *v. 7.* etiam defendatur ab eo, quod est fermento proximum.

IX.

Ex quo sapientes scitum fecerunt,
ut

(a) Terram sanctam ita vocant Rabbinii.

(b) Ætate hujus auctoris multi passim in Hispaniis Juxta dicebant.

ut quisque caveat , ne fruges , quibus ad solennitatem Paschatis utatur , ulla sint aspersæ aquâ , posteaquam demessæ fuissent , ut ne vestigium quidem fermentati possit in eis apparere. Atqui fruges aut in flumine aliquando merfas , aut aquâ desuper madefactas sicut Paschate comedere , ita & domi retinere nefas est. Tales igitur fruges qui Judæo vendat , oportet emptorem moneat , ut illas consumat ante Pascha. Quæ si vendantur alienigenis ante Pascha singulis paululum modò vendendum , id quod ante Pascha facilè consumpserint , ut illas rursus alienigenæ ne vendant Judæo.

X.

Quas fruges instillent aquæ guttæ , si quidem guttam aliam alia continuò sequatur , etiam toto die nunquam fermentescunt. Verum si mora fiat idonea , sint (a) illicitæ fruges.

XI.

Non est farina multa Paschate subigenda , ne (b) fermentescat. Sed ad eum modum , qui (c) libationi est obnoxius.

(a) Ad solennitatem Paschatis.

(b) In massa enim grandiori subigenda quia partes multæ diu quietæ relinquuntur , facile fit , ut fermentescat per se.

(c) Vel exigua de massa domi suæ subacta Judæi particulam quandam Deo libant sacram. Cum verò extra templi parietes sacris vesci nefas sit , & templum nunc

careant,

noxius. Item farina subigenda non est aquâ vel propter ignem, vel in alia calidâ calfacta, neque illâ, quæ est eodem ipso die hausta: sed quæ domi pernoctavit. Si quis autem hæc negligens farinam Paschate subegit, panis ex illa confectus interdictus sit.

XII.

Nec in sole se collocabit mulier, quæ Paschate farinam subigat, neque per æstum nebulosum sub dio, ut etiam sol non luceat; neque suam deferet massam, alia re se ut occupet. Quod si massam pinsat & coquat mulier eadem, vasa aquæ duo illi sunt opus: unum, in quo massam in frusta dispertiat; alterum, in quo manus aqua refrigeret. Atenim si quis contra aut sub sole depulit, aut aqua manus non refrigeravit, aut massam pinsit majorem, quàm mensura *libationis* postulat; panis tamen ex ea confectus esui permittitur. Sed quænam est illa tandem mensura massæ, quam desiderat libatio? Quæ tribus & quadraginta ovis, insuper & ovi quintæ parti par est, non quæ par est illorum ponderi: sed quæ tot ovorum, eorumque mediocrium magnitudini se exæquet.

XIII.

careant, hanc in ignem mittunt exurendam. Sed de mensura ipsa, ex qua sit auferenda hæc, quæ placenta dicitur, particula mox disputabitur.

XIII.

Quamdiu massam quis contrectat, tamdiu fermentescit nunquam, ne per ipsum quidem diem: sin autem sine contrectatione relicta sit eò usque, ut daret sonitum si manu peteretur, fermentata est illa quidem, & statim comburenda. Quod si nullam edat vocem percussa. sed id temporis quieverit, quo milliare confeceris, itidem fermentata est, & igni consumenda protinus. Item si facies ejus sit pallida, veluti cujus horreant pili, ne comedatur, similiter interdictum est: sed hujus esum non sequitur excisio.

XIV.

Si massis à duabus pariter subactis manus simul recessit, si quidem idem temporis spatium conquieverunt ambæ, licet earum altera vocem petita mittat, altera verò sileat: tamen unà comburendæ sunt, utpote omninò fermentatæ.

XV.

Nullæ fient Paschate placentæ signis impressæ, quippe cum in imprimendis signis mulieres trahant moram, placentæ fermentarentur. Ergo ut à pistoribus, qui sunt artis periti, & in agendo celeres, placentæ figuris distinguantur, concessum est, sed interdictum ne hoc idem efficiant patres familias nec typo quidem; hanc vide-
licet

licet ob causam, ne alii rem imitentur sine typo, atque in agendo lenti placentas fermentent.

XVI.

Qua post massam pinsitam, & mastra, & manus lavantur aqua, simul etiam quæ inter pinsendum adhibetur, illæ ad solennitatem Paschatis fundentur in clivum, ne confluentes in locum unum & eundem fermentescant.

XVII.

Paschate furfures non sunt aqua diluendi in gallinarum escam, ne fermentescant: sed ut aqua ferventi perfusi objiciantur illis, licet. Quamquam pars major populi jam assuevit, ut ne ferventi quidem perfundat, ne fortè quis illos etiam misceat cum aqua non planè ferventi.

XVIII.

Pro gallinis autem Paschate aut farinam subigere, aut furfures, integrum est, si his subactis illas aut tute continuo depaschas, aut illis oblatos observes, ne id moræ per gallinas quiescant, qua milliare confeceris: sed enim quamdiu gallinæ rem ita subactam rostro petunt, aut tu manu veris, haudquaquam fermentescit. Cum verò rem exederint, illud, quo continebatur esca, vas aquâ eluetur, quæ aqua deinde funderetur in locum declivem.

*Fasc. VII.***LII****XIX.**

Mulier non diluet furfures, quibus in lavando se fricet: siccis autem furfuribus ut se perfricet, ista quidem licentia datur. Nec quisquam grana mandet triticea, quibus operiat vulnus, eo quod ibi fermententur. Nec cum isto embammate *Charosset*, quod vocant, confundet farinam: quam si quis commiscuit, effundatur embamma, quippe quod farinam celerrimè fermentat. Neque sinapi commisceat farinam: quod si factum erit, sinapis confestim exedatur, necesse est.

XX.

Ad solennitatem Paschæ aromatis, papavere, & fœniculo condire massam, lex permittit: itemque ipsam aut vino, melle, oleo, lacte & horum similibus subigere, aut in ejusmodi liquoribus dispertire. Attamen primus solennitatis dies excipitur, in quem neque massam pinseri, neque dividere licet in alio ab aqua liquore, non fermentati quidem nomine, sed quia lex (a) afflictionis panem imperat. Nam memoria panis afflictionis omninò (b) primo solenn-

(a) *Dent. 16. v. 3.* Non comedes panem fermentatum: septem diebus comedes absque fermento, afflictionis panem, quoniam in pavore egressus es de Ægypto.

(b) *Ut memineris diei egressionis tue de Ægypto omnibus diebus vitæ tuæ.*

solennitatis die colatur necesse est.

XXI.

Quibuscunque vasis fictilibus per reliquum anni spatium usus fueris ad res fermentatas frigidas, iisdem licet utare tempore Paschali ad res azymas item frigidas, præter illud, in quo solet fermentum servari, vas: itemque in quo reponitur embaimma id, quod Hebræis vocatur *Charoffet*, cuius est vehementissimum fermentum. Atque mastra, in qua per totum anni curriculum, massa subigitur, & tamdiu relinquitur dum fermentetur, vasis illius, quod ipsum contineat fermentum, habetur instar. Horum omnino per solennitatem Paschatis usus non permittitur.

XXII.

Placentæ azymæ non coquantur ad Pascha in eo fictili catino, ubi per annum totum fermentatæ placentæ coquantur. Rursum in eodem catino coquas Paschate placentas azymas, licet, si locum illum, in quo coquebatur fermentatus panis, prunis vehementer torrefeceris.

XXIII.

Quæ verò vasa sive è metallo, sive è lapide fermentatas ad res fuerunt adhibita, easque fervidas, velut ollæ sartagine, & similia vasa, (a)

LII 2

pri-

(a) In quibus vasis pulmentum coquitur propter ignem.

prima; ea solennitate Paschatis si vis adhiberi ad res azymas, oportet ante diem festum imposita in permagno vase aquæ ita referto, ut contenta vasa longè superet, primò fervefacias dum expumaverint, tum in frigida abluas. Cultrorum verò non laminam modo, sed & manubrium necesse est in vase primo fervefacere, ut illorum ad res azymas utendorum licentia fiat.

XXIV.

Sed è metallo, lapide, ligno vasa secunda, veluti catini & pocula quibus ad res fermentatas usus sis, imposita in ingenti vase perfundes aqua (a) ferventi, atque in ea tamdiu relinques, dum expumaverint, deinde liquore frigido abluta rebus azymis adhibueris.

XXV.

Fistilia verò, quibus ad fermentatas res, illas videlicet calidas, usus es, vasa vel prima, sicut ollæ, vel secunda, ut catini, sive expolita sint, atque oblita plumbo, quo veluti crystallum efficiuntur perlucida, sive nuda

ignem, cujusmodi sunt ollæ, ac sartagines, ipsa prima nominantur: vocantur autem secunda, quæ pulmentum excipiunt è primis, quales sunt catini. Quòd si ex alio in alium catinum transfundatur pulmentum, suo dicuntur ordine tertii, quarti, quinti, &c.

(a) Adverte animum ad baptismata urceorum & calicum.

da ac simplicia, ad res azymas quidem non adhibentur per solennitatem Paschæ. Sed enim a Paschate licet illis ad coquendum uti.

XVVI.

Si quis vas primum aliquod velit fervefactum, nec reperit eo majus, in quo possit, is luteum illi vasi marginem circumdabit, tantumque infundet aquæ, ut labrum vasis exscuperet, quam in eo aquam si fervefecerit, satis est, & frigidâ deinde vas ablutum, ad res azymas rectè adhibuerit.

CAPUT SEXTUM.

Lege præscribi, ut quisque illa nocte, quam sequitur lux quinta decima Nisan, panem azymum comedat.

I.

LEx jubet quemque vesci pane azymo ad eam noctem, quæ decimam & quintam lucem Nisan antecedit: est enim in ea dictum, Pri *Exod 12.*
mo mense quarta decima die mensis ad v. 18.
vesperam, comedetis azyma. Quod quidem ubique loci & semper observari debet: neque enim hoc est ex illo Agni Paschalis præcepto consequens, sed est præcipuum quoddam

LII 3 præ-

præceptum, quod in primam Paschæ noctem plenam excurrit. Nam reliqua sollemnitate cuique licet aut pane azymo, aut oryza, aut milio, aut tostis frugibus, aut fructibus denique vesci. At ut prima nocte Paschæ quisque comedat panem azymum, certè lex est, cui quidem legi satisfecerit, qui panis azymi frustum magnitudine par olivæ comederit.

II.

Atqui panem azymum qui absorberit, legi quoque fecit satis, non item qui absorbet olus illud, (a) amarum. Quod si quis unà cum azymo pane glutiverit amarum olus, ille de pane quidem azymo legi est obsequutus: Neque enim olus amarum impedit, quominus panis azymus rectè comedatur, quippe quod est adiunctio quædam ad panem azymum. Verùm oleris amari præceptum executus non est. Qui verò & panem azymum, & amarum olus vel musco, vel simili quodam involucro præligata absorberit, ne præcepto quidem panis azymi fecerit satis.

III.

Si quis aut per ethnicos, aut à prædonibus coactus panem azymum comedit, animo nullatenus intento, tamen officium præstitit. At si quem, dum

(a) Et edent carnes nocte illa assigni, & azymos panes cum oleribus amaris. *Exod.* 12. v. 8.

dum comedit illam panis azymi magnitudinem, quæ oleæ se exæquat, arripuit epilepsia, aut si quis dum mente captus erat, panem edit azymum, rursus edat, oportet, si convalescat; quippe cum panem azymum comedit, tum omninò præceptorum erat omnium immunis.

IV.

Nemo porro hanc comedendi panis azymi legem observavit, nisi qui comederit panem azymum, qui constaret ex aliquo è quinque frugum generibus, de quibus suprà dictum. Quod enim lex dicat, *Non comedes Deut. 16. in eo panem fermentatum: septem diebus comedes panes azymos*, id indicat fieri quidem legi satis, si comedatur panis azymus, qui ex illis confletur frugibus, quæ fermentari possunt. Contra si sit ex oryza, milio, & leguminibus, quæ nullum dant fermento locum.

V.

Is quidem fecerit officium, qui pane vescetur azymo, quem ex frumento atque oryza composuerit, si modo frumenti sapor percipitur. De pane verò isto quem canibus præbeant pastores, si eodem utuntur & ipsi pastores, idoneus est, qui adhibeatur ad observandam legem comedendi panis azymi. Si minus, præceptum non exquirere comedendo isto pane,

quippe qui destinatus azymo pani non est. Panem illum azymum, cuius fuit massa fructuum succis subacta, si comederis Paschate, functus officio fueris. Neque verò subigetur vino, oleo, melle, lacte; quòd oporteat esse *panem afflictionis*, quemadmodum suprà commemoravimus. Quòd si quis comedit panem azymum hoc pacto subactum, nequaquam officio fecit satis. Neque verò ad hanc legem observandam idoneus est panis ille azymus, qui sit è puris aut glumis, aut furfuribus: sed enim si farina sit unà cum furfuribus subacta, atque glumis, panis ex illa huic officio congruit. Congruit etiam panis similagineus: Nec est, quod quis dicat, hunc non esse *panem afflictionis*.

VI.

Nihil refert, utrum panis ille azymus in clibano, an in sartagine coquatur: nec quidquam interest, an sartagine calfeceris prius, quàm imponeres massam, an verò post impositam massam fervefacias sartagine. Nam & in solo qui coctus est ad legem hanc servandam est idoneus: imò verò & qui non est perfectè excoctus, si, dum frangitur, nulla modo fila, tanquam de massa omninò cruda, deducantur. Laganum etiam maceratum quod liquefactum non est, adhiberi rectè potest. Sed qui fuerit
elixo

elixo pane usus, legi nequaquam satisfecit, quippe in quo nullus omninò inest panis sapor.

VII.

Nemo præceptum exsequitur eo pane azymo comedendo, quo ipsi interdicitur, velut qui panis azymus est aut è frugibus non decimatis, aut è decimis primis, de quibus sua libatio facta non est, aut qui panis est è rapinâ comparatus. Ad summam de quocunque pane comeso non fit gratiarum actio, eodem huic officio Paschali satisfacere nemo potest.

VIII.

Sacerdotes autem pane illo azymo, qui constat è libationibus, satisfacere possunt, quanquam panis is non aptus est omnibus. Itaque Hierosolymæ quidem singuli faciant officium pane illo azymo, qui est ex decimis secundis: sed illo, qui fuerit è frugum primitiis vel Hierosolymæ officium non faciunt. Nam frugum primitias non ubique locorum comedi fas est; fas est autem decimas secundas pretio redemptas edi ubique gentium. Atqui scriptum legitur, *In cunctis habitaculis vestris edetis azyma*, *Exod. 12. v. 20.* cujus sententia est ea, ut, qui per omnes omninò habitationes edi potest, illo demùm azymo pane fiat officio satis.

IX.

Placentæ laudis & Nazaræorum la-

Exod. 12.
v. 17.

gana azyma, quæ sibi ipsi pararunt, non sunt idonea, quibus huic officio fiat satis. Quod enim in lege dicitur, *Et observabis azyma*, id significat solum illum convenire panem azymum, qui ad hoc officium servatus & ab initio destinatus est: illa verò (quæ modo diximus) parata fuerunt sacrificiis. Sed enim qui panem azymum confecit, quem in macello venderet, is eo ad hoc officium uti potest: Hoc est enim consilium eorum, qui cibos in macello vendendos comparant; ut, nisi vendant, eos ipsi consumant: quare cum primum pararetur panis hic azymus, jam tum ad hunc finem referebatur.

X.

Hunc autem panem azymum edere debent omnes, vel mulieres ac servi: pueri etiam, qui pane jam possunt vesci, ut præceptis initiantur, panis azymi magnitudine quasi oleæ pascantur. At malè habentes, ac senes qui manducare nequeunt, pane azymo in aqua macerato pascantur, non autem illo liquefacto.

XI.

Constituerunt sapientes ne quidquam aliud comedatur post illam panis azymi magnitudinem similem oleæ, nec tostæ quidem fruges, neque nuges, aut alia generis ejusdem. Itaque qui, comeso illo pane azymo, deinde vel
varia

varia comedit pulmenta, vel fructus, vel quidcunque aliud à pane azymo, rursus oportet edat panis azymi magnitudinem eam, quæ oleam imitatur, quo facto finem coenæ faciet.

XII.

Porro sapientes esu panis azymi prohibuere nos vigilia Paschatis, ut usus azymi panis discerneretur Paschæ nocte primâ. Si quis igitur vigilia Paschæ panem azymum præfractè ederit, propter contumaciam tamdiu verberibus cædebatur, dum ageret animam. Similiter interdictum est, ne vigilia Paschæ quidquam edatur ex tempore vesperam paulò (a) præcedente, quo quisque avidior accedat ad esum panis azymi. Fructuum nihilominus, aut olerum aliquid permissum est edi: sed ventrem explere, ne his quidem licet. Prisci verò sapientes fame se torquebant tota Paschatis vigilia, quo magis avidi accederent ad edendum panem azymum, & præcepta sibi facerent gratiora. Ceteris autem festorum dierum vigiliis cuique licet ad vesperum usque epulari.

CA-

(a) Id est, paulò ante horam sesquiterciam post meridiem.

CAPUT SEPTIMUM.

Ut narretur illa ex Ægypto discessio.

I.

QUæ Majoribus nostris nocte illa, quæ est ad decimam & quintam lucem Nisan, contigere prodigia atque miracula, ea commemorari lex jubendo præscribit: in
Exod. 13. qua dicitur, *Mementote diei hujus, in*
v. 3. *qua egressi estis de Ægypto, ut in alio*
Exod. 20. *loco dictum est etiam; Memento ut*
v. 8. *diem sabbati sanctifices: mentionem*
 verò prodigiorum esse faciendam nocte illa, quæ lucem præcedit decimam & quintam Nisan, hic scripturæ locus significat, *Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: propter hoc &c.* nempe cum mensa erit hoc instructa, pane azymo, & olere amaro. Sed qui nullum habeat filium, tamen migrationem ex Ægypto narrare debet, & peritissimus quisque sic facere. Atque ut quisque in narrando est longissimus, ita maximis laudibus cumulatur.

II.

Atqui hæc quemque narrare ultrò, liberis etiam non interrogantibus, jubet præceptum hoc, *Narrabisque filio &c.* Itaque suum quisque filium erudit, ut erit illius captus: verbi gratia natu minori & rerum adhuc rudi

... di-

Ibidem.

dicet ista: Fili servi in Ægypto fuimus omnes, ut ancilla hæc, ut servus hic: hac autem nocte nos in libertatem vindicavit Deus Optimus Maximus. Sed ætate magis provecto, & jam satis litterato, & quidcunque mali nobis accidit ab Ægyptiis exponet, & quæ sunt à Mose illo nostrum omnium magistro facta miracula. Atque modum faciet item filii captus.

III.

Hæc verò nocte agendi faciendæ mutatio, ut liberis advertentibus, atque interrogantibus, quid hæc ab aliis discrepet nox? respondeatur hoc & illud ea nocte accidit. Exempli causa, quisque liberis dispertietur fruges igni tollas, nuces, aut mensam curabit tollendam ante, quàm cœnarint, aut panem azymum ex manu alteri eripiet alter, & horum similia. Qui nullos habet liberos, hunc oportet percontetur uxor. Quod si quæ maneat unà, qui nec uxores habeant, alius alium interroget quid ab aliis differat ista nox quamvis singuli sint doctrinæ principes. Qui verò degat solus, is se ipse interroget, quid ista nox ab aliis differat.

IV.

Hæc autem narratio incipiendæ à vituperio est, & laude concludendæ. Quamobrem narrationis exordium ducetur ab eo, quod Majores nostri
tem-

temporibus (a) Thare, & antea cognitione Dei alieni, numina sequebantur vana, sydera & planetas, quos divino cultu venerabantur. Ad extremum commemorabitur, quemadmodum Deus verus iusta lege nos à cunctis gentibus secernens ad se unum applicuerit. Ac servitutis quidem, atque omnium, quæ sumus in Ægypto à Pharaone perpeffi, malorum mentio prius fiet, quàm prodigiorum & miraculorum, quæ contigerunt, ac libertatis, quæ prodigiorum multitudinem secuta est. Atque hæc quisque persequetur interpretanda illa sectione rota, cujus principium est, *Syrus persequabatur patrem meum &c.* quam quidem sectionem qui magis amplificabit, plus adipiscetur laudis.

Deut. 26.
v. 5.

V.

Deest officio, qui nocte illa, quam sequitur decima & quinta lux Nisan, de tribus hisce rebus, Agno Paschali, azymo pane, & olere amaro, non dixerit ista: (b) Paschalis apponitur agnuseò, quod in Ægypto nostrorum domus patrum transiuerit Deus. Quod quidem à lege præscribitur. *Dicetis eis: Victimæ transitus Domini est &c.* Olus autem acerbum, quod maiores nostros

Exod. 12.
v. 27.

(a) Ex quo ortus est Abraham.

(b) Cum mensæ apponebatur in terra Israëlita, tum ita dici oportebat, non item modo, cum non fiat Agnus Paschalis, sed ita, ut paulò infra.

nostros in Ægypto degentes acerbè vexarunt Ægyptii. Panis denique azymus, quia Deus illos in libertatem vindicavit (ante, quàm fermentaretur ipsorum massa.) Quæ simul omnia vocatur hymnus.

Et hymno dicto.

VI.

Sua quisque ætate sibi ipse videri debet Ægyptia modo servitute liberatus esse, ut in lege dicitur, *Et nos eduxit inde.* Quod esse nobis à Deo imperatum, ostendit illud legis, *Memento quod & ipse servieris in terra Ægypti &c.* Scilicet vult Deus, ut memineris tete servire in Ægypto, indeque in libertatem vindicari.

Matth. 26. v. 30.

Deut. 6. v. 23.

Deut. 15. v. 15.

VII.

Ergo ad coenam noctis illius quisque sic debet cibum capere, & accumbere, ut solent liberi. Item singulorum est, cum virorum, tum etiam mulierum pocula vini potare quatuor ad minimum. Nec homini quidem illi, qui alitur ex eleemosyna, pauciora quatuor poculis vini licet adhibere. Atqui modus cujusque poculi est, quartarius.

VIII.

Item pauperrimus quisque non coenabit illa nocte nisi accumbens: nihil est autem, quod accumbat mulier, nisi per illustris sit. Filius apud patrem, atque etiam apud herum famulus accumbant, necesse est: sed

co-

coram magistro discipulus non accumbet, nisi data licentia. Jam verò accubatio in dextram, in dorsum, & in frontem omnino nulla est. Actum demum quisque recumbet, cum edet panis azymi portionem illam, quæ magnitudine par est oleæ, & dum illa potabit vini pocula quatuor. Nam per reliquam cœnam si quis accumbat, rectè & laudabiliter facit ille quidem, necesse verò non est.

IX.

Hæc pocula quatuor oportet ita misceri, ut sint potu jucunda: quapropter & vini & bibentis est habenda ratio. Verum tamen non minus quartario meri cum poculis quatuor immisceatur. Quod si quis ista mera ebibit pocula, is etsi fecit officium, quòd pocula ebibit quatuor, tamen hoc idem non præstitit, quia liberè non potavit. Sed qui pocula quatuor ritè mista simul unâ epotavit, ille liberè quidem, non censetur autem pocula potasse quatuor. Sed qui majorem cujusque poculi partem potavit seorsum, rectè ille quidem.

X.

Horum autem poculorum quatuor suam quodque precem desiderat. Ad primum igitur dies festus consecratur: incipitur Hymnus ad alterum. Super tertium redditur de cibo jam capto gratiarum actio: ad quartum ab-

sol-

solvitur Hymnus & carmen divinum canitur. Atque priora inter pocula duo cuique licet, bibat, si velit; non irem inter tertium & poculum quarum.

XI.

Embamma istud *Charoffet*, quod dicitur, constituerunt sapientes apponi mensæ prima nocte Paschæ, in memoriam illius luti, quo nostri in Ægypto maiores exercebantur. Fit autem embamma istud ex dactylis, ficubus, caricis, atque aliis fructibus horum similibus, qui concussu elisi, aceto perfunduntur, & commiscentur unâ cum cinnamomo, atque aliis id genus aromatibus sic, tanquam paleæ miscetur lutum.

XII.

Quod lex jubet prima Paschæ nocte olera amara comedi, id videlicet non est præcipuum quoddam præceptum, sed conjunctum illi præcepto comedendi Paschalis Agni, cujus carnem simul cum pane azymo & amaro olerē comedi lege præscribitur. Verùm ex sapientium institutis ea nocte amarum olus seorsum comeditur, ut etiam absit Agnus Paschalis.

XIII.

Sed amara, quæ lex commemorat, olera, sunt lactuca, intybum, marrubium, atque illud *harhavina*, quod vocant, & quod propriè verèque di-

Fasc. VII.

M m m

ci

citur amarum olus. Hæc olerum genera quinque amara nominantur. Quorum ex uno si quis comedit sicut oleæ magnitudinem legi facit satis, quemadmodum si tantundem edat è quinis simul, nempe virentibus, atque ex eorundem caule etiam sicco. Hæc autem olera cocta, condita, elixa nemo adhibuerit.

CAPUT OCTAVUM.

Quo ritu illas, quas lex jubet, cerimonias stante templo celebrabant, atque etiam nunc celebrant ad primam Paschæ noctem.

I.

AD hunc ferè modum præcepta legis observabantur Paschæ nocte prima. Principio poculum miscbant cuique domesticorum, & pro creatore vini collaudato consecrabant diem, ac gratiam agebant Deo, cujus benignitate pervenissent ad id temporis, ac suum quisque poculum hauriebat. Deinde quisque manus abluens solitam fundebat precem. Tum mensa apponebatur rebus instructa his, gemino olere, amaro & alio, panc azymo, embammate illo, quod appellatur *Charosset*, Paschalis Agni corpore, & carne illius sacrificii, quod de-

decima & quarta luce Nisan factum erat. Hoc autem tempore captivitatis apponuntur mensæ duo carnis genera ; quorum alterum Paschalis Agni commoneat , alterum ejus sacrificii , quod fiebat quarta decima luce Nisan.

II.

Ac primò quidem paterfamilias , cum benedixisset Deo quòd procreavit terræ fruges , accipiebat herbas amaras pro magnitudine oleæ , quas in embamma illud , quòd *Charoffet* dicitur , intinctas & comedeat ipse & singulis secum accumbentibus tantundem distribuēbat. Tum mensa paulò removebatur ab eo , qui Hymnum cantabat , & poculum miscebatur alterum. Hic aut liberi , aut qui recitabat Hymnum se ipse sic interrogabat. Quid discrepat ista nox ab aliis , quòd ceteris noctibus cibum ne semel quidem intingimus , hac autem nocte bis ? Quid ceteris noctibus vel pane fermentato , vel azymo vescimur , hac autem azymo dumtaxat ? Cur ceteris carne vescimur tosta , cocta , cocta , cocta , hac verò solam edimus tostam ? Cur ceteris quascunque herbas comeditus , hac nocte verò amara olera ? Quid autem est , cur ceteris noctibus alii coenant affidentes , alii accumbentes , sola nocte ista recumbant omnes ?

Mmm 2 III.

III.

Hoc autem tempore, quoniam sacrificio caremus, nemo dixerit, *Hac verò solam edimus tostam.* Tum verò orsus à vituperio pergebat Hymnum dicere, exponenda illa sectione tota, quæ ad principium habet, *Syrus persequeretur patrem meum, qui descendit in Ægyptum, &c.*

Deut. 26. v. 5.

IV.

Rursum apponebatur mensa, & paterfamilias sic incipiebat: Quid est, quod Agnum hunc Paschalem edamus? Quòd in Ægypto Deus ædes majorum nostrorum transiit; Nam

Exod. 12. v. 27. *id lex jubet, Dicetis eis: Victimam transiens Domini est, &c.* Tum olus amarum sublevans itidem dicebat, quid est, cur acerbum hoc olus comedamus? Quia nostrorum vitam majorum acerbè vexarunt Ægyptii, de quibus scriptum est, *Atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum &c.*

Exod. 1. v. 14. Simili modo panem azymum manu tollens ita dicebat, quam ob causam pane hoc azymo vescimur? quippe (a) massa patrum fermentata nondum erat, cum illos derepente ex Ægypto eripuit Deus Optimus Maximus, ut

Exod. 12. v. 39. *est in lege, Coxeruntque farinam, quam dudum de Ægypto conspersam tulerant, & fecerunt subcineritios panes azymos: neque enim poterant fermentari &c.*

Nunc

(a) Quam ad viaticum paraverant.

Nunc temporis autem ita dicendum est: Quamobrem majores nostri dum stabat templum Agnum Paschalem edebant? nimirum quia Deus Optimus Maximus domus patrum transfilerat in Ægypto.

V.

Tum addebat hæc: Nos ergo celebremus, prædicemus, efferamus, honoremus, magnificemus, illustremus, atque exaltemus eum necesse est, qui tot, tanta, & tam stupenda nobis ac majoribus nostris fecitavit prodigia, nos in libertatem vindicavit, in lætitiā nostrum convertit mærorem, caliginem in lucem ingentem, huic nos, huic canamus halleluia, halleluia. *Laudate pueri Dominum* &c. usque ad, *Convertit petram in stagna aquarum.* Clausula erat hæc: Gratiā agimus tibi Domine Deus & mundi rex qui nos & majores nostros ex Ægypto eruisti, atque ad hanc noctem perduxisti, qua pane vescamur azymo, atque amaris oleribus. Cui quidem clausulæ his temporibus captivitatis adjunguntur etiam & illa: Sic Domine Deus noster & Deus patrum nostrorum nos perduxeris tranquillos ad alios, qui sunt adventuri, dies festos ac solennes, sic, ut tuam illam urbem iterum aliquando reādifecatam gaudeamus, atque instaurata triumphemus sacrificia, ut ibi & alia

Psalm. 113.

M m m 3

co.

comedamus sacra , & Paschales Agnos , quorum tibi acceptus sanguis irrigaverit tui parietes altaris , ut ibi novum cantemus carmen de libertate atque ereptione nostra. Laus tibi Domine , qui liberas Israël. Accum de vini creatione reddidisset gratiarum actionem , tum poculum alterum quisque potabat.

VI.

Quo facto rursus manus abluens solitam fundebat precem , quòd Hymnum dicenti animus erat advocatus à (a) cibo capiendò. Deinde placentas azymas accipiebat duas , quarum unam bipertitus , ex illa partem alteram imponebat alteri placentæ adhuc integræ , tum Deo de illis benedicebat *et terra panem elicienti*. Cur autem hoc idem non faciebat placentis super integris itidem , ut ad alios dies festos ? Nimirum quoniam azymus hic , dicitur *panis afflictionis* , ut igitur homo tenuis & afflictus buccella , sic & ista nocte singulis panis frusto vescendum. Postea copulabat amara cum azymo pane olera , quæ in illud embamma , quod *Charoffet* appellatur , intingebat , Deumque de illis ita venerabatur : *Laus tibi Domine Deus noster ,*

(a) Quem Judæis nec illotis manibus capere licet , neque satis est lavisse , si moram faciant ante , quàm cibaria capiant , præsertim si ad rem aliam fuerit intentus animus.

ster, qui praeceptis tuis nos initiasti, & panem azymum praescripsisti nobis edendum cum oleribus amaris, tum ea comedebat. Sin autem quodque separatim comederet, oportuisset suam cuique precem adhibere seorsum.

VII.

Porro preces persequatur duas; primum hanc; *Laus tibi Domine Deus noster, mundi Rex, qui nos initiasti praeceptis tuis, ac iussisti sacrum comedere, ac statim ex illa, quae luce quarta decima Nisan erat immolata hostia, comedebat aliquid.* Secundo loco precem fundebat istam: *Gratias agimus tibi Domine, Deus noster, mundi Rex, qui nos consecrasti praeceptis tuis & iussisti Agnum Paschalem comedere, de quo deinde delibabat item aliquid. Neque enim illi victimae haec gratiarum actio convenit, nec illa laudandi ratio huic Agno Paschali.*

VIII.

Hoc autem tempore, quando sacrificium appositum est nullum, primam illam de pane, quem e terra Deus extrahit, gratiarum actionem sequitur altera de azymo pane comedendo, qui deinde panis azymus in embamma, quod *Charosset* dicitur, intinctus comeditur. Hanc gratiarum actionem subsequitur alia de olera amaro comedendo, quod item eo intinctum embammate comeditur: non

est autem in eo diu retinendum, ne illius evanescat acerbitas. Atque illud ex sapientum est institutis. Tum etiam cum azymo pane conjungitur oculus amarum, quæ simul unâ in hoc embamma intincta sine gratiarum actione comeduntur in memoriam ejus, quod in templo fiebat à (a) Doctissimo suæ ætatis viro.

XI.

Postea coenam producebat, & quantum cuique videretur, capiebat cibi & potus. Ad extremum ex Agno Paschali comedebat aliquid, vel oleæ magnitudinem, nec quidquam postmodum gustare fas erat. His temporibus ultimo loco comeditur ex azymo pane velut olivæ magnitudo; nec quidquam deinde; ut completæ videlicet coenæ aut supersit sapor Agni Paschalis, aut panis azymi, quæ quidem lex est, ut edantur.

X.

Deinde manibus etiam lotis habebat de cibo gratiarum actionem poculo super tertio, quod cum erat epotum, poculum miscebat quartum, super

(a) Celeberrimæ caput Academiæ Hillel, sicut in Talmude scriptum legitur, stante templo solitus erat quandam ex Agno Paschali decerpere particulam, quam conjungens cum particula placentæ azymæ atque minuto amarorum olerum fasciculo intingebat in embamma illud, quod *Charosset* dicitur, ac sine gratiarum actione comedebat.

super quo & absolvebat hymnum, & carmen illud cantabat : *Laudent te, Domine Deus noster, omnia omnia opera tua, sed iusti atque homines sancti tue voluntati obsequentes, populusque Israël universus cantet, prædicet, efferrat, atque illustret nomen tuum usque quaque aded gloriosum. Enim verò expedit te laudare, & cantare nomen tuum decet, qui Deus ante sæcula fuisti omnia; atque idem in perpetuum eris. Gloria tibi Domine & Rex omni laude cumulatus.* (a) Tum Deo gratias agebat de vini procreatione, atque hoc epoto poculo, nihil amplius libare tota nocte præter aquam licebat : nisi quis vellet super quintum poculum cantare hymnum illum eximium, qui incipit, *Confitemini Domino quoniam* Psal. 136. *bonus, & pertinet usque ad, Super* v. 1. *flumina Babylonis : poculum enim hoc* Psal. 137. *nequaquam est ita necessarium, ut il-* v. 1. *la quatuor. Atqui licebat hymnum etiam extra triclinium absolvere.*

MOGIND 2122 XI.

Ad primam Paschæ noctem, tota vefci carne vel hoc tempore licet, ubi fert consuetudo : secus autem ubi repugnat, ne quis esse carnem Paschalis Agni fortè ducat. Sed ubi vis gentium agnum affum integrum nefas est apponere, quia viderentur extra tem-

Mmm 5 pli

(a) His autem modo addunt multi multa, quæ quidem longiora sunt, quàm ut huc referantur.

pli parietes sacra comedi. Dispertitus autem agnus, vel uno membro mutilus, vel etiam agnus penitus integer, qui unum contineat elixum membrum, ut apponatur, concessum est, si patiatur alioqui consuetudo.

XII.

Ad primam Paschæ noctem qui est vino destitutus, diem consecrat super pane itidem, ut sabbato fieri solet, atque ordine prædicto reliqua persequitur. Si quis nullum aliud, quàm amarum habet olus, principio bis Deo benedicit super olerè amaro, & quòd ex terræ sinu fructum eliciat, & quòd oleris amari comedendi præcepto nos dicavit. Deinde id comedit, accum hymnum absolvit, tum etiam de pane azymo gratiarum actionem habet Deo, rursusque edit aliquid ex olerè amaro, idque sine gratiarum actione.

XIII.

Si quis non habeat amplius illà, quæ est oleæ, magnitudine panis azymi, qui quidem sit apparatus huic officio Paschali, ac reservatus, is ad extremum coenæ Deum laudabit, qui nos initiavit præcepto panis azymi comedendi, ac tum demum illam panis azymi particulam comedet, nec omninò quidquam degustabit deinceps.

XIV.

Si quis inter coenam Paschalem dormierit, nihil rursus comedet exper-

pergefactus. Cum verò multi recumbant unà convivæ, eorum inter cœnam si dormierint aliqui, licet illis iterum comedere, non item si dormierint omnes simul: licet autem ipsis etsi dormitarunt omnes simul, deinde comedere.

Hac ratione cœnam Paschalem celebrabant stante templo. *Ecce autem formula hymni ejus, quem nunc temporis omnes omnino Judæi longe lateque dispersi ac dissipati ad mensam ineunte Paschate recitant. Arrepto poculorum altero ita dicunt, ex Ægypto properantes excessimus. Tum verò hymnum incipiunt istum.*

Hic est *panis afflictionis*, quem comederunt in Ægypto patres nostri. Si quis fame laborat, introeat nobiscum comesurus: si quis est egenus, adveniat nobiscum unà Pascha celebraturus. *Faxit Deus, ut quem hoc anno diem festum agimus hîc, eundem agamus anno sequenti in regione Israël, ut quem nunc diem festum servi, eundem anno proximo liberi celebremus.*

Quid tandem causæ est, cur nox ista differat ab aliis? Nam aliis nec semel
quidem

quidem cibum intingimus , hac verò nocte bis , aliis promiscuè panem edimus & azymum , & fermentatum , hac autem solum azymum , aliis vescimur quibuscunque herbis , hac autem amaris , aliis coenamur vel assidentes , vel accumbentes ista verò prorsus omnes accumbimus.

*Deut. 2.
v. 28.*

Nimirum Pharaonis in Ægypto servi fuimus , unde nos ista nocte Dominus Deus noster eripuit , *Manu forti , & extento brachio.* Quod si patres nostros Deus non liberasset , etiamnum in Ægypto nos , & liberi , ac nepotes Pharaoni essemus servituri. Ergo nunc omnes quamvis sapientes , quamvis intelligentes , quamvis senes , quamvis legis periti debemus illam ex Ægypto descessionem hac nocte narrare. Ac profectò narrationem illam ut quisque plurimis verbis dilatat , ita maxime laude dignus judicatur.

Deut. 6. 4.

Quodam Paschate simul accubuerunt apud incolas urbis Varacæ Dores illi legis Elieser , Josue , Elieser filius Azariæ , Tarfon , Akiba. Itaque illam ex Ægypto migrationem narrantes , totam in narrando noctem consumpsere ; ut venirent discipuli dicentes , magistri jam appetiit hora illa matutina , qua legi debet illa sectio , *Audi Israël , Dominus Deus noster Dominus unus est. &c.*

Filius autem Azariæ eis ita dicebat.

bat. En ego natus sum annos fermè septuaginta, nec mihi scire contigit migrationem ex Ægypto noctibus etiam esse commemorandam, dum id filius Zomæ inde probavit, quòd in lege dicitur, *Ut memineris diei egres-* Ibid. 16.
sionis tuæ de Ægypto omnibus diebus vi- v. 3.
tæ tuæ, videlicet (inquit filius Zomæ) *diebus vitæ tuæ* designat dies; *omnibus* autem addit etiam noctes. Id verò loci sapientes ita sunt interpretati, *diebus vitæ tuæ* significat ætatem hanc, *omnibus* autem ætatem Christi indicat.

Grates igitur habeamus Deo, qui dedit Israel populo suo legem, gratias habeamus de quatuor hominum generibus, sapientibus, improbis, simplicibus, & nesciis percontandi, quorum omnium meminit illa lex.

Sapiens ita loquitur: Quid ista nobis *testimonia, statuta, ac judicia* præcepit Dominus Deus noster? Huic igitur & tu Paschæ leges explicabis, ex quibus & illud, *Non sunt, post comesum Paschalem Agnum, apponenda bellaria.*

Impius autem, Quis est, inquit, istorum religio vestra sacrorum? Vestram cum dicat, suam ostendit esse nullam, atque excipiendo se omnino Deum esse negat. Hunc igitur hominem hisce verbis (a) jugula, hanc ego

(a) Hic nos prudentes, scientes excessimus liber-

ego religionem suscepi eorum ergo, quibus me cumulavit Deus beneficiis eripiens ex Ægypti servitute, me videlicet, non item & te, qui si tum ibi fuisses, nunquam ex servitute esses ereptus.

Quid autem ait homo simplex? Nempe quid sibi vult istuc? Huic ita responde, *robusta manu* nos eripuit Deus ex Ægyptiorum servitute.

At ignaro sciscitandi tu rem ultrò
Exo. 13.6. aperi, sicut à lege præscribitur, *Narrabisque filio tuo in die illo dicens: propter hoc quod fecit mihi Dominus, quando egressus sum de Ægypto.* Sed ne rem etiam à Kalendis Martiis incipias narrare, scriptum est, *In die illo*: ac quoniam est in lege, *Propter hoc*, id est, pane azymo, atque oleo re amaro apposito, interdicitur, ut ne ipsa quidem migrationis die res narretur interdiu, sed vesperi ad mensam.

Principio patres nostri stellas ac planetas colebant ut Deos: postea verò nos ad cultum sanctum & puram religionem appellavit Deus verus, ut
Jos. 29. 2. testantur litteræ sacræ. *Et locutus est Josue*

tatem simplicis interpretis. Cum enim auctori, *hominem redde mutum*, dicere volenti, sententiam placuerit exprimere hisce translatis verbis, *hujus hebetardentes*, usi sumus & nos quidem translatione: sed ad Latinorum consuetudinem magis apta, atque ad similitudinem (opinor) rei multò propius accedente.

Josue ad omnem populum : hæc dicit Dominus Deus Israël : Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab initio, Thare pater Abraham & Nachor : servieruntque diis alienis. 3. Tuli ergo patrem vestrum Abraham de Mesopotamiæ finibus : & adduxi eum in omnem terram Chanaan : multiplicavi-que semen ejus, & dedi ei Isaac. Illique rursum dedi Jacob, & Esau : & quibus Esau dedi montem seir ad possidendum : Jacob vero & filii ejus descendunt in Ægyptum.

Benedicamus igitur illi, qui quam dederat Israëlī fidem, servavit : benedicamus Deo Optimo Maximo, qui se miseriarum nostratum finem esse facturum Abrahamo patri nostro constituit inter animalia illa bipertita, ut scriptum est, Scito prænoscent Gen. 15. quod peregrinum futurum sit semen tuum v. 13. in Terrā non suā, & subjicient eos servituti, & affligent quadringentis annis. 14. Verū tamen gentem, cui servituri sunt, ego judicabo, & posthac egredientur cum magna substantia.

Id profectò non patribus modò nostris, sed nobis etiam ipsis contigit. Neque enim unus homo semel, verū singulis ætatibus exstiterē, qui in nostram perniciem atque exitium incumberent, quorum ab importunitate nos eripuit Deus Optimus Maximus.

Nam

- Nam (a) cognosce, quæso, quid Laban iste Syrus Jacobo sit patri nostro molitus? Pharao quidem unus dumtaxat mares, iste verò nos omnes omninò perditos voluit, sicut scriptum est, Syrus perditurus erat patrem meum. Quod autem sequitur, Qui descendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus est, id ostendit non illum ed permansum, sed peregrinatum venisse, cui rei testimonio est is sacræ scripturæ locus, Responderunt Pharaoni ad peregrinandum in terra tua venimus: quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque, ut esse nos jubeas servos tuos in terra Gessen.
- Deut. 26. 5. Additur autem, In paucissimo numero, quoniam scriptum est, In septuaginta animabus descenderunt patres tui in Ægyptum, & ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astra cæli.
- Ibid. 26. 5. Sequitur, Crevitque in gentem magnam ac robustam, quod indicat Israelites ibi fuisse copia ac robore insignitos, sicut in lege est, Filii Israël creverunt, & quasi germinantes multiplicati sunt: ac roborati nimis, impleveruntque terram.
- Exod. 1. 7. Et infinitæ multitudinis haud secus quam vates cecinit, Multiplicatam quasi
- (a) Hic incipit illa, de qua supra dictum est, sectionis interpretatio.

quasi germen agri dedi te : & multiplicata es , & grandis effecta , & ingressa es , & pervenisti ad mundum muliebrem , ubera tua intumuerunt , & pilus tuus germinavit : & eras nuda & confusione plena. Exe. 16. 7.

Affligeruntque nos Aegyptii, nimirum hoc illud est, quod à Pharaone dicitur, Venite sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur : & si ingruerit contranos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra. Deu. 26. 6. Exo. 1. 10.

Et persecuti sunt, hoc spectat ad illud legis, Præposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus : ædificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phiton & Rameffes. Deu. 26. 6. Exo. 1. 11.

Imponentes onera gravissima, velut in lege habemus, Et imponebant Aegyptii servitutem filiis Israël cum servitia. Exo. 1. 13.

Et clamavimus ad Dominum Deum patrum nostrorum, prorsus ut à lege describitur, Post multum vero temporis mortuus est Rex Aegypti : & ingemiscientes filii Israël propter opera vociferati sunt : ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus. Deu. 26. 7. Exo. 2. 24.

Qui exaudivit vocem nostram, quod idem alio loco lex dicit, Et audiuit gemitus eorum, ac recordatus est fœderis, quod pepigit cum Abraham, Isaac & Jacob. Deu. 26. 7. Exo. 2. 24.

Fasc. VII.

N n n

Quod

- Deu. 26.7.* Quod autem dicitur , *Et respexit humilitatem nostram* , indicat Israëlites lecto geniali prohibitos , quod i-
- Exo. 2.25.* dem significat legis illud , *Et respexit Dominus filios Israël , & cognovit eos.*
- Deu. 27.7.* *Et laborem* , id indicat puerorum calamitatem , de quibus erat illa lata
- Exo. 1.22.* lex. *Quidquid masculini sexus natum fuerit , in flumen projicite : quidquid feminini reservate.*
- Deu. 26.7.* *Atque angustiam* , hoc significat op-
- Exo. 3.9.* pressionem , de qua ita lex : *Videque afflictionem eorum , qua ab Ægyptiis opprimuntur.*
- Deu. 26.8.* *Et eduxit nos de Ægypto* , nempe neque Seraphim , neque Angeli , nec operâ legari , sed ipsemer Deus sanctus ac gloriosus , quemadmodum scriptum est. *Et transibo per terram Ægypti nocte illa , percutiamque omne primogenitum in terra Ægypti ab homine usque ad pecus : & in cunctis diis Ægypti faciam judicia , ego Dominus.*
- Deu. 26.8.* *In manu forti* , id est , peste , de
- Exo. 9.3.* qua in lege est , *Ecce manus Domini erit super pecudes tuas quæ sunt in agro , super equos , & asinos , & camelos , & boves , & oves pestis valde gravis.*
- Deu. 26.8.* *Et brachio extento* , id est , districto
- 1 Par. 21. v. 16.* gladio , quomodo scriptum est , *Et evaginatum gladium in manu ejus extenta contra Jerusalem.*
- Deu. 26.8.* *In ingenti pavore* , id significat Deum

Deum manifestò apparuisse, quod quidem ex illo legis versu intelligi licet. *Si fecit Deus, ut ingrederetur, & tolleretur sibi gentem de medio nationum, per tentationes, signa, atque portenta, per pugnam, & robustam manum, extentumque brachium, & pavores ingentes, juxta omnia quæ fecit pro vobis Dominus Deus vester in Ægypto, videntibus oculis tuis.* *Ibid. 4. 34.*

In signis, virga illa Moſis significatur, de qua scriptum legitur, Virgam quoque hanc ſume in manu tua, in qua ſaturus es ſigna. *Ibid. 26. 8. Exo. 4. 17.*

Atque portentis, hic eſt ille ſanguis in quem fuerunt aquæ converſæ. Nam de ſanguine ita legitur. Et dabo prodigia in cælo, & in terra, ſanguinem & ignem, & vaporem ſumi. *Deu. 26. 8. Joël 2. 30.*

Atqui voces hæ ſic etiam exponuntur. *In manu forti* res designat duas, *In brachio extento*, item duas: *In ingenti pavore*, totidem: *In ſignis*, totidem: *Atque portentis*, tantundem. Hæ ſunt illæ videlicet plagæ decem, quibus Ægyptios reſſit Deus, ſanguine, ranis, pediculis, muſcis, peſte, ulceribus, grandine, locuſtis, tenebris, & primogenitorum ſtrage. Doctor quidam legis nomine Judas has plagas primoribus vocum litteris ita designabat. S. R. P. M. P. V. G. L. T. P.

Solitus erat Doctor ille, (a) Ga-

N n n. 2 ma-

(a) Hic eſt ille Gamaliel, cujus ad pedes Paulus

maliel dicere neminem officio Paschali functum esse, quin ista differuerit de tribus hisce rebus, Agno Paschali, pane azymo, atque oleribus amaris. Quid patres nostri dum fanum illud stabat Paschalem edebant Agnum? Nimirum quia majorum domos transiluerat Deus in Ægypto: Quod quidem à lege præscribitur, *Exod. 12. v. 27.* *Dicetis eis: Victimæ transitus Domini est, qui transiit super domos filiorum Israël in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos nostras liberans. Incurvatusque populus adoravit.*

Quid autem est, cur panem hunc comedimus azymum? Quia nondum fermentata (a) massa patrum erat, cum ecce tibi Regum Rex, Deus Optimus Maximus apparuit, eosque subito in libertatem vindicavit, uti *Exod. 12. v. 39.* *scriptum est, Coxeruntque farinam, quam dudum Ægypto conspersam tulerant: & fecerunt subcinericios panes azymos: neque enim poterant fermentari, cogentibus exire Ægyptiis, & nullam facere sinentibus moram, nec viatici quidquam paraverant.*

Quid verò? oleribus his amaris cur tandem vescimur? Propter gravissimas illas molestias, quibus patres nostros miserrimos habuerunt Ægyptii, teste scri-

Apostolus institutus est ad veritatem paternæ legis act. *apost. 22. 3.*

(a) Quam ad viaticum sibi aptaverant.

scriptura , in qua legitur , *Atque ad Exo. 1.14.*
amaritudinem perducebant vitam eorum
operibus duris luti, & lateris, om-
niſque ſamulatu , quo in terræ operi-
bus premebantur.

Quocirca ſua quiſque ætate perſuadere ſibi debet , ſemeripſum eſſe ex
 Ægypto ereptum. Enim verò non patres modo noſtros , ſed & nos etiam
 in libertatem vindicavit Deus , ſi qui- *Deu. 6.23.*
 dem à lege dicitur , *Et eduxit nos in-*
de , ut introductis daret terram ſuper
qua juravit patribus noſtris.

Nos ergo celebremus , prædicemus ,
 efferamus , honoremus , magnifice-
 mus , illuſtrems , atque exaltemus
 eum neceſſe eſt , qui tot , tanta , &
 tam ſtupenda nobis ac majoribus no-
 ſtris edidit prodigia , nos in liberta-
 tem vindicavit , in lætitiã noſtrum
 convertit mærorem , luctum in diem
 feſtum , caliginem in lucem ingentem.
 Huic cantemus halleluja , hal-
 le'uja. *Laudate pueri Dominum &c.*
uſque ad Convertit petram in ſtagna
aquarum.

Gratias agimus tibi Domine Deus
 & mundi Rex qui nos & maiores no-
 ſtros ex Ægypto eripuisti , atque ad
 hanc noctem , qua veſcamur & pane
 azyimo , atque amaris oleribus , per-
 duxiſti. Sic Domine Deus noſter nos
 perduxeris tranquillos ad alios , qui
 ſunt adventuri , dies feſtos ac ſolen-

nes, sic; ut tuam illam urbem domum reedificatam gaudeamus, atque instaurata triumphemus sacrificia, ut ibi & alias libationes comedamus, & Agnos Paschales, quorum tibi gratus sanguis tui parietes altaris imbuerit, atque novum & haecenus inauditum cantemus tibi carmen de libertate atque ereptione nostra. Laus tibi Domine, qui liberaisti Israël.

Ac quo ritu tum gratiarum actiones, tum hymnus ille ad primam Paschæ noctem, eodem omnino & secunda recitatur nocte, quam noctem & quatuor poculis & aliis rebus omnibus itidem, ut primam per exilium celebramus.

Finis septimi Fasciculi.

INDEX

I N D E X

RERUM ET VERBORUM.

A.

A Bominaanda non cremabantur nisi interdiu. Pag. 645

Abominatio quid de victimis propriè dicitur. 597

_____ ejus poenæ in quibus sacrificiis non datur locus.

_____ erat sacrificium cogitatione temporis alieni temeratum. 641

Abcondere panem fermentatum tempore Paschatis an licuerit. 860

Accessionis sacrificia qualia erant die sabbati. 452

Accumbere debebant Judæi tempore Paschatis. 887

_____ an omnibus id fuerit permiffum. 887

Acerræ duæ in mensa propositionis cui usui. 26

_____ omnes in templo erant vel ex auro vel ex argento. 92

_____ quale vas in sanctuario ita fuerit dictum. 455

_____ thuris panibus propositionum apponendæ, quando fixæ habebantur. 583

_____ hæ duæ thuris reddebant panes propositionis licitos sacerdotibus. 635

N n n 4

Acra

- Acra fuit dicta pars montis Zionis. 48
 Acu factæ non debebant esse vestes sacerdotum. 147
 Adam ubinam primum exstruxit altare. 14
 Adipes victimarum nunquam confundebantur a sacerdotibus. 500
 Administratio hostiæ alterius sacerdotis quibusnam competebar. 112
 Adolere post sacrificium iuge licuit Judæis. 427
 ——— e sacris infra magnitudinem olivæ nihil erat. 697
 Adorare Deum quomodo impuro licuit, quomodo non? 185
 Adorationis legitimum spatium apud Judæos. 186
 Ædes quales in atrio templi ædificatæ fuerunt. 7
 ——— in Æde qui extra sanctuarium vero Deo sacrificasset, postea sacrificia in sanctuario offerre nunquam poterat. 226
 Ægrotanti periculose cibus dabatur in die expiationum. 829
 ——— quomodo Medici hac de re consulendi. 829
 ——— si æger ipse nollet, quid tum faciendum. 829
 ——— hi etiam in die expiationum lavare poterant. 833
 ——— etiam eo die calceis uti poterant. 835
 ——— quomodo eo die se ungere poterant. 836
 Ægyptii sacerdotes quomodo perscrutabantur victimas. 243
 ——— quomodo perfectas norabant. 243
 ——— nullo capite animantis vescebantur. 685
 ——— qua-

- _____ quare id ab illis fuerit institutum. 685
- A**fflictio qualis sola secundum Judæos ad animam pertineat. 822
- A**gitatio sacrorum quomodo fieri debebat a sacerdotibus. 67
- _____ omnia sacrificia, quæ agitari debebant, in parte Orientis agitanda erant. 346
- _____ quibus cæremoniis id peraetum fuit. 346
- _____ an etiam ab Israëlitis id fieri potuit. 349
- A**gni quot Pentecostis solennitate sacrificandi fuerunt a Judæis. 616
- _____ his agnis quot panes addere debebant. 635
- _____ quomodo & quando sacerdotes his uti poterant.
- A**gno (de) Paschali quod superesset quomodo impendebatur. 546
- _____ quamdiu is potuit comedi Judæis. 554
- _____ a quibus legitime comedebatur. 554
- _____ eum alieno nomine immolare non licuit. 610
- _____ quo tempore etiam non licuerit. 611
- _____ quare is dicebatur differre a cæteris hostiis. 612
- _____ si ad decimam quartam Nisan ante Meridiem mactaretur temeratus erat. 615
- _____ etiamsi amiculo major tamen mactabatur. 615
- _____ sub qua poena de ea immundus non poterat comedere. 641
- _____ cum emere argento sacro non licuit. 739

sub qua poena illud a Rabbiniſ erat pro-	
hibitum.	739
quo die is debuit immolari a Judæis.	843
qua hora diei illud fieri debuit.	843
eum comedentes quid Judæi narrare	
debebant.	886
quibus illud narrare debebant ſi infan-	
tes non haberent.	886
Agnos quot leproſus immolare debebat.	294
talem indefinite qui voverat quomodo	
votum ſolvere tenebatur.	397
quot agni quotidie immolari debebant	
a Judæis.	425
pro quibus beneficiis hoc factum vo-	
lunt.	425
quot ſemper paratos habebant in con-	
clavi agnorum.	429
jugis ſacrificii quando explorabant ſa-	
cerdotes.	429
quomodo illos mactare debebant.	429
Agnum integrum toſtum quare hodie in coena	
Paſchali non apponant Judæi.	897
qualis pars ex eo debeat eſſe vel elixa	
vel decurtata.	898
Agnus Paſchalis quot requirebat aſperſiones.	
	318
quomodo illius ſacrificium fiebat.	352
poſt jüge ſacrificium veſpertina quare	
mactari potuit.	427
Alal victimæ abominandæ quid vocare ſolent	
Judæi.	692
qua ſub poena illud comedere non li-	
cuit.	692
	Alic-

Alienigena quisnam dicebatur a Judæis.	862
— an talis poterat haberi domi suæ panem fermentatum tempore Paschalis in terra Israël.	862
Alienigenarum propter persecutiones singuli Judæi etiam die sabbati jejunium instituere poterant.	780
Altare suffimentorum ubinam erat in templo.	7
— ex folis lapidibus construi debebat.	9
— quoties singulis annis dealbabatur.	11
— suffimentorum debebat esse ex aliquo metallo.	11
— Davidis in area Ornani Jebusæi ubinam fuerit.	13
— Noachi.	13
— Caini & Abelis.	13
— Adami.	13
— reducum e Babylonia quale.	14
— ejus figura describitur.	14
— ejus mensura.	14
— non erat cavum, sed totum solidum.	19
— suffimentorum ubinam erat.	27
— aureum intra templum cui usui inserviebat.	100
— aureum quomodo aspergebatur sanguine.	317
— quomodo initiabatur.	333
— vitiosorum animantium sanguine respergere sub qua poena non licuit.	229
— conscendentes omnes ad dextram conscendebant.	439
— quali sacrificio initiari solebant.	430
— sanctitas quanti a Judæis fuerit æstimata.	ta.

ta.	528
_____ ejus tactu cuncta sancta efficiebantur.	528
_____ ejusdescriptio.	528
_____ in sublata qualia sacrificia descende-	530
bant.	530
_____ qualia descendere minime poterant.	530
_____ interius consecrabat res temeratas ipsi	530
idoneas.	530
_____ etiam res ipsi non idoneas.	530
_____ exterius quales res consecrabat.	530
_____ in eo si quid rumperetur quales victimæ	532
tunc temerarentur.	533
_____ cum esset fractum ejus victimas come-	533
dere non licuit.	533
_____ quare id fuerit prohibitum.	533
_____ quomodo suffimento fuerit dedicatum.	694
_____ antea victimarum sanguine respergere	694
quare fuerit prohibitum.	13
Altaris situs nunquam mutabatur.	60
Alvum exonerare quare versus orientem & oc-	150
cidentem Hierosolomæ non licuit.	159
Amiculum humerale summi sacerdotis quomo-	52
do erat confectum.	790
_____ e lino quales sacerdotes gestabant.	533
Amplificatio Hierosolomæ quomodo debebat	
fieri.	
Anguium causa jejunium non instituebatur a Ju-	
dæis.	
Animalia viva qualia nunquam rejiciebantur.	
_____ animalium vilium causa nunquam jeju-	
nium	

Index rerum & verborum. 917

nium publicum instituebatur a Judæis.	789
qualia ita ab eis fuerunt dicta.	789
primogenitum v. primogenitum.	
Animantem vitio affectum sacrificii loco afferre sub qua poena non licuit.	229
perpetuo vel temporali vitio laborans idem erat in sacrificio.	230
temeratam quomodo redimere debebant.	233
ex diversis naturis Deo offerre non debebant.	246
etiamsi similis esset animanti alterius generis.	246
ad idoli cultum destinata immolari non poterat.	247
neque etiam quæ pro Numine esset culta.	247
temporis indigens qualis dicebatur.	250
animantes quatuordecim quales ab altarari removebantur.	252
earum varia genera e quibus sacrificium fieri poterat.	282
in sacrificium ubinam jugulabatur.	304
primogenita quot requirebant aspersiones.	318
hujus sacrificium quomodo rite peragebatur.	352
in sacrificium haut facile rejiciebatur.	393
v. bestia.	
Animus cuique de suis peccatis dolet secundum Rabbinos.	540
Annonæ difficultatem inter calamitates publicas	nu-

numerabant Judæi.	786
— ob hanc etiam sabbato clamorem edere licebat.	787
— sed non clangorem.	787
Annus quotuplex erat apud Judæos.	828
— civilis a quo tempore incipiebat.	828
Antemurale quid dicebatur in templo.	39
Antistes quinam dicebatur inter sacerdotes.	115
Anubis summus Ægyptiorum Deus fuit.	250
— quale habebat caput.	250
Apis nomine voluptatem prohiberi volébant Veteres.	263
Appendices quidnam dicebatur in templo secundo.	34
— ubinam fuerint in atrio vel in sacrario.	74
Aqua qualis in solennitate tabernaculorum erat necessaria.	133
— ubinam libabatur.	133
— ubinam hauriebatur.	133
— qualis ad lotionem sacerdotum requirebatur.	200
— distillans ex oculo bestię quando perpetua dicebatur.	241
— quo tempore anni in altari fuerit libanda.	494
— libatio hæc in qua parte altaris peragi debebat.	494
— e fonte Siloë erat adferenda.	495
— Heterodoxi quare eam non esse libandam putabant.	496
— libata vase profano temerata erat.	525
— poterat sacerdos ferra subigere.	581
— ad festum scenopægiæ quomodo libanda	da

da erat.	706
— quando hæc dabat prævaricationi locum.	706
— fontis in agro sacro fluentis quando uti licuit.	728
— quando erat prohibita & quamdiu.	728
Arare agrum sacrum impune quare licuit.	726
Arbor sacra quousque dabat locum prævaricationi.	728
— arborum præputia v. præputia.	
Arbores nullas præter rosetum Hierosolymis habere licuit.	63
Arca quomodo fuerit posita in templo.	25
— ubinam fuerit condita tempore Josiæ.	29
— non fuit in secundo templo.	29
— quomodo transferenda fuit e loco in locum.	100
— ora homines si debebant ad eam vertere.	100
Arce quot in sanctuario pro vestibus sacerdotum.	143
— cujuscunque curiæ nomen proprium erat inscriptum.	143
— quot unaquæque curia habebat.	143
— quare fuerunt numero quatuor.	143
— que fuerunt pro recipiendis siclis in singula capita imperatis.	000
— ubinam illæ erant.	000
Aream, quæ speciem habebat sanctuarii atrii, ædificare interdictum erat.	61
Argentum quod in munera voluntaria impendi jus fuit, in holocausta expendebatur.	303
— in hostiam pro gratiarum actione destina-	na-

natum si deperditum erat, quid faciendum.	591
———— quid si postea reperiretur a Domino.	591
Aridum quomodo fertum dicitur in lege.	581
Arietes pro holocaustis a Moabitibus subducebantur.	275
———— in sacrificium quot annorum esse debebant.	288
———— a quo tempore ita incipiebant appellari.	288
———— Nazaræi quale sacrificium dicebantur a Judæis.	395
———— quomodo hoc sacrificium agitari debuit.	396
———— populi quales in sacrificiis fuerunt dicti.	995
———— quomodo Pentecostes festo mactandi.	616
———— populi quales olim dicebantur a Judæis.	652
———— quomodo & quo tempore si erant mactandi.	652
Arma inter publicas calamitates numerare solent Judæi.	786
Armentum indefinite votum quomodo solvere debebant Judæi.	398
Armus pecoris quid appellabatur a Judæis.	397
Aromatibus condire massam ad solennitatem Paschatis Judæis licebat.	874
Asche, Rabbi, Talmud Babylonicum compilavit.	761
———— quo tempore id fuerit factum.	761
Asina	

- A** sine quomodo olim altari potuerit consecrari. 730
- _____ quando dabat locum prævaricationi. 730
- _____ ejus primogenitus. v. primogenitus.
- A**speram arteriam quomodo vocare solent Rab-
bini. 507
- A**spergere altari sanguinem victimarum, quo-
modo solebant sacerdotes. 312
- _____ quibus digitis id fieri debebat. 315
- A**spersiones extra atrium facere sub qua poena
non licuit. 423
- _____ sanguinis in altaribus quomodo a se in-
vicem differebant. 512
- _____ quot fieri debebant in altari exteriori. 512
- _____ quot in altari interiori. 512
- _____ quot fieri debebant a Pontifice Maximo
in die expiationum. 669
- _____ ubinam illæ omnes erant aspergendæ. 669
- _____ quot fiebant tunc temporis e sanguine
juvenci. 669
- _____ quomodo illas numerabat summus sa-
cerdos. 670
- _____ quot tunc debebant ab eo fieri e sangui-
ne hirci. 670
- _____ ubinam illæ fieri debebant. 670
- _____ quot e sanguine juvenci fiebant contra
velum. 670
- _____ quot de sanguine hirci fiebant contra
propitiatorium. 670
- _____ duas per unam tincturam facere non
licebat. 671
- _____ quomodo dirigere debebat eas summus
- Fasc. VII.* O o o *fa-*

sacerdos.	684
Atrii structura quomodo opificibus locabatur.	748
— quomodo illud mensurare solebant.	748
Atrium quid vocabant veteres Hebræi.	5
— quales distinctos habuerit terminos.	7
— ejus portæ debebant esse inauratæ.	12
— ubinam fuerit in templo Judæorum.	39
— ejus exacta dimensio.	39
— quot habebat portas.	39
— mulierum ubinam erat in templo.	41
— ejus descriptio.	41
— sacerdotum quale erat in templo.	44
— quomodo fuit dictum.	44
— Israëlitarum quale erat.	44
— templi senatus amplificare poterat.	57
— quomodo.	57
— mulierum : ejus porta quomodo fuit dicta.	133
— quibus cæremoniis ea aperiebatur.	133
— quid sacrificiorum in eo comburebatur.	330
— in sacerdotum atrio quando Israëlitis intrare licuit.	67
— extra id sacrificia offerre sub quâ pænâ non licuit.	409
Avenam inter frumenta fermento subjecta numerabant Judæi.	866
Avium in sacrificium nullus erat redimendi locus.	548
— quare id noluerunt Rabbin.	548
— avis in hostiam pro peccato in qua parte al-	

altaris immolari debuit.	561
— in holocaustum ubinam debuit immolari.	561
— in hostiam oblata ubinam debuit humari.	561
— quo casu id debuit fieri secundum Rabinos.	564
— in hostiam pro peccato si commisceretur cum millibus decem omnes debebant mori.	564
— promiscua qualis dicebatur in sacrificiis.	570
— holocausti quo casu offerenti nihil proderat.	611
— quid tum ab ipso erat faciendum.	611
— hostia pro peccato quando dabat prævaricationi locum.	713
— quando iterum tale quid dare non poterat.	713
— holocaustum quando dabat prævaricationi locum.	713
— quando minime dare poterat.	713
— avium sacrarum eadem erat ratio atque victimæ in prævaricatione.	737
— earum sanctitas erat sita in ipso corpore.	737
— v. volucris.	
Aura altaris pro ipso altari habebatur a Judæis.	529
Aurium vitia quot possunt esse in homine vel in bestia.	208
— auris arida qualis dicebatur a Judæis.	209
— plura hujus vitia.	214
O o o 2	Au-

Aurum quomodo humerali amiculo in textum
fuit. 149

Azazel hircus quare ita fuerit dictus. 666

———— quomodo fuerit in desertum abigendus. 666

———— v. hircus.

Azimum conditum quid sic vocabant Judæi. 374

Azymus panis etiam defenditur ab eo quod est
fermento proximum. 869

———— quo die eo debebant vesci Judæi. 877

———— quale hoc præceptum a Rabbinis di-
citur. 878

———— quomodo debebat ab illis comedi. 878

———— quomodo etiam absorberi poterat. 878

———— e quibus frugibus talis panis debuit
confici. 879

———— quomodo debebat esse panis afflictio-
nis. 880

———— ubinam hic panis debuit coqui. 880

———— in quo clibano illud fieri debuit. 880

———— quinam illum comedere tenebantur. 882

———— post illum comesum nihil postea gu-
stare licuit. 882

———— illum comedentes quid Judæi narrare
debēbant. 887

———— quibusnam illud exponere tenebantur. 887

B.

- B**acula quatuor in mensa sacra cui asui inter-
viebant. 25
 — cum eo templum introire non licuit. 56
 Balnea diebus jejunii claudebantur a Judæis.
 795
 — an nulli iis tunc temporis uri licuit.
 795
 Balneum ubinam fuit in templo. 44
 — quomodo scire poterant an aliquis in
 eo esset. 44
 — summi sacerdotis in die expiationum
 ubinam. 46
 Baltei, cui arcæ hoc inscriptum erat in sanctua-
 rio. 144
 Balteo vestitum esse extra sacrificandi tempus
 sacerdoti non licebat. 144
 — Balteus summi sacerdotis erat acupi-
 ctus.
 — privati sacerdotis qualis. 144
 — omnium sacerdotum quam longus &
 latus erat. 146
 Baptismata calicum. v. calicum.
 — urceorum. v. urceorum.
 Basis altaris in templo qualis fuerit. 17
 — omnino in eo requirebatur. 20
 בִּי quid proprie dicitur in lege. 144
 Belli vel conspectus a Judæis dicebatur calami-
 tosus. 787
 — quare hoc ita judicabant. 787
 Belluarum immanium incursionem inter publi-
 cas

cas calamitates numerabant Judæi.	785
_____ quinam ita dicebantur.	785
_____ has divinitus immissas esse quomodo secundum illos cognosci poterat.	788
Bestia in sacrificium cum esset integra in atrio præter pedem unum, & ita jugulabatur a sacerdotibus temerata erat.	566
_____ qualis cum hostia pro gratiarum actione commutari potuit.	590
_____ Bestias duas altari sacras non licebat uno & eodem tenore jugulare.	564
_____ quomodo igitur a sacerdotibus mactari debuerunt.	564
_____ profana in atrio mactata sepelienda erat.	649
_____ sacra vitio correpta quomodo debuit redimi.	700
_____ cum redempta erat ad omnia bestiarum communium erat instar.	700
_____ primogenita & decima quomodo se habebat.	700
_____ bestias quomodo mactare solent Judæi.	669
_____ quomodo aliæ gentes illud facere solent,	669
_____ matres & ejus foetus eodem die non debebant jugulare Judæi.	692
_____ bestias sanctiores altari consecratas minime tondere licuit.	699
_____ neque etiam minus sanctas.	699
_____ nec ullas earum ad laborem exhibere.	699
_____ sub qua poena illud non licuerit.	699
_____ altari sacratæ bestiæ, si fuerint per se ipsæ	

ipsæ mortuæ non dabant prævaricationi locum. 709

Bestia decimæ atque primogenitæ eadem erat ratio. 232

_____ sacrificii , cui vitium obortum erat , quomodo fiebat communis. 233

_____ redimendæ , a quibus æstimari debebat. 234

_____ quæ non redimebatur , quid cum iis factum. 238

_____ quæ necasset hominem immolari non poterat. 240

_____ quæ comedi non poterat , non redimebatur. 240

_____ v. animal.

Bethphage qualis locus Hierosolymæ fuerit. 594

_____ in qua parte urbis fuerit situs. 594

_____ an fuerit locus extra montem ædis controuertitur. 594

_____ alii extra mænia Hierosolymæ fuisse voluerunt. 594

_____ tamen instar Hierosolymæ ducebatur ad omnia. 595

_____ undenam hoc nomen habeat mirifice discrepant Rabbinii. 596

Bibere liquida quæ non sunt apta hominibus an die expiationum licuit. 807

Bither urbs celebris in habitatione multorum Judæorum. 808

_____ quo tempore fuerit capta & deleta ab hostibus. 808

צבצב barbare cingulum dicebatur a Rabbinis. 595

Bos sacrificii an fuerit unquam privata hostia pro peccato. 289

_____ per quot homines ad altare deferetur. 326

_____ ejus nullum membrum in multas partes dividebatur. 326

_____ talem indefinite qui voverat, quomodo solvere tenebatur. 397

_____ sacer sic cum multis bobus communibus permisceretur quid agendum. 551

_____ lapide percutiendus, sepeliendus erat. 649

Braçtea sacerdotum quomodo fuerit facta. 147

_____ qualem habebat inscriptionem. 147

Bruchorum repentinæ multitudines inter publicas calamitates numerabant Judæi. 786

_____ quando eorum causa jejunium instituebatur a Judæis. 790

Bucca secundum Rabbinos facit modum potus cujusque bibentis. 825

Buccina & tuba simul clangere sacerdotibus non nisi in templo licuit. 779

_____ quando id ab illis factum fuerit. 779

_____ quomodo id ab illis fieri debuit. 779

Buccinatores cujus jussu clangebant ad aperturam portarum. 132

Bulimia qualis morbus olim fuerit inter Judæos. 830

C.

Cabus qualis mensura apud Hebræos fuerit. 93,

44, 441,

Cæ-

Index rerum & verborum.

933

Cæsaries Nazaræi puri comburenda erat. 648

_____ quare id fieri debuit. 648

_____ Nazaræi polluti sepeliri debuit. 649

_____ quare non potuit comburi ab illis. 649

Cain & Abel ubinam sua extruxerint altaria. 14

Calami quot in candelabro aureo debebant esse. 23

_____ quot erant in mensa propositionis. 26

_____ cui usui. 26

_____ quare positi inter panes propositionis. 454

Calamitate in publica quomodo voce & tuba ululare debebant Judæi. 777

_____ ubinam id debebant facere, & quo tempore. 777

_____ quales calamitates publicæ dicebantur. 786

_____ earum enumeratio. 788

Calamum odoratum quomodo Rabbini describunt. 87

Calceatus templum introire quare non licuit. 56

_____ in urbe incedere die publico jejunii non licuit. 795

_____ quare in itinere & in quali permittebatur. 796

_____ quibus illud in urbe concedebatur. 796

_____ quibus sub conditionibus. 796

Calceos induere die expiationum Judæis non licuit. 823

_____ sub qua poena illud erat prohibitum. 823

_____ qualibus tamen prodire hoc die permit-

natum si deperditum erat, quid faciendum.	591
———— quid si postea reperiretur a Domino.	591
Aridum quomodo fertum dicitur in lege.	581
Arietes pro holocaustis a Moabitis subducebantur.	275
———— in sacrificium quot annorum esse debebant.	288
———— a quo tempore ita incipiebant appellari.	288
———— Nazaræi quale sacrificium dicebantur a Judæis.	395
———— quomodo hoc sacrificium agitari debuit.	396
———— populi quales in sacrificiis fuerunt dicti.	995
———— quomodo Pentecostes festo mactandi.	616
———— populi quales olim dicebantur a Judæis.	652
———— quomodo & quo tempore si erant mactandi.	652
Arma inter publicas calamitates numerare solent Judæi.	786
Armentum indefinite votum quomodo solvere debebant Judæi.	398
Armus pecoris quid appellabatur a Judæis.	397
Aromatibus condire massam ad solennitatem Paschatis Judæis licebat.	874
Asche, Rabbi, Talmud Babylonicum compilavit.	761
———— quo tempore id fuerit factum.	761
Asina	

Asina quomodo olim altari potuerit consecrari. 730

_____ quando dabat locum prævaricationi. 730

_____ ejus primogenitus. v. primogenitus.

Asperam arteriam quomodo vocare solent Rab-
bini. 507

Aspergere altari sanguinem victimarum, quo-
modo solebant sacerdotes. 312

_____ quibus digitis id fieri debebat. 315

Aspersiones extra atrium facere sub qua poena
non licuit. 423

_____ sanguinis in altaribus quomodo a se in-
vicem differebant. 512

_____ quot fieri debebant in altari exteriori. 512

_____ quot in altari interiori. 512

_____ quot fieri debebant a Pontifice Maximo
in die expiationum. 669

_____ ubinam illæ omnes erant aspergendæ. 669

_____ quot fiebant tunc temporis e sanguine
juvenci. 669

_____ quomodo illas numerabat summus sa-
cerdos. 670

_____ quot tunc debebant ab eo fieri e sangui-
ne hirci. 670

_____ ubinam illæ fieri debebant. 670

_____ quot e sanguine juvenci fiebant contra
velum. 670

_____ quot de sanguine hirci fiebant contra
propitiatorium. 670

_____ duas per unam tincturam facere non
licebat. 671

_____ quomodo dirigere debebat eas summus

sacerdos.	684
Atrii structura quomodo opificibus locabatur.	748
— quomodo illud mensurare solebant.	748
Atrium quid vocabant veteres Hebræi.	5
— quales distinctos habuerit terminos.	7
— ejus portæ debebant esse inauratæ.	12
— ubinam fuerit in templo Judæorum.	39
— ejus exacta dimensio.	39
— quot habebat portas.	39
— mulierum ubinam erat in templo.	41
— ejus descriptio.	41
— sacerdotum quale erat in templo.	44
— quomodo fuit dictum.	44
— Israëlitarum quale erat.	44
— templi senatus amplificare poterat.	57
— quomodo.	57
— mulierum : ejus porta quomodo fuit dicta.	133
— quibus cæremoniis ea aperiebatur.	133
— quid sacrificiorum in eo comburebatur.	330
— in sacerdotum atrio quando Israëlitis intrare licuit.	67
— extra id sacrificia offerre sub quâ pæna non licuit.	409
Avenam inter frumenta fermento subjecta numerabant Judæi.	866
Avium in sacrificium nullus erat redimendi locus.	548
— quare id noluerunt Rabбини.	548
— avis in hostiam pro peccato in qua parte al-	al-

altaris immolari debuit.	561
— in holocaustum ubinam debuit immolari.	561
— in hostiam oblata ubinam debuit humari.	561
— quo casu id debuit fieri secundum Rabbinos.	564
— in hostiam pro peccato si commisceretur cum millibus decem omnes debebant mori.	564
— promiscua qualis dicebatur in sacrificiis.	570
— holocausti quo casu offerenti nihil proderat.	611
— quid tum ab ipso erat faciendum.	611
— hostia pro peccato quando dabat prævaricationi locum.	713
— quando iterum tale quid dare non poterat.	713
— holocaustum quando dabat prævaricationi locum.	713
— quando minime dare poterat.	713
— avium sacrarum eadem erat ratio atque victimæ in prævaricatione.	737
— earum sanctitas erat sita in ipso corpore.	737
— v. volucris.	
Aura altaris pro ipso altari habebatur a Judæis.	529
Aurium vitia quot possunt esse in homine vel in bestia.	208
— auris arida qualis dicebatur a Judæis.	209
— plura hujus vitia.	214

Aurum, quomodo humerali amiculo in textum
fuit. 149

Azazel hircus quare ita fuerit dictus. 666

_____ quomodo fuerit in desertum abigendus. 666

_____, v. hircus.

Azimum conditum quid sic vocabant Judæi. 374

Azymus panis etiam defenditur ab eo quod est
fermento proximum. 869

_____ quo die eo debebant vesci Judæi. 877

_____ quale hoc præceptum a Rabbini-
s dicitur. 878

_____ quomodo debebat ab illis comedi. 878

_____ quomodo etiam absorberi poterat. 878

_____ e quibus frugibus talis panis debuit
confici. 879

_____ quomodo debebat esse panis afflictio-
nis. 880

_____ ubinam hic panis debuit coqui. 880

_____ in quo clibano illud fieri debuit. 880

_____ quinam illum comedere tenebantur. 882

_____ post illum comesum nihil postea gu-
stare licuit. 882

_____ illum comedentes quid Judæi narrare
debebant. 887

_____ quibusnam illud exponere tenebantur. 887

B.

Bacula quatuor in mensa sacra cui ~~asui~~ infer-
viebant. 25

— cum eo templum introire non licuit. 56

Balnea diebus jejunii claudebantur a Judæis.

795

— an nulli iis tunc temporis uti licuit.

795

Balneum ubinam fuit in templo. 44

— quomodo scire poterant an aliquis in
eo esset. 44

— summi sacerdotis in die expiationum
ubinam. 46

Baltei, cui arcæ hoc inscriptum erat in sanctua-
rio. 144

Balteo vestitum esse extra sacrificandi tempus
sacerdoti non licebat. 144

— Balteus summi sacerdotis erat acupi-
ctus.

— privati sacerdotis qualis. 144

— omnium sacerdotum quam longus &
latus erat. 146

Baptismata calicum. *v.* calicum.

— urceorum. *v.* urceorum.

Basis altaris in templo qualis fuerit. 17

— omnino in eo requirebatur. 20

בב quid proprie dicitur in lege. 144

Belli vel conspectus a Judæis dicebatur calami-
tosus. 787

— quare hoc ita judicabant. 787

Belluarum immanium incursionem inter publi-
cas

ipsæ mortuæ non dabant prævaricationi locum. 709

Bestiæ decimæ atque primogenitæ eadem erat ratio. 232

_____ sacrificii , cui vitium abortum erat , quomodo fiebat communis. 233

_____ redimendæ , a quibus æstimari debebat. 234

_____ quæ non redimebatur , quid cum iis factum. 238

_____ quæ necasset hominem immolari non poterat. 240

_____ quæ comedi non poterat , non redimebatur. 240

_____ v. animal.

Bethphage qualis locus Hierosolomæ fuerit. 594

_____ in qua parte urbis fuerit situs. 594

_____ an fuerit locus extra montem ædis controuertitur. 594

_____ alii extra mænia Hierosolomæ fuisse voluerunt. 594

_____ tamen instar Hierosolomæ ducebatur ad omnia. 595

_____ undenam hoc nomen habeat mirifice discrepant Rabbinii. 596

Bibere liquida quæ non sunt apta hominibus an die expiationum licuit. 807

Bither urbs celebris in habitatione multorum Judæorum. 808

_____ quo tempore fuerit capta & deleta ab hostibus. 808

יָבֵל barbare cingulum dicebatur a Rabbinis. 595

- Bos sacrificii an fuerit unquam privata hostia pro peccato. 289
- _____ per quot homines ad altare deferetur. 326
- _____ ejus nullum membrum in multas partes dividebatur. 326
- _____ talem indefinite qui voverat, quomodo solvere tenebatur. 397
- _____ sacer sicum multis bobus communibus permisceretur quid agendum. 551
- _____ lapide percutiendus, sepeliendus erat. 649
- Braçtea sacerdotum quomodo fuerit facta. 147
- _____ qualem habebat inscriptionem. 147
- Bruchorum repentinas multitudines inter publicas calamitates numerabant Judæi. 786
- _____ quando eorum causa jejunium instituebatur a Judæis. 790
- Bucca secundum Rabbinos facit modum potus cujusque bibentis. 825
- Buccina & tuba simul clangere sacerdotibus non nisi in templo licuit. 779
- _____ quando id ab illis factum fuerit. 779
- _____ quomodo id ab illis fieri debuit. 779
- Buccinatores cujus jussu clangebant ad aperturam portarum. 132
- Bulimia qualis morbus olim fuerit inter Judæos. 830

C.

Cabus qualis mensura apud Hebræos fuerit. 93,

44, 441,

Cæ-

Index rerum & verborum. 933

Cæsaries Nazaræi puri comburenda erat. 648

_____ quare id fieri debuit. 648

_____ Nazaræi polluti sepeliri debuit. 649

_____ quare non potuit comburi ab illis. 649

Cain & Abel ubinam sua extruxerint altaria. 14

Calami quot in candelabro aureo debebant esse. 23

_____ quot erant in mensa propositionis. 26

_____ cui usui. 26

_____ quare positi inter panes propositionis. 454

Calamitate in publica quomodo voce & tuba ululare debebant Judæi. 777

_____ ubinam id debebant facere, & quo tempore. 777

_____ quales calamitates publicæ dicebantur. 786

_____ earum enumeratio. 788

Calamum odoratum quomodo Rabbini describunt. 87

Calceatus templum introire quare non licuit. 56

_____ in urbe incedere die publico jejunii non licuit. 795

_____ quare in itinere & in quali permittebatur. 796

_____ quibus illud in urbe concedebatur. 796

_____ quibus sub conditionibus. 796

Calceos induere die expiationum Judæis non licuit. 823

_____ sub qua poena illud erat prohibitum. 823

_____ qualibus tamen prodire hoc die permit-

mittebatur.	835
—— qui nam ab hac regula excipiebantur.	835
Calceis exutis consolari solebant lugentes inter Judæos.	120
Calicum baptisma undenam originem habeat inter Judæos.	876
Calida lavare corpus integrum die jejunii Judæis non licuit.	795
—— quinam illud tamen poterant facere.	795
Candelabrum ubinam erat in sanctuario.	16
—— ejus figura & forma qualis erat.	21
—— ejus integra descriptio.	21
—— e qua materia formam debuit.	22
—— ejus ponderis debebat esse.	22
—— multa alia candelabra in templo fuere.	25
—— efficere, quæ templi candelabrum imitabatur, interdictum erat.	61
—— ejus lucernas accendere homo alienus poterat pro sanctuario, sed foras.	223
—— in sanctuario quomodo a sacerdotibus initiabatur.	444
—— quo ordine ejus lucernæ accendebantur.	445
Canere quoties in templo debebant Levitæ.	102
Canis quare obscænum dicebatur animal a Judæis.	248
—— in Ægypto impense colebatur.	249
—— eum quomodo lugere solebant Judæi.	249
—— quomodo aromatibus cōdire.	249
—— pretium, v. pretium.	Can-

- Canthari** ante Ecclesiam Christianam quem in
usum. 6
- Cantus vocis** præcipuus erat in ministerio divi-
no.
- Capilli Naziræorum** ubinam tondebantur. 41
- Capite animantis** quare nunquam vescantur Æ-
gyptii. 683
- **capita victimarum** execrari quomodo
solebant Ægyptii. 684
- **erecto jejunantes** inter Judæos non de-
bebant incedere. 784
- **quare id iis** fuit prohibitum. 784
- Capitis** quod viria numerabant Judæi. 213
- Capra idonea** erat, quæ sacrificaretur de cunctis
peccatis, quorum poena erat Keret. 485
- Caput victimarum** quomodo ad collem altaris
transferebant sacerdotes. 324
- Carbo** si rumpendo ab altari defluisset non resti-
tuebatur. 321
- Carbones** quando dabant locum prævaricationi.
708
- **quando vero** non dabant. 708
- Carmina** ubinam Levitæ canebant in templo.
132
- **supra qualia** sacrificia canebantur. 467
- **qualia canebant** Levitæ singulis hebdo-
madæ diebus super sacrificia. 467
- Caro sacrificiorum** quomodo saliebatur a Ju-
dæis. 268
- **desiderii qualis** dicitur in S. Scriptura.
358
- **abominanda qualis** dicitur in S. Scri-
ptura. 358
- **sacrificiorum minus sanctorum comedi**
non

non debuit antequam sanguis aspersus esset.	365
_____ poena contra transgressores hujus præ-	365
cepti.	365
_____ sacrificiorum sanctorum extra murum	366
atrii portari non debuit.	366
_____ sacrificiorum minus sanctorum extra	366
moenia Hierosolymæ temerabatur.	366
_____ victimarum minus sanctarum cum ef-	513
set elata ex atrio tamen erat idonea.	513
_____ victimarum ob sanguinem sparsum quo-	514
modo temerabatur.	514
_____ de carne sacrificiorum post tempus præ-	636
stitutum reliquum facere nulli licuit.	636
_____ sub qua poena illud erat prohibitum.	636
_____ de ea comedere sub qua poena non li-	636
cuit.	636
_____ victimarum sanctorum cum temerata	646
erat ubinam cremabatur.	646
_____ sacrorum contaminata comburenda e-	648
rat.	648
_____ lacte condita sepelienda erat.	649
_____ carnem holocausti comedere nemini	697
unquam licuit.	697
_____ carnem victimæ pacificæ eadem die co-	826
medere debebant.	826
_____ postridie de ea comedere sub qua poena	826
erat prohibitum.	826
Cartilago auris in homine quomodo potest esse	208
vitiosa.	208
Cassiam odoratam quomodo Rabbini descri-	87
bunt.	87
Castrare quod modis pecora solebant Vereres.	211

Castrorum genera tria qualia in deserto fuerunt. 61

— quot diversa Judæi in deserto habuerunt. 176

— Castrum qualis locus dicebatur in monte ædis. 330

— quales hostiæ in eo comburebantur. 330

Catenæ quænam a Deo in rationali exiguntur. 150

Cauda in bestia quot vitia habere poterat. 237

Cella olearia ubinam erat in templo. 46

— vini. v. vinum.

Ceræ in cella quare perquirere debebant Judæi panem fermentatum. 845

Cerethæi quinam fuerint inter Judæos. 23

Cerevisiam Medorum Paschate retinere an Judæis licuerit. 864

Choroffer quale embamma a Judæis dicebatur. 875

— erat secundum Rabbinos vehementissimum fermentum. 875

— quo tempore apponebant mensæ Paschali. 889

— quare illud ibi apponere debebant. 889

— e quibus rebus illud componebatur. 889

— quomodo erat comedendum prima nocte Paschatis. 895

Cibis immundis usi si templum ingrediebantur verberabantur. 184

Cibum qualem capiebant lugentes post funerationem propinquorum. 120

Cibus in quo vel minuta panis fermentati particula solennitate Paschatis erat illicitus. 840

... ci-

- _____ cibum capere uni soli concessum die
expiationum. 673
- _____ undenam tam severum jejunium pro-
bant Judæi. 673
- _____ quid de ægrotis periculose laborantibus
faciendum in hoc casu. 673
- Cicadarum causa quare non instituebatur jeju-
nium a Judæis. 790
- Cidarum summi sacerdotis & privatorum an fue-
rit eadem. 140
- _____ omnium sacerdotum quam longa debe-
bat esse. 146
- Cineres ex altari tollere nemo nisi sacerdos po-
terat. 224
- _____ Israëlitæ si faceret, quali poena erat ob-
noxius. 224
- _____ quotidie ex altari auferri debebant. 434
- _____ quo tempore diei id faciendum secun-
dum varia festa. 435
- _____ quomodo id a sacerdotibus fieri debe-
bat. 435
- _____ quibus in festis id in altari relinqueba-
tur. 37
- _____ eos extra urbem deportare non fortis
sed voluntatis erat. 436
- _____ e candelabro quotidie tolli debuerunt. 443
- _____ ejus receptaculum. v. receptaculum.
- Cingulis sacerdotum quare sacrificium profa-
num reddebat. 157
- Cinis qualis olim fuit interdictus inter Judæos.
649
- _____ qualis non. 649
- ci-

_____ cinere vaccæ rufæ quo die aspergebatur summus sacerdos.	654
_____ exterioris altaris quando dabat locum prævaricationi.	708
_____ interioris altaris an unquam dabat.	708
_____ candelabri sanctuarii an unquam dabat.	708
Cinnamomum quomodo Rabbini describunt.	87
Circuitionem altaris undenam incipiebant sa- cerdotes.	334
Citreos malos precibus matutinis in solennitate tabernaculorum adhibebant Judæi.	496
Civitas funere polluta non detrudebatur ad se- cundum Pascha.	193
Clangores quot quotidie in templo audiebantur.	132
_____ quot vigilia sabbati.	133
_____ quare id fuerit factum.	133
_____ quot edebantur inter sacrificium jube faciendum.	467
Claves atrii quisnam servabat apud Judæos.	115
Clausula qualis precatio dicebatur a Judæis.	806
Clibanus fictilis, in quo caro hostiæ pro pec- cato cocta esset, an frangi debuit nec ne in- certum est.	339
Coccinum hirci emissarii fere quotannis per mi- raculum album evadebat.	668
_____ quando illud miraculum desit appare- re.	668
_____ quomodo summus sacerdos illud hirci capiti alligabat.	668
_____ cujus fuerit formæ.	668
_____ quot siclorum pondus exæquare debe- bat.	

bat.	668
etiam ejusmodi ad jugulum hirci man- dandi alligabat.	669
Cochlea an fuerit in angulo sacrarii.	75
Cœciras perpetua qualis dicebatur a Judæis.	241
Cœnaculum ubinam fuerit in templo.	37
sacerdotum ubinam erat in monte san- cto.	73
Cogitare de duobus rebus contuendis simul res conjungebat secundum Rabbinos.	618
etiamsi id de duobus hominibus simul cogitaret.	618
Cogitatione etiam victimæ temerari potuerunt.	596
quomodo id secundum Judæos fieri de- buit.	596
quotuplici modo id apud illos fieri po- terat.	596
inter quot operationes sacerdotales il- lud fieri potuit.	599
inter quot operationes volucris hostiæ.	599
quando victimæ temeratae fuerunt.	599
quando illud fieri non potuit.	599
quando fecta temerata fuerunt.	601
quando illud fieri non potuit.	601
solus sacerdos victimas temerare pote- rat.	602
quare privatus id facere non poterat.	602
quomodo hæc omnia secundum Rabbi- nos erant limitanda.	602
hæc cogitatio debebat esse de rebus ad fa-	602

sacrificium idoneis.

603

_____ etiam suffici in loco ad sacra facienda idoneo.

604

Coitus qualis nefarius pecudem temerabat.

255

Collis, per quem ad altare adscendebatur ubi-
nam debebat esse.

5

_____ quid proprie in templo dicebatur.

10

_____ ad altare, ejus descriptio & dimensio.

18

_____ Jerusalem res sibi convenientes conse-
crabat.

531

Collum, quot vitia habere poterat apud Ju-
dæos.

214

Collyrium fermentatum apud se Paschatis so-
lennitate retinere poterant Judæi.

866

_____ quare id ipsis licuerit.

866

Columbæ ante tempus oblatæ instar cadaveris
erant.

566

Columbarum pulli. v. pulli.

Comam multam non nutriebat summus sacer-
dos.

121

_____ alere tam Græci quam Latini turpe du-
cebant.

165

_____ etiam Judæi sacerdotes.

166

_____ an semper id ab iis observatum.

166

_____ summo sacerdoti quare semper.

166

_____ quot diebus evadebat promissa secun-
dum Judæos.

166

_____ Naziræi qualis erat.

166

Comedere e sacris infra magnitudinem olivæ
nihil erat.

607

_____ neque tale comedere hominem redde-
bat temeratum.

607

Commercium cum vilescit inter calamitates pu-
bli-

Fasc. VII.

P p p

bli-

blicas a Judæis recensetur.	791
Commutatio hostiæ pro peccato quomodo debebat mori.	533
Conclave quid dicebatur in atrio templi.	7
_____ quatuor fuisse in atrio mulierum.	41
_____ cui usui inserviebant.	41
Conclavia in domo ardoris quot fuerunt.	42
_____ agnorum ubinam in templo fuerunt.	42
_____ eorum, qui panes propositionis lavabant.	43
_____ quotuplicis generis fuerunt in atrio Israhelitarum.	46
_____ salis ubinam.	46
_____ parva.	46
_____ lavantium vestimenta.	46
_____ lapidis quadrati cui usui inserviebat.	46
_____ scaturiginis.	46
_____ ligni.	46
_____ præfectorum.	47
_____ Rhinensi vestiarii.	47
_____ eorum, qui crustula faciebant.	47
_____ sub atrio qualia fuisse.	50
_____ qualia in templo sancta, qualia profana dicebantur.	50
Condimentum victimæ abominandæ sub qua poena comedere non licuit.	642
Confessiones quot fiebant a Pontifice in die expiationum.	663
_____ quibus verbis conceptæ erant.	663
_____ ad confessionem solennitatis expiationum totus erat dies idoneus.	665
Confiteri super sacrificia quomodo solebant Judæi.	305
_____ an id etiam super pacifica fieri debuit.	306

Consecrare quid Rabbini solent appellare.	306
Consecrationem idololatria non habebat.	256
Consilium magnum. v. Synedrium.	
Consolari quomodo solebant summum sacerdotem super mortuum.	50
Consulere summum sacerdotem quomodo solebant Israëlitæ.	158
— de duabus rebus simul quare non licebat.	159
— qui nam inter Israëlitas hoc facere poterant.	159
— quibus de causis.	159
Contaminare sacra sub qua poena non licuit.	637
Contaminata sacra comedere sub qua poena non licuit.	638
— postquam lavisset quando tunc licuerit.	639
Contumaciæ poena erat verberatio sine numero.	820
Convivio publico summus sacerdos numquam intererat.	119
Corban quid proprie significabat apud Judæos.	722
— quomodo illud exprimere solebant.	723
Corium hostiæ ejusdem sacerdotum erat apud Judæos.	112
— holocausti quando sacerdotibus fuit datum.	526
— quando ipsis dari non potuit secundum Judæos.	526
— victimæ abominandæ comedere non licuit.	642

_____	sub qua pœna illud erat prohibitum.	
_____		642
_____	si ante detractionem temeraretur cui-	
	jusnam erat.	648
_____	si post detractionem cujus erat.	648
Cornua	quot habebat altare.	17
_____	eorum descriptio.	17
_____	quare omnino tot numero debebant	
	esse.	20
_____	qualia buccinis sacerdotum erant ido-	
	nea.	257
Cornuum	virilitas. v. virilitas.	
Corpus totum	in aquam immergere debebant sa-	
	cerdotes antequam operarentur.	197
_____	quid significaverit hoc.	197
_____	etiam talia facere solebant Gentiles.	
		211, 218
_____	totum quinquies abluebat summus sa-	
	cerdos in die expiationum.	659
_____	quomodo & ubinam illud fieri debebat.	
		659
_____	lavare. v. lavare.	
Crabronum causa	jejunium non instituebatur a	
	Judæis.	790
Crateres altaris	holocausti ex auro debebant esse.	
		11
_____	in templo erant vel ex auro, vel ex ar-	
	gento.	92
Craticulum & sartago,	quomodo a se invicem	
	differebant.	837
Credere alienigenæ	panem fermentatum in so-	
	lennitate Paschatis quomodo non licuit.	86
_____	quomodo id autem fieri potuerit.	86
Crematio juvenci & hirci	in die expiationum	
	per	

<i>Index rerum & verborum.</i>	941
per hominem alienum fieri poterat.	675
כרת v. Keret.	
Crura qualia tibiis sacris non erant idonea.	257
Crurum vitia quot numerabant Judæi.	217
Crustula qualia fuere dicta a Judæis.	369
—— summi sacerdotis quomodo paraban-	
tur.	376
—— quando & qua solennitate offerebantur.	445
—— his pinfendis & coquendis sabbatum	
posthabebatur.	446
Cubiti sacri e quot palmis constabant.	15
—— communes quot habebant.	15
Cubitorum mensura duplex apud Judæos.	748
Culter in templo si e manubrio exciderit non re-	
ficiebatur.	92
—— quali jugulandæ erant victimæ Judæo-	
rum.	309
Cumuli in sacrificiis quomodo sancti evadebant.	297
Curia quælibet sacerdotum dividebatur in fami-	
lias septem.	795
Curias quisnam in familias distribuebat.	113
—— sacerdotum funere pollutæ an mini-	
strare poterant.	193
Custodes templi quales fuere apud Judæos.	69
—— quibus id munus nocte demandatum e-	
rat.	132
—— poena male custodientis qualis fuit.	132
Custodire præcepta quid proprie est in sacra	
Scriptura.	750
—— quomodo Rabbini illud explicare so-	
leant.	750
Cuteus pro alienigena habebatur a Judæis.	206
.....	

Cutis quot numerabant vitia Judæi.	218
Cytharæ quot adhibebantur in cantu templi.	103
cui usui & quando inserviebant.	103

D.

D avidicæ gentis sepulcra fuere Hierosolymis.	63
Debitum promiscuum in sacrificiis quid vocabant Judæi.	564
—— in qua parte altaris hæ victimæ debebant immolari.	565
—— si duo inter se confunderentur quid faciendum.	567
Decalogi tabulæ quo tempore anni fuerunt fractæ.	808
Decembris decimo quare jejunium celebrabant Judæi.	808
Decimæ minus sanctæ comeduntur intra Hierosolumam moenibus destitutam.	54
—— quomodo in macello jugulari & vendi poterant.	235
—— earum pars exterior omnino sancta non erat.	297
—— quot requirebant aspersiones sanguinis.	318
—— eorum sacrificium quomodo peragi debuit.	352
—— uno vase ferendæ cum votæ essent duobus ferri non debuerunt.	403
—— tales indefinite qui vovisset, quot solvere tenebatur.	405
Deci-	

- Decimare** oves quomodo solebant Judæi. 232
- Decimarum** reliquiæ summi sacerdotis quid de
iis agendum. 546
- _____ decima bipertito divisa quomodo of-
ferri debuit si pars altera amitteretur. 585
- Dedicario** sanctuarii valebat & in præsens &
in posterum. 54
- Delicta** offerentium quando expiabantur per
victimas. 515
- Demere** de membris hostiæ jugulatæ ante ex-
ceptum sanguinem non licuit. 510
- Demolitio** quam magna debebat esse ad vitian-
dum altare. 21
- Denarii** Judæorum quales olim fuerint. 93
- Denarius** quota pars sicli erat apud Hebræos. 719
- Dentium** vitia in pecude qualia fuere. 236
- _____ quotuplicia. 236
- Despuere** in monte ædis non licuit. 57
- Die** primo hebdomadæ quare non jejunabant
Judæi. 127
- Dies** jejunii per excellentiam dicitur dies expia-
tionum apud Rabbinos. 123, 142
- _____ qualia sacrificia præter quotidiana ea
die offerebantur. 491
- _____ quale festum per excellentiam appella-
tur a Judæis. 651
- _____ noctem subsequabatur apud Judæos. 794
- Diem** naturalem a quo tempore incipiebant Ju-
dæi. 477
- _____ artificialis tam Hyemalis quam æstiva-
lis, quot habebat horas apud Judæos. 477
- _____ intercisi quales dicuntur a Judæis. 497
- Digitum** vulneratum quomodo sacerdos obliga-
re debebat, ut sacrificari posset. 158

Domum ædificare ad similitudinem templi interdīctum erat. 60

———— Hierosolymæ locare quare non licuit. 63

———— quare summus sacerdos habebat in sanctuario. 122

———— consecratam inhabitare an licuerit. 727

———— habere cum pictis parietibus quare Judæis hodie non licet. 815

———— locatam tempore Paschatis, quis perquirere debebat ad amovendum panem fermentatum. 852

Domus magna sive ardoris ubinam erat in templo. 42

———— quare ita dicebatur. 42

———— hauriendi qualis erat apud Judæos. 142

Dona sanctuarii quinam comedebant. 111

Dorsi quot vitia numerabant Judæi. 216

Dubia circa hostiam pro peccato amissam quomodo solvebant Judæi. 538

———— de dubio qualia sacrificia offerri debuerunt. 563

———— semper in severiorem partem judicabantur a Judæis. 848

Ductor hirci emissarii etiam immundus intrabat sanctuarium. 693

———— quare id ita fuerit constitutum a Rabinis. 693

E.

E Brius a vino sacerdos sacrificium reddebat irritum. 162

--- ne-

neque etiam non poterat præcepta legis docere.	163
quo usque id ipsi fuerit licitum.	162
Edere res quæ non sunt hominibus aptæ an die expiationum licebat.	827
Ecclesiæ universæ cunctæ victimæ erant mares	534
hæc nunquam victimarum facit mutationem.	534
hostia pro peccato nulla tenebatur mori.	535
Ellychnia qualia fiebant e tritis sacerdotum vestimentis.	142
candelabri e tritis tunicis sacerdotum facta.	142
Emplastrum fermentatum Paschatis solennitate apud se retinere poterant Judæi.	865
Ephi vel Epha qualis mensura apud Hebræos.	99
Erucarum causa quomodo instituebatur jejunium a Judæis.	790
Ethnici quousque templum ingredi poterant.	178
ubinam Deo sacrificia offerebant.	424
Eucharistiæ panis qualis in sacrificiis Judæorum fuerit dictus.	345
Eucharisticum sacrificium quomodo erat agendum.	346
quo die debuit comedi.	356
quare minus sanctum dicebatur.	356
quare non consumebatur cum pectore pacificorum.	350
numquam veniebat nisi cum pane de communibus.	401

Excisio in scriptis Rabbiorum est mors immis-
sa divinitus. 820

Excommunicati ad sinistram templi ambula-
bant. 59

— an munus ad altare mittere poterant. 175

Exemptio pugilli in fertis quomodo fiebat a sa-
cerdote. 586

Expiationis festum quomodo nominare solent
Rabbini. 651

— quo tempore anni erat. 651

— v. festum.

— festum & sabbatum in quibus conve-
niant. 820

— eo die omni cibo & potu abstinere de-
bebant Judæi. 822

Expiationum dies. v. dies.

Expositionum liber qualis sic dicatur a Rabbi-
nis. 814

— ejus lectio quare nono die Julii inter-
dicta erat. 814

Exta vitiosarum animantium in altari adolere
sub qua poena non licuit. 230

— qualia sic dicebantur a Judæis in sacri-
ficiis. 291

— ubinam illa comburi debebant. 291

— sacrificiorum licebat adolere nocte. 307

— integra in altari adolenda erant. 364

— poena contra transgressores. 364

— adolere extra atrium sub qua pœna non
licuit. 419

— e quibus sacrificiis tantum fuere sacrifi-
cata. 554

— iis fiebat in sacrificiis, ut homini li-
ceret

ceret carne vesci.	634
— hæc immundus sub qua pœna comedere non poterat.	641
— victimarum quo tempore profanari poterant.	703
Exstinguere ignem altaris sub qua pœna non licuit.	433
Exurere debebant Judæi panem fermentatum tempore Paschatis.	854
— quomodo illud ab iis debebat fieri.	854
Ezras an sacrificia ad dedicatum templum adhibuit.	54

F.

F Abæ inter res fermento subjectas non censebantur a Judæis.	866
Fabri quomodo in sanctum sanctorum dimittantur.	87
Facere præcepta quid proprie significat in scriptura.	750
Fame in publica plorare ac clangere debebant Judæi.	777
Familiæ quæque sacerdotum suum antistitem habebant.	113
— quot e-curia sacerdotum operabantur.	164
— sacerdotum funere polluta an ministrare possent.	192
Farina tosta in aqua elixari potuit tempore Paschatis.	867
— eam lixare pomorum succis etiam eo tempore licuit.	868
— fa-	

_____	farinam multam Paschate subigere non debebant Judæi.	870
_____	eam subigere aqua calida vel propter ignem tempore Paschatis non licuit.	871
_____	neque in sole se collocare debebat mulier quæ eam subigebat.	871
_____	eam confundere cum embammate Choroffet Judæis non licuit.	874
_____	sinapi commiscere cum ea quare in solennitate Paschali non licebat.	874
_____	Februarii decimo tertio quare jejunium celebrabant Judæi.	810
_____	Felem in ædibus mortuum quomodo lugebant Judæi.	249
_____	talis Bubassi aromatibus condiebatur.	249
_____	Femoralia, quali arcæ in sanctuario inscriptum erat.	143
_____	omnium sacerdotum quomodo erant facta.	146
_____	primo quomodo induere debebant.	153
_____	quomodo debebant esse super carnem sacerdotis.	156
_____	Femur pecoris quid a Judæis dicebatur.	347
_____	pacificorum a sacerdotibus maribus & fæminis comedebatur.	354
_____	Fenestræ templi an sacræ vel profanæ fuerint.	51
_____	Feriis sortium jejunium incipere non debebant Judæi.	780
_____	Fermentum ab altari prohibebatur.	262
_____	quare id factum.	262
_____	Fermentatum panem in solennitate Paschatis comedere sub qua pœna non licuit.	838
_____	-- per	

Index rerum & verborum. 949

per quōt diēs hoc tunc fuerit vetitum	838
non debebat apud eos remanere etiam- si non comedebatur.	838
qui hoc tempore remanserat nulli usui postea poterat esse.	839
a qua die & hora non comedebatur.	841
ejus defectio quibus cæremoniis debe- bat fieri.	843
quomodo illum Judæi perquirebant	844
quid de eo faciebant Judæi tempore Paschatis.	854
talem in ditione sua non poterant ha- bere Judæi.	861
etiam si vel ipsi Deo fuerat dicatus.	861
vel hominis esset alienigenæ.	861
Ferro altare tangere Judæis non licuit.	11
Ferta quid proprie erant apud Judæos.	53
de fructibus non decimatis offerre non licebat.	267
nec de proventu novo ante sacrificatum manipulum.	267
qualia sacrificia ab illis ita offerri sole- bant.	292.
ubinam comburebantur.	292
eorum reliqua a quibus comedebantur	354
ubinam id fieri debuit.	354
cocta quomodo a ferro similaginis dis- cernebantur.	360
ea quoque erant de numero sacrificio- rum.	368

... e

— e quibus frumentis confici debuerunt	368
— quotuplicia fuere in Ecclesia Judaica	368
— quotuplicia privatorum hominum.	369
— non debebant minus decima continere.	370
— in qua parte altaris debebant admoveri.	370
— quæ super altare sacrificabantur oleum & thus requirebant.	370
— quæ sacrificabantur debebant esse azyma.	373
— etiam reliquæ, quas sacerdotes comedebant.	373
— poena contra transgressores qualis.	373
— ubinam illa coquebantur.	375
— similaginis quomodo fieri debuerunt.	378
— sartaginis atque craticulæ quomodo fiebant.	378
— in clibano coquenda qualia fuerunt.	379
— ut vota erant ita solvere debebant Judæi.	402
— indefinite qui vovisset quomodo solvere debebat.	404
— cujus ponderis in uno vase ferri potuerunt.	404
— eorum plenum pugillum in uno vase extra atrium adolere sub qua poena non licuit.	418
— nec & sacerdotum & libaminum ibi adolere licuit.	418
— viri	

_____ viri in oblatione ante ibant fertis mul-	
_____ lierum.	491
Fertum de musco exemptum temeratum erat.	508
_____ quibus aliis rationibus potuit temera-	
_____ ri.	578
_____ reponi semper debuit in vasis sacris.	579
_____ legitimum an foret si altari a sacerdo-	
_____ te non admoveretur.	579
_____ si ei ex oleo aliquid deerat temeraba-	
_____ tur.	579
_____ peccatoris quale dicebatur a Judæis	580
_____ de dubio quale ab illis dicebatur.	581
_____ quando tale dicebatur temeratum.	581
_____ sine sale quare adoleri non potuit.	581
_____ quando demum fixum & statutum e-	
_____ rat.	582
_____ si post oblatum pugillum temeraretur	
_____ quid eo in casu agendum erat.	583
_____ inter quot operationes illud temeraba-	
_____ tur.	599
_____ si alieno nomine sacrificatur omnino	
_____ Dominis nihil poterat prodesse.	611
_____ ejus nomen quando dicebatur multa-	
_____ ri.	611
_____ peccatoris quando dicebatur temera-	
_____ tum.	611
_____ Zelotypiæ quando dicebatur temera-	
_____ tum.	611
_____ Zelotypiæ quare dicebatur differre a	
_____ cæteris hostiis.	612
_____ peccatoris quare dicebatur differre a	
_____ cæte-	

ceteris hostiis.	612
_____ ferti abominandi reliquias comedere non licuit.	634
_____ sub qua poena illud prohibitum fuit.	634
_____ quale & quando dabat locum prævaricationi.	705
_____ quando a Rabbiniis dicitur abominandum.	719
_____ quando hoc dabat locum prævaricationi.	719
_____ eorum eadem erat atque victimarum in prævaricatione.	737
_____ eorum erat sanctitas sita in ipso corpore.	737
Festis diebus quot milliaria itineris facere poterant Judæi.	672
_____ diebus illis non licuit jejunium indicare.	779
_____ quomodo his diebus implorabant misericordiam Dei.	779
Festo tabernaculorum quomodo panes propositionis dividebantur.	453
_____ v. tabernaculum.	
Fidibus quinam sacerdotum canebant in templo.	102
_____ qualibus olim utebantur in eo.	103
_____ canere quare hodie suis contribulibus non permittant Judæi.	816
_____ quare illarum cantum audire nefas volunt.	816
Figura quadrata omnino requirebatur in altari.	20
Figuras quomodo placentis Paschali solennitate	re

- te imprimere poterant. 872
- Filum coccineum quare altare ad dimidiam partem circumdat. 17
- Fixum quodcunque est, pars æqua censetur esse cum multo etiam majore. 848
- Flamma altaris non dabat locum prævaricationi. 708
- Flores quot fuerint in candelabro aureo. 21
- eorum figura. 24
- Focum componere solus sacerdos poterat. 224
- Fœminæ menstruales quousque immundæ erant. 178
- Fœcibus vini sacri superfusa aqua uti non licebat. 730
- qua parte aquæ iis tamen uti licuit. 730
- Fœmina. v. mulier.
- Fœniculo condire massam ad solennitatem Paschatis licebat. 874
- Fœtidum esse pro vitio habebatur in sacerdote. 212
- quomodo hoc arcere poterat. 212
- Fœtus adhuc in utero consecrato mater laboribus fatigari nullo modo debuit. 702
- quare id fuerit vetitum. 702
- Fœtus qualis, temporis indigens dicebatur a Judæis. 250
- qualium animalium ab altari prohibebantur. 253
- Fons perennis, si fuisset adoratus, ad libandum non erat idonea ejus aqua. 257
- Fontes ante Ecclesiam veterum Christianorum quem in usum. 6
- Foramine (in) parietum quomodo Judæi perquirere debebant panem fermentatum. 845
- Fasc. VII.* Q99 For-

Forcipe ad tondendum quare utebatur summus sacerdos. 121

Fores portæ Nicanoris in templo quales fuere. 40

Fornaces quare Hierosolymæ non debebant esse. 64

Fossam altari subjectam quomodo purgabant. 18

Frigere quid Judæi vocare solent. 356

Fruges terræ a quo die anni comedi potuerunt. 472

———— quibus de causis ante manipulum agitationis metere licuit. 475

Frumento aliquoties pluuisse volunt historici. 486

Frumentum lixare pomorum succis licet tempore Paschatis. 868

———— in aqua coctum antequam ruptum sit non est fermentatum. 869

Fundere sanguinem victimarum in altari quomodo licuit. 513

Fundus qui redimi debet a quibus æstimandus. 234

Funesti quousque templum ingredi poterant. 178

Furfures non sunt aqua diluendi in Gallinarum escam solennitate in Paschali. 873

———— quomodo tamen illis licebat objicere. 873

———— pro gallinis subigere quomodo licitum est hoc tempore. 873

———— quibus se fricant mulieres in lavando non licet diluere. 874

———— quibus se fricant mulieres in lavando non licet diluere. 874

———— quibus se fricant mulieres in lavando non licet diluere. 874

———— quibus se fricant mulieres in lavando non licet diluere. 874

G.

G Abaon fuit quartus locus extructi tabernaculi.	3
— quamdiu stetit.	4
— qualis ille locus fuerit.	4
Galbanum quid dicitur a Rabbinis.	97
Gālgāl fuit primus locus extructionis tabernaculi.	2
— quamdiu ibi fuerit.	3
Gallina altari sacrata quomodo dabat prævaricationi locum.	739
Gallinas nutrire quare Hierosolymæ non licuit.	64
Gaudium quale in festo scenopegiæ.	134
Gazophylacia sacerdotum ubinam fuerunt in monte sancto.	73
Genitalium vitia quot numerabant Judæi.	210
— quot fuere in bestiis.	237
Gentilium victimas vitiosas offerre sacerdoti non licuit.	230
Genus qualis locus ad altare dicebatur.	19
Globuli quot fuerint in candelabro sacro.	21
— quomodo hæ fuerint facti.	23
Godolia filius Ahicam quo tempore fuerit interceptus.	808
— ubi & a quibus illud fuerit peractum.	808
Gomer qualis mensura Hebræorum fuit.	94
— continebat sextarios Atticos octo.	296
— quot libras Romanas.	296

Q q q 2

Gra.

Gradibus ad altare adscendere nefas	5. 11
—— sub qua poena prohibitum fuit.	17
Gradus octo dignitatis inter sacerdotes.	116
Granum thuris ferta temerare poterat.	578
Grumus salis ferta temerare poterat.	578

H.

H Arhavina quale olus dicitur a Rabbiniſ.	889
Haſamonæi quinam dicuntur in Judæorum ſcriptis.	43
H Absolute poſitum in Judæorum ſcriptis eſt feſtum tabernaculorum.	11
Hieroſoloma quomodo dividebatur a Judæis.	177
—— v. Jeruſalem.	
Hieroſolomæ qui nunc veniunt quomodo debeant veſtes lacerare.	817
Hillel Rabbi quomodo agnum Paſchalem comedere ſolebat.	896
Hin Hebræorum qualis meſura fuerit.	86. 94
—— quot capiebat logos.	295
Hirci Idololatriæ quales ſic vocantur a Judæis.	284
—— quales in ſacrificiis comburendis nominabantur.	290
—— qui ſolemnitate expiationis offerebantur in omnibus parēs eſſe debebant.	691
—— ſi unus eorum moreretur antequam facta erat ſortitio quid ſcio in caſu faciendum.	691
—— quid ſi moreretur poſt ductas ſortes.	691

- in hircis cremandis quando erat præva-
ricationi locus. 704
- Hircum emissarium extra atrium sacrificare,
quando impune licuit. 420
- emissarium quibus vestibis vestitus e-
mittebat summus sacerdos. 658
- quomodo ille eum in solitudinem emit-
tebat. 672
- quinam homines ad eum eo deducen-
dum erant idonei. 672
- quid de eo in deserto factum fuerit. 674
- ipsum temerabat vitium etiam tempo-
rarium. 692
- etiam si letaliter afficeretur temeratus
erat. 693
- Hircus caprarum in lege quot annorum esse de-
bebat. 289
- die expiationis quot requirebat asper-
siones. 316
- Holocausta qualia universa Ecclesia dabat ætivo
tempore. 137
- in duo homines societatem incundo fa-
cere poterant. 300
- etiam gentiles talia facere poterant. 300
- quare ei non imponebantur manus. 302
- eorum membra licebat adolere nocte
tota. 307
- in iis mactandis quam multa considerari
debebant. 310
- refectio templi consecrata cujus erant
pelles. 320
- quomodo fieri legitime debebant. 320
- iis laniatis quoniam frustra portabantur. 321

_____ e	volucris quomodo mactabantur.	326
_____	eorum carnem qui comedebant quali	364
_____	pœna mulctandi.	383
_____	talita votere unicuique licuit.	396
_____	pura quando vota erant, quid offere-	398
_____	bant.	418
_____	ex ave indefinite vota quomodoolvere	436
_____	debant Judæi.	467
_____	eorum membra extra atrium adolere	526
_____	sub qua pœna non licuit.	543
_____	eorum membra per noctem reliqua u-	547
_____	binam reponebantur.	561
_____	super voluntaria quare nullum can-	704
_____	batur carmen.	722
Holocaustum	quo loco corio exui debuit.	120
_____	spontaneum quidquid non temerabat	120
_____	nec temerabat holocaustum debitum.	193
_____	de holocausto quot superesset quomodo	317
_____	impendebatur.	do
_____	ex ave ubinam immolari debuit.	
_____	in omnibus holocaustis quando erat lo-	
_____	cus prævaricationi.	
_____	suum an Judæi poterant vendere.	
Homines	quot sacrificiis faciendis non erant i-	
_____	donei.	
Homo alienus	si in sacrario operatus fuisset quali	
_____	pœna dignus erat.	
_____	quemnam pro tali habebant.	
_____	funere pollutus ad secundum Pascha	
_____	detrudebatur.	
_____	alienus consuetudine Judaica diceba-	
_____	tur Laicus.	
_____	alienus de sacrificiis comedens quomo-	
_____	do	

do debuit mulctari,	367
privatus nullum fructum percipere debebat ex rebus Deo sacris.	696
Hora artificialis prima apud Judæos qualis dicitur.	783
nostræ sextæ responder.	783
Hordei manipulus agitationis quare adferri debuit.	473
Hordeum non erat ad sacrificandum idoneum.	603
inter res fermento subjectas censebatur a Judæis.	865
aqua quare non miscetur ad solennitatem Paschalis.	868
Hostia pacifica vitio correpta comedeatur.	556
pacifica mactata nomine hostiæ Eucharisticæ Domino non proderat.	615
an alicui prodesse poterat.	615
pro peccato etiam hominis privati quando tota interdicebatur.	521
in templum illata tamen erat idonea.	523
deperdita si reperiretur quomodo debebat mori.	533
quid de altera in ejus locum substituta faciendum.	535
si surrepta esset quid de ea postea fieri debuit.	537
exaugurata quomodo mactari debuit.	539
de ea quod superesset quomodo impendebatur.	547
hostiæ pro peccato Nazaræi & leprosi quare minus frequentes erant.	557

_____	ex ave ubinam debuit immolari.	561
_____	eam alieno nomine immolare quare non licuit.	610
_____	quando licuit.	611
_____	quando dicebatur differre ab aliis hostiis.	612
_____	in quibus illa erat differentia.	612
_____	si immolaretur nomine profanae bestiae legitima tamen erat.	613
_____	quare tamen offerenti minime proderat.	613
_____	quae debebat pasci donec afficeretur vizio quando dabat praevaricationi locum.	712
_____	eam emere argento sacro sub qua poena non licuit.	739
_____	quando in ea erat locus praevaricationi.	754
_____	pro gratiarum actione qualem requirebat panem.	590
_____	si haec hostiae inter se confunderentur quid agendum.	592
_____	si quis eam amisisset aliam ferre non erat necesse.	592
Hostiae pro peccato volucres, quae vitatae erant, ubinam pro tempore conservabantur.		19
_____	e quibus animalibus debebant fieri.	287
_____	pro delicto e quibus agnis fieri debebant.	287
_____	privata semper erat bestia foemina.	289
_____	publica qualis comedeatur.	290
_____	antequam comedeatur quot aspersiones requirebat.	314
_____	horum quot erant diversa genera.	314
_____	... illa	

_____ illa quæ comedebatur quomodo macta-	
batur.	329
_____ quæ cremabatur , quomodo immola-	
ta fuit.	329
_____ in quadrupede major quædam erat se-	
veritas , quam in omnibus aliis sacrificiis san-	
ctioribus.	335
_____ qualis comedebatur , qualis non.	353
_____ quare non coquebatur cum sacrificio	
Eucharistico.	358
_____ & pro delicto qua de causa offereban-	
tur.	385
_____ in oblatione anteibat holocausto.	485
_____ sanctiores ubinam comedebantur a sa-	
cerdotibus.	51
_____ quot publicæ comburebantur.	290
_____ quot privatæ.	290
_____ ante sanguinis asperisionem non adole-	
bantur.	319
_____ pro delicto quomodo mactari debue-	
runt.	344
_____ quid in iis requirebant, si leprosus offer-	
ret.	344
_____ an extra atrium offerri poterat.	413
_____ mutilæ sanguis altari aspergi non de-	
buit.	510
_____ hostia temerata erat cum ejus sanguis	
erat mixtus cum alio sanguine.	524
_____ quæ pascebantur quousque pasci debue-	
runt.	538
_____ hostia tempore Domini indigens qualis	
dicebatur.	543
_____ pro delicto dupio quales & quomodo	
mactabantur a Judæis.	540

_____	quales & quomodo pro delicto certo maſtabantur.	540
_____	pro delicto ſingulæ debebant eſſe bimæ.	541
_____	quot ſiclis argenti ſingulæ debuerunt emi.	541
_____	pro delicto Leproſi quales debebant eſſe.	542
_____	pro delicto Nazaræi quales debebant eſſe.	542
_____	pro delicto dubio promiſcuè offereban- tur de maioribus & minoribus beſtiis.	542
_____	pro delicto eadem re temerabatur qua hoſtia pro peccato.	543
_____	de hoſtiis pro delicto quot ſupereſſet quomodo impendebatur.	547
_____	pro delicto duæ altera alterius poterant eſſe pignus.	543
_____	pro delicto quando erat prævaricationi locus.	705
_____	eam emere argento ſacro ſub qua poena non licuit.	739
Hoſtiam jugis ſacrificii quo tempore maſtabant ſacerdotes.		463

I.

J _____	Archi doctus fuit interpres apud Judæos.	340
_____	de ſitu Bethphage ſibi non conſtat.	595
Idololatriam (ad) ſi defeciſſet Iſraelita ab eo ſa- crificium accipiebat nullum.		301
Ido-		

Idolum quo tempore in templo Hierosolomitano fuit positum.	818
— a quo id fuerit factum.	818
Jehovæ nomen quo tempore diei quotidie pronuntiare debebant sacerdotes.	466
Jehu quo oleo ab Elisæo fuerit unctus.	91
Jejunium erat die expiationum usque ad vesperam.	673
— quam stricte illud debuit observari.	673
— in publica calamitate quamdiu sustinere debebant Judæi.	778
— non debebat institui per complures dies continuos.	779
— neque die festo vel sabbato.	779
— quomodo tamen per singulos homines die sabbati potuit institui.	780
— a quo tempore illud non debebant incipere Judæi.	780
— pro quibus rebus unusquisque instituerre poterat.	781
— quo tempore tamen id illis non licuerit.	782
— non expletur ante exactum diem.	782
— sabbatinum altero debebat expiari jejunio.	783
— quare id ita fieri debuit.	783
— ad horas aliquas quomodo constituebant Judæi.	783
— qui servabat nulla se voluptate permulcere debebat.	784
— ejus oblitus qui comederat tamen jejunium absolvebat.	784
— si ejus ante finem voti compotes fiebant Judæi, quid tum faciendum erat.	785
— quo-	

_____	quomodo illud transigere solent Judæi.	785
_____	jejunia quot vulgo injunguntur ob defectum pluvix.	798
_____	quibus diebus hæc observare debebant Judæi.	806
_____	quare hoc faciebant.	806
_____	nulla futura volunt Judæi tempore Christi.	815
_____	Ignis perpetuo in altari ardere debebat.	431
_____	quomodo & quando illud alere solebant sacerdotes.	431
_____	quid ignis ille perpetuus significabat secundum Judæos.	432
_____	quot quotidie in altari accendebant sacerdotes.	432
_____	quomodo singuli erant exstruendi.	433
_____	ubinam accendi debebant.	434
_____	Jerusalem quare vocetur mons sanctus.	48
_____	amplificari a senatu poterat.	51
_____	quomodo id fieri debebat.	51
_____	quare sanctior dicebatur reliquis oppidis.	62
_____	Imbres immoderatos inter calamitates publicas numerabant Judæi.	786
_____	Immundæ res quotuplicis generis erant.	164
_____	Immunditia profundi seu abyssi qualis erat apud Rabbinos.	189
_____	Immunditiæ apud Judæos dicebantur vel primariæ vel secundariæ sive ex alia ortæ.	138
_____	quomodo tollebantur.	138
_____	species in sacrificiis quot erant.	647
_____	Impetiginis certum genus erat quinta plaga Ægyptiorum.	239
_____	Im-	

- Impluvium** quid in templo secundo dicitur. — 31
- Impurus** si in sacrarium venisset, quali poena tenebatur. — 181
- qui eum intromiserat quali poena tenebatur. — 183
- qui in templo contaminabatur quid ei faciendum. — 185
- Incircumcisis** quales victimas ad altare mittere non poterant. — 176
- Initiamenta** dicebantur sacrificia, quæ dedicationis gratia fiebant. — 298
- unde etiam hoc nomen. — 298
- Inquinatus** qualia sacrificia ad altare mittere poterat. — 176
- Inquinamentum** funeris quomodo elevabant sacerdotes. — 191
- quando a Judæis negligebatur. — 193
- Inquinare**: v. **contaminare**. — 191
- Insomnium** malum qui viderat inter Judæos jejunare debebat crastino die. — 782
- quare id ita a Rabbinis constitutum fuit. — 782
- Instrumenta** omnia rei divinæ debebant esse ex aliquo metallo. — 12
- sacra res sibi convenientes consecrabant. — 531
- Instrumento** musico singulis mane magnum sonum quare edebant sacerdotes. — 465
- Intercalare** mensem secundum Adar quando debebant Judæi. — 194
- Inter murali** a spatio quinam excludebantur inter Judæos. — 178
- Intestina** hostiarum ubinam lavabantur. — 46
- quomodo illud perficere solebant sacerdotes. — 46

cerdotes.	323
Inunctus sacerdos qualis dicebatur.	119
Joachim quare in regem fuerit unctus.	91
Joas quare in regem fuerit unctus.	91
Jochanan Rabbini primus Talmud Hierosolymitanum confecit.	761
quo tempore illud fuerit peractum.	761
Isaac ubinam fuit ligatus in holocaustum.	13
Israelita non abducebat hircum emissarium in solitudinem.	672
an id unquam fecerit.	672
Israelita quomodo culti in templum intrare debebant.	169
ne intrarent in terram Canaan quo tempore decretum.	808
Israelitarum numerum recensere nisi per res alias non licuit.	449
Iter sabbati quot milliarius erat inter Judæos.	672
Judæi quomodo bestias suas mactare solent.	669
quomodo ceteræ gentes id faciant.	669
multi tempore Maimonidis in Hispania degebant.	869
Judas, cognomine sanctus, Rabbini, primus legem oralem scripto consignavit.	760
Judicia legis sanctæ novisse omnes Judæi debebant.	749
tam judicia quam præcepta erant custodienda a Judæis.	750
qualia proprie in scriptura sic dicantur.	750
iis observandis homines probi vitam æternam consequuntur.	751
Juge sacrificium matutinum ubinam mactabatur.	

- tur. 430
- ubinam vespertinum. 430
- quare e regione solis jugulandum fuit. 430
- Jugia sacrificia quinam sacerdotum offerre debebant. 110
- qualia ita dicebantur a Judæis. 426
- quo tempore diei illa fuerint mactata. 426
- ejus sacrificii membra non elevabant Sabbathum. 428
- Jugulare victimas quomodo solebant Judæi. 308
- ejus locus non erat idem in omnibus sacrificiis. 311
- Jugulare victimas sanctiores etiam iis licuit, qui non erant ad operandum idonei. 503
- immundus sacerdos quare id facere non poterat. 503
- Jugulationis habebatur ratio a principio usque ad finem. 507
- jugulatio victimarum etiam per sacerdotes ad operandum inhabiles fieri poterat. 603
- Jugulum a Talmudicis vocatur locus mactationis. 669
- Julio mense ineunte quare lætitia omnis minuitur inter Judæos. 810
- ejus nonus dies quare fuit jejunii dies inter Judæos. 818
- Junii decimo septimo quare jejunium indicebatur a Judæis. 808
- Jusjurandum quomodo expiari oportebat. 387
- victimæ abominandæ sub qua poena comeditur. me.

medere non licuit.	642
Juventus ob errorem Ecclesiæ qualis dicebatur a Judæis.	284
_____ in lege quot annorum esse debebat.	289
_____ comburendus qualis in sacrificiis nominabatur.	290
_____ die expiationis quot requirebat aspersiones.	316
_____ summi sacerdotis etiam die expiationum ab alieno jugulari poterat.	504
_____ ejus ex sanguine quot aspersiones hoc die fiebant.	669
_____ quomodo sacerdos ipse cum mactabat hoc die.	679
_____ hoc die omnino ære suo a summo sacerdote debuit comparari.	690
_____ quare hoc ita fuerit sancitum & a quibus.	690
_____ in eo cremando quando erat prævaricationi locus.	704

K.

K Alendis qualia sacrificia ad quotidiana addebant.	469
_____ quo tempore diei ea fuerunt immolata.	469
Κάλπις quale vasculum dicebatur a Rabbinis.	667
_____ ubinam hoc in atrio fuerit collocatum.	667
Keret poena qualis fuit inter Judæos dicta.	65
_____ quot præcepta in lege cum hac poena sancita	

- sancta fuerunt. 65
 — quomodo iudices illud mulctabant. 168
 — poena in comedendis sacrificiis quando
 quis merebatur. 635
 — qualis illa poena dicebatur inter illos. 635
 Kuttach quale genus potionis dicitur a Rabbi-
 nis. 840
 — an illud Paschatis solennitate apud se
 retinere poterant. 864

L.

- L** Abiorum quot vitia numerabant Judæi. 216
 Labrum cui usui erat in sanctuario. 5
 — ubinam erat situm. 6
 — ex quo lavare debebant sacerdotes quale
 erat. 27
 Lac animantium altari sacratarum utilitatem
 nulli dare debebat. 715
 — asinæ altari sacratæ quomodo prævari-
 cationi locum dare poterat. 730
 — ea subigere massam ad solennitatem Pa-
 schatis an liceat. 874
 Lacerare vestes e quo loco ob templi exustionem
 tenebantur Judæi. 817
 Lacus Sodomæus. v. mare Salinarum.
 Lagana Nazaræi augeri aut diminui quando non
 potuerunt. 388
 Laganum, si carnem hostiæ pro peccato attigis-
 set, quomodo erat sanctificandum. 241
 — quomodo illud a Judæis fieri consueve-
 rat. 379
 Lag. VII. R r r La-

Lamina ex auro fronti summi sacerdotis circumdata quamam expiabat.	189
quando expiabat.	190
Pontificis aurea quid expiabat.	583
Lana qualis vestibus sacerdotalibus non erat idonea.	257
Lanam ex ove sacra convellere licuit, non autem tondere.	699
lana quæ e victimis exciderat an ea uti licuit.	701
e victimis sanctioribus evellere sub qua poena non licuit.	733
Lances in templo erant ex argento vel auro.	92
Laniare holocausta quomodo solebant sacerdotes.	322
Laniena qualis locus in templo dicebatur.	45
Lapides divulsi in pavimento templi non debent esse.	7
integri quomodo debebant esse in edificatione altaris.	9
poena ejus, qui hoc præceptum violabat.	10
cruere e templo sub qua poena non licuit.	11
templi ubinam antea erant præcedendi.	7
lapis ante candelabrum aureum cui usus.	25
in quo arca foederis erat positus.	28
lapides altaris, quos Græciæ reges temeraverant, ubinam reconditi.	43
e monte adorato altari interdicebantur.	257
Lapillus in fertis illud temerabat.	578
Lapis	

Lapis foundationis qualis a Rabbinis dicatur. 681
 — lapidem sacram si quis abstulerit & al-
 teri dono dederit an ideo prævaricatione re-
 nebatur. 737

— an tenebatur is prævaricatione ante-
 quam utilitatem ex ea coeperat. 738

Latrinam construere inter orientem & occiden-
 tem Hierosolymæ quare non licuit. 60

Lavacrum suum quomodo appellare solebant Ju-
 dæi. 201

— quantum aquæ ad lavandum continere
 debebat. 201

Lavare manus & pedes debebat sacerdos ante-
 quam operaretur. 195

— an sæpius id ad singulas operationes re-
 petere debebat. 196

— manus, & mergere manus quomodo
 differabant. 196

— manus singulis diebus debebant sacerdo-
 tes, etiam si infirmes fuissent. 199

— manus non debebat sacerdos sedendo.
 202

— quomodo manus & pedes simul lava-
 bat. 202

— corpus nec in calida nec in frigida licuit
 nono die Julii. 814

— se die expiationum prohibitum erat.
 823

— poena qualis contra transgressores sta-
 tuta. 823

Lavationem vestium omittere sub qua poena non
 debebant. 183

Lavationes summi sacerdotis intra sanctuarium
 fieri debebant. 461

quibus modis & quoties illud ab illo debuit peragi. 661

Lebetes qualia vasa inter vasa sanctuarii fuere. 436

Arabum quales dicebantur a Judæis. 402

Lectiōnem qualem legis in die expiationum legebat summus sacerdos. 675

Legem verantem qui violaverat quali poena subiectus erat. 107

ejus lectiōnem quinam incipiebant in Synagoga. 108

quando id fieri consueverat. 108

a quo tempore hæc consuetudo incepit. 109

respuere quia rationem ignoramus quale peccatum sit secundum Rabbinos. 749

leges duas se a Deo accepisse volunt Judæi. 759

oralem quando inceperunt scribere Judæi. 759

qua de causa id ab illis fuerit factum. 759

lex ab impio Apostomo quo tempore exusta. 800

ejus lectio nono die Julii fuit interdicta. 815

quare id a Rabbinis excogitatum. 815

Lepra purgati homines ubinam excipiebantur. 42

Leprosi holocausta qualia dicebantur idonea. 543

hostia pro peccato quo nomine immolari debuit. 616

un-

Index rerum & verborum. 973

_____ ungues quare erant sepeliendi.	649
Leprosus nihil muneris ad altare mittebat.	175
_____ inquinatio erat quam omnes alii im-	
mundi.	177
_____ sub qua poena montem ædis non intra-	
bat.	179
Levitæ ubinam excubias agebant in templo.	71
_____ velint nolint parati debebant esse ad sa-	
crum ministerium.	101
_____ imo ad omne quod requirebatur.	101
_____ eorum officia & munera.	102
_____ quot ad minimum voce quotidie cane-	
bant.	102
_____ quinquennio ministerium discere debe-	
bant.	105
_____ quamdiu in templo servire debebant.	
	105
_____ quis eos in curias viginti quatuor distri-	
buit.	106
_____ altaris munera obire non debebant.	106
Libamina de fructibus non decimatis offerre non	
licebat.	267
_____ nec de proventu novi ante sacrificatum	
manipulum.	267
_____ omnia debebant esse integra & selecta.	
	270
_____ polluta quali igne in altari consume-	
bantur.	272
_____ qualia sacrificia sic dicebantur apud Ju-	
dæos.	292
_____ quando erant necessaria.	293
_____ eorum mensuræ.	293
_____ undenam sumebantur in sacrario.	298
_____ in Ezechiele enumerata ad quod genus	

pertinent.	298
non sacrificabantur nisi interdiu.	307
eorum munus seorsum spondere unicuique licuit.	383
numquam confundebantur a sacerdotibus.	499
temetata in altari sublata quare descendebant.	529
quando dabant locum prævaricationi.	706
eorum eadem erat ratio atque victimæ in prævaricatione.	737
eorum sanctitas sita erat in ipso corpore.	737
de eo an unquam detrahi potuit.	588
Libationum pretia quibusnam solvebant Judæi in sanctuario.	135
tefferas quales hi accipiebant.	136
Libris de duobus quare sacerdotes prælegere non debebant.	676
Ligno sacrato uti quando sacerdotibus permittebatur.	748
in ejus cellis perquirebant Judæi panem fermentatum.	845
Lignum quare ad ædificium templi non adhibebatur.	7
quod cariem contraxerat sacrificio inidoneum erat.	41
eorum sacrificia qualia fuerunt apud Judæos.	130
in usum sacrificiorum cedere quibus erat de mandatum.	130
quomodo privatus vovere poterat.	143
ejus duo segmenta in altari componere	idem

- idem est ac hostiæ membra adolere. 222
 hoc etiam sacrificii genus dicebatur. 222
 ad altare ferre an privati poterant. 223
 qualis generis in altaris foco consume-
 batur. 270
 inquinamento pollutum non redime-
 batur. 271
 pro foco altaris cujus debebat esse lon-
 gitudinis & latitudinis. 276
 ejus ex voto incerto quantum offerri
 debeuit. 400
Locus ad urenda sacra quotuplex erat in templo. 330
 victimæ quomodo cogitando mutari
 poterat. 596
Locustæ cum essent in terra plorare ac clangere
 ubinam debebant Judæi. 778
 eas inter publicas calamitates numera-
 re solebant. 786
 earum causa jejunia instituebantur a Ju-
 dæis. 790
 earum quatuor numerabant genera. 790
Locus Hebræorum qualis mensura fuit. 86. 93
 par erat Attico sextario. 296
Lucernæ quot fuerint in candelabro aureo. 23
 quomodo quotidie a sacerdotibus ac-
 cendi debuerunt. 443
 quibus cœremoniis hoc fuit peractum. 444
 a quibus sacerdotibus. 444
Lucernam quare accendant Judæi die expiatio-
 nis. 838
 ea panem fermentatum quomodo per-
 qui-

- quirere tenebantur illi. 844
 — quo tempore & hora illud fieri debuit. 844
 — quibus in locis illud debuit investigari. 844
 Lugentes ad lavam templi ambulare debebant. 844
 — eos quomodo summus sacerdos adire poterat si veller. 119
 — quomodo se gerere debebant apud Judæos. 120
 — quinam & quando dicebantur apud Judæos secundum legem. 173
 — quamdiu erant ex instituto Sapientum. 174
 Lustrationem corporis omittere sub qua poena non debebant sacerdotes. 183
 Luxatum membrum. v. membrum.

M.

- M** Achabæi undenam hoc nomen acceperunt. 43
 Macmas oppidum ubinam olim fuerit in Palestina. 276
 Mastra (in) subigebantur massa duæ fermentati panis tempore Paschatis. 851
 Magistrum suum metuere quousque Judæi volunt. 834
 Majemonides describitur & laudatur. 764
 — ejus varia scripta. 764
 Malagma quale non fuit necesse tempore Paschatis remove. 865
 Ma-

Manipulus agitationis quare ita fuerit dictus.

_____ 294
 _____ agitationis quo die Paschatis fuit im-
 molatus. 470

_____ e terra Israelitica adferri debuit. 470

_____ quo tempore meti oportebat. 470

_____ e quali frumento esse debebat. 471

_____ quare de arvis ad Austrum spectantibus
 ad ferri debuit. 471

_____ agitationis mensura si quantulumcun-
 que augeretur aut minueretur temeratus erat. 588

**Manu quomodo pugillum plenum e fertis demere
 debebant sacerdotes.** 578

_____ manus & pedes quoties abluere debebat
 summus sacerdos in die expiationum. 659

_____ quomodo id facere debebat. 659

_____ ambas juvenco imponere debebat. sa-
 cerdos in die expiationum. 679

_____ quoties id facere debebat. 679

_____ quibus adjunctis precibus id perageba-
 tur. 679

_____ duas victimæ suæ capiti imponebat
 quisquis sacrum piaculare facturus. 684

_____ in calida lavare diebus jejunii quomodo
 Judæis licuit. 795

_____ manibus illotis cibum capere quare erat
 prohibitum. 894

**Manus consecratæ quales dicebantur apud Judæ-
 os.** 6

_____ communes quales. 6

_____ imponere membris victimæ cui compe-
 tebat. 125

_____ hoc in quibus sacrificiis locum habe-
 bat. Rrr 5

- bat. 125
- lavare extra labrum quare sacerdotibus non licuit. 200
- manu dextra operari oportebat sacerdotem & non sinistra. 202
- quare. 202
- earum vitia quot numerabant Judæi. 211 216
- ita vocare solent Judæi pedes anteriores pecudum. 238
- quibus victimis imponere solebant Judæi. 302
- quibusnam inter Judæos id permittebatur. 303
- quibus hostiis publicis manus imponebantur. 304
- ubinam eas imponebant victimis. 304
- quomodo id faciebant. 305
- quo tempore. 308
- Mare magnum quid Judæi vocare solebant. 9
- quare ita ab illis vocabatur. 10
- salinarum quale dicitur a Rabbinis. 544
- diversa habebat nomina inter illos. 544
- ubinam erat situm. 544
- se commissurus qui erat quomodo explorabat domum ante solennitatem Pascharis. 853
- Mares & fæminæ volucrum in victimis uno & eodem loco habebantur. 244
- Maris Salomonei in templo descriptio. 201
- Massa non fermentescit quamdiu quis contrectat eam. 872
- Materia, quæ erat ararii sacri in exstruendo templi edificio impendi non poterat. 747
- Ma-

Matrimonium summi sacerdotis quibus regulis circumscriptum erat.	123
Mel quare altari prohibebatur a Deo.	263
Melle subigere massam ad solennitatem Pa- schatis an licebat.	874
Membra immundæ bestiæ altari adolere sub qua poena non licuit.	265
— victimarum ubinam saliebantur a sacer- dotibus.	269
— luxata sacrificiorum ubinam projecie- bantur.	321
— hostiarum si rumpendo ab altari defilu- issent non restituebantur.	321
— holocausti quomodo sacerdotes ad col- lem altaris transferebant.	324
— aliqua pecudis in holocaustum conse- crare solebant Judæi.	391
Membranam victimæ abominandæ sub qua poe- na comedere non licuit.	642
Memoria si exciderat quod vovum erat, quomo- do tunc solvendum.	398
Mensa cui panes propositionis imponebantur u- binam in templo.	6
— debebat semper esse ex aliquo metal- lo.	11
— ejus quam exacta descriptio.	25
— panibus propositionis quoties instrueba- tur.	455
— quomodo hæc a sacerdotibus initiaba- tur.	456
— ejus longitudo, latitudo & altitudo.	459
Mensæ duæ ad fores templi cui usui.	27
— e qua materia factæ.	27
— pro	

- pro victimis ubinam in templo fuere. 45
 Mensam efficere, quæ templi mensam imitaba-
 tur quare non licuit. 61
 ——— quare hodie in aliqua parte vacuum re-
 linquant Rabbini. 815
 Menstruosis mulieribus montem ædis ingredi
 non licuit. 69
 Mensuræ Judæorum ovis gallinaceis definiun-
 tur. 93
 ——— liquidorum quomodo vocabantur. 95
 ——— siccorum quomodo. 95
 ——— sanctuarii quid consecrabant. 532
 Merces prostibuli ab altari prohibebatur. 247
 ——— qualia ita fuerunt dicta a Judæis. 258
 Mergere manus & lavare quomodo differebant
 198
 Milium inter res fermento subjectas censebatur
 a Judæis. 866
 ——— ejus farina jam subacta an uti licuit
 tempore Pascharis. 866
 Mina quale pondo fuit apud Judæos. 96
 Minister in aëre suspensus, si jugularet victimam
 temerabat eam. 507
 ——— Synagogæ qualis creabatur a Judæis. 801
 Miracula in exitu ex Ægypto quando narrare de-
 bebant Judæi. 884
 ——— quibus illa narrare debebant. 884
 Mishna Judæorum quis primus in lucem edide-
 rit. 760
 ——— qualis liber sic fuerit ab illis dictus. 814
 ——— ejus lectio nono die Julii interdicta est. 814
 Mo-

Mobilia, quæ redimenda erant, a quibus æstimari debebant.	234
Mons si fuisset adoratus eo tamen uti quo usque Judæis permissum erat.	257
_____ quare.	257
Montis templi quam exacta descriptio.	38
_____ montem ædis ingredi propter quas causas non licuit.	57
Morbi contagionem inter calamitates publicas numerabant Judæi.	789
Morborum genera quatuor ob quæ bestia in Sanctuario non poterat immolari.	239
Moria mons templi a Judæis dicitur.	38
_____ qualis pars montis Zionis olim fuit.	48
Mortuorum nulla expiatio est secundum Hebræos.	614
_____ eorum ad sepulcra quare in jejuniis ob pluviam pergebat populus.	817
Mortuus pernoctare non debebat Hierosolumæ.	63
_____ talem intra montem ædis inferre non licuit.	64
_____ quousque a Judæis dicebatur immunus.	178
Moses secundum Judæos Rex fuit.	52
מִצְוָה non solum præceptum, sed & rem piam significat.	57
משפּחָה in lege quid proprie significat.	148
Mulier si viro aliquid pro concubitu dedisset, id altari permittebatur.	258
_____ agitationem sacrificii facere non debebat.	349
_____ quo casu ipsi id licuit.	349
_____ hostiæ pro peccato non imponebat manus.	

nus.	538
seminis fluxionem passa qualia debebat offerre sacrificia.	547
ejus vota varia quomodo in sacrificium offerenda.	574
prægnans non erat obligata ad jejunia publica.	780
cum iis quomodo agere solent Judæi.	830
prægnans quando die expiationum comedere poterat.	830
viro recens nupta die expiationum vultum lavare poterat.	832
quamdiu illa dicebatur recens nupta.	832
quamdiu manum unam abluere debebat.	832
quare id ei erat permissum.	832
Mulieris sacerdotis fectum an potuit comedi.	372
Mutare pronuntiata sacra nulli Judæorum unquam licuit.	341
quare.	341
Mundissimus locus qualis dicebatur in scriptura.	355
Muri Hierosolymæ quo tempore in secunda editione rupti.	808
Muria, an Paschate apud se retinere poterant Judæi.	864
Murus intergerinus inter Sanctum & Sanctum Sanctorum non fuit in templo secundo.	130
qualis in templo primo fuerit.	130
Muscarum causa jejunium publicum quare non instituebatur a Judæis.	790
Musi.	

Musicum instrumentum v. instrumentum.

Myrrha quomodo a Rabbiniis describitur. 86

N.

NAbia quot adhibebantur in cantu templi. 103

Nabuchodonozor Rex Babyloniorum, quo tempore Hierosolumam obsedit. 808

Nasus. Vitia quot numerabant Judæi. 210. 215

— ejus vitia in pecude quot numero erant 236

Navi. (in) naufragium facientes quomodo Judæi debebant implorare misericordiam Dei. 780

Nazaræi holocausta qualia dicebantur idonea. 543

— unius de sacrificio quod superesset quomodo impendebatur. 547

— Cæsaries. v. Cæsaries.

Nazaræus, quas ob causas sese tonsdere jussus est. 181

— quum Nazaræatum compleverat quale sacrificium offerre debebat. 345

נזרָה quid proprie significat apud Rabbinos. 900

Neomeniis quare jejunium non incipere debebant Judæi. 780

Nævum victimarum sanctiorum quando prævaricationi locum dare poterat. 707

Nicanoris portæ v. portæ.

Nidus promiscuus & nidus explicite designatus quomodo differant. 572

— nidum quale par avium vocabant Rabbini.

_____ pure dictum qualem ita appellabatur. 549

_____ nido in arbore sacro uti an licuerit. 729

Noah ubinam egressus ex arca altare ædificavit. 14

Noba fuit tertius locus extructi tabernaculi. 3

_____ quamdiu steterit. 3

Nocte manus sacerdotum profanae fiebant. 199

_____ quousque comedere poterant Judæi die jejunii. 780

_____ si tamen dormierant non amplius licebat comedere. 780

Noctem ante diem expiationis quomodo transigere debebat summus sacerdos. 657

Nomen tetragrammaton v. Jehova.

_____ victimæ quomodo sacerdotes cogitando mutare poterant. 596

_____ imprudenter mutare pro nihilo ab illis habebatur. 611

_____ Jehova quoties pronuntiabat summus sacerdos in die expiationum. 663

_____ quomodo illud tunc temporis pronuntiabat. 664

Novacula ad rondendum non usurpabat summus sacerdos. 121

Numerare dies Pentecostes v. Pentecoste.

Nummi olim non numerabantur, sed appendebantur. 85

Nutrices jejunia publica non observabant. 780

_____ quo tempore tamen debebant jejunare, 796

O.

- O**blatio prima sacerdotis qualis erat. 125
Occidentem inter & Orientem Jerusalem,
 quare alvum exonerare non licuit. 60
Obsonia in sabbatum quando comparari debue-
 runt. 797
Obstructa volucris qualis dicebatur a Judæis.
 561
 ——— talis oblata cadaveris instar erat ad o-
 mnia. 561
Oculi vitia quot & qualia numerabant Judæi in
 homine. 209 214
 ——— qualia & quot vitia numerabant in pe-
 cude. 236
Ocrophagum quomodo vocare solent Rabbini.
 507
 ——— volucris in oblatione ungue rescebant.
 561
Offerre victimam noctu extra atrium jugulatam
 quare sacerdotibus non licuit. 416
Oldæ Prophetissæ sepulcrum quare fuerit Hiero-
 solumis. 63
Oleum unctionis non fuit in secundo templo. 29
 90
 ——— in libamina ubinam reponebatur in
 templo. 42
 ——— unctionis quomodo præparavit Moy-
 ses. 84
 ——— a privatis fieri quare non licuit. 87
 ——— privati hoc oleo non ungebantur. 88
 ——— quinam eo ungi debuerunt. 88
Fasc. VII.   *S f f*   --- pro-

_____	profanum altari consecrare sub qua prena non licuit.	271
_____	pollutum quare numquam redimeba- tur.	271
_____	quale altari non fuit idoneum.	274
_____	in sacrificium undenam venire facie- bant Judæi.	276
_____	libaminum qua mensura metiebant sa- cerdotes.	296
_____	quantum ejus ex voto in certo offerri debuir.	400
_____	quantum ejus ad minimum offerre de- bebant Judæi.	408
_____	quot ejus logi primo tabernaculorum die, si in sabbathum incideret, offereban- tur.	408
_____	in atrio fertis immisceri debuit.	579
_____	si extra fieret fertum temeratum erat.	579
_____	quis nam illud facere debebat.	579
_____	profanum ferta temerabat.	579
_____	ejus sextarii duo fertum temerabant.	586
_____	ejus logus a quibusnam offerri debuit.	706
_____	quando dabat prævaricationi locum.	706
_____	eo subigere massam ad solennitatem Paschatis non licebat.	874
_____	Olivi genera quot fuerint inter Judæos.	278
_____	qualia ad usum candelabri erant idonea.	279
_____	genera qualia ad libationes erant ido- nea.	280
	Olus	

Olus amarum tempore Paschatis non licuit absorbere.	878
_____ quid Judæi de hoc comedentes narrare debebant.	886
_____ quale præceptum hoc dicitur a Rabbini-	886
_____ nis.	886
_____ qualia olera ita dicebantur.	886
_____ neque coctum, neque elixum, neque conditum debebat adhiberi.	890
Onyx quid dicebatur apud Rabbinos.	97
Operarii templi quales debebant esse.	68
Operatio illori sacerdotis etiam summi profana erat.	196
Operationes quales quatuor in templo inter se erant copulatæ.	609
_____ earum in templo qualis fuerit difficillima.	681
Operationes quales in sanctuario hominem alienum poena mortis dignum faciebant.	221
Oppida quare sanctiora dicebantur quam reliqua terra.	62
Opus plumarii quid dicebatur in lege.	145
_____ artificis quid.	145
_____ qui fecerat sabbato lapidibus obruebatur.	820
Ordine (de) sacerdotum quinam cognoscebant.	207
_____ quomodo id factum.	207
Ordo in sacrificiis offerendis qualis observabatur.	489
_____ operationum in die expiationis qualis erat.	677
Oris vitia quot Judæi in homine numerabant.	210
Sff 2	Ory-

Oryza inter res fermento subjectas censebatur a
Judæis. 866

— ejus farina uti licuit etiam subacta tem-
pore Paschatis. 866

Ossa mortui transferre per Hierosolumam non
licuit. 63

— victimarum quæ medullam non habe-
rent, non erat necesse cremari. 647

— excipe hic ossa agni Paschalis. 647

— victimarum sanctiorum quando dabant
prævaricationi locum. 707

— holocausti ex altari quæ eruperant quan-
do dabant prævaricationi locum. 708

Ostii vestibulum in templo secundo descriptio.
34

Ostiola parva duo in templo secundo, cui usui
fuere. 33

Oves lato dorso Hebrone pro holocaustis addu-
cebantur. 275

Ovis qualis immolabatur pro idololatriæ piacu-
lo. 989

— (ex) animantium altari sacratarum uti-
litatem capere non licebat. 705

P.

Pacifica sacrificia e quibus animalibus debe-
bant fieri. 287

— si gentilis offerret quomodo offereban-
tur. 301

— quo tempore ea jugulari poterant. 313

— eorum quot erant genera apud Judæos.
345

... pri-

_____ privati hominis quadruplicia erant.	345
_____ sacrificia quomodo maētari debuerunt.	346
_____ sacrificia quo die debuerunt comedi.	355
_____ vovere unicuique licuit.	383
Pacificorum sacrificiorum quod superesset quomodo impendebatur.	547
Palæ altaris holocausti ex auro debebant esse.	12
Pallium summi sacerdotis totum erat Hyacinthinum.	148
_____ quomodo erat factum.	148
_____ aspersum sanguine hostiæ pro peccato, quomodo lavabatur.	342
_____ quomodo si foris contaminaretur.	342
Palpebra perforata pro vitiosa habebatur a Judæis.	209
_____ etiam fissa vel incisa.	209
_____ quot in iis vitia numerabant Judæi.	214
Panes propositionis ubinam in templo erant.	6
_____ quare propositionis panes facierum dicantur.	6. 458
_____ propositionis quomodo in mensa dispositi.	26
_____ propositionis quomodo in solennitatibus distribuebantur.	III
_____ eos fermentare sub qua poena non licuit.	375
_____ quinam eos inter se partiebantur.	452
_____ quando illud comedebant sacerdotes.	452
_____ quot singulis sabbatis in mensa ponebantur.	455

_____ singulorum pondus quale debebat esse.	455
_____ quomodo in mensa fuerint ordinati.	456
_____ quomodo eos conficiebant.	457
_____ quare debebant esse azymi.	457
_____ ubinam subigebantur.	457
_____ qualis figuræ debebant esse.	458
_____ duo oblationis tempore Pentecostes undenam afferri debuerunt.	479
_____ quare hi debebant esse fermentati.	481
_____ quales per excellentiam panes duo fuerunt dicti.	464
_____ nunquam sacrificari possunt sine victima Eucharistica.	406
_____ agitationis quales dicebantur a Judæis.	283
Panum ad Pentecosten offerendorum operatio, ad quos sacerdotes pertinebat.	111
_____ de reliquiis, qui sacrificio Eucharistico adhibebantur quid agendum.	546
_____ panes duo Pentecoste in frugum primitias offerendi erant.	588
_____ horum si mensura quantulumcunque augeretur aut minueretur temerati erant.	588
_____ propositionis mensura si augeretur aut minueretur profani erant.	588
_____ panis in hostias pro gratiarum actione si amitteretur alium offerre debebant.	592
_____ si is post hostiæ Eucharisticæ jugulationem frangeretur, temeratus erat.	593
_____ Eucharistiæ si crustatus non erat ante quam jugularetur hostia, sacratus non erat.	595
_____ idem	

Index rerum & verborum. 991

- idem dicendum de ariete Nazaræi. 595
- panes Eucharisticos sub qua pœna im-
mundus comedere non poterat. 641
- propositionis quando dabant prævari-
cationi locum. 706
- duo Pentecostes quando dabant præva-
ricationi locum. 706
- quando evadebant abominandi. 714
- panes propositionis quando evadebant
abominandi. 714
- panem mucidum an tempore Paschatis
removere debebant Judæi. 865
- panis coctus in aqua lixari potuit tem-
pore Paschatis. 867
- azymus. *v.* azymus.
- fermentatus. *v.* fermentatus.
- Panis Eucharisticus quomodo fuit confectus.** 349
- separatus ex Eucharistia pro dubia obla-
tione habebatur. 348
- qualis ad arietem Naziræi adhibebatur. 352
- ubinam fieri debuit. 352
- ordinarius Judæorum cujus erat figuræ. 458
- an quadratus etiam inter gentiles in usu
fuerit. 459
- Pannis obsitus ministrans sacerdos quali pœna
dignus erat.** 168
- Papavere condire massam ad solennitatem Pa-
schatis licet.** 874
- Paries templi quantum loci a templo dissitus e-
rat.** 5
- parietes sancti in templo secundo sex
erant.

rant.	32
_____ supra portam templi quare valde de-	
pressus.	50
Particula ferri quam magna adoleri poterat.	581
Partus hostiæ pro peccato quomodo debebat	
mori.	533
_____ victimæ, quare matris ubera non de-	
bebat fugere.	715
_____ bestiæ decimæ quare non debebat fuge-	
re matris ubera.	715
Parva quidnam per illud intelligebant Judæi.	46
Parvulus nunquam victimas jugulare debebat.	
_____ quare id fieri non poterat.	504
Paschæ nox prima quomodo a Judæis debebat	
observari olim.	890
_____ quomodo nunc mensa ab iis instruitur.	891
Paschatis tempore qualia sacrificia quotidianis	
addebantur.	470
Pater senatus quisnam olim a Rabbinis diceba-	
tur.	800
_____ quisnam hodie ita dicatur ab illis.	800
Pateræ sanctuarii & liquida & arida consecra-	
bant.	531
7115 de quali abominatione victimarum dica-	
tur.	597
Pavimentum atrii templi quale debuit esse.	7
Pecudes minores quales dicebantur a Judæis.	
_____ a quo die ad omnia sacrificiorum genera	
erant idonei.	287
_____ a qua hora.	388
Peco-	

Pecora immunda vovere quare Judæis non licuit. 393

_____ indefinite vota , quale sacrificium offerendum erat. 398

_____ qualia a Judæis tempore indigere dicebantur ex se. 412

_____ qualia ratione Dei. 412

Pectus quid dicebatur a Judæis in omni animante. 347

_____ pacificorum a sacerdotibus maribus & foeminis comedebatur. 354

Pecunia seposita in victimas quando dabat prævaricationi locum. 716

_____ seposita in Nazaræatu ex ea utilitatem capere nullum licuit. 716

_____ in hostia pro peccato seposita quando projiciebatur in mare salinarum. 717

_____ in pacificorum pecunia non erat prævaricationi locus. 718

_____ in nidorum pecunia quomodo erat prævaricationi locus. 718

_____ quid de ea fieri debuit. 718

_____ cujus hostiæ in mare salinarum projicienda erat. 544

_____ hostiæ pro peccato si amissa esset, quid agendum. 544

_____ quid si postea reperiretur de ea agendum esset. 545

_____ secreta in furtum peccatoris quid de ea quod reliquum erat agendum. 546

_____ sacra deposita apud aliquem qui eum in usus suos expenderet , is prævaricatione tenebatur. 746

Pecuniam in vestimentis habere in templo non

Sss § licuit.

- licuit. 56
- Pede nudo in sanctuario ministrabant sacerdotes. 157
- Pedes quot habuerit candelabrum sanctum. 21
- victimarum quomodo lavare solebant sacerdotes. 323
- & manus quoties abluebat summus sacerdos in die expiationum. v. manus.
- Pedibus ire debebant sacerdotes ad aspergendum sanguinem. 508
- nudis sacerdotes oportebat insistere in templi pavimento. 657
- undenam hic ritus fuerit natus. 657
- pedes in calida lavare diebus jejunii Judæis licuit. 795
- Pediculus inter vestimenta & corpus sacerdotis intercedere non debebat. 157
- Pedum vitia quot in homine numerabant Judæi. 211. 217
- vitia in bestiis qualia numerabant Judæi. 238
- Pelles victimarum ubinam saliebantur. 46. 269
- ea victimas exuere homo alienus poterat. 223
- hostiarum non detrahebantur usque dum sanguis fuerat sparsus. 319
- omnium victimarum sanctiorum sacerdotis erant. 319
- victimarum minus sanctarum redire debebant ad Dominos. 319
- Pentecoste quomodo in Talmude appellatur. 104 478
- ejus dies quomodo numerare solebant Judæi. 477
- qua-

_____ qualia habebat sacrificia præter ordinaria.	478
Pergulam ædificare ad similitudinem vestibuli interdictum erat.	61
Periodos (in) quatuor dividunt Hebræi annum solis cursum.	798
_____ quomodo unaquæque nominatur.	798
_____ quot menses unaquæque complectebatur.	798
Perquirere quo tempore debent Judæi panem fermentatum.	854
_____ si ille dies in sabbatum incidat, quid faciendum.	855
_____ quali precationis formula antea debebant uti Judæi.	856
Pestilentia urgente plorare ac clangere debebant Judæi.	777
_____ eam inter publicas calamitates numerare solent Judæi.	786
_____ quando proprie dicebatur esse in urbe aliqua Judæorum.	788
_____ si fuerit in terra Israëlitarum, etiam Judæi exules jejunare debebant.	788
Philosophi quare ita fuerunt dicti a Judæis.	794
Phylacteria quid vocare solent Judæi.	154
_____ quem usum habeant inter illos.	154
_____ cum iis rem divinam facere sacerdoti non licebat.	157
Piaculi indigentes quinam dicebantur a Judæis.	61
_____ quousque hi tabernaculum ingredi poterant.	179
Piaculare sacrum emere argento sacro sub qua poena non licuit.	739
Pia-	

Piacularia sacrificia quo tempore diei fieri poterant.	427
Piaculum semper quare debebant Israëlitæ.	616
Piscina (in) quali panem fermentatum perquirebant Judæi.	845
Placentam quid vocare solebant Judæi.	296
———— placentæ summi sacerdotis quomodo præparari debuerunt.	377
Placentas sacrificii pro gratiarum actione dimitti aut augeri non debuerunt.	588
———— quid ita vocare solebant Judæi.	592
———— quales cum hostia Eucharistica jungentur.	592
———— si una horum frangeretur, omnes temerabantur.	593
———— quadraginta hostiis Eucharisticis adhibita.	593
———— ex his singulæ decem differebant a reliquis.	594
———— quot ex his Deo erant offerendæ.	594
———— reliquæ quem in usum erant destinatæ.	594
———— signis impressæ quare Paschate esse non debebant.	872
———— figuras tamen qui & quomodo imprimere poterant.	872
———— azymæ ad Pascha in quo catino debebant coqui.	875
———— has quomodo benedicebant Judæi.	894
Plenum pilum qualem mensuram vocabant Hebræi.	19
פֶּטֶחַ quid proprie est in stomacho.	146
Plumas avis victimæ abominandæ sub qua pœna comedere non licuit.	642
Plu-	

Index rerum & verborum. 997

Pluviam quomodo jejunia petebant Judæi. 785

— ejus ob detectum quale jejunium instituebatur a Judæis. 792

— ejus tempus quando adveniebat in terra Israëlita. 792

— v. imber.

Pocula vini quot potare debebant Judæi tempore Pascharis. 887

— quinam id facere tenebantur. 887

— quot vini in unoquoque poculo debebat esse. 887

— species quales ad singula pocula adhibendæ. 888

— quantum an in coena Paschali sit necessarium. 897

Pœna qualis ferebatur de sacris temeratis. 642

— qualis de sacrificiis Ethnicorum. 643

Pœnitentiæ signa qualia debebant dare Judæi. 778

Pollex in Sanctuario quare non porrigebatur. 449

Pollutus si templum ingrederetur, quali pœna erat oboxius. 180

— quali si contumaciter ingrederetur. 180

— tactu hominis mortui non lustratur cum se die expiationum in aquam immergit. 833

Pomaria Hierosolymæ habere quare non licuit. 63

Pomis se refrigerare die expiationum licuit. 834

Pomum quid in altari dicebatur a Judæis. 433

Pondera cuncta quare in Sanctuario servabantur. 86

— etiam apud Gentiles. 86

Pon-

Ponticuli duo circa altare cui usui erant.	19
Portæ magnæ in templo secundo descriptio.	33
———— Nicanoris qualis dicebatur.	40
———— Nicanoris in qua templi parte erat sita.	69
———— Nicanoris quare superior fuerit dicta.	133
———— templi cujus jussu fuerunt apertæ.	132
Portionem qualem de victimis habebat summus sacerdos.	124
Portio etiam in jejuniis Judæis simul cum cibo interdicitur.	822
Præcepta non solum sed etiam judicia erant custodienda a Judæis.	750
———— judiciis non sunt inferiora.	750
———— qualia in scriptura sic dicantur.	750
———— iis observandis homines probi vitam æternam consequuntur.	751
Præceptum affirmativum vulgo jubens vocabant Romani.	2
———— negativum sive lex vetans quale dicatur.	107
Prædones (propter) singuli homines jejunium die sabbati instituere poterant.	780
Præfecti sacerdotum quot numero erant.	115
———— cui usui inserviebant.	115
———— his mortuis quinam ei substituebantur.	116
———— quindecim in sanctuario quibus rebus erant præpositi.	131
———— eorum adjutores quales.	131
———— temporibus describendis eorumque munus.	132
———— qui clausis portis præerat.	132
———— qui	

<i>Index rerum & verborum.</i>	999
_____ qui custodiis præerat.	132
_____ qui præsidebat cantoribus.	132
_____ qui præsidebat cimbalo.	134
_____ qui sortibus præerat.	134
_____ qui pullis præerat.	134
_____ qui sigillis præerat.	135
_____ sacerdotum , qui ægrotantes curarer.	137
_____ qui curaret puteos , tam veteres , quam novos.	137
_____ qui artificibus panum propositionis præerat.	137
_____ qui artificibus suffimenti præerat.	138
_____ qui velis texendis præerat.	138
_____ qui apparatusi sacerdotalium vestium præerat.	139
Præfectus montis ædis quisnam ita dicebatur.	71
_____ quomodo puniebat dormientes sacer- dotes.	72
Prægnantes quo tempore jejunare debebant in- ter Judæos.	796
_____ etiam jejunium nono die Julii servare debebant.	814
Præparari quomodo debuit manipulus agitatio- nis.	473
Præputia arborum an semper cremanda erant.	648
Prævaricatione prudens sciens obstrictus verbe- ribus mulcæbatur.	697
_____ imprudens obstrictus quomodo mulcæ- batur.	697
Prævaricationi non erat locus nisi de rebus e ter- ra evulsis.	726
Pre-	

Precatio solennis qualis dicebatur apud Judæos.	58
Preces quatuor quando singulis diebus recitabant viri stationis.	128
— viginti quatuor quibus jejuniis recitare debent Judæi.	797
— ut fundat in jejuniis quisnam dignus dicebatur.	801
Pretium canis ab altari prohibebatur.	248
— quid ita dicebatur a sacerdotibus.	261
Primogeniti redempti quomodo in macello didi poterant.	235
Primogenitus animans quamdiu potuit comedi.	554
— a solis tantum sacerdotibus.	554
— asini quare erat sepeliendus.	609
Procellæ si in ædificiis eruendis habitatores opprimant jejunium indicitur.	791
Profestum quid vocare solent Judæi.	708
Prophetarum lectio nono die Julii interdicta erat.	814
Profelyto inquilino locum dare in Jerusalem quare non licuit.	63
Profelytus stante templo quomodo quis evadebat.	284
— inquilinus qualis dicebatur a Judæis.	861
— an talis poterat habere in æde sua panem fermentatum tempore Paschatis.	861
— justitiæ quisnam dicebatur a Judæis.	862
Prostituli merces. v. merces.	
שששש quid significabat apud Judæos.	33
— quot erant in templo secundo.	33
Pu-	

Publicæ calamitates. v. calamitates.

Pueri nati annos novem & decem quomodo jejunant in die expiationum. 830

_____ nati annos undecim eo die solidum jejunium debebant facere. 830

_____ quando habentur instar majorum natu ad præcepta omnia. 831

_____ qui nondum habent novem annos die expiationum jejuniis non sunt macerandi. 831

_____ ægrotantes tristius curantur quam ætate provecti. 831

_____ ad quales jejunia publica non spectabant. 780

Pueros instituere doctrina legis omnibus anteponebant Judæi. 8

Puerperæ qualia holocausta dicebantur idonea.

_____ ea non poterat turturem & pullum columbinum offerre. 543

_____ quales calceis uti possunt die expiationum. 575

Puerperis montem ædis ingredi non licuit. 64

Pugillus plenus ē quibus fertis offerri debuit. 372

_____ ferti corruptus si pars ejus in altari inflammata esset, totus in altari sustollendus erat. 528

_____ per hominem alienum in altare sublatus descendebat. 529

_____ pugillum plenum ē fertis quis eximere debebat. 578

_____ ubinam sacerdos id recte facere poterat. 578

_____ si per atrii pavementum dispersus esset iterum debuit colligi. 578

Fasc. VII.

T r t

-- pu-

- pugilli duo thuris fertum temerabant. 580
 unius ferti commisceri potuit cum pu-
 gillo alterius ferti. 586
 plenus de suffimento ubinam eximeba-
 tur in die expiationum. 587
 plenus & thus reddebant ferti reliquias
 sacerdotibus licitas. 635
 e ferro exemptus quando dabat præviri-
 cationi locum. 714
 thuris. v. thus.
 Pulli grandiusculi columbarum quare non debe-
 bant immolari. 245
 quo tempore in victimam offerri debe-
 bant. 245
 undenam Judæi hos supportabant in sa-
 crificium. 276
 Pullos pro sacrificiis quomodo vendebant. 135
 Pullus avium in sacrificium destinatus si avolas-
 set quid faciendum. 569
 si inter hostias volucres evolasset, quid
 tum faciendum. 569
 si, postquam avolasset, rediret, quid
 tum faciendum. 571
 Pulmenti quantum comedere poterant jejunan-
 tes. 784
 Pulverem pedibus inhærentem in templo habe-
 re non licuit. 56
 etiam inter vestimenta & corpus sacer-
 dotis intercedere non debebat. 157
 sub qua poena illis hoc fuit veritum. 157
 Punctum album in pupilla pro vitio oculi duce-
 batur. 210
 quale proprie ita dicebatur. 210
 Puteo

Puteo (in) si quid est fermentari panis, nemo
die Paschatis tenetur eo descendere. 850

Q

Quadratum esse omnino requirebatur in al-
tari. 21

Quadrupes qui hominem occidisset immo-
lari non poterat. 247

_____ ad cultum idoli destinata quando teme-
ratur. 256

_____ soli mares quare admittebantur in ho-
locaustum. 287

_____ numquam offerebatur de hostia dubia
pro peccato. 563

Quæstores quot erant inter sacerdotes Judæos.
_____ 115

_____ eorum munus. 116

Quartarius qualis mensura apud Hebræos fuit,
_____ 93

_____ quare olim fuerit in sanctuario. 94

_____ quartam partem logi capiebat. 352

Quercinæ trabes quinæ in templo cui usul. 34

R

Rabbinorum scripta quomodo Ecclesiæ
Christianæ prodesse possunt. 778

Rab Academiæ Babyloniæ princeps quales con-
scripsit libros. 760

Rationale summi sacerdotis quomodo erat fa-
bricatum. 149

T t t 2

... quo-

_____	quomodo responsa dare solebat.	159
Receptaculum cineris	qualis locus erat extra Hierosolumam.	330
_____	quales hostiæ ibi cremabantur.	330
Reges quomodo & quibus in partibus corporis fuerunt uncti.		90
_____	si regum filii erant, quare non ungebantur.	91
_____	eo mortuo quisei substituebatur.	116
_____	nec judicabant ipsi, nec judicabantur.	122
_____	die expiationum quare vultum lavare poterant.	832
Reliquias libaminum	quid Judæi appellabant.	136
_____	sacrificiorum dedicationis ubinam comedebantur.	53
_____	conclavis quid vocare solent Judæi.	740
Reptile si in terram repisset quomodo amovebant.		442
Res immundæ. v. immundæ.		
_____	profanas emere pecunia hostiæ pro delicto sub qua poena non licuit.	719
_____	rerum altari sacratarum quidquid ex prævaricatione dissolvebatur in altaris sacra sedebat.	721
_____	sacræ ad statum communem redigi non poterant opera.	747
_____	pecunia poterant.	747
Residuum quid de victimis dicebant Judæi.		642. 598
_____	victimarum minus sanctarum ubinam cremabant domi.	647
_____	ubinam in viis.	647
_____	ubi.	647

_____ ubinam si hospes esset. & domum Hierosolumis non haberet.	647
_____ temeratum erat comburendum.	648
Reticulus stomachi qualis sic dicebatur.	145
Reverentia cum quali templum ingredi debebant Judæi.	59
Ritus victimarum erant alii aliis rigidiores.	552
Rogi quot quotidie in altari flagrare debebant.	662
_____ quot in die expiationum.	662
Rosetum solum ex arboribus quare Hierosolymæ habere licuit.	63
Rostra avis victimæ abominanda sub qua poena comedere non licuit.	642
Rubiginem inter calamitates publicas numerabant Judæi.	786
Ruinarum crebritas inter publicas calamitates numerabant Judæi.	786
Rumpere vestes sacerdotum sub qua poena non licuit.	148

S.

S abbato immunda e templo tollere licuit.	185
_____ quomodo hoc die cum immundis faciebant in aliis locis.	185
_____ Israelita qui hoc violasset ab eo nullum accipiebant sacrificium.	301
_____ qua ratione hoc die operabantur sacerdotes.	451
_____ qualia carmina edebant Levitæ hoc die super sacrificia.	468

quot milliaria itinera facere poterant Judæi.	672
jejunium indicere Judæis non licuit.	779
quomodo his diebus implorabant mi- sericordiam Dei.	779
propter singulos homines quomodo hoc die jejunium fieri potest.	780
eo die ignem domi excitare non licebat Judæis.	797
faciens opus quodcumque hoc die lapi- dibus obruebatur.	820
sabbatum & dies expiationum in qui- bus conveniant.	821
Sabbatum Gæneos quale vocabant Judæi.	472
Sacerdotum gradus varii describuntur.	116
Sacerdotes quare Gallinas non nutriebant.	09
in qua domo templum custodiebant.	76
omnes etiam si sacerdotum filii uague- bantur.	90
quomodo & quibus in partibus fue- runt uncti.	90
e quibusnam illi eligebantur.	108
in quot curias Moses eos distribuit.	109
in quot David & Samuel.	109
primas semper habebant in omnibus sa- cris.	109
quomodo ministrabant in solennitati- bus.	110
ipsi propria sacrificia facere poterant.	111
ipsi se expiabant apud Judæos.	111
quare multum carnis edere debebant.	137
	-- quo-

Index rerum & verborum. 1007

- quomodo vestiebatur. 153
— confecti liquoribus, quibus inebriandi
vis inerat, sacra facere non debebant. 162
— quomodo culti in templum intrare de-
bebant. 169
— lugentes sacrificium inchoatum perfi-
cere debebant. 173
— in immundis sacrificantes qua poena re-
nebantur. 187
— de die lustrati impuri erant usque ad so-
lis occasum. 188
— vitio corporis affecti quousque in tem-
plo procedere poterant. 203
— quibus vitium inest temporale quous-
que. 204
— si libassent quali poena coercebantur. 204
— qui prudentes idolum coluerant nun-
quam amplius in sanctuario ministrabant. 225
— neque etiam qui id imprudentes fece-
rant. 225
— qui corporis vitio laborabant etiam de
sacris quousque participabant. 361
— quales de sacris nullam habebant parti-
cipationem unquam. 362
— omnes sacrificare tenebantur ad singu-
las solennitates. 497
Sacerdos Fecialis quisnam dicebatur inter He-
braeos. 88
— ejus officium quale erat in templo. 89
— unctus in bellum quisnam dicebatur in-
ter Judaeos. 117
— quare ejus filius ipsi non succedebat. 117
— summus quomodo sub secundo templo.

ungebatur.	90
quibusnam hostiam ad mactandum da-	
bare sacerdotibus.	112
etiam lugens rei divinæ faciendæ erat	
idoneus.	113
quomodo & a quibus inaugurabatur.	113
a quibus creabatur.	114
duo simul quare non poterant esse.	114
qui oleo inauguratus esset anteibat di-	
gnitate ei, qui vestimentis tantum inaugura-	
tus erat.	115
eo demortuo quis ei substituebatur.	116
in quibus fratres superare debebat.	118
quali debebat esse in honore inter illos.	119
in funus propinquorum quare non ve-	
niebat.	120
an unquam vestimenta scindere pote-	
rat.	121
judicabat ipse & judicabatur a quibus.	122
quomodo adorabat in templo.	123
quomodo vestitus debebat templum	
ingredi.	154
non rite vestitus ejus sacrificium profa-	
num erat.	155
quando & a quibus rite consulebatur.	158
& privatus & sanctuario egressus re di-	
vina inchoata mortem merebatur.	172
lugens sacrificium inchoatum tamen	
perficere debebat.	173
ejus	

- ejus portio ex oblationibus qualis fuit. 362
- dimidium sibi sumebat panum propo-
tionum. 454
- in jugulationem animum intendere ne-
cesse erat. 504
- immundus qualia sacra administrare
poterat. 510
- ad operandum inhabilis sacrificia te-
merabat. 602
- ei victimas abominandas factas dicenti
quousque credendum. 650
- quare id ita sancitum. 650
- unctione olei & sacerdos multiplicatio-
ne vestium inauguratus an differebant. 653
- immundus idoneus erat ad faciendum
sacrum publicum. 711
- omnes erant descripi in duas & quin-
quaginta curias. 794
- qualem panem azymum comedere de-
bebat tempore Pentecostes. 881
- Diarius quomodo dicebatur a Judzis. 795
- quare ita ab illis dicebatur. 795
- summus omnia sacrificia die expiation-
um facere debebat. 653
- ante diem expiationis per septem dies
seclusus tenebatur. 653
- si temeraretur pro eo die alter summus
sacerdos cooprabatur. 653
- vigilia solennitatis expiationum vesperi-
multum cibi non debebat capere. 655
- si suffimentum incenderet, quod ex a-
romatibus suis uno careret, mortem mereba-
tur.

1010 Index rerum & verborum.

tur.	694
etiam si careret herba ilia fumum exhalante.	694
etiam si sanctum sanctorum intrasset circa præceptum.	694
Sacra augentur quidem non diminuuntur.	27
sanctuarii quomodo partiebantur a sacerdotibus.	360
Sacrarium quid vocabant veteres Hebræi.	5
Sacrata ab Ethnicis reconcinnando templo, quomodo dabant prævaricationi locum.	731
Sacrificia quomodo offerebat summus sacerdos.	24
prima quibus caeremoniis faciebant sacerdotes.	125
fieri non poterant, nisi is cujuserant, intererat.	126
quidquid ad illud pertinebat pro ipso sacrificio censebatur.	105
ejus tempus quomodo significabant sacerdotes.	132
publica e voto privati hominis qualia & quomodo legitima.	143
a sacerdote lugente quare & quando dicebantur temerata.	173
qualia Sabbathum elevabant qualia non.	190
sacrificiis cunctis publicis erat constitutum tempus.	191
temerata non comedebantur.	191
cuncta integra & lecta esse debebant.	218 270
ab Ethnicis qualia accipiebant.	254
---	300
---	omnia

omnia quare debebant esse de genere optimo.	275
quot eorum erant genera apud Judæos.	283
privatorum quot erant apud illos genera.	283
quot Ecclesia universa habebat.	283
hominis privati qualia fuere apud Judæos.	284
nocte offerre quare non licuit.	306
minus sancta qualia dicebantur a Judæis.	356
nulli comodebant nisi mundi & circumcisi.	357
ea quovis modo ad vescendam condire licuit.	357
aliorum quomodo in se recipere poterant Judæi.	386
omnia in templo offerri debuerunt.	408
non idonea extra atrium jugulare licuit.	411
non dicebantur nisi quæ fierent in altari.	417
ejus extra atrium facti nulla erat poena, nisi hoc esset Deo factum.	417
nulla post jube sacrificium mactari debuerunt.	427
vel ante jube matutinum.	427
sabbato qualia offerebantur.	451
sanctiora in oblatione semper erant ordine priora.	487
usu frequentiora si æque sancta semper erant ordine priora.	487
ad	

ad scenopægiæ festum quomodo oblata.	488
pacifica Nazaræorum tubinam olim comdebantur.	41
pro gratiarum actione quomodo fieri solebant.	52
quomodo fieri poterant etiamsi ædes secunda exstructa non esset.	54
sanctiora comedebantur etiam in atrio penitus everso.	54
minus sancta comedebantur in urbe mœnibus clausa.	54
pro peccato qualia erant apud Judæos.	87
lignorum qualia dicebantur a Judæis.	129
piacularia quibus de causis fieri solebant inter Judæos.	181
ascendentia & descendentia qualia dicta fuere a Rabbinis.	181
profelyti qualia erant apud Judæos.	284
jugia quotuplicia universa ecclesia quo- tidie faciebat.	284
voluntaria duo homines societatem in- cundo facere poterant.	300
Sacrificium gradatum quale dicebatur a Rabbi- nis.	548
publicum quale ab illis dicebatur.	589
virio affectum quali sub pœna comede- re non licuit.	633
sacrificia die expiationis qualia olim fuere.	652
e præceptorum numero volunt esse Ju- dæi.	151
	juge

_____ iuge quo tempore e priori templo sub-	
latum.	808
_____ quale olim sic a Judæis dicebatur.	808
Sacrorum multiplex & varia ratio erat inter Ju-	
dæos.	552
_____ e sacris quædam erant apta ad adolen-	
dum & non ad vescendum.	604
_____ quædam contra erant apta ad vescen-	
dum & non ad adolendum.	604
_____ sacra temerata qui comederet quali poe-	
na erat obnoxius.	633
_____ quæ nulla re fiebant licita nunquam e-	
rant abominanda.	635
_____ contaminata cuncta comburenda erant.	
	643
_____ etiam omnia non legitima.	644
_____ quæ comedi fas erat ab Isaëlis.	696
_____ temerata an alicui comedere fas erat.	
	697
_____ in iis comedendis non erat prævarica-	
tionis locus.	703
_____ quidquid ex se tulissent prævaricationi	
locum dabant.	737
Sadducæorum hæresis quo tempore fuerit nata.	
	655
_____ eorum dogmata qualia fuere.	656
Sadducæi quinam dicebantur a Judæis.	163
_____ undenam primum fuerunt oriundi.	163
Sale, qualia sacrificia ante oblationem asperge-	
bantur.	268
_____ sacro uti quando sacerdotibus permit-	
tebatur.	748
_____ ejus in cellis perquirere debebant Judæi	
panem fermentatum.	845
	Sa-

Salomon quare fuerit unctus in Regem.	91
—— Iarchi. v. Iarchi.	
Sanctuarium quomodo erat situm.	47
—— desertum etiam suam retinet sanctitatem.	55
—— quare magni faciunt Judæi.	58
—— eversum ab inimicis quare adhuc re- vereri debent Judæi.	69
—— (inter) quod fiebat illegitimum quo- modo reputandum.	560
—— extra illud quod fiebat illegitimum quo- modo reputandum.	560
Sanctum quot pedes longum in secundo templo.	32
—— intrabant sacerdotes quotidie.	170
—— sed non extra tempus sacrificandi.	171
—— si introisset alio tempore quali pœna erat obnoxius.	172
—— pro altari sapius sumitur ab Hebræis.	528
Sanguis quadrupedis hostiæ pro peccato ubinam spargebatur.	17
—— volucris holocausti ubinam spargeba- tur.	17
—— ab altari ubinam defluebat.	18
—— altari non aspergebatur nisi de die.	306
—— hostiarum profanus erat cum sol occu- buerat.	306
—— victimarum quomodo excipiebatur in pateris.	309
—— a quibus.	311
—— ejus locus non erat idem in omnibus sa- crificiis.	311
—— holocaustorum, hostiæ pro peccato & pa-	pa-

- pacificorum eodem modo altari aspergebatur. 313
- ejus aspersio per digitum qualis hostia id requirebat. 315
- hircorum de idololatria mactandorum ubinam aspergebatur. 315
- residuus in digito sacerdotis ad aspergendum non erat idoneus. 337
- hostiæ pro peccato anteibat sanguinem holocausti. 487
- hostiæ pro peccato quomodo altari aspergendus erat. 522
- quando dicebatur temeratus. 521
- juveni ob ignorantiam quando temerabatur. 521
- hirci idololatriæ quando temerabatur. 521
- juveni & hirci die expiationum quomodo in sanctum sanctorum inferendus erat. 522
- quando temerabatur. 522
- si hujus aliquid in aquam decidisset altari non aspergebatur. 524
- cum alio sanguine mistus in fossam infundi debuit. 524
- victimarum sanctiorum ad Austrum exceptus, temeratus erat. 505
- victimarum oblatarum quando dabat pravaricationi locum. 707
- victimarum quare pro corpore ejus habebatur. 707
- a ministro suspenso in aëre exceptus temeratus erat. 707
- vase profano exceptus a sacerdote temeratus.

meratus erat.	709
— a non idoneo ad operandum exceptus	
temeratus erat.	709
— victimarum privatarum quando asper-	
gi non debuit.	712
— hostiæ si reservaretur usque dum sol oc-	
cubuisset temeratus erat.	713
— ejus aspersiones omnes fiebant intra	
sanctum.	659
— sanguine fiebat ut liceret extra sacrificari	
in altari.	634
— sanguis holocausti reddebat carnem ejus	
licitam altari.	634
— hostiæ pro peccato ex ave reddebat car-	
nem ejus licitam sacerdotibus.	634
Sapientes quinam olim dicebantur a Judæis.	793
Sapientis munus quale fuit apud Hebræos.	164
Saron regio ubinam fuerit in Palæstina.	276
Sartago & craticula quomodo a se invicem dif-	
ferebant.	379
Satum qualis mensura apud Hebræos fuit.	93
— capiebat tertiam partem Medimni At-	
tici.	434
Saxa quæ essent ærarii sacri in extruendo templi	
ædificio impendi non poterant.	746
Scabies viridis instar vesicarum turgentium fuit	
sexta plaga Ægyptiorum.	791
— ejus ob causam jejunium indicebatur.	791
— ficcæ scabiei ob causam jejunium non	
indicitur.	791
Scala in templo quomodo fuerit disposita.	76
Scholæ qualem coronam concesserunt Ju-	
dæi.	

dai.	816
_____ quare nullæ habebantur ad extremum	
decimi tertii Nisan.	844
_____ ex ea discedere nemini Judæorum li-	
cuit.	859
שכינה quid Judæi proprie per illud intelligere	
solebant.	54
Scorpionum ob causam jejunium non indiceba-	
tur a Judæis.	790
Scripturæ lectio nono die Julii quare interdicta	
erat.	814
Scyphi quot fuerint in candelabro aureo.	21
_____ quomodo fuerint facti.	23
Secale inter res fermento subjectas censebatur a	
Judæis.	866
Sectionem magnam legis quando legebant.	129
_____ quando parvam.	129
Sedere in sancto quibusnam licuit.	46
_____ in atrio quibusnam erat concessum.	69
Segetem si quis adoravisset, fruges tum ad sacras	
dapes an essent idoneæ.	253
Semicorus quot Medimnos Atticos continebat.	
	436
Semilogus quare fuerit in sanctuario.	94
Semina contaminata si fererentur, horum pro-	
ventus ad libamina non erat idoneus.	272
_____ vineæ admista qualia dicebantur.	649
_____ erant humanda.	649
Seminis fluxionem qui passus erat quomodo se	
die expiationum lavare poterat.	832
Separati conclavis quid ita a Rabbinis dicatur.	
	740
Separatum ex Eucharistia quid vocare solent Ju-	
dai.	348
<i>Fasc. VII.</i>	<i>V vv</i>
	--- cx

— ex ariete Naziræi quid.	348
Sepeliendæ quales victimæ olim fuerunt.	649
— earum cinis etiam erat interdictus.	649
Septembris tertio die quare jejunium fervant Judæi.	808
— decimo die omnes ab opere requiescere debebant.	808
— pœna in eos qui violarunt hoc præce- ptum.	808
Septimanis singulis quoties in publica calamitate jejunabant Judæi.	779
Sepulchrorum quale jus erat apud Judæos.	62
Serere agrum sacrum impune quare licuit.	726
Sextarius Atticus est sesquilibra Romana.	246
Siclorum omnium exacta descriptio.	185
— fuit antiquissimus omnium nummo- rum.	185
— an fuerit distinctio inter sanctum & communem.	186
— solum qui voverat quale sacrificium of- ferre tenebatur.	399
Siclos quot habebat denarius apud Judæos.	717
— talem pendere de pecuniis sacris Judæis non licuit.	739
— sili in singula capita imperati quomodo solvi debuerunt.	740
Sigilla quot & cui usui erant in sanctuario.	135
Signa bestiarum qualia dicebantur a Judæis.	308
— quales partes corporis vocabant Rab- bini.	517
Silo quamdiu steterit.	3
— erat prædictus locus tabernaculi in ter- ra Canaan.	3
— hoc tabernaculum an tecto caruit.	3

Silva consecrata quousque dabat prævaricationi locum. 729

Similæ pretium quis statuebat in sanctuario. 136

Similaginem vermiculatam sub qua poena altari fecrare non licuit. 270

— ea inquinamento polluta non redimebatur. 271

— similago qualis altari non erat idonea. 273

— quomodo examinabatur. 274

— in sacrificium undenam venire faciebant Judæi. 276

Sion. v. Zion.

Sitih qualia foramina in altari dicebantur. 18

Societatem in votis inire Judæis licuit. 383

Solennitate dedicati templi non debebant jejunium incipere Judæi. 786

Solennitates omnes Judæorum jam biduo peraguntur. 104

— eorum festo omnia debita sacra apportare debebant Judæi. 388

— poena qualis contra transgressores statuta. 388

Solitudo illa in quam abducebatur hircus emissarius distabat ab Hierosolyma 40 stadia. 672

Somnum capere quare inter orientem & occidentem Jerusalem non licuit. 166

Somnum capere vigilia diei expiationum quare non debebat summus sacerdos. 655

Sophin ubinam fuerit extra Jerusalem. 60

Sors prima sacerdotum erat de altari purgando. 449

— secunda qualis erat. 450

— tertia qualis erat. 451

_____ quarta qualis erat.	451
Sortes hircorum in die expiationum e qua materia fuerunt factæ.	665
_____ in quali vasculo conjiciebantur.	666
_____ quomodo eas hircis imponebat summus sacerdos.	667
_____ earum feriæ. v. feriæ.	
Sortitio sacerdotum de munere obeundo quoties de die fiebat.	134
Sortito distribuebantur omnes operationes sanctuarii.	448
_____ qua ratione sortitio ista peracta fuit.	448
_____ quo tempore.	448
Sortitiones omnes in die expiationum fiebant intra sanctum.	659
Specus templi quales sancti dicebantur.	51
_____ quales profani.	51
Spelta inter res fermento subjectas censebatur a Judæis.	866
Spicæ virentes solent primo igne torreri deinde moli.	868
_____ earum farinam in aqua lixare Paschate minime licuit.	868
Spiritum (propter) malum singuli homines die sabbati jejunium instituere poterant.	780
Spiritus sanctus qualis non adfuit in templo secundo.	158
Sponsiones quomodo concipiebantur a Judæis.	384
_____ quomodo hæ differebant a voto.	384
שריפה quid Rabbini proprie vocare solent.	206
שש quid proprie dicitur in scriptura.	144
Sponsus quare hodie cinerem exustum in capite ponit	

ponit inter Judæos.	815
— ei qualemunque coronam quare nega- runt Judæi.	816
Stadia septem cum semisse milliare unum confi- ciebant.	672
Stare in solo debebat sacerdos cum operaretur.	202
Statio quid proprie vocatur a Rabbiniſ.	128
Stationem quo tempore non agebant ad statio- nem matutinam.	129
— quando non ad secundam precationem	129
Statum sacrificium pro peccato quale erat.	410
— quomodo a Talmudicis appellatur.	410
Stomachi quot erant in animalibus ruminan- tibus.	145
Stratum animantis pro Numine culti a Judæis nullum in usum adhiberi poterat.	257
Succi pomorum nequaquam fermentant.	868
Succum fructuum quid vocare solent Rabbiniſ.	866
Suffimentum quoties quotannis efficiebatur.	95
— e quibus aromatibus.	95
— quot singulis diebus adolebantur.	97
— quomodo a sacerdotibus fuit appara- tum.	98
— poena privatorum qui id componebant.	99
— ubinam adolebatur.	100
— extra atrium adolere sub qua pœna non licuit.	418
— in quo altari quotidie incendebatur.	438
— quare hoc institutum a Deo volunt Ju- dæi.	

— dxi.	439
— quantum quotidie incendi debuit.	439
— populus quare eo tempore omnis amovebatur.	440
— quomodo illud incendebant sacerdotes.	443
— quomodo adolebant.	443
— quando adolebant.	443
— alienum si in altare ascenderes, iterum descendebar.	530
— diei expiationum ubinam super igni ponendum volebant Sadducxi.	656
— ubinam Rabbini.	656
— quomodo vestitus summus sacerdos in sanctum sanctorum incendebar.	658
— ejus incensio quare hoc die ibi debebat fieri.	659
— dum incendebatur in Sancto Sanctorum populus omnis a templo recedebat.	682
— die expiationum in Sancto incendere sub poena mortis non licuit.	694
— de eo plenum pugillum eximere cum prava cogitatione temerabat eam.	694
— quare id ira statutum fuit a Rabbinis.	694
Suffitum quomodo pręparabat summus sacerdos.	124
Suffraginem arboris quid vocabant Judxi.	729
Superciliorum quot numerabant vitia Judxi in homine.	214
Supplicationes tempore jejunii ob pluviam, in quem modum fieri debebant.	300
Syndon e bysso quare extendebatur inter summum sacerdotem in die expiationum.	678
— qua-	

- _____ quare debebat esse e bysso. 678
 Synedrium magnum in qua porta conclavis quadrati sedebat olim. 46 207
 _____ in quibus potissimum erat occupatum. 207

T.

- T**A bernaculum ubinam primum in terra sancta collocarunt. 2
 _____ quomodo postea de loco in locum trans-
 tulerunt. 3
 _____ Silo tecto quare carebat. 3
 _____ inquinamenti quid vocabant Judæi. 307
 Tabernaculorum festo qualia sacrificia quotidiana addebantur. 493
 _____ quare citrea poma eo tempore precibus adhibebant Judæi. 496
 Tabernæ quibus jejuniis clausæ fuerunt. 797
 Tabulata sacerdotum ubinam fuerunt in monte sancto. 73
 תבלת quid proprie dicitur in scriptura. 144
 תבוליוס quis proprie dicitur in scriptura & apud Rabbinos. 65
 Talmud Babylonicum quis primus fecerit. 761
 _____ quo tempore id fuerit factum. 761
 _____ Hierosolumitanum quis confecerit. 761
 _____ ejus studium quare ab omnibus fere re-
 jectum. 763
 _____ ejus arcana a pueritia discantibus vix
 patent. 763

Tectorium singulis annis tecto templi inducebatur. 37

Temerata in Sancto a Sancto tamen recipiebantur, 528

Temeratus in diem quisnam dicebatur a Rabbini- 65

_____ in diem quousque templum ingredi poterat. 178

_____ si manum in templum porrigeret, verberabatur. 184

_____ quare ei licuerit per tectum templum ingredi. 184

Templi secundi qualis fuit structura. 30

Templum facere Judæi ex præcepto tenebantur. 2

_____ ejus ratio quomodo in lege præscripta erat. 2

_____ quibus verbis exprimere solent Hebræi. 2

_____ perpetuum quare Judæi vocant templum Salomonis. 4

_____ post hoc ædificatum nullibi potuit in alio loco sacrificium fieri. 4

_____ Ezechielis. 4

_____ Ezræ quomodo fuerit ædificatum. 4

_____ quid vocabant Judæi. 5

_____ e qua materia ædificari debuit. 7

_____ decorare admodum commendabant Judæi. 8

_____ noctu quare non ædificatum fuit. 8

_____ ex eo quomodo discedere debebant Judæi. 58

_____ in illud nemini nisi lotis manibus & pedibus ingredi licuit. 67

— custodire illud quare jubebant Judæi.	69
— quinam intus quinam foris custodie-	70
bant.	176
— eo quomodo arcebantur omnes inqui-	176
nati.	670
— fere semper a Maimonide opponitur	670
Sancto Sanctorum.	670
— qualem partem sancti per illud intelli-	670
git.	693
— si vel unius trabis imminutio in eo fue-	724
rit facta, non respergebatur victimarum san-	724
guine.	808
— eo reficiendo quales res consecrare li-	132
cuit.	132
— quomodo hæ res prævaricationi locum	597
dabant.	65
— ejus structura quomodo opificibus loca-	726
batur.	4
— templi dedicati solennitate jejunium	4
non debebant incipere Judæi.	4
— utrumque quo tempore fuerit exustum.	4
Tempora qui observabant, sacerdotes quales e-	4
rant.	4
— quale eorum fuit munus.	4
Tempus victimæ quomodo cogitando mutaba-	4
tur.	4
Tentorium inquinamenti quid Judæi vocabant.	4
Terere fruges in agro sacro quare non licuit.	4
Terra virgo qualis dicebatur a Judæis.	4
Terram desideratam quare vocare solent Rab-	4
bini.	4

hinc Judæam.	869
— suam quare Israëlita cunctis sanctiorem reputabant.	61
Thalami quænam loca in templo dicebantur.	35
— quot ibi tales fuerunt.	36
— singuli quot habebant januas.	36
— quale vas olim fuit in sanctuario.	441
תפוחי שן quid vocare solebant Judæi.	155
תפוחי שן quid vocare solebant Judæi.	155
Theriacam Paschatis solennitate retinere an Judæis licuit.	865
— ea uti an tempore Paschatis licuerit.	866
Thuribulum sanctuarii ex argento debebat esse.	441
— quotidianum quot continebat cabos.	663
— quot die expiationis continebat.	663
— e qua materia erat factum.	663
— ubinam in primo templo reponebat summus sacerdos die expiationis.	681
— ubinam ea die deponebat in secundo templo.	681
Thus ubinam saliebatur a sacerdote.	269
— inquinamento pollutum non redimebatur.	271
— solum totum sicut erat in usum altaris infumebatur.	399
— ex voto incerto quantum thuris offerre debuit.	400
— extra atrium adolere sub qua poena non licuit.	418
— sa-	

- _____ sacrum quomodo temerari potuit. 578
_____ quot in sacris necessario requirebatur. 579
_____ ejus pugilli duo fertum temerabant. 580
_____ ejus duæ acerræ ad panem propositionis
quare opponebantur. 581
_____ ejus pugillum quomodo sponte quis of-
ferre poterat. 581
_____ ejus particula & dentus pugillus erant
in ferro idem quod exta in victima. 609
Tiaræ cui arcæ inscriptum erat in sanctuario. 144
Tibia in templo e qua erat materia quot diebus
in anno ea caneant. 104
_____ quot tales adhibebant in cantu templi. 103
Tiguria quon constituta sunt per viam, qua hir-
cus emissarius duceretur. 673
_____ quare id a Judæis factum fuerit. 673
Tondere bestias altari sacratas sive sanctiores si-
ve minus sanctas non licuit. 699
_____ sub qua poena illud fuit prohibitum. 699
_____ bestias quæ reconcinnando templo sa-
cratæ erant, quare non licuit. 702
Tonderi quoto die sacerdotes debebant. 168
Tostam carnem an nunc in coena Paschali edere
Judæis necesse sit. 897
Trabem sacram si quis abstulerit & alteri dono
dederit ambo prævaricatione tenebantur. 737
_____ non tenebantur tamen prævaricatione
antequam utilitatem ex ea perceperant. 738
Traditiones Judæorum quis primus scriptis
mandavit. 760
--- quo

_____	quo tempore id fuerit factum.	760
_____	illorum multis olim superstitionibus refertæ fuerunt.	761
Tribuum	nomina quomodo in gemmis rationalis incisa.	150
Triticia	grana mandere ad operiendum vulnus an tempore Paschatis licuerit.	874
Triticum	ad altaris ferta quomodo conferebatur.	276
_____	quoties fricari debuit.	276
_____	inter res fermento subjectas censebatur a Judæis.	866
_____	in aqua lixare tempore Paschatis non licuit.	867
_____	neque etiam ejus farinam.	867
_____	in aqua macerare ad solennitatem Paschatis licuit.	868
Tuba & buccina	simul clangere non licebat nisi in templo.	779
_____	quomodo id debebat fieri.	779
Tubæ	in templo debebant esse ex argento.	103
_____	quando ea clangebant.	103
_____	quot adhibere debebant in cantu templi.	103
Tunica	tantum una operiebantur sacerdotes quum sacris operarentur.	137
_____	quot die expiationum induebatur summus sacerdos.	141
_____	quali pretio & a quibus hæ coëmebantur.	141
_____	cui arcæ hoc inscriptum erat in sanctuario.	144
_____	sacerdotum quam longa debebat esse.	146
_____		Tuni-

Tunicæ sacerdotales tritæ quomodo dabant
prævaricationi locum. 731

— sacerdotales novæ an unquam dabant.
731

Turbines si ædificiis eruendis habitatores oppri-
mant jejunium indicitur. 791

Turris gregis qualis dicebatur in Palæstina. 556
— in qua parte regionis istius fuerit. 556

Turtures parvi quare immolari non debebant a
Judæis. 245

— si offerebantur ante tempus erant instar
cadaveris. 560

Typi panum propositionis erant ex auro. 457
— cui usui inserviebant. 457

Tyrannus Rufus quo tempore templi funda-
menta aratro vertit. 802

V.

Vacca Rufa etiam ab alieno jugulari pote-
rat. 504

— quando in ea erat prævaricationi locus.
704

— ejus cinis. v. cinis.

Vas sacrum, si quæ res temerata tetigerat, con-
secrabatur. 531

— liquidis rebus aptum non consecrabat
rem aridam. 531

— ad consecrandum debebat esse inte-
grum. 531

— sacrum pro ferto quale debuit esse. 584

— vasis sacris ex auro qui utebatur puro
prævaricatione tenebatur. 737

— co-

eorum sanctitas erat sita in ipso corpore.	737
vase qualem panem fermentatum conregere debebant tempore Paschatis.	857
ficile novum quomodo solebant defricare Judæi.	868
quomodo debebat preparari ad azyma facienda.	876
Vaccam rufam cremare extra locum huic cremandæ definitum an impune licuit.	420
Valvæ quot erant in porta magna templi secundæ.	34
vasa sacra quomodo in deserto consecrata fuere.	92
quomodo postea.	92
in sanctuario vel dupla erant vel tripla.	139
sacra quomodo privatus vovere poterat.	143
remerata in templum conjicere sub qua poena non licuit Judæis.	183
e quali vase manus lavare debebant sacerdotes.	199
Vasa templi universa ab initio ad Dei cultum debebant esse destinata.	12
altaris ubinam erant disposita.	19
quidquid in vase sacro pernoctabat vitabatur.	27
sacra inquinamento polluta non redimebantur.	271
liquoris in sanctuario foris & intrusæ erant.	297
testacea, in quibus cocta hostiæ pro peccato, confringi debuerunt.	338

me-

_____ metallica quomodo debuerunt in arrio defricari.	338
_____ in quo loco illud fieri debuit.	338
_____ quæcunque calidis sacris adhibebantur statim lavari debuerunt.	339
_____ quibus post lavationem sæpius uti licuit ad sacra coquenda.	340
_____ e boum stercore in quem usum ficta ab Arabibus.	340
Vates tres cum reliquis Judæis ex captivitate ascenderunt.	14
_____ quid docuerunt.	15
Vela quot fuerunt in templo primo.	30
_____ quot in secundo.	30
_____ quot in templo Herodis.	30
_____ quæ sanctum a Sancto Sanctorum distinguere quot quotannis faciebant sacerdotes.	138
_____ quot talia fuerunt facta in templo secundo.	138
_____ immunditie polluta quomodo abluebantur.	139
Vena victimarum incisa, ejus sanguine uti non licuit.	707
Ventris quot vitia numerabant Judæi.	216
Ventus inter vestimenta & corpus sacerdotis intercedere non debebat.	187
Verberibus quæ de causa etiam addicebatur sacerdos.	117
_____ damnati quomodo a lictore cadebantur.	671
Verticulum vocant Judæi os pedis quod Latini malleolum dicunt.	217
Verua altaris holocausti ex auro debebant esse. 12	Ver-

Vervex an sit intermedius inter ovem & arietem.	289
Vesperas duas constituiebant Judæi.	426
— quomodo fuerunt dicti.	426
Vestes quales induebat summus sacerdos die expiationum.	113
— ob mortuum non lacerabant sacerdotes.	121
— poena quali erat obnoxius qui id faceret.	121
— quomodo tamen aliquo modo lacerare poterat.	121
— an id unquam facere poterat.	121
— sacerdotum ubinam lavari debuerunt.	338
— sacerdotes habebant triplicis generis.	140
— privati sacerdotes e quibus constabant.	140
— e qua materia erant factæ.	140
— summi sacerdotis e qua materia factæ.	140
— quot habebat summus sacerdos.	140
— quot privati sacerdotes.	140
— candida ad solennitatem expiationum qualis fuit.	141
— sacerdotalia nova qualia debebant esse.	141
— trita cum essent aut sordida cui usui inserviebant.	142
— summi sacerdotis cum trita essent cui usui.	142
— summi sacerdotis in die expiationum semel tantum induebantur.	142
— qua pecunia emebantur sacerdotum vestes.	142

Index rerum & verborum. 1033

stes.	142
_____ quales e privatorum voto.	142
_____ aureas ubi summus sacerdos nocte de- ponebat.	144
_____ vestibus sacerdotalibus etiam extra sa- crificandi tempus vestiti erant sacerdotes.	144
_____ vestium sacrarum quale erat sacrificium.	145
_____ sacræ non debebant esse e filo simplici.	145
_____ octo summi sacerdotis in secundo tem- plo quales fuere.	158
_____ e sanguine victimæ immundæ quando lavari debuerunt, quando non ?	337
_____ quomodo tunc sanguis iste abluebatur.	337
_____ sanguine hostiæ pro peccato aspersæ ex- tra atrium & inquinatæ, quomodo descin- dendæ erant.	342
Vestibus induti sacerdotalibus non dormiebant sacerdotes excubantes.	70
_____ aureis quando erat vestitus summus sa- cerdos.	658
_____ quando albis.	658
_____ e qua materia hæ erant factæ.	658
_____ sacris uti etiam extra rem divinam li- cuit sacerdotibus.	675
_____ eas lacerare. v. lacerare.	
Verita transgrediens verberibus coerceretur in- ter Judæos.	172
Viam longam quid vocare solent Rabbinii.	186
Vicarius quisnam dicebatur inter sacerdotes.	115
Viciam sacram qui tereret, bovis os obrurare de-	

bebat.	747
Victima Paschatis ubinam offerri debuit.	414
— de nocte extra atrium jugulare sub qua poena non licuit.	416
— ejus sanguinem extra atrium spargere sub qua poena non licuit.	418
— contaminatæ quales dicebantur a Judæis.	420
— ubinam erant comburendæ.	420
— per nefas jugulata tamen erat idonea.	503
— in quam in jugulatione animum non intendebat sacerdos temerata erat.	504
— sanctior ad Austrum jugulata temerata erat.	505
— suspensa cum jugularetur temerata erat.	507
— quando cogitatione fiebat temerata.	506
— quando cogitatione fiebat abominanda.	506
— alienæ nomine immolata sive publica sive privata erat legitima.	610
— dominos tamen quare non expediebat debito.	610
— ejus nomen prudenter scienterque mutare non licuit.	610
— ejus dominus post mortem nullus erat.	616
— de comeso adipe oblata quandonam remerabatur.	613
— simul ac altare conscenderat porro non descendebat.	526
— qualis tamen descendere debebat.	527

- diverso modo temerata tamen non de-
scendebat. 528
- sanctior in qua parte altaris consecran-
da. 526
- debet mactari cum altare est integrum
non cum est fractum. 532
- quare non comedebatur cum altare fra-
ctum esset. 533
- quæ post consecrationem melior evase-
rat, eâ delicta hominum rite procurantur. 542
- si confunderetur cum aliis animalibus
quid agendum erat. 550
- si cum victimis commisceretur, quid a-
gendum. 551
- eos adducere in discrimen, ne temera-
rentur, nefas erat. 554
- si non jugulabatur suo nomine, temera-
batur. 596
- quibus modis illud fieri potuit. 596
- qualis dicebatur extra locum suum im-
molata. 597
- quæ abortum fecerat, sepelienda erat. 644
- Pacifica interdicta erat ab incunte no-
cte tertia post immolationem. 645
- quando cremabatur. 645
- Deo immolata quomodo vocatur panis
Domini. 665
- in victimis minus sanctis non nisi post
sanguinis asperfusionem erat prævaricationi lo-
cus. 703
- in sanctioribus erat prævaricationi lo-
cus a consecratione ad sanguinis asperfio-
nem,

nem.	703
_____ post sanguinis asperſionem in iis quæ comburebantur totæ.	703
_____ in pacificis victimis eccleſiæ quando e- rat prævaricationi locus.	705
_____ ſanctior quando dabat locum prævari- cationi.	708
_____ victimam ſuam pacificam an vendere poterant Judæi.	722
_____ ſanctior vitio correpta erat inſtar rerum templo reconcinnando ſacratarum.	737
_____ earum pretium tantum ſacrum erat.	737
_____ ſanguis. v. ſanguis.	
Victimarum ſanguis ubinam aſpergebatur in al- tari.	17
_____ earum membra ubinam ordinabantur.	19
_____ victimæ minus ſanctæ ubinam in tem- plo maſtabantur.	45
_____ ſanctiores ubinam.	45
_____ eas jugulare homini alieno licuit apud Judæos.	223
_____ imo etiam pellem ejus detrahere.	223
_____ tales qui idolo ſacrificaverat nunquam amplius Deo ſacrificare poterat.	226
_____ victimæ redemptæ, an in macello jugu- lari poterat.	235
_____ repertæ vitiatæ poſt jugulationem cre- mari debuerunt.	240
_____ tantum octavo die ex quo natæ erant immolari debuerunt.	257
_____ victimam vi ereptam offerre Judæis non licuit.	266
_____ ubi-	

_____ ubinam hæc a sacerdotibus saliebantur.	269
_____ qualibus victimis imponebant Israelitæ manus.	302
_____ earum capita quomodo exsecrabant Ægyptii.	303
_____ nullæ jugulabantur nisi de die.	306
_____ sanctiores ubinam jugulandæ.	312
_____ minus sanctæ ubinam jugulandæ.	312
_____ eas jugulare extra atrium sub qua poena non licuit.	410
_____ sub qua poena qui imprudens fecerat.	410
Vigiliâ Sabbathi quare non jejunabant Judæi.	127
_____ solennitatis expiationum ante solem occidentem quare comedere debent Judæi.	795
Vinum in libamina ubinam reponebatur in templo.	42
_____ ejus pretium quis statuebat in sanctuario.	136
_____ si potasset sacerdos rem divinam facere non poterat.	161
_____ quale illud vinum debebat esse.	162
_____ quantum vini non debebat bibere.	162
_____ eo uti licebat sacerdotibus noctu.	164
_____ qui operaretur, eo nec die nec nocte uti poterat.	165
_____ profanum sub qua poena altari consecrari non licuit.	270
_____ inquinamento pollutum non redimebatur.	271
_____ quale altari inidoneum dicebatur.	273

- _____ undenam in sacrificium venire faciebant
 20 Judæi. 276
- _____ quomodo efficiebant & conservabant. 277
- _____ quot dies debebat esse calcatum ante
 21 quam altari adhibebatur. 278
- _____ si quis voverat, quomodo offerri debuit. 400
- _____ vini quantum spondere aut vovere li-
 22 cuit. 407
- _____ pari numero quare hæc vota concipi de-
 23 bebant. 407
- _____ ejus tres logos extra atrium libare sub
 24 qua poena non licuit. 418
- _____ vina libaminum quousque confundere
 25 licuit sacerdotibus. 500
- _____ si quis libasset vaso profano, temeratum
 26 erat. 525
- _____ in ejus cellis quare perquirere debebant
 27 Judæi panem fermentatum. 845
- _____ vino subigere massam ad solennitatem
 28 Paschatis an liceat. 874
- Vir seminis fluxionem passus qualia offerre debe-
 29 bat sacrificia. 597
- _____ custodiæ quisnam dicebatur a Judæis. 795
- Virga Aaronis ubinam posita erat in arca fœde-
 30 ris. 28
- _____ non fuit in secundo templo. 29
- Viri stationis quale munus habebant inter Judæ-
 31 os. 127
- _____ quisnam ita dicebantur a Rabbiniis. 127
- _____ qualia eis fuere interdicta. 130
- _____ seminis fluxionem patientes quousque im-

<i>Index rerum & verborum.</i>	1039
immundi.	178
Virilitas cornuum quid dicebatur a Rabbinis.	236
_____ ungularum quid.	237
Viscera qualia bestiarum chordis non erant idonea.	257
Vitiorum omnium apud Judæos eadem erat ratio.	204
_____ perpetua qualia vocare solent Judæi.	204
_____ qualia temporalia.	204
_____ eorum tria præcipua genera.	205
_____ si quis cum iis fuisset operatus, quali poena erat subiectus.	205
_____ vitia corporis quot sunt, qui hominem & bestiam temerare dicuntur.	208
_____ corporis ad animi vitia transferuntur.	212
_____ quot numerabant Judæi in homine & pecore a senectute profecta vel morbo.	212
_____ omnia membrorum corporis quot erant numero.	213 219
_____ centum & quadraginta sacerdotem temerabant.	119
_____ quot erant propria pecudis, quæ non pertinebant ad hominem.	236
_____ temporalia quot erant in homine & bestia.	239
Vitula percussa sepelienda erat.	649
Vituli pro holocaustis Sarone adducebantur.	275
_____ in lege quot annorum esse debebant.	289
Unctus in bellum sacerdos quisnam dicebatur a Judæis.	89
_____ ejus officium quale fuit.	89

Ungere se die expiationum Judæis non licuit. 823

Ungue quomodo volucris caput secabant sacerdotes. 327

Ungues refecare volucris oblationis necesse erat. 560

_____ avium victimæ abominandæ sub qua poena comedere non licuit. 642

_____ hominis leprosi sepeliendi erant. 649

Ungulas victimæ abominanda sub qua poena comedere non licuit. 642

_____ ungulæ victimarum sanctiorum quando dabant prævaricationi locum. 707

Volens quis perlitare solus poterat. 340

Volucres pro victimis non temerabantur apud Judæos. 244

_____ quales ab altari removebantur. 244

_____ ad cultum idoli destinatæ quando temerabantur. 256

_____ inquinamento pollutæ non redimebantur. 271

_____ ejus caput quo tempore ungue secandum in sacrificiis. 308

_____ eas in holocausti sacrificium offerre quomodo solebant Judæi. 327

_____ in holocaustum offerre una erat ex difficillimis operationibus, quæ in templo fiebant. 332

_____ ejus membrum consecrari an potuerit. 392

_____ hostiæ pro peccato. v. hostiæ.

Volucris hostia pro peccato, de qua dubium, cremanda erat. 523

_____ illegitime oblata temerabatur, sed non erat

erat instar cadaveris.	559
_____ ad cultum idoli destinata , cadaveris	560
instar erat ad omnia.	648
_____ hostia pro peccato dubio comburenda	705
erat.	790
_____ quando in ea erat locus prævaricationi.	
_____ earum causa quare non instituebatur je-	
junium a Judæis.	
_____ v. avis.	
Voluntaria sacrificia quinam sacerdotum facere	110
debabant.	
Vota qualia erant abeuntium sacerdotum acce-	465
dentibus.	
_____ ubinam in altari debebant immolari.	575
Votiva sacrificia quinam sacerdotum facere de-	110
bebant.	
Votorum varix species recensentur.	167
_____ voto quomodo concipiebantur a Ju-	384
dæis.	
_____ aliorum quomodo in se recipere pote-	387
rant Judæi.	
_____ indefinita qui voverat quomodo illas	396
solvere debebat.	
_____ qui voverat , id ei de pecunia decimæ	400
secundæ dissolvere non licuit.	
_____ sacrificii illegitimi qui vovisset, voto li-	405
ber erat.	
Urbe in obsessa ab alienigenis quomodo Judæi	779
implorabant misericordiam Dei.	
Urbs seducta qualis dicebatur a Judæis.	64
Urceorum baptismata undenam originem habe-	876
bant inter Judæos.	

1042 *Index rerum & verborum.*

Urceus in sanctuario quale vas dicebatur.	445
Uredinem inter calamitates publicas numerabant Judæi.	786
Urim & Thummim fuit in secundo templo, sed non dabat responsum.	29
—— quale fuerit igitur in secundo templo.	158
—— quare tunc non consulebatur.	158
Urinam (post redditam) manus & pedes quare vare debebant Judæi.	197
—— ea in sanctuario nunquam inferebatur.	338
Urna manna in qua parte Arcæ erat posita.	28
—— non fuit in secundo templo.	29
Ufus potest, quod fas erat, reddere nefas.	833
Utensilium templi sius qualis fuerit.	25
Utilitatem an liceret capere ex victimis.	714
—— quomodo illamolvere debebant.	714
Vultum in calida lavare diebus jejunii Judæis non licuit.	795

X.

X ylphoria qualia festa erant apud veteres Hebræos.	130
--	-----

Z.

Z ion quare vocetur mons sanctus.	48
—— quare trijugus appellatur.	48
Zona cinctum esse in templo quare sacerdotibus non licuit.	56

INDEX

INDEX

LOCORUM S. SCRIPTURÆ,

quæ passim citantur & illustrantur.

GENESIS.			7.	860.	861
Cap.	Verf.	Pag.	8.	884.	902
4.	4.	280	13.		690
6.	12.	247	16.		155
8.	20.	417. 423	19.		178
10.	10.	867	15.	11.	43
15.	13.	903	18.	22.	122
17.	14.	65	19.	24.	749
22.	2.	13	20.	8.	884
35.	21.	556	24.	9. 509.	526
47.	5.	904	25.		10
EXODUS.			26.		11
1.	7.	904	22.	31.	366
	14.	892	25.	8.	2
3.	5.	657		9.	52
12.	7.	869		15.	101
	8.	878		30.	456
10.		636		31.	22
15.	843.	838		38.	22
16.		481	26.	33.	30
17.		882	27.	1.	15
18.		877		20.	279. 444
19.	839.	860		21.	443
20.	840.	881	28.	2.	141. 155
27.	612.	615.		32.	148
	886.	892.		38.	190. 583
39.		892		43.	146
13.	3. 838. 841.	884	29.	8.	155
					9.

INDEX LOCORUM.

9.	156	14.	473
30.	114	3. 2.	303. 312
33.	353. 367	3.	313
34.	637	5.	221
30. 7.	439	8.	304
9.	100	9.	291
19. 146. 199. 201		4. 3.	114
23.	85	6, 7.	315. 693
25.	84	12.	331
29.	531	18.	316
31, 32.	88. 91	32.	245
33.	87. 88. 91	33.	612
32. 7.	247	35.	612. 614
11.	810	5. 2.	181
34. 25.	843	8.	488
35. 5.	388	9.	331
37. 20.	21	10.	271
39. 3.	149	11.	371. 540.
27.	27		580. 613
LEVITICUS.		15.	698
I. 2.	266. 301. 731	16.	698
6.	324. 322	6. 9.	321. 428.
7.	43		434. 437
8.	222	10.	224. 354
9.	223. 321	11.	435
11.	312	13.	431. 433
12.	313. 322	14.	445
13.	323. 389	17.	373. 344
17.	327	20. 114. 125.	377
2. 2.	281. 579. 581	22.	90
4.	379	23.	364. 373
7.	377	25.	312
11.	363. 374	26.	359
12.	368	27.	335. 337
13.	268	28.	338. 343
			30.

INDEX LOCORUM.

30. 365. 521. 523	4.	156
7. 2. 312	6.	690
7. 359	10.	693
8. 319. 320. 359	11.	504
9. 360	12.	680
10. 361	13.	656
11. 581	14.	669
14. 351	15.	670
15. 310. 356	17. 440. 653. 662	
16. 306. 355	21.	693
17. 643. 645	23.	142. 676
18. 597. 633. 826	24. 659. 661. 685	
19. 637. 643	27.	676
20. 638. 639	29. 673. 820. 822	
21, 22. 361. 638	30.	679. 685
34. 348	17. 3.	410. 415
37. 341	4.	411. 416
38. 306	5.	506
8. 11. 514	8. 409. 418. 420	
12. 99	9.	415
17. 319	10.	67
10. 4. 161. 506	16.	180. 183
6. 168	33.	363
7. 172	18. 5.	751
11. 507	19. 8.	636
12. 533	30.	69
12. 2. 264. 265	37.	750
4. 180. 184. 639	20. 6.	67
7. 184	21. 6.	188. 635
8. 174	8.	108
13. 46. 177. 179	10.	113. 119.
14. 30. 245		121. 167
16. 1. 675	12.	172
2. 171. 656. 694	17.	204
3. 652	18.	215
		19.

INDEX LOCORUM.

19.	206	49.	107
20. 204. 209. 217		5. 2.	176
22.	208	3.	180. 192
23.	204	15.	371. 693
22. 2.	187	6. 18.	648
7.	189	7. 1.	12
9.	187	9.	100
19.	244	8. 4.	21
21.	228. 231	24.	105
22. 209. 229. 231		25.	105
25. 247. 250. 300		9. 6.	193
27.	246. 250	15.	8
30.	636	10. 10.	103
23. 10.	470. 475	15. 3.	293. 401
11.	472	12.	294
17.	207	13.	302
18, 19.	616	24.	488
20.	482	18. 2.	69
25.	475	3.	106
27.	473	4.	220
29.	822	7.	224
32. 820. 822. 824		9. 10.	354
24. 6.	455	11.	354
8.	455	17.	318
9.	454	18.	355
26. 2.	56	19.	354
6.	787	23.	101
22, 23.	778	38.	69
31.	55	19. 9.	704
27. 11.	271	14.	38
NUMERI.		27. 21.	159
50.	61	28. 30.	426
51.	156. 220	10.	241. 428
3.	113	31.	270
12.	92	29. 7.	656
		39.	

INDEX LOCORUM.

39.	307	25.	4.	737
DEUTER.		26.	5.	886. 892. 904
2. 28.	860		10.	904
6. 4.	128. 900		14.	174
23.	887		22.	904
10. 8.	191	27.	6.	9
14.	355		11.	233
12. 3, 4.	11	32.	3.	669
5, 6.	388	33.	5.	52
9.	2		11.	307
11.	239	JOSUA.		
13.	411	2. 13.		801
14.	409. 410	15. 9.		3
15.	233	18. 1.		3
16.	512	19. 2.		902
17. 364. 513.	697	I. SAMUEL.		
26.	409	2. 18.		160
27.	321. 322	5. 4.		449
14. 3.	633	7. 5.		804
15. 15.	899	15. 15.		259
19.	699	II. SAMUEL.		
16. 1.	612	7. 18.		379
3.	841. 874.	I. REGUM.		
4.	839	6. 6.		35
17. 1.	230	7. 1.		3
20.	41. 117	9. 3.		59
18. 6.	110	30. 14.		23
7.	111	II. REGUM.		
8.	110	5. 17.		7
15.	202	25. 22.		808
17.	102	I. PARALIP.		
23. 10.	179	22. 1.		4. 13
18.	248. 262	23. 13.		168
21.	389	23. 29.		6
23.	403			

PA-

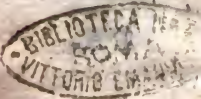
INDEX LOCORUM.

II. PARALIP.

3. 1.	13
7. 3.	186
9. 32.	6
30. 17, 18.	194
35. 3.	29
EZRA.	
2. 63.	29
9. 9.	8
NEHEMIA.	
9. 2.	107
10. 34.	129
13. 31.	383
ESTHER.	
9. 26.	780
31.	810
PSALMI.	
30. 2.	52
55. 15.	59
97. 6, 7.	779
119. 16.	751
69.	750
131. 14.	4
136. 1.	899
137. 1.	899
5.	810
PROVERBIA.	
3. 11.	785
JESAIAS.	
1. 18.	668
24. 9.	816
33. 17.	832
64. 10, 11.	816

65. 24.	781
JEREMIAS.	
5. 26.	778
41. 2.	808
THRENI.	
2. 8.	39
3. 39.	784
EZECHIEL.	
26. 26.	816
44. 3.	33
9.	206
13.	225
18.	153
20.	121
21.	166
46. 20.	376
AMOS.	
4. 5.	842
JONAS.	
2. 2.	814
3. 10.	801
MICHAS.	
3. 12.	809
4. 8.	506
ZACHARIAS.	
8. 19.	809. 817
MALACHIAS.	
1. 8.	240
14.	215
MATTHEUS.	
26. 30.	887
Ad HEBRÆOS.	
9. 25.	669

F I N I S.

11

